BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 683
DUMINICA 7 IANUARIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920   FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

I. G. Duca

Această revistă s'a ocupat de conferințele lui I. G. Duca. S'a ocupat de volumu-i „Portrete și amintiri".

Talentul de conferențiar, ziarist, scriitor și orator situiază pe șeful partidului liberal în domeniul literaturii.

Indeobște, oamenii politici nu numai că n'au nici o manifestare literară, dar din cuprinsul uscat al discursurilor, fără seva culturii generale... cași din forma neîngrijită — se cunoaște lipsa unui contact intim cu cele spirituale.

I. G. Duca a fost un cărturar. Avea respect și dragoste pentru cultură în genere și, în special, pentru literatură.

Era preocupat de problemele sufletului omenesc.

Aceste preocupări distinse care izolează un om, nu-s menite,— trebue să recunoaștem, — a ajuta pe omul politic în lupta din arena noastră publică.

Pentru viața politică românească, în stadiu-i actual, se cere claritate, hotărîre, intransigență, convingere religioasă în atotputernicia unei soluții, cruzime în aplicarea sistemelor, chiar o oarecare lipsă de scrupule.

Intelectualul însă, omul culturii generale, — acel care-și împletește acțiunile cu firele gândului subtil, — acela nu mai poate avea siguranța profanului. Cel deprins să despice firul în patru — nu știe totdeauna unde-i adevărul. Adevărul e atât de complicat și se furișează, ca râurile subterane: apare ici scânteind, se ascunde dincolo în tainițele de subt pământ... ca să țâșnească iarăși la lumină în zuruit de zale sclipitoare.

Nesiguranța chinue pe cărturar. Cântărirea lucrurilor în balanțele spiritului paralizează acțiunea. Voința se încovoae subt povara rațiunii.

Nobleța de sentiment, bunătatea inimii, — cultivată din contactul cu profundele cugetări, legate de nimicnicia faptelor omenești, — nu-s de natură să întărească pe omul politic. Il slăbesc, dimpotrivă, în lupta cu meschinăria din juru-i.

„Șeful de culoare", cași șeful de partid — trebue să aibă în el o impetuozitate elementară. Iar I. G. Duca era atât de puțin primitiv!

In mijlocul taberelor adverse, el nu vedea soldați proprii și vrăjmași de moarte. Vedea oameni, strânși la discuții la umbra unui copac.

In timpul violentelor campanii, duse de partidul liberal, șeful nu se putuse antrena — ca să aibă înverșunarea maselor. In fruntea trupelor — comandantul parcă își aranja armura, își potrivea penajul coifului... ca să nu pară ridicol. In orice caz, parcă nu se simțea bine în ipostaza de gladiator.

Felicitându-l pentru înalta demnitate care-i revenise, — președintele de consiliu nu se arăta deloc încântat. Iși dădea seama de greutăți, știa probabil că soluții miraculoase nu există... Avea simțul răspunderii și se simțea copleșit de tragedia momentului. Era un intelectual prins în angrenajul politic — din care nu mai putea eși...

M'am gândit de multe ori la suferința oamenilor distinși, luați înainte de curentul politic. Câte aud și văd ei, la câte concesii sunt siliți să adere... Alții privesc viața publică subt aspectele-i captivante. Ochii ageri însă pătrund până la măruntaele putrede ale societății.

Firea lui I. G. Duca se trădează din manifestările-i literare.

Era un om cu inteligența ascuțită. Ochelarii lui parcă nu serveau să îndrepte un viciu de vedere. Păreau mai mult un instrument de cercetare științifică.

Inzestrat cu un fin spirit de observație, el desprindea din încâlceala trăsăturilor sufletești — tocmai firul conducător. Dădea totdeauna amănuntul caracteristic, făcând astfel adevărată operă de artă.

I. G. Duca voia să prindă înțelesul lucrurilor. Ii era de ajuns o amprentă sufletească. Dela o urmă el reconstituia complicata construcție a actului. Ne-a dat dovadă de inventiv spirit creator — prin redarea unui caracter după psihologia mâinii. Semăna cu un om de știință care reconstitue o ființă după o piesă descoperită din schelet.

I-am admirat portretele literare, i-am admirat amintirile — povestite în conferințe neuitate.

Forma frazelor lui, cumpănită după regulele arhitecturii spiritului clasic, îți dădea o încântare — pe care o ai în fața unei opere realizate.

Mă atrăgea sensibilitatea care circula printre rânduri, care învăluia vorbele într'o aureolă sufletească. Nu era o expunere a minții, cât o spovedanie a inimii.

Și — deodată — omul acesta, admirat și iubit, s'a prăbușit. N'a căzut subt fatalul destin al tuturora. A fost răpus de un gest stupid.

Asasinatul parcă nu-i o lovitură dată numai lui. Parcă-i o coaliție a forțelor negre contra luminii.

Rana care nu l-a durut pe mort, ne doare pe noi. Lumea celor ce au un ideal superior în viață — nu se poate consola după depunerea sicriului în criptă.

Viscolul de-afară, peste groapa din cimitir, ne aduce de pe mormântul înghețat un fior rece — care ne pătrunde sufletul, ne crispează, ne pleacă pleoapele și ne face să nu mai vedem nimic, să nu mai pricepem nimic.

M. SEVASTOS

Provincia așa cum este, văzută de Francois Mauriac

François Mauriac, recentul academician, autorul mult admirat al unor romane de talia lui „Genitrix", „Le désert de l'amour", „Le fleuve de feu", ne-a oferit câteva frescuri multicolore ale provinciei, zugrăvite cu un penel muiat imparțial în ceiace are luminos, mistic provincia precum și în culorile întunecate.

Pe sărmana d-nă Bovary de care i-a fost milă chiar și lui Flaubert, după morala zilei de astăzi, a pierdut-o numai diligența „L'hirondelle" care străbătea prăfuitele drumuri normande, efectuând primejdioasele-i curse pentru provincialele plictisite, dela Yonville la Rouen. Se sufere mult în provincie, repetiția obsedantă a imaginilor te face să ajungi la concluzia logică că și tu ești o imagine obsedant repețită pentru ceilalți și de aci pleacă tot cortegiul; răul devine și mai rău, căci este cunoscut de toată lumea iar binele este injectat cu scăderile inerente toxinelor cancanurilor.

Deși Mauriac, cu spiritul său pătrunzător, căruia ponderabilitatea sa îi înlătură orice exagerare este în genere preocupat mai ales de aspectele importante ale Provinciei. Alături de fața odioasă a medaliei ce privește provincia ca un izvor nesecat de energie și valori, care se valorifică după evadare. Provincia geme de obiceiu sub tirania nu numai a așa zisei „gura lumii" ci și sub teroarea micilor și ridicolilor satrapi locali, incapabili de a concepe alte idei decât cele ale lor, gata oricând să împiedece ascensiunea unui spirit superior, de frica concurenței și a scoaterei în relief a propriei lor mediocrități. Mauriac a subliniat această intoleranță provincială, intoleranță care împinge pe atâția spre evadare, evadare care se termină sau cu cabotinajul sau cu reușita.

Fără să se ocupe prea mult de acel „coté laid" al vieței de provincie, Mauriac a reușit să înjghebeze o vitrină unde toate păcatele vieței provinciale sunt etichetate cu îngrijire. Deasupra lor a știut însă să arunce din belșug culorile azurii ale atâtor ținuturi, de unde îți vorbesc halucinant amintirile copilăriei, natura care te-a văzut crescând și mai ales morții tăi din cimitire.

In metropolă nu vorbesc morții, numai în provincie te poți reintegra în trecut și în câteva rânduri din cărticica sa Mauriac ne-a amintit cu artă, mirajul vreunei case bătrânești unde au trăit ai tăi și unde poate vei veni după ce te apropii de bilanțul final, să te reintegrezi pe vecie în pământul ținutului natal.

Viața fiind luptă, cartea de note și maxime a lui Mauriac, are și alura unei dări de seamă asupra unei lupte, căci viața de provincie este o luptă destul de dificilă, mărită prin multiplicitatea tacită a unui inamic latent.

Observațiile sale par a fi linii extrase din romane zugrăvind viața de provincie, scrise de pene măestre; câteva linii pot condensa o operă întreagă și în aceasta mai constă aparența luminoasă de baso-relief a însemnărilor proaspătului nemuritor, François Mauriac. Spicuirile de mai jos ne pot edifica concludent despre policromia freștei provinciale din cărticica trandafirie tipărită la Hachette.

■ *Un provincial inteligent sufere dintr'odată de a fi singur și de a fi în vederea tuturor. Este fiul unui Cutare, pe trotoarul stradei provinciale, poartă asupra sa toate rubedeniile sale, relațiunile, cifra datei și speranțelor sale. Toată lumea îl vede, îl cunoaște, îl pândește; dar el este singur.*

Nu că n'ar exista în Provincie oameni inteligenți și de spirit; dar cum s'ar putea ei întâlni? Provincia nici odată n'a putut să-și lase în jos obloanele.

■ *Provincia opune pasiunii obstacole care creiază drama. Avariția, orgoliul, ura, dragostea la fiecare clipă spionate, se ascund, se fortifică prin rezistența ce-o întâlnesc. Strânsă în barajele religiei, de ierarhiile sociale, pasiunea se acumulează în inimi.*

■ *In Provincie, cei[illegible]e se chiamă viață de familie se reduce adesea la supravegherea fiecărui membru de către ceilalți, și se manifestă prin atențiunea pasionată cu care se pândesc.*

Comentariile care provoacă cea mai mică abatere dela obiceiurile „lumii" alimentează aproape exclusiv conversațiile.

■ *Intr'un orășel pierdut în mijlocul pădurilor sau al viilor, lubricitatea se găsește mai în largul ei decât la Paris. Pe trotuarele unui oraș mare nu mai auzim imensul apel la desfrâu: într'o oarecare măsură, însăși abundența otrăvei ne mitridatizează. Atâtea femei la Paris — încât nu le mai vedem, atâtea îmbieri — încât nu le mai auzim.*

■ *Provincia ne învață să cunoaștem oamenii. Nu putem cunoaște bine decât pe acei contra cărora trebuie să ne apărăm.*

■ *Primejdia nașterii, educației și vieții în provincie, pentru un suflet ales, este că riscă de a învăța deacolo ura de virtute, de religie, tot văzându-i mereu caricatura.*

■ *Provincia supraveghează văduvele. Măsoară timpul cât poartă văduvele vălul. Judecă [illegible] simțită [illegible] de văduva care, într'o zi de arșiță, își ridică vălul ca să respire! Dacă a fost văzută, toți zic: iată una care s'a consolat repede!*

François Mauriac

■ *Colțurile din Provincie, remarcabile prin pitorescul lor, au soarta femeilor prea iubite: bărbații le răvășesc; se răvășesc singure pentruca să atragă și să placă.*

■ *In provincie, un om inteligent, și chiar un om superior, este devorat de profesiunea sa. Numai spiritele de tot superioare scapă de acest pericol.*

Un avocat provincial s'ar crede desonorat dacă publicul numai ar putea presupune că are vreo seară liberă: „N'am un ceas pentru mine"... este refrenul provincialilor: specialitatea lor îi roade.

■ *Cât este de suavă vorba omenească! La țară descopăr că este deasupra puterilor mele să vorbesc numai cu mine însumi. Tot ce am scris acum ar fi putut fi împrumutat din însemnările secrete ale d-nei Bovary.*

Emma Bovary n'a murit decât în romanul lui Flaubert: fiecare scriitor venit din provincie la Paris este o Emma Bovary evadată.

D-na Bovary nu este numai povestea unei biete micuțe provinciale: orice provincial se regăsește în ea. Provincia franceză este populată de ființe tinere devorate de năzuințe nesatisfăcute. Toate aceste ambițiuni călcate în picioare și prin aceasta li-se dublează intensitatea, asigură mai târziu provincialilor primele locuri în politică, în literatură, în afaceri.

■ *Provincia este populată cu oameni zidiți de vii, ființe care nu-și închipuie că s'ar putea vreodată realiza dorința lor.*

■ *Provincia condamnă cea mai mare parte din femei la virtute. Dar câte printre ele, n'au câtuși de puțin vocație pentru așa ceva!*

Unele femei simt jugul provinciei lor, după cum altădată au simțit jugul greu al mânăstirii fetele fără vocațiune.

Odinioară încă, toate captivele dintr'aceiași chilie, se arătau fără milă pentru acele care evadau.

■ *Un artist fără comunicare cu provincia este și fără comunicare cu tot ce este omenesc. Cel mai surâzător noroc care poate cădea peste un om făcut să scrie romane, este de a fi născut în provincie, dintr'o familie provincială.*

■ *Provincia ne arată în ființe pasiuni vii și obstacole.*

■ *Provincia ne furnizează peisagii.*

(Fr. Mauriac: „La Province". Notes et Maximes

Lectura acestor note deșteaptă în sufletul oricui imagini roze sau sumbre din colțul de pământ natal, cu toate păcatele sale sau cu tot parfumul care adie în briza peisagiilor molcome, în ciuda bovarismului care acopere o bună parte a vieții de provincie.

AUREL GEORGE STINO

Drumețul cel din urmă

In marginea de òstrov, pitită și surpată
E-o casă părăsită... cu tencuială albă,
Cu cărămizi știrbite și țigle rupte 'n salbă
Că pare o cocioabă de pădurar, uitată.

Ferestrele-amândouă, pierdute 'n spini și boz
S'au lăbărțat în ziduri — ochi dilatați de frică —
Și trist mai plânge ploaia când lacrimile-și pică
Pe putregaiu de bârne și colțuri de moloz...

Podeaua ciuruită și zidurile reci
Ascund în întunerec gândaci urîți și mari;
Și casa se tot duce în cântece de cari,
In cântece de greeri și sbor de lilieci...

In alte vremi, de mult... jucau raze de soare
Pe crinii din grădină... și toate-aveau un rost.
Drumețul singuratic găsea un adăpost —
Azi o colindă corbii și buhele hoinare...

Sunt casa 'mbătrânită, ce timpul nu o curmă
Și tot își mai așteaptă drumețul cel din urmă...

I. MITROIU

In delegație

— Cine tropotă în anticameră și nu mai intră? Vezi, frate, cine dracu' vine pe vremea asta?

N'am nervi de bou să-i mai aud! Or fi niște golani de bună seamă, că oamenii cu chiag la pungă și cu scaun la cap, nu se apropie acum de birourile advocățiale. Da' sărăntocilor nu le pasă! Intră în proces pentru un fleac, și nu mai scoți dela ei cheltuelile până-i lumea! Așteaptă să le pui și timbrele pe banii tăi.

Advocatul Muntean își îngropă din nou obrajii pământii, stropiți de țepe aspre, sure, ca vârfuri de perie, în dosarele vechi de pe masă. Cancelistul, notarul pensionat Dionisie, se ridică — deșirându-se și parcă nemai isprăvindu-se — de după un fel de birou vechiu care semăna mai mult a pianină, și, pornind spre ușe, se strecură neauzit.

I. Agârbiceanu

Afară ploua mestecat cu zăpadă. Era pe la sfârșitul lui Noembrie, și, de zile în șir, un cer mohorât apăsa pe lume și pe nervii gata de revoluție ai advocatului Muntean.

In birou, focul ardea mocnit în cuptor. In sălița nu era foc. Cancelistul Dionisie văzu acolo cinci rumâni, cu pălăriile plouate în mână: neguri dese se ridicau din capetele lor. Veniseră de departe, prin sloată.

— Ce vreți Dumneavoastră?

Indată se rupse din grup unul mărunțel, care se apropie hotărât, cu mâna întinsă, de Dionisie.

— Bună ziua, domnule advocat.

Și îndată se întinseră spre cancelist alte patru mâni, uscate, păroase, lemnoase, ca niște unelte de lucru.

— Domnul advocat e înăuntru, zise Dionisie, după ce le strânse pe rând cele cinci mâni. Puteți să-mi spuneți însă și mie de ce e vorba.

— Hm! — făcu mărunțelul — nu ți-om spune dumitale. Că noi la advocat am venit.

— Dacă-i așa, mai așteptați puțin.

Și cancelistul îi raportă advocatului Muntean. — Să intre, zise el într'un târziu, împingând cu scârbă dosarele vechi într'un colț al biroului.

Cei cinci își lăsară pălăriile în sălița. Nu mai abureau din plete. Dar cu hainele groase de păcură, pline de apă, cu cizmele înglodate, miroseau a peșteră. Păreau niște oameni străvechi, cu fețele lor supte, cu frunțile înguste, dar cu priviri cutezătoare.

„Ce mai chipuri de bandiți, își zise advocatul Muntean, privindu-i pe furiș. Dela ăstia știu că nu scot nici un ban!"

— Ei ce vreți dumneavoastră?

Mărunțelul eși din rând, și întinse și spre advocat unealta aceea de lemn. Dar Muntean nici nu se uită la mâna lui.

Intimidat puțin, omul care vorbea în numele celorlalți, zise:

— Domnule advocat, vrem să scăpăm satul de popa Miron. Ni l-au dat cu puterea, și nu-l mai vrem nici morți.

— Nici morți, întăriră cei patru.

— Da, știam eu că sunteți bandiți de când v'am văzut! izbucni advocatul. Acum nu vă mai trebue nici popă! De lege nu mai ascultați. Vă lepădați și de Dumnezeu! Nu vă mai trebue autoritate, asta e! Că nu sunt eu ministru de interne și mai mare peste jandarmi, numai o lună! Și advocatul oftă greu, privind crunt la cei cinci.

— Nu, noi pe popa, nu pe Dumnezeu... voi să continue starostele delegației. Dar advocatul întărîtat îi tăe vorba:

— Dar ce sunt eu: protopop? Vlădică? Ce am eu cu popa vost? Mergeți la cei ce vi l-au dat să vi-l ia de pe cap. Ce-mi bateți mie capul? Eu nu vă cunosc, pot pierde cu voi patru ceasuri, și nu vă recunoașteți datori cu nimica!

— Ba, ne-am gândit noi să dăm — luă vorba cel mai bătrân din grup, cu fața cioplită strâmb, cu mustața rătezată scurt.

— Plătim, cum de nu, că vrem să facem proces, întăriră și ceilalți.

Starostele, drept orice răspuns, se scotoci în șerpar și puse pe birou trei sute de lei.

— Măi oameni buni, luați-vă banii și plecați. Eu nu mă pun să vă scot popa din sat. Nu-i treaba mea. Mergeți la protopopul, mergeți la vlădica.

— Am fost, domnule advocat. Ei spun că nu sunt dovezi împotriva lui și nu au ce-i face. Dacă avem dovezi — spun — să-l dăm pe mâna judecății, și atunci vor vedea. Acum, dovezi noi avem: Da' vezi dumneata că corb la corb nu-și scoate ochii.

Advocatul Muntean era raționalist din tinerețe: în popi nu vedea decât pe trântorii satelor. Ba dumnealui mai spunea și altceva... Pe-o clipă îi sclipiră ochii.

—Și ce dovezi aveți împotriva lui? întrebă el mai prietenos.

— Intâi și mai întâi, începu starostele, cu glasul ascuțit deodată, ne face satul de rușine. Noi suntem oameni dela munte, domnule advocat, și avem bisericuță mică de lemn. Suntem săraci și alta nu ne putem face. Ei bine, popa Miron într'o zi ne va răsturna biserica...

— Doar' nu-i Samson din Biblie, și voi nu sunteți păgâni, zise advocatul.

Rumânii nu auzise de Samson.

— Nu-i Samson, că-l chiamă Miron, răspunse mărunțelul. Dar dacă am lega bisericuța cu funii popa nost ar duce-o în spate ca pe un coteț. Așa-i de tare. S'a cântărit în fața noastră în târgul fânului, pe cântarul carelor și trage aproape două *măgi*. In altar nu poate intra decât pe ușa împărătească, și chiar pe-aici, numai în dungă. I-am spus protopopului decând ni l-a adus că ne răstoarnă biserica. Pe la noi sunt tot popi uscați, și râd satele din jur de-așa dihanie. Trebue că a crescut undeva în ținuturi de baltă, și va fi fluerat în biserică. Am înțeles că din pedeapsă l-au adus pe capul nostru.

Advocatul clipi vesel din ochi.

— Măi oameni buni, are dreptate vlădica: pentrucă e așa de greu și gros, încă nu înseamnă că-l poate scoate din popie.

— Nu, vezi bine, dar dacă într'o Duminecă ne răstoarnă altarul, cine ne face biserică? Dar avem și alte dovezi împotriva lui, domnule advocat! Nu mai cutează oamenii să pună

(Continuare în pag. II-a)

31512.
Biblioteca Judeteana ASTRA
P31512

pomeni. Zvântă oalele cu fiertură şi sticlele cu rachiu, de rămân cei săraci flămânzi pe la mese. Suntem de batjocura satelor vecine.

— Nici asta nu-i pricină să-l scoţi din sat. De când e lumea, popii au întâietate la mâncare şi băutură.

— Dar avem dovezi că se agaţă şi de nevestele creştinilor. Dumnezeu ştie dacă are preoteasă ori ba, că la noi a venit singur. Dar se leagă de femei şi le face de ţipă pe uliţă, aşa le pişcă. Se face de ruşine, cu toate că nu am putea jura că săvârşeşte şi altă nelegiuire. Câtu-i de gros nu se mai poate pleca nici să se încalţe, nici să se descalţe. Destul e însă că pişcă femeile în văzul oamenilor, pe neveste în faţa bărbaţilor, pe fete în faţa părinţilor. Şi dacă cineva îl înfruntă, se înfurie pe loc şi bate pe creştini până-i face vineţi. E mare bătăuş, domnule advocat, şi nime nu se poate prinde cu el. Chiamă pe ori cine la trântă dreaptă, dar cine-l poate cuprinde? Dacă nu-i plătim birul ne bate; dacă nu-i dăm taxele la înmormântări şi cununii, ne bate. E blestemul lui Dumnezeu pe capul nostru.

Ceilalţi întăreau mereu cu feţele lor de lemn, strâmb cioplite. Numai ochii lor erau vii şi se încruntau tot mai tare.

— Vă bate, ai spus?

— Şi cu pumnul şi cu bâta, că are o bâtă de corn.

— Şi-i plătiţi?

— Cum să nu-i plătim dacă ne stâlceşte în bătăi?

— Şi vreţi să scăpaţi de el? Hm! Hm! Eu unul nu o să vă dau ajutor.

Cuminte protopop, cuminte vlădică aveţi! De unde sunteţi? Nici nu v'am întrebat.

— Din Curmătura, răspunseră oamenii.

Advocatul se gândi, zâmbi, căută în nişte dosare vechi vreme îndelungată, apoi zise:

— Am douăzeci de datornici în Curmătura, oameni de nimic, bandiţi, cum sunteţi de altfel toţi de-o vreme încoace. O să-i dau pe mâna popii Miron să-mi scoată banii. Jumătate va fi partea lui. Iată, aici sunt cele trei sute, luaţi-le. Şi să nu vă mai văd. Auzi dumneata, să cuteze ei să se plângă împotriva unuia care în ziua de azi îi poate sili pe oameni să-şi plătească datoria!

Zăpăciţi, neînţelegând nimic, oamenii se strecurară pe uşe, mai plouaţi decât intraseră.

I. AGARBICEANU

Din lumea antichităţii clasice

Johannes Geffcken. Griechische Menschen. Quelle und Meyer, Leipzig. -- Odiseia

Am arătat în articolul precedent, cum analizează, din punct de vedere psihologic, savantul german pe eroii Iliadei.

Trecem acum la analiza Odiseii. „Acest poem, ne spune Geffcken, din punct de vedere al stării politice, sociale şi religioase, ne face o impresie mai înviorătoare decât Iliada. Viaţa sentimentală stă în acest poem pe o treaptă mai înaltă decât aceea a Iliadei şi tot acelaş lucru se poate spune şi despre personagiile poemului acesta. „E străbătută şi predominată această Odisee de spiritul ionian peste tot. De aci o democratizare a eroilor, o mai mare umanizare a lor". Şi Geffcken mai adaugă: „Poemul epic cavaleresc al Iliadei cunoaşte numai domni nobili care joacă rolurile principale. Acolo unde un îndrăzneţ ca Thersit deschide gura împotrivă-le, e lăsat cu multă satisfacţie de Homer să fie pumnuit". Cu totul dimpotrivă în Odiseia. „Aci tipurile din popor intră din ce în ce mai mult pe primul plan: păstori ca Eumaeus, tovarăşul său, bravul Filoetios, protivnicul lor, răutăciosul Melanthios, toţi deşi diferiţi, dar toţi reprezentanţi ai aceleaşi stări sociale. Servitoarele sunt de asemenea luate în consideraţie şi în acest mediu se simte foarte bine autorul Odiseii în chipul oarecum plin de umor în care ne descrie mai ales pe cerşetori. Coliba porcarului Eumaens cu plăcutu-i confort, mesele rustice ale bătrânului Laerte, toate aceste tablouri ale vieţii timpului de atunci ni sunt descrise cu multă simpatie". In special pentru casa, casa bine clădită şi cu de toate îndestulată, are Homerul Odiseii o deosebită atracţie.

Sufletul casei este însă femeia şi nu-i de mirare, dacă ea joacă cel mai important rol în acest poem. Geffcken numeşte cu drept cuvânt Odiseia „ein Frauenepos" şi nu exagerează de loc. In adevăr Odysseu trăieşte într'o lume de femei. Zeiţe bune sau zeiţe răutăcioase, nimfe frumoase, sau nimfe demonice îl înconjură ori unde. El simte cum se poartă şi ce sentimente are soţia lui, el însuşi ocupă cugetul sau simţirea femeilor dela curtea regală şi are de lucru cu servitoare bune sau rele.

„In Iliada, zice mai departe Geffcken, bate din copită calul de luptă, rage leul, urlă lupul flămând şi şacalul. In Odiseia întâlnim pe câne, prietenul omului. Simţul fin al acestui animal presimte apropierea fiinţelor supranaturale şi ce frumoasă şi plină de duioşie e scena bătrânului câne Argus care-şi recunoaşte pe stăpânu-i mult mai înainte de a-l recunoaşte oamenii!"

Sentimentele toate se îndulcesc, ca să zic aşa, se înobilează în Odiseia. Poetul însuşi intră aci în scenă pentru a-şi exprima compătimirea-i adâncă pentru eroul care se întoarce cufundat în somn în patria sa. Sentimentul acesta îl găsim peste tot în Odiseia. Politeţea joacă aci, cum cu drept s'a observat, un mult mai mare rol ca în Iliada.

Şi mai mult decât politeţea, tactul pe care-l găsim ilustrându-se peste tot: în purtarea lui Odysseu faţă de Nausicaa, în purtarea lui Alcinon faţă de oaspele-i necunoscut, etc. Şi peste tot o milă, o milă duioasă care-i face pe toţi eroii să verse lacrimi la orice ocazie. Fireşti sunt lacrimile Penelopei, care gândind mereu la soţu-i, plânge ca un copil în somn, fireşti sunt lacrimile lui Odysseu, când povestind îşi aduce aminte de tovarăşii pieriţi, fireşti sunt lacrimile lui Alcinon şi ale curtenilor lui ascultând suferinţele rătăcitorului erou.

Se plânge în Odiseia, cu sau fără motiv, la orice ocazie şi din plin. Tovarăşii lui Odysseu, liberaţi de vraja Circei, plâng, Menelau, la ospăţul dat în cinstea lui Telemac, plânge amintindu-şi de Odysseu, lacrimi varsă oameni simpli ca Eumaeus şi Filoetios la vederea stăpânului lor. Or, Homer, care cunoaşte admirabil corpul omenesc şi sufletul eroilor în Iliada, reuşeşte să ne redea în Odiseia chiar stări patologie. Aşa râsul nebun care apucă fără niciun motiv pe peţitori şi plânsul spasmodic care-i urmează sunt stări de acestea care uimesc şi azi prin fineţa cu care sunt descrise.

Dar mai presus de toate, caracterele eroilor ni sunt zugrăvite în chip desăvârşit şi dacă în Iliada Homer ne-a descris mult mai multe şi variate caractere ca în Odiseia, în schimb cele din Odiseia sunt opera unui adevărat artist. Să luăm pe eroul principal. Dacă în Iliada Odysseu ni-i redat cu un caracter unitar, în Odiseia se schimbă. Aci Geffcken distinge în caracterul acestui erou trei părţi cu totul diferite, care alcătuesc de fapt trei caractere de sine stătătoare.

Aşa, în primul rând, avem pe Odysseu rătăcitorul, eroul iubit de ionieni, poporul de marinari care adora atât de mult călătoriile pe mări necunoscute şi povestirea minunăţiilor găsite pe acolo.

In al doilea rând avem pe vicleanul Odysseu, acela care minte, înşeală şi se bucură de propriile viclenii şi minciuni. Primul caracter luptă cu furtunile, rezistă neînfricat chiar zeilor, al doilea se strecoară peste tot prin vicleşuguri, atrage şi place prin povestiri mincinoase. Şi în fine avem pe cel de al treilea caracter al eroului: pe Odysseu cel înţelept şi chibzuit.

Acesta e eroul desnodământului poemei: eroul care, după ce învinge toate, se gândeşte, reîntors acasă, plin de chibzuinţă la viitor. Cu toate aceste trei caractere diferite, Odysseu e omul întreg în toată puterea cuvântului. E mai mult decât atât: e Ionianul tipic: curajos, dar şi şiret, elocvent, dar şi gânditor tăcut şi adânc. In faţa-i stă Penelopa, soţia-i fidelă şi credincioasă. Şi ea, cu toată înţelepciunea-i proverbială, rămâne totuş femeie. Respinge mereu pe peţitori, dar începe a se gândi serios la o a doua căsătorie. Deşi tânjeşte atât de mult după soţu-i, când acesta se întoarce, nu se sfieşte a-l ispiti şi cerceta ca orice altă femeie curioasă. După Geffcken, Penelopa e mai mult mamă decât soaţă. Ne face impresia că s'ar sacrifica mai bine pentru Telemac decât pentru Odysseu. Şi totuş rămâne soaţa demnă, dar plină de iubire duioasă pentru soţu-i absent. E modelul femeii înţelepte, pandantul cel mai potrivit al lui Odysseu. Aceştia sunt principalii eroi ai Odiseii. In Telemac Geffcken vede o schimbare gradată: întâi copilul timid şi supus, după întoarcerea-i din călătorie tânărul maturit care vorbeşte cu îndrăsneală peţitorilor, dă sfaturi mamei sale şi devine la urmă bărbatul care vorbeşte fără teamă în faţa poporului şi îşi ajută cu viteaza chibzuinţă pe tatăl în lupta cu peţitorii. Aceştia ne sunt descrişi de Homer în chipul cel mai natural: nătângi, obraznici, lacomi, pierind din pricina prostiei lor. Nausicaa e fata iubitoare, dar demnă, aşa cum stă bine unei fiice de rege. Şi totuş ni-i redată şi ea cu tot omenescul ei, când lasă să-i scape uneori gânduri care-i trădează iubirea-i pentru Odysseu. Nimfa Calypso e şi mai femeie, am putea zice. Pătimaşe în iubirea ei, ne mai gândind la nimic alt decât la bărbatul adorat, devine geloasă şi se înfurie ca orce femeie la plecarea iubitului. Zeii în Odiseia sunt cu totul umanizaţi. Nu ne mai insuflă respectul Zeilor Iliadei, dar în schimb sunt mai vii, trăiesc mai real decât în Iliada, ca să nu spunem că trăiesc chiar prea real.

Temelia morală pe care se repauza Olimpul Iliadei, nu o mai găsim în Odiseia. Dovadă că spiritul ionian începea din ce în ce să se îndrume spre raţionalismu-i speculativ de mai târziu.

I. M. MARINESCU

Actualităţi ştiinţifice

Surdină pentru voce

După cum există surdine pentru diferitele instrumente muzicale, tot astfel, avem posibilitatea de a atenua la microfon anumite stridenţe dezagreabile ale vocii omeneşti.

Intr'adevăr, de curând s'a pus la punct în Statele Unite un dispozitiv alcătuit dintr'o celulă cu membrană de celofan, dispozitiv folosit în studioul posturilor de radio, la emisiunile vocale. Acelaş procedeu e întrebuinţat şi în cazul imprimării discurilor de gramofon.

Cântăreţele de coloratură cântă înaintea acestei celule de celofan, instalată în faţa microfonului şi în chipul acesta, sunetele prea înalte sunt amortizate prin vibraţiunile membranei.

Razele cosmice la equator

Cercetările recente în domeniul misterioaselor raze cosmice, a căror explorare a condus la repetate ascensiuni stratosferice, au dovedit că intensitatea acestor radiaţiuni variază sensibil cu latitudinea punctului de observaţie.

S'a constatat că pe măsură ce ne apropiem de ecuator, scade şi intensitatea razelor cosmice.

Beton sau piatră naturală?

Savantul german Spiendel, în urma unor îndelungate experiente, a stabilit că betonul executat în condiţii bune este, în cele mai multe cazuri preferabil pietrei naturale pentru construcţie.

Cu toată selecţionarea îngrijită şi a diverselor măsuri, nu s'a putut evita descompunerea pietrelor naturale, sub influenţa gerului şi a altor factori atmosferici. Dimpotrivă, Spiendel susţine că betonul este perfect impermeabil şi rezistent la influenţele atmosferice.

Radio ca instrument medical

Profesorul german Combert a realizat un dispozitiv compus dintr'un amplificator de radio cu 3 lămpi, pe care-l foloseşte în scopuri chirurgicale. Poziţia unor aşchii mici metalice invizibile, înfipte în ochiul omenesc, el le poate determina cu cea mai mare preciziune, graţie acestui aparat. Dispozitivul este capabil să indice aşchii chiar şi la o distanţă de 0,1—3 mm. Folosind principiul interferenţei, se produce într'o cască telefonică un bâzâit, care-şi schimbă tonul în apropierea punctului căutat. Fierul şi nichelul dau un sunet mai înalt, iar celelalte metale un ton mai jos.

Simţul olfactiv al păsărilor

Chestiunea, — deşi în aparenţă simplă, — n'a fost încă pusă la punct de naturalişti.

Cei mai mulţi cercetători tăgăduiau în general că păsările ar fi înzestrate cu un simţ al mirosului. De curând însă, s'a reuşit să se dreseze un mare număr de specii de păsări, pentru anumite mirosuri.

S'a dovedit astfel că simţul olfactiv este desvoltat la păsări în aceeaş măsură ca şi la om.

Transmisiuni de energie prin radio

Se anunţă din Stockholm, că un inginer suedez, Balzar von Platen, ar fi reuşit să rezolve problema transmisiunii radio-electrice a energiei.

Cu alte cuvinte, inventatorul ar fi găsit un mijloc de a înlătura cablurile electrice subterane şi aeriene — atât de costisitoare ca instalaţie şi întreţinere — înlocuindu-le cu vechiculul comod şi eftin al undelor hertziene.

E drept că oficialitatea nu posedă încă amănunte precise în această privinţă. Specialiştii însă, care au examinat invenţiunea, susţin că procedeul este foarte ingenios şi promite să aducă o adevărată revoluţie în technica transmisiunilor la distanţă.

Gândiţi-vă la ce s'ar întâmpla, dacă ideia aceasta ar fi complect realizată: pretutindeni pe glob, vom putea pune în mişcare uzine, tramvaie, trenuri, numai printr'o simplă captare a undelor din văzduh.

Intre timp, s'a întemeiat în Suedia o societate pentru exploatarea acestei senzaţionale invenţiuni.

Se poate determina sexul animalelor

Ziarele au anunţat de curând că un savant rus, profesorul Koltzoff, directorul „Institutului de biologie experimentală", de pe lângă comisariatul Sănătăţii Publice din Moscova, a făcut o descoperire senzaţională. El ar fi găsit o metodă, cu ajutorul căreia se poate determina, pe cale artificială, sexul la animalele ce urmează să se nască.

Graţie unui procedeu de disociere electrolitică, savantul rus poate să descompuie germenul vital în elemente mascule şi femele.

Folosind acest procedeu pentru a influenţa în mod artificial procesul procreaţiei, profesorul Koltzoff a reuşit să determine, la iepurii de casă, sexul nouilor născuţi.

Actualmente, experienţele se continuă şi la alte animale domestice, ca boii şi porcii.

Toate aceste cercetări se fac sub directa supraveghere a „Institutului de biologie experimentală" din Moscova.

Dacă procedeul se aplică cu succes celorlalte animale, nu este exclus să-l vedem în curând aplicat şi la om. Şi atunci, părinţii vor dispune de un mijloc sigur de a avea, după voie, băeţi sau fete.

O descoperire senzaţională a lui Tesla

Ziarele americane ne aduc ştirea că celebrul fizician american, de origină sârb, Niculae Tesla — bine cunoscut pentru descoperirile sale în materie de curenţi de înaltă frecvenţă — e pe cale să pună la punct o realizare cu totul senzaţională.

Din câte transpiră din aceste ziare, se pare că e vorba de o exploatare industrială a unui isvor nesecat de energie — aşa numita „energie cosmică" — care ne va dispensa să mai recurgem la orice combustibile pentru alimentarea motoarelor.

„Energia cosmică", de care vorbeşte Tesla, nu are nimic aface cu razele cosmice din văzduh, de care s'au ocupat şi se ocupă Piccard şi ceilalţi savanţi exploratori ai stratosferei.

Energia, pe care vrea s'o exploateze Tesla, ar exista pretutindeni, în adâncimile pământului ca şi în straturile superioare ale atmosferei.

Multă vreme, savantul american, deşi o bănuia, n'a reuşit să-i dovedească existenţa. In cele din urmă însă, o serie de descoperiri au pus o în evidenţă.

Lipsesc amănunte asupra aparatului, cu care Tesla vrea să folosească această energie, deşi se afirmă că aparatul ar fi acum pus la punct.

Din aplicaţiile micro-undelor

Ne-am mai ocupat în această cronică de recenta descoperire, pe care celebrul fizician italian Marconi a făcut-o în domeniul transmisiunilor radioelectrice. Se ştie că Marconi a reuşit să obţie transmisiuni la distanţe remarcabile cu unde hertziene, a căror lungime nu depăşia câtiva centimetri.

Micro-undele — denumirea consacrată pentru aceste unde ultrascurte — au fost acum studiate de savantul italian şi în gama lungimilor mai mici ca o zecime de milimetru.

S'au ivit fireşte numeroase dificultăţi technice, din cauza capacităţilor parazite, care trebuiau eliminate cu grije, din lămpile oscilatoare.

In afară de propagarea lor în linie dreaptă, însuşire care va permite lui Marconi să le folosească pentru a modifica complet sistemul actualei radiodifuziuni şi a asigura astfel secretul transmisiunilor, micro-undele mai sunt susceptibile şi de alte aplicaţii, cum ar fi de exemplu, sondajul continuu al mărilor, prin reflexia undelor de fundul apei.

Din punct de vedere teoretic, microundele sunt deosebit de interesante, întrucât realizarea lor ne permite să întrevedem joncţiunea, de multă vreme aşteptată de fizicieni între domeniul undelor electrice şi acel a undelor luminoase. Undele luminoase se eşalonează aproximativ între 1/1000 şi 1/10.000 dintr'un milimetru, cifre cu mult inferioare celor realizate până acum cu ajutorul unui circuit oscilant.

Microundele reprezintă astfel o etapă nouă în acest domeniu încă neexplorat, ce desparte optica de electricitate şi care ne rezervă cu siguranţă surprize interesante.

Meteorologia şi probabilitatea

Matematicianul francez Emile Borel a hotărît să studieze, prin calculul probabilităţilor, problema prevederii timpului.

In acest scop, el a consultat pe cale statistică, toate zilele de ploaie şi de vreme frumoasă din epoca de iarnă, între 1 Octombrie, 31 Ianuarie, extinzând aceste observaţiuni la un interval de 50 de ani. Din cele 6150 de zile, el a găsit 1025 serii de ploi şi 1025 serii de vreme frumoasă, ceeace revine la o durată mijlocie de trei zile pentru fiecare serie.

Calculul probabilităţilor permite să determinăm frecvenţa mijlocie a fiecărei serii de una, două, trei, etc. zile.

S'a stabilit pe această cale că seriile lungi au o probabilitate minimă de a se produce. Or, experienţa arată, dimpotrivă, că în realitate, avem serii de 10 şi chiar de 36 de zile.

D. Borel îşi propune să revie asupra acestei probleme curioase.

I. S.

Ideologia fascismului italian

Se ştie că fascismul italian susţine că ar fi o detronare a capitalismului. Analiza politicii economice, sociale şi etatiste a lui Mussolini dovedeşte clar că nu poate fi vorba nici un moment de aşa ceva. Această analiză ne arată mai curând că fascismul este o creaţie a condiţiilor de desvoltare ale capitalului monopolist italian, dependente de condiţiile istorice speciale apărute în Italia în cei cincizeci de ani după fundarea regatului, pe de-o parte prin stagnarea evoluţiei burgheziei în epoca de „Transformism" şi „Giolittism", iar pe de altă parte prin avântul mişcărilor de massă ţărăneşti şi muncitoreşti. Numai o politică dictatorială în interesul capitalului monopolist putea să salveze Italia, în epoca post-belică, de la revoluţie. Eroii acestei dictaturi au devenit membrii aripei activiste a micii burghezii, care se strânseseră în anul 1919 în jurul lui Signor Benito Mussolini şi al parolelor sale anti-capitaliste.

Mişcarea lui Mussolini, a cărei misiune istorică era de a mobiliza părţi din mica burghezie pentru asigurarea unei politici, care în general contrazicea interesele de grup ale acestei clase, trebuia deci să ancoreze în eternitate scopurile şi mijloacele atât de terestre ale acestei politici.

Ideologia fascistă este astfel sistemul de gândire care nu trebue numai să idealizeze interesele unei clase devenită din punct de vedere istoric inutilă, dar care trebue să se bazeze şi pe interesele parţiale ale unei clase, a micii burghezii, care nu este capabilă de a îndeplini o misiune istorică proprie şi care de aceia nu este capabilă nici să-şi desvolte o ideologie proprie asupra realităţii. O astfel de ideologie trebue, de aceia, să fie extrem de eclectică, împrumutând fragmente de gândire din dreapta şi din stânga.

Nu este locul aci să expunem în mod amănunţit procesul de compilare a ideologiei fasciste. Pentru a exemplifica că şeful fascismului italian era conştient de eclectismul ideologiei mişcării sale, vom reproduce un singur citat.

„Nu are nimic de aface dacă programul nostru concret nu este în contradicţie cu cel al socialiştilor, dar chiar converge cu el în toate punctele relative la reorganizarea tehnică, administrativă şi politică. Noi ne putem permite luxul de a fi aristocraţi şi democraţi, conservatori şi progresişti, reacţionari şi revoluţionari, legali şi ilegali, după conjunctura timpului, a locului, a mediului, cu un cuvânt, a istoriei, sub care suntem constrânşi să trăim şi să activăm".

Astfel scria Mussolini în „Popolo d'Italia" din 23 Martie 1921. Cu o lună înainte avusese loc primul congres al marilor latifundiari, la care se hotărîse întrebuinţarea trupelor de asalt ale lui Signor Mussolini, pentru liniştirea ţăranilor deveniţi prea nervoşi din cauza mizeriei. Echipate cu bani, arme şi automobile de către marii proprietari, trupele lui Mussolini au pus la punct pe răsculaţi. Mişcarea de rebeliune micburgheză a lui Mussolini căpătase acum fondul ei de clasă! Creiarea ideologiei fasciste putea începe!

In cursul studiului a ceeace s'a format pe fundamentul acestui eclectism principial ca „ideologie fascistă" vom lăsa la o parte toate acele curente de idei care au apărut ca produse decadente ale societăţii burgheze sau ca reflexe ideologice ale formelor de producţie şi viaţă medievale reintroduse de către fascism în viaţa economică şi socială a ţării şi care s'au angrenat în fascism.

Majoritatea lor, cum sunt *neo-misticii* (Rebora, Carrera, Ravegnani), *neo-tomiştii* (cărora s'a alăturat şi Papini), numeroşii *scriitori neo-religioşi* (Salvatorelli, Pettazoni, della Vida), *neo-calvinişti* (G. Gangale şi în ultimul timp Curzio Malaparte), *„oamenii de pădure"* (cu revista lor cu acelaş nume), *ocultiştii* şi *cei care cred în vrăjitori* cu editura „Atanor", *antroposophii* din jurul poetului Onofrio — toţi pot fi etichetaţi, în mod global, ca *mistici*. Unul dintre instinctele centrale de cultură ale fascismului este (şi asta nu întâmplător) *„Şcoala misticii fasciste"* cu sediul la Milano, în care ministrul culturii Giuliani ţine un curs de „mistică italiană". *Mistica este astfel ideologia prin care intelectualii mici-burghezi nemulţumiţi în fond cu fascismul caută o împăcare cu acest „sistem voit de Dumnezeu".* Iar fascismul permite şi chiar promovează aceste curente, impunându-le ca linie de conduită primordială şi a cadrelor sale activiste.

Adevărata ideologie italiană se alimentează din trei surse ale căror idei merg astăzi paralel, dar care uneori se combat violent asupra problemei care dintre ele este „autentica" ideologie fascistă.

Prima sursă este *sindicalismul modern* reprezentat de Georges Sorel şi Vilfredo Pareto. Teoreticienii săi cei mai importanţi în Italia, sunt Olivetti, Lanzillo şi Orano.

Din el fascismul a luat trei momente:

1. *Teoria naţiunii proletare.* După ea Italia este „marea proletară" a naţiunilor europene. Italia este exploatată de toată lumea capitalistă; acest lucru s'a dovedit foarte bine, la încheierea păcii, când biata Italie a fost înşelată de toate naţiunile capitaliste. Revoluţia naţională fascistă nu este altceva decât revoluţia proletară a „naţiunii proletare".

2. *Teoria elitei.* Nu există luptă de clasă. Fiecare societate formează în sânul ei o elită care, prin calităţile sale deosebite, este chemată să domine; marile revoluţii ale istoriei nu au fost altceva decât isbânzi ale unor elite asupra altora. Noile elite sunt copii ale unui spirit nou care cuprinde lumea.

3. *Teoria corporativismului.* „Detronarea" capitalismului prin sistemul breslelor; subordonarea tuturor intereselor economice intereselor înnalte ale naţiunii.

Sistemul de gândire derivat din sindicalism a constituit puntea pe care au putut trece la fascism o mare parte din conducătorii sindicalişti şi mulţi intelectuali, cum a fost şi socialistul Robert Michels care ocupă astăzi trei catedre universitare, la Roma, Perugia şi Florenţa.

A doua sursă este *actualismul,* reprezentat de Giovani Gentile şi — cu toate certurile dintre el şi Gentile — de Adriano Tilgher. Actualismul lui Gentile este negaţia filozofiei fostului său profesor şi prieten Benedetto Croce.

In filosofia lui Croce dialectica hegeliană idealistă a devenit teorie liberalistă: „Ideia liberală priveşte asuprirea libertăţii şi perioadele de reacţiune ca tranziţii şi mijloace ale vieţii eterne a libertăţii", scrie el în Istoria sa a Italiei din 1928. Criza dintre 1919 şi 1922 a dus această dialectică a liberalismului ad absurdum. Acesta este motivul pentru care s'a produs ruptura dintre Croce şi Gentile.

Gentile a părăsit „unitatea contradicţiilor", înlocuind-o cu *unitatea spiritului pur.* Totul se soluţionează prin spiritul pur. Toate ştiinţele intră în ştiinţa spiritului pur, în care dispare însă istoria. Trecutul şi viitorul nu sunt nimic. Prezentul este tot. Totul este prezentul. Şi prezentul se înnoeşte continuu *din impuls, prin acţiune.*

Adriano Tilgher a descoperit în Italia, „omul faustic", pentru care lumea nu este decât materie fără nici o formă.

A treia sursă a fost *teoria naţionalismului* luată în bună parte dela Charles Maurras şi reprezentată de Alfredo Rocco, a cărui teorie etatistă se predă astăzi în toate Universităţile italiene.

Teza ei este foarte simplă: „Omenirea nu există ca realitate socială, ci numai ca realitate biologică. Societăţile umane există numai biologic. Existenţa lor socială este numai o aparenţă. Reale sunt numai naţiunile". „Naţiunea, ca formă concretă a devenirii spiritului, *este divină*" scrie elevul lui Rocco, B. Giuliani. De aci provine aşa numita *teorie reflexivă a drepturilor indivizilor.* Drepturile indivizilor sunt numai reflexe ale dilatării statului. „Totul în stat, nimic în afară de stat, nimic contra statului". Cine cunoaşte pe Friedrich Schelling şi pe elevii săi spune involuntar: melodia asta mi se pare foarte cunoscută!

Cei care vor să cunoască de aproape ideile lui Rocco nu trebue să meargă la lecţiile şi cărţile sale, ci la adevărata lui „operă": *el este cel care a formulat toate legile naţionale ale fascismului după 1925,* adică după instaurarea dictaturii făţişe. Este, însă, datoria noastră să notăm că nu Rocco este autorul acestor legi. Autorul lor este capitalismul monopolist, iar întreaga construcţie teoretică a lui Rocco nu este altceva decât o suprastructură construită peste practica foarte puţin frumoasă a capitalului.

Aceasta este ideologia fascismului italian. Imprumutând din toate părţile, lichidând cu evoluţia ideologică mondială, la care — în epoca pre-fascistă — Italia a contribuit şi ea, reîntorcându-se la evul mediu şi la mistică, ea este un mixtum compositum de idei care nu au nici un sens real, dar care tocmai de aceia îşi îndeplinesc funcţiunea lor istorică: *flatând spiritul omului de pe stradă, infiltrându-i conştiinţa participării sale la „ideile eterne" şi pregătindu-l astfel să îndeplinească opera de barbarie pentru care capitalismul monopolist are nevoe de „omul de pe stradă".*

ALFONS ADANIA

Premiile „DELAFRAS"

In dorinţa de a da la lumină cărţi de lectură particulară pentru tineret, în general (13—18 ani), şi în special pentru elevii din şcoalele secundare, d-l Georgescu-Delafras, directorul Editurei „Cugetarea", va publica în editura sa o serie de romane destinate acestui tineret şi scrise de autori români. Subiectele sunt lăsate la alegerea autorilor, dar lucrările, lipsite de aluziuni indecente, trebue să cuprindă fapte importante din viaţă să fie scrise viol şi atrăgător, să inspire cititori. lor sentimente nobile şi să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase. Se institue în acest scop trei premii în valoare de:

60.000 LEI

şi anume: premiul I, 30.000 lei; premiul II, 20.000 lei şi, premiul III, 10.000 lei

Cele trei romane premiate vor fi editate de „Cugetarea" iar autorii, în afară de premiile indicate, vor avea drept şi la o cotă de 15% din preţul brut imprimat pe carte, la exemplarele vândute din prima ediţie. La eventualele noi ediţii, drepturile de autor vor fi de 20%. Vor fi primite la concurs numai lucrări nepublicate. Manuscrisele trebue să fie scrise citeţ, pe o singură faţă, dacă se poate bătute la maşină. Sunt primite la sediul Editurei „Cugetarea", Bucureşti Str. Mătăsari 23, până cel mai târziu la 1 Martie 1934.

Comisiunea examinatoare este compusă din d-nii: Cezar Petrescu, scriitor; Gala Galaction, scriitor; Ioan I. Roman, profesor, dir. Liceul Mihai-Viteazu; Tudor Teodorescu-Branişte, scriitor, ziarist; Raul Teodorescu, profesor; Georgescu-Delafras, dir Editurei „Cugetarea"

CITIŢI TOŢI AZI

NUMAI ADEVĂR!

de

ERNST WICHERT

Romanul unei actriţe. Din conflictele arzătoare ale artei şi vieţii. Intre soţia-artistă, soţ şi criticul prieten.

în „LECTURA"

— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului", „Jocuri încrucişate".

Lei 4. Romanul complect. La chioşcari şi librari.

A APĂRUT: PETRE PANDREA

GERMANIA HITLERISTĂ

DOCUMENTE IDEI OAMENI

EDITURA „ADEVERUL" 344 PAGINI. PREŢUL 80 LEI

MARCEL PREVOST

Ironia

(Fragment dintr'o scrisoare)

....„Niciodată n'ai înțeles, Luis, duioșia iubirii mele. Când am devenit amanta ta, nu eram, desigur, o copilă neștiutoare, dar corpul și sufletul meu nu aparținuseră încă nimănui. Dar tu ai dat atât de puțină importanță acestui lucru, și îmi răspundeai cu ironii, instinctivei mele rezistențe, încât n'am îndrăsnit să-ți spun nimic. Dealtfel, îmi era tot una. Te iubeam și te-am lăsat să faci ce vrei, cu mine. Ai mers repede la țintă și, totuși... eu așteptasem puțină duioșie, cuvinte calde, un colț discret, departe de oameni, în mijlocul naturii... Aș fi dorit mai întâi câteva zile de intimitate sufletească... dar, când am îndrăsnit să-mi arăt dorința, m'ai întrebat ironic dacă nu doream vreo colibă poetică și dacă, nu-ți ceream — pentru clipa solemnă — să îmbraci un costum de păstor Ludovic XVI-lea!...

„Am tăcut și am fost a ta, într'o cameră de hotel, unde, în fiecare seară, zeci de femei se vând pentru bani. Dar iubirea mea a înfrumusețat această clipă și am fost fericită, pentrucă în noaptea aceia, în camera vulgară de hotel, ți-am dat câteva ore de reală mulțumire... pentru că în camera aceia m'ai iubit cu adevărat.

....„Iubit!"... Nu, nu trebue să pronunț acest cuvânt, care te enerva atât, la început, când eu nu-mi dam seama, și-l repetam mereu. O neînvinsă putere mă atrăgea spre tine și lipindu-mi obrazul de pieptul tău, îți șopteam tremurând: „Cât te iubesc!" Zâmbind ironic, îmi răspundeai: „Aide, păpușo, cântă-ți romanța favorită" — sau „Dar eu! O nebunie!" — și râdeai vesel. Poate că alteia i-ai fi părut spiritual, poate că ar fi râs și ea cu tine, — eu însă simțeam cum îmi îngheța ceva în piept...

„Și, totuși, știu că tu ai suflet bun, Luis. Numai că nu ne asemănam deloc, că nu puteai să mă înțelegi. Credeai că sunt fericită, pentru că îmi oferi distracții, plimbări, lux... O! Cum m'aș fi lipsit de toate, pentru câteva clipe, la gura sobei, singuri, în odăița mea, cu capul pe genunchii tăi, să-ți simt mâna mângâindu-mi părul!... Intre ceilalți, la mesele sgomotoase din restaurante, mă simțeam stingheră și cât sufeream, când te vedeam admirând pe celelate femei, vesele și spirituale, — pe când biata ta prietenă sta tăcută și speriată, în vreun colț.

„Nu te-ai ascuns, niciodată, când ți-a plăcut altă femee. Dacă am cercat să mă plâng, mi-ai răspuns râzând: „Copilării, dragă. Tu știi că amândoi suntem liberi, că nu ne-am jurat credință pe vecie! Imi placi, îți plac! Să mergem, cât vom putea, alături, în viața asta — dar ști, râzând și glumind, nu cu lacrimi și suspine, ca în romanele de cinci lei bucata, cu care-ți umpli tu capul!"

„Să nu crezi că n'am încercat să-ți urmez sfatul, că nu m'am silit să iau și eu în râs iubirea, durerea, viața întreagă... Eram ironică, când sufletul îmi era înghețat, — râdeam și cântam, când aș fi vrut să-mi ascund capul în pernă și să plâng, departe de toți... Se pare că reușeam de minune. Toți mă felicitau, iar tu erai încântat că „m'ai vindecat de sentimentalismul romanelor de cinci lei bucata". Imi spuneai că am devenit inteligentă, spirituală, ironică — așa cum îți place ție.

„Azi nu mai pot. Renunț la rolul acesta, căci prea greu îmi apasă pe umeri. Plec din viața ta și, pentru că aceasta-i ultima mea scrisoare, vreau să-ți spun că am suferit mult, mult... deși tu nu ești de vină. Știu că n'o să pricepi cum poate cineva să caute moartea, când viața îi oferă atâta veselie, cum îmi ofereai tu mie... Poate că vei înțelege însă, că există și altfel de iubire, decât cea veselă și ironică, — o iubire care suferă, sângerează și omoară. Poate că pe alta vei căuta s'o înțelegi mai bine, de cum m'ai înțeles pe mine.

M'am căsnit să plec din viață, după părerile tale: fără adio înlăcrămat, fără sgomot... Voi muri singură și nimeni nu va ști pentru ce.

„Dar, pentru că voi muri departe, pentru că moartea mea nu ți-a adus clipe de plictiseală — nu-i așa că nu vei râde și acum de mine, nu-i așa că nu vei găsi că am sfârșit ca într'un roman de cinci lei bucata?"...

„Rămâi cu bine, prieten drag. Te-am iubit mult și, aș vrea, ca uneori să te gândești și la mine...

Din franțuzește de VALERIA

Biblioteca poporală a asociațiunii „Astra"

- IOAN POP-RETEGANUL: *Odinioară și acum* (Amintiri din copilărie) No. 199, 1933. Prețul 5 lei.
- HORIA PETRA-PETRESCU: *(Prelucrare după Holberg). Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala.* (Comedie în 3 acte) No. 200, 1933. Prețul 5 lei.
- VICTOR POPA: *Poezii poporale și chiuituri din Țara Oltului* No. 201, 1933. Prețul 5 lei.
- SEPTIMIU POPA: *Flori din grădina raiului (Femei sfinte în biserica lui Hristos).* No. 202, 1933. Prețul 5 lei.
- PROF. Dr. SABIN OPREANU: *Țara noastră-România.* No. 204—5, 1933. Prețul 10 lei.
- *Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe anul 1934* întocmit de Horia Petra-Petrescu No. 206, 1933. Prețul 15 lei.
- Dr. SEBASTIAN BORNEMISA: *Dece nu poate fi plugarul român comunist.* No. 207, 1933. Prețul 5 lei.

H. Blazian: Plastica 1932

A fost un timp când „Salonul" din Paris constituia un eveniment considerabil și provoca un torent de articole detaliate, ale „criticului de artă". Criticul de artă era un domn croit din materiile suave ale dandismului și un domn fără altă profesie decât a priceperii, evoluând între cafenea și teatru pe linia mărginașe a picturii cu literatura. Sau criticul de pictură era un literat din vecinătățile jurnalismului, căci numai el putea să puie pe hârtie, ca să ție un sezon și să treacă și mai departe, formulele exasperate și sintezele, de care pictorul cel dintâi rămânea confuz, consternat și totuș impresionat plăcut.

Ana Tzigara Samurcaş — Portret

Mult mai mult pictura și muzica, decât de pildă literatura, exercită o atracție marcată pentru vocațiile capricioase și nelămurite, cu lectură bună și condei mediocru; domenii în care impreciziunile și rafinamentele alambicate nu pot fi controlate. Profesionalmente, vocațiunea s'a stins: nimeni nu mai face carieră și autoritate cu o ureche supermuzicală și cu o dioptrie fericită a ochiului închis pe jumătate, două ustensile uzate. Luxul timpului stricat cu vorbe goale nu se mai poartă. Aerul ambiant vorbește ca o conștiință: nu mai interpreta, iubitule, apucă-te de lucru.

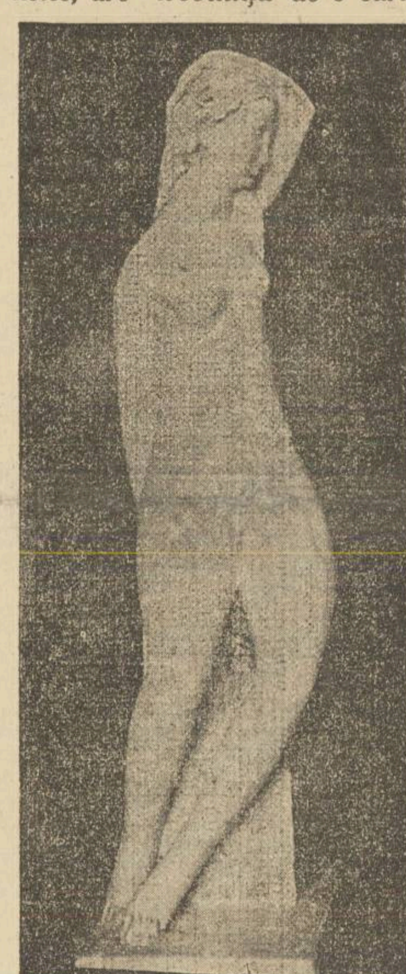

Şt. Constantinescu — Gravură

Din pricina vederilor critice, au întârziat și unii pictori autentici să dea un randament în epoca facilităților personale, penetrați cum erau de nevoia sufletească, de a pune pe fiecare la locul lui, ca să nu-i acuze marile posterități de complicitate.

Au fost și la noi specialiști în expoziții, care scriau, semnând cu litere importante, că No. 43 e bine și No. 5 lasă de dorit, pe când No. 103, plin de viață, par'că vorbește. Tablourile aveau culoare și sculpturile relief. Frazele începeau când cu „Dacă" și când cu „Examinând". S'a isprăvit. Oamenii și artiștii își văd de treabă; bine, rău, fiecare lucrează și acest lucru este esențial. La urma urmei, faci ce poți și gata! fără fumuri și supărare. Par'că boul n'ar vrea să fie mic cât un iepure, ca să scape de poveri și par'că musca n'ar visa să fie mai puternică și cu coaje?

Ceeace a lipsit însă cu adevărat, a fost un repertoriu anual al vieții picturale, documentar înainte de toate. Masa de lucru a fiecărui intelectual, înainte de orice considerent de ordin artistic, are trebuință de o carte

C. Baraschi — Nud

de imagini gândite și executate cu pensula și cu creionul, ca să o răsfoiască, încondeiată de meșterii mici și mari contimporani cu ei. E într'adevăr, dulce să întorci foile unui album de icoane și reconfortant să știi că lumea lucrează la muncile reputate nepractice, cu o fervență medievală. Fotografia n'a strâmtat teritoriul picturii și mâna artistului nu poate fi înlocuită.

Confratele nostru d-l H. Blazian, și-a dat seama că lipsește din biblioteca noastră cartea anuală a picturii și, sistematic, a realizat apariția, odată la 12 luni a unei oglindiri a vieții picturale. Plastica 1932 *este mi se pare în al treilea an numai de apariție și prezintată în condiții tecnice clare, cu toate reproducerile curat imprimate pe o hârtie aleasă, bine ajustată estetic, ce dă o idee suficientă omului cu gust despre mișcarea artistică românească. Documentul e prețios și pentru azi și pentru*

I. Andreescu — Iarna

Merica Râmniceanu — Desen

mâne. Lucrările plastice nu rămân fără un pedigreu cunoscut, pribege prin colecții sau ascunse într'un iatac, și mi-aș mai permite o observație, anume că multe din anecdotele plastice reproduse pe hârtie sunt mai interesante decât în proporțiile și valorile interioare ale originalului. De vre-o zece ani încoace, d. H. Blazian a strâns pentru a fi publicată cândva romanțarea efortului românesc plastic colectiv, o cantitate de documente și materiale cu neputință de găsit nicăieri în afară de arhiva d-sale, în toată România.

Notăm pentru punct că reproducerile extrem de interesante arată la autor posibilități de accent și de nuanță identice cu subtilitatea judecății.

T. ARGHEZI

Expoziții

LA FUNDAȚIA DALLES
expun:

Constanța Eftimie Ionescu — pictură.
C. Isachie — pictură.
S. Mützner — pictură.
Elenea Tălășescu — sculptură.
Emil Nicolescu-Nic — pictură.

N. N. Tonitza — Desen

LA ATENEUL ROMAN:

Mandia Ullea — pictură și frescă.
Paul Verona — pictură.
Eugenia Filotti-Athanasiu — pictură.

LA UNIVERSUL:

Maria Ionescu-Bacaloglu — pictură.

O călătorie în Africa

Egipt

Bierica veche a Copților

Pentru după masă ar fi trebuit să vizităm monumentele arabe, însă, din cauza ocupației amicului nostru egiptean, a trebuit să intervertim ordinea și să vizităm biserica Copților. Fără să vrem am trecut cronologic de la arta egipteană la arta Copților, arta creștinilor celor mai vechi. Și cu această ocazie am constatat că nu toți locuitorii din Cairo știu de biserica veche a Copților. Din această pricină, càt pe ce era să vizităm biserica cea nouă, cu totul apropiată de hotelul nostru. Aceasta însă nu merită interesul bisericii vechi pentru care era nevoe de o cursă cu trăsura. Am colindat o mare parte din orașul nou și am intrat în orașul vechi pierzându-ne răbdarea cu lungimea drumului și mai ales cu lungimea unui tren de marfă care manevra a lene pe linia ferată pe care trebuia să o traversăm. Eram într'o companie de cămile și de felahi. Aceștia, mai practici decât noi, și-au scos traista cu merinde și au început să se ocupe de stomac. In sfârșit, după mai multe peripeții pe la o biserică alăturată unde am văzut lanțurile cu care a fost legat Sfântul Gheorghe, am nemerit și biserica cea veche a celor mai vechi creștini, începând cu evanghelistul Marcu și continuând până în zilele noastre cu al o sută treisprezecelea succesor, Amba Ioanes al XIX-lea, numit și patriarhul de Alexandria. Am mai menționat și cu altă ocazie că grație primelor scrieri creștine în două limbi (egipteană și greacă) se datorește și prezența acestor două limbi pe faimoasa piatră descifrată de Champollion. — Champollion a avut din școală intuiția de a studia limba Copților.

O serie de lucruri adoptate de Copți se datoresc influenții egiptene vechi. Astfel crucea este reprezentată la Copți prin cheea vieții (semnul vieții la Egiptenii vechi). Fecioara Maria și Isus sunt făcuți după chipul lui Isis și Horus, Sfântul Gheorghe după chipul lui Horus omorând pe Set și în fine o serie de alte insigne egiptene ca floarea de lotus, etc.

Creștinii cât au fost la putere (în secolul al cincilea după Hristos tot Egiptul era creștinizat), au așezat altare în mai toate templele vechi dela Luxor, Karnak, Philee, Dendera, etc. Urmele lor se văd până astăzi. Insă cu ocuparea Egiptului de către Arabi (641) s'au inversat lucrurile și acum bisericile Copților au început să fie transformate în moschei. Opera de musulmanizare s'a continuat lentă până în secolul al XIV-lea când s'a dat lovitura de grație religiei Copților. Pretextându-se că niște călugări fanatici au dat foc câtorva moschei, ca răzbunare pentru distrugerea bisericilor creștine, Arabii au silit Copții să treacă în masă la islamism, ori să treacă pe lumea cealaltă. Au rămas și foarte puțini Copți care au scăpat și de una și de alta. Astăzi în tot Egiptul sunt cam un milion de Copți (a treisprezecea parte din populație). Aceștia nu se deosebesc prea mult de ortodoxi, afară de circumcizie și câteva chestiuni de dogmă. Biserica, pe care o vizităm acum, e construită în secolul al cincilea. N'am nici un fel de competință nici în istoria bisericii creștine, nici în arta creștină, însă am văzut în biserica Copților lucruri de artă creștină, care mi-au plăcut. Biserica e micuță, însă pereții ei sunt numai în eben și lemn de trandafir, încrustat cu cruci de ivoriu și fel de fel de ornamentații de pe vremea aceea.

Ne-am întors de la biserica Copților, pe malul Nilului, la umbra unor copaci seculari bizari, cu multe ramuri îndreptate înspre pământ și transformate în rădăcini.

Monumentele arabe

Pentru vizitarea monumentelor arabe prietenul nostru egiptean a ținut morțiș să ne întovărășească și să ne dee explicațiile cele mai ample. A trebuit să ne supunem, forțat, audierii unui curs de istorie a Arabilor în Egipt, ca să putem înțelege monumentele de artă, din cele cinci perioade arabe (tulunidă, fatimidă, ayubidă, mamelucă turcomană și mamelucă circaziană). Dacă n'ar fi fost prietenul nostru, desigur că ar fi fost tare greu să nimerim toate moscheile mai reprezentative din Cairo.

Jur că, chiar așa, a doua oară ar fi imposibil să nimeresc singur și să reconstitui drumul memorabil din ziua vizitării monumentelor arabe. Săream când din tramvai în trăsură, când din trăsură pe jos, ca să putem descoperi moscheile, atât de mult lăudate de prietenul nostru.

Prin labirintul de străzi din vechiul Cairo am văzut mai întâi moscheia lui *Ibn Tulun*, una din cele mai vechi și mai interesante din tot Islamul.

Prietenul nostru ne-a spus că această moschee, cu portici, seamănă cu moscheia Samarra din Mesopotamia și nu știu cu mai care alta. Mi-ar fi foarte greu să-mi aduc aminte de toate detaliurile arhitectonice ale moscheii cu stâlpi de cărămizi, cu Ziyadas și mai știu eu câte motive caracteristice epocei tulunidice. Cer mii de scuze amicului meu că mai mult n'am putut reține de la primul monument islamic.

Curiozitatea noastră era să vedem cât mai repede Universitatea Islamului instalată în *Moscheia El Azhar* din epoca fatimidă. Totul e curios în această moschee, începând cu pronunțarea cuvântului care să nu vă închipuiți că se citește cum se scrie și continuând cu arhitectura și mai ales cu învățătura predată în moschee. In privința arhitecturii seamănă puțintel cu moscheia de la Cordova. Universitatea din moschee a fost întemeiată pentru propaganda noii doctrine Schiite a dinastiei Fatimizilor care, între noi fie zis, n'a prins de fel la Egipteni. Universitatea este astăzi considerată, alături de Universitatea Karauine din Fez, ca cel mai important centru de învățătură islamică. Invățătura e predată după sistemele cele mai vechi perpetuate, poate, de la inaugurarea Universității. Cursurile sunt libere și sunt frecventate după placul și simpatia studenților față de profesori. Sunt profesori vestiți care au mai mulți studenți, alții care n'au decât unul, doi. Profesorul predă cursul stând cinchit pe o așa zisă tribună, iar studenții îl ascultă de pe pardoseală. Sub toată bolta moscheii sunt grupuri, grupuri, de clase. Ai zice că e o împrăștiere de cloște, eșite cu puii la soare.

Fiind vorba de un fel de Universitate populară, aci se învață nu numai coranul, dar și o serie de discipline care s'ar părea că nu au de fel de aface cu religia. La cursul unui profesor de matematici am văzut un elev la tabelă executând una din operații. Numai când scriu la tabelă elevii se ridică în picioare. Altminteri toate cursurile le fac stând jos pe rogojină. Cum nu sunt camere separate și toate cursurile se fac în aceeași sală imensă, e o bâzâială de versete de coran și de tabla lui Pitagora, de te miri cum se mai înțeleg între dânșii. Noroc că muștele sunt mai cuminți și se mulțumesc fiecare cu locușorul, pe care îl ocupă nestingherite în jurul orificiilor de pe față (gură, ochi) atât a profesorilor cât și a elevilor.

Altminteri ar fi un concert pe două voci, care ar încărca și mai mult atmosfera. Dacă te uiți de la distanță, luând în considerație oamenii și muștele, sala de cursuri pare o hală cu tarabe, unde fiecare negustor își desface marfa în fața clienților.

Căminul studenților este tot în moschee. Inainte vreme se oferea studenților, în mod gratuit, mai mult decât o pâne pe zi, cum li se dă astăzi. Camerele de culcare sunt după naționalități și după orașe. Majoritatea studenților dorm pe jos, deasupra unei blăni de oaie ca-

(Continuare în pag. IV-a)

re serveşte de pat, de saltea şi de pernă. Bine înţeles că oile din Egipt n'au lungimea studenţilor, aşa că bieţii oameni, şi în somn, trebue să stea îngrămădiţi ca să poată încăpea pe blană. Universitatea conferă cam aceleaşi titluri ca şi Universitatea Karauine din Fez, titluri care au căutare şi până azi, deşi paralel cu Universitatea El Azhar mai există o Universitate în Cairo, oferind aceleaşi titluri academice caşi universităţile europene. După câte am fost informaţi, Universitatea El Azhar numără aproape două mii de studenţi. Intre dânşii se găsesc şi orbi. Ni se spune că chiar un fost rector al Universităţii a fost orb.

Am depus la garderobă papucii moscheii, împreună cu piaştrii respectivi, fără de care nemahomedanii n'ar putea avea acces în sanctuarul lui Allah şi am luat bilete de intrare pentru celelalte moschei. Voi aminti numai câteva din ele, pentru ca şi cititorul să nu ajungă la aceeaşi saturaţie de moschei, la care ajunsesem şi noi după ce văzusem atâtea într'o zi. Tocmai pentru acest motiv profităm câte-va momente de epoca Aiyubiţilor, pe care şi noi îi iubim acum ca pe unii ce excelează prin fortificaţiile din Cairo mai mult decât prin moschei. Ne urcăm într'o trăsură, îndreptându-ne către Citadelă, aşezată în cea mai ridicată parte din Cairo. După o mică recreaţie în ascensiunea de la Citadelă şi în contemplarea panoramei oraşului Cairo, suntem în stare să intrăm din nou în programul moscheilor, începând cu moscheia Hassan, aşezată la poalele Citadelei şi a doua în importanţă după aceea a lui Ibn Tulun. Moscheea sultanului Hassan este opera Mamelucilor turcomani care nu trebuesc confundaţi cu Mamelucii briganzi de mai târziu şi mai ales cu Mamelucii din România. După cele ce ne spune prietenul nostru primii Mameluci au fost oameni de ispravă, deşi erau simpli sclavi revoltaţi. Pentru a pune mâna pe tron au omorât, mai întâi, pe fiul sultanului care îi adusese în Egipt. Din sclavi plătiţi pentru paza sultanilor, Mamelucii au ajuns să ocupe tronul Egiptului, apoi al Siriei şi Mesopotamiei. Ei n'au făcut numai cuceriri, ci au ridicat şi cele mai magnifice moschei precum moscheia sultanului Hassan, pe care a bine voit a o bombarda mai târziu însuşi Napoleon.

Dar după cum Mamelucii turcomani au uzurpat tronul altora, tot aşa şi tronul lor a fost uzurpat de alţi Mameluci originari din Caucazia, de frumoşii Circazieni. Aceştia au lăsat monumente tot aşa de frumoase , dacă n'ar fi să vorbim de cât de moscheia mausoleu a lui Qait bay din cimitirul numit pe nedrept „Mormintele Califilor".

Chiar dacă noi am vizitat o serie de alte moschei, fiindcă luasem deja biletele şi prietenul nostru voia să fim cât mai edificaţi asupra superiorităţii Arabilor din Egipt, totuş cred că a sosit momentul să nu mai vorbim de moschei şi nici de Cairo. Vom reveni, mai târziu, la muzeul egiptean.

DOCTOR GH. T.

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Femeile au învăţat a plânge pentru a minţi mai bine.* (Publius Syrus).

■ *Iubirea este o meserie rentabilă, chiar pentru o femeie desinteresată.* (E. Rey).

■ *Numai două specii de femei există: acele pe care le compromiţi şi acele care te pot compromite.* (H. Bècque).

■ *Nu eşti făcut pentru căsătorie când n'ai stofa nici a unui despot, nici a unui sclav.* (Jean Rostand).

■ *Femeile au atâta greutate pentru a se lipsi de fericire! Simplu de tot: pe pământ n'au altceva decât fericirea.* (P. Géraldy).

■ *Nu-mi place să silabisesc alfabetul dragostei micilor naive. Prefer femeile care citesc curent; ajungi mai degrabă la sfârşitul capitolului şi în toate lucrurile, mai ales în dragoste, trebue să se considere sfârşitul.* (Th. Gautier).

■ *Infidelitatea este ca şi moartea; nu admite nuanţe.* (D-na de Girardin).

■ *Gelozia durează mult mai mult timp decât dragostea: de multă vreme suntem deslegaţi unul de altul sau suntem fixaţi în altă parte şi tot ne închipuim că avem drepturi. Aceasta din cauză că amorul propriu este ultimul care pleacă.* (Principele de Ligne).

■ *Femeile iubesc, dar nu ştiu să iubească.* (A. Dumas fiul).

■ *Un amant este un crainic care proclamă sau meritul, sau spiritul sau frumuseţea unei femei.* (H. de Balzac).

■ *A promite o noapte şi a înşela un îndrăgostit prin promisiuni, înseamnează a-ţi muia mânile în sânge.* (Propertius).

■ *Nebunul, poetul şi îndrăgostitul sunt oameni care trăesc numai din imaginaţie.* (Shakespeare).

■ *Femeia este naturală, adică abominabilă.* (Ch. Baudelaire).

■ *Ceiace cunoaştem o singură dată în viaţă, este adierea ideală şi curată a primei dragoste care, de aparenţă atât de fragilă, este puternică, nobilă, tenace şi minunată ca şi frumoasa religie a copilăriei noastre.* (G. Chérau).

■ *Femeile, care se glorifică cu o virtute pe care n'au ales-o ele, au drept singură consolare de a acoperi cu ocară pe îndrăgostitele care nici ele de altfel, nu s'au decis în libertate să iubească şi să fie iubite.* (Fr. Mauriac).

■ *Fie la poet, fie la femee, când suferinţa intervine în bătăile organelor noastre, această suferinţă este o dorinţă ce nimic nu isbăveşte, şi oamenii au numit-o Iubire.* (Barbey d'Aurevilly).

■ *Cel mai raţionabil şi mai măsurat cuvânt care a fost spus vreodată asupra celibatului şi căsătoriei este acesta: „Orice hotărîre vei lua, tot te vei căi". Fontenelle s'a căit, că nu s'a căsătorit, în ultimii ani ai vieţii. El uită nouăzeci şi cinci de ani petrecuţi fără griji.* (Chamfort).

■ *Femeile de astăzi şi-au pierdut în bună parte faima de epistoliere, din cauză că toate vor să scrie romane.* (N. de Sirol).

In cursul acestei luni
va apărea

**Aventurile
din Strada Grădinilor**

— Roman —

de M. Sevastos

A APĂRUT

NADIA

roman de
Olga Monta

Editura „Adeverul.
LEI 40.—

A APĂRUT

BĂIATUL POPII

roman
de Tudor Teodorescu-Branişte

Editura Adeverul
LEI 80.—

ADEVERUL LITERAR
ŞI ARTISTIC

*Apare săptămânal
5 lei exemplarul*

Preţul abonamentului:

1 an	Lei 200
6 luni	Lei 100

Arta şi acţiunea lui Iakob Wassermann

Romancierul german Iakob Wassermann a murit în ziua Anului-Nou la Viena, în urma unei sincope a inimei, acea inimă care a bătut pentru bucuriile vieţii, pentru umilinţii şi ofensaţii lumii, pentru frumuseţile amurgului şi ale răsăritului în munţi, pentru adevăr, înfrăţire şi omenie. Inima lui Wassermann n'a mai putut suporta presiunea evenimentelor din Germania hitleristă şi din Europa contimporană gata de carnagiu. A murit în vârstă de 61 de ani.

Iakob Wassermann şi-a început cariera literară cu un an sau doi înainte de sfârşitul „stupidului veac al XIX", veac de trivializare a spiritelor; veac în care Nietzsche trebuia să se refugieze în solitudinea şi imprecaţiile dela Sils Maria pentru a nu sucomba în cloacă; tineretul să se izoleze protestatar de societatea stabilită; filosofii să fie obligaţi să intre în diferite congregaţii oficiale pentru a nu muri de foame; poeţii să intre în azilele soioase de noapte ale filantropiei cucoanelor dansante, în mijlocul, totuş, al unei prosperităţi burgheze nemaipomenite.

Tânărul Wassermann a debutat cu memoriile sale despre viaţa, iubirea, jocurile şi moartea oamenilor din târguşorul iudaic Zirndorf (alias Fürth), unde se născuse la 1873. In atmosfera greoaie şi sătulă de sine a veacului s'a auzit pe neaşteptate un cântec de cintezi în preajma izvoarelor limpezi, se contemplau oameni trăind în simplicitate, deşi purtau în spinare cocoaşa a două milenii. Noutatea era izbitoare în mecanismul filosofic şi moral al secolului bântuit de o boală fără leac.

Wassermann a început cu memorii şi a sfârşit tot cu memorii. Revista lunară „Die Sammlung" *dela Amsterdam, apărută în această toamnă, îngrijită de tânărul europeist de 5 parale Klaus Mann şi pusă sub venerabilul patronat al lui André Gide, Aldous Huxley şi Heinrich Mann, a publicat pe lângă proza dinamitardă a lui Ernst Toller şi lamentele lui Alfred Döblin, şi un soiu de interesante memorii ale lui Wassermann. Romancierul nostru descria* „Peisajul său", *lumea exterioară în care a trăit şi lumea interioară* (Meine Landschaft, innere und äussere).

Când Titu Maiorescu a citit „Sâmbăta", *schiţa de debut a d-lui I. Al. Brătescu-Voineşti, în salonul literar din str. Mercur, a profetizat, cu surâs de amfitrion olimpic, că autorul începând cu memorii, va scrie puţin.*

Vorba nu era lipsită de tâlc şi s'a adeverit.

N'a fost cazul memorialistului Wassermann. Fantezia creiatoare, capacitatea de construcţie şi de echilibrare a materialului furnizat de fantezie, se adăpau din viaţa personală a romancierului ca dintr'o fântână a eternei tinereţi, se împleteau cu lianele lirismului pentru a căpăta acel fluid vital, acel ritm şi accentul de sinceritate psihologică atât de caracteristice operei wassermanniene.

Romanele au fost de o bogăţie extraordinară de teme şi de personagii pentru că şi aspiraţiile, visările, pofta de acţiune şi de răscolire sufletească ale autorului au fost felurite şi fără limite. In „Etzel Andergast" *recunoaştem sufletul faustic, care cercetează şi ispiteşte mereu omul, dela Ulise, până la Don Quijote, Hamlet, Faust şi Sărmanul Dionis al lui Eminescu. In* „Cazul Maurizius" *se oglindeşte germanica* „Rechthaberei", *acea poftă de justiţie absolută din care Kleist a mai turnat o bucată de o tragică intensitate, iar la un Tolstoi, de pildă, a devenit* Invierea, *cu preocupări de redempţiune în stilul creştinismului originar şi de salvare cu jertfă personală a pierzaniei inocente de casă de toleranţă analoagă cu Sonia din* „Crimă şi Pedeapsă" *a lui Dostoiewski.*

Publicul românesc poate cunoaşte până acum arta din „Cazul Maurizius", *din nuvelele* „Adam Urban" *şi* „Geronimo de Aguilar" *(în* „Lectura"*).*

Vom insista puţin asupra situaţiei literare şi asupra acţiunii lui Wassermann în climatul literaturii germane. (Să notăm că „Gänsemännchen, — *Omuleţul cu gâştele— este unul din cele mai răspândite romane din Germania şi a apărut în câteva sute de mii de exemplare).*

Gerhart Hauptmann, Heinrich Mann şi Iakob Wassermann formează trinitatea luptătoare, care a reînoit tematica, atmosfera şi arta romanului german între 1900 şi 1914. Au fost artişti-cetăţeni. Au fost luptători sociali. Au fost trei fortăreţe din care se aruncau ghiulele pentru omorîrea monştrilor reacţiunii, gaze asfixiante pentru decimarea paraziţilor palizi din speţa „estetismelor" (cu variate subdiviziuni), trei locuri de odihnă, întremare şi orientare pentru paladinii progresului social, pentru eroii şi amicii claselor producătoare (muncitorimea şi ţărănimea). „Ţesătorii *silezieni ai lui Hauptmann,* „Der Untertan" *(Sluga) lui Heinrich Mann şi fresca colorată a micii burghezii paupere din opera lui Iakob Wassermann sunt documente ale unei lupte de eliberare, care n'a sosit încă.*

Să ne înţelegem: Hauptmann, Heinrich Mann şi Wassermann nu pot fi consideraţi ca reprezentanţi literari ai claselor de bază ale Naţiunii germane. Aceştia vor veni mai târziu şi chiar au intrat pe scenă. Trinitatea noastră oglindea o burghezie îndrăgostită de idealurile şi morala ei specifică, o burghezie dornică de libertate, progres şi învăţături laice, vorbind cu entuziasm de drepturile omului, dorind să înglobeze sincer, prin democraţie şi libertăţi, muncitorimea şi ţărănimea în comunitatea unanimă de belşug şi cultură a Statului.

Iakob Wassermann

Până în 1914 scriitorii şi burghezia progresistă se luptau cu Kaiserul, cu casta de militari şi junkeri latifundiari, care au dus Germania de râpă şi aşteaptă azi s'o prăvălească din nou într'un războiu de astă dată, nu de cuceriri orgolioase, ca odinioară, ci de revanşă umilă şi cu grave complexe de inferioritate.

La festivităţile din 1913 dela Breslau pentru serbările de eliberare de sub tirania lui Napoleon, Gerhardt Hauptmann a fost invitat să scrie o dramă cu subiect din jurul anului 1813. Marele regizor Reinhardt a înscenat-o cu fastul fanteziei lui orientale şi cu banii grei ai primăriei din Breslau şi ai bugetului prusian. Spectacolul a fost contramandat cu o oră înainte de începerea lui, fiindcă Wilhelm II a refuzat să participe cu prezenţa sa imperială la o operă a democratului Hauptmann.

Scriitorii din această categorie se găseau în conflict grav cu oficialitatea. O atacau şi erau persecutaţi cu orice prilej. Luptau pentru reforma socială.

Epoca de aur a lui Hauptmann, Heinrich Mann şi Iakob Wassermann rămâne Republica democrată, întemeiată la 11 August 1919 cu emblema Weimarului, reşedinţa lui Goethe şi sub egida spirituală a marelui poet, asasinată la 30 Ianuarie 1933 prin venirea dictaturei fasciste. Burghezia progresistă s'a sinucis, aruncându-se în braţele militarismului. Gerhart Hauptmann a rămas în Hitleria şi face reverenţe dictatorilor. S'a sinucis, la fel ca şi clasa pe care o reprezenta. Cântă cu „Harfa de aur" *imnuri lui Hitler şi Goebbels, care nu-şi pot stăpâni surâsul. Ziarele hitleriste l-au ironizat şi emigranţii l-au anatemizat.*

Heinrich Mann şi Iakob Wassermann au plecat în exil. Unul era democrat de o stângă prea accentuată şi altul Evreu.

Heinrich Mann caută salvarea pe drumurile proletariatului şi ale Revoluţiei.

Iacob Wassermann s'a retras în amintirile copilăriei şi ale adolescenţei; pentru a încăleca, în supremă dezavuare, pe armăsarul negru al morţii...

PETRE PANDREA

PRIMII PAŞI

Cântec de toamnă...

Din nou venit-a toamna cu plâns şi cu durere...
Aceiaşi toamnă veche a frunzelor în vânt,
Aceleaşi vechi miresme de dor şi'ngenunchere,
Aceleaşi doruri moarte, acelaşi plâns şi cânt...

Din nou venit-a toamna iubirilor sfărmate,
Iubirilor sfârşite cu plâns şi cu-amintiri...
Aceiaşi toamnă veche a vorbelor uitate,
Ascunse pe vecie în cânt de amăgiri...

Sunt trist în toamna asta; mai trist ca'n orice toamnă.
Sunt trist şi amintirea-mi se frânge'n plâns de foi...
Şi din iatacu'n care 'ţi plâng amintirea, doamnă,
Nu ţi-aşi fi scris, de toamna n'ar fi venit cu ploi...

ION-AUREL MANOLESCU

O răzbunare

Intrase de mai multe ori în încăperea îngustă, devenită par'că şi mai îngustă prin îngrămădirea dulapurilor şi a meselor ticsite cu dosare, ca să ceară lămuriri asupra celora ce avea de făcut. Dar, ori de câte ori părăsea secretariatul, purta pe buze un surâs amar, iar printre dinţi şuera un blestem pentru ziua când s'a hotărît să se înscrie la Seminar. Şi, pe drum, când se întorcea acasă, mintea ei căuta să dea răspuns întrebărilor: De ce? De ce? Madonă ce ar fi putut să inspire pe vreun Rafael ştia bine că nu este. E drept că la internat fetele îi spuneau că e sveltă, brună, nostimă, cu ten mat şi chiar de multe ori dimineaţa când se spăla şi se privea pe furiş în oglindă găsea şi ea că nu e de lepădat. Ba chiar îşi amintea că la Universitate băeţii veneau în jurul ei, dar o privire scrutată , sau o glumă usturătoare din partea ei, era de ajuns ca să-i puie la respect. Atunci, dece tocmai acum se găsise cineva ca să se lege de ea? Se schimbase cu ceva? Nu! Obrazul ei nu cunoştea nici acum pictura modernă şi nici măcar nu îndrăznise să-şi croiască sprincenele à la Marlene Dietrich, cu toate că le admirase de nenumărate ori la colegele ei de cameră. Gesturile şi felul ei vioiu de a vorbi erau aceleaşi ca şi altădată, manifestarea unui suflet curat, ce nu cerşea nimic.

Atunci pentruce, de câte ori intra în odaia secretarului, dacă era lume, secretarul n'o băga în seamă, iar când nu era nimeni se apropia de ea, încerca s'o mângâie, iar când, plictisită, se grăbea să plece, o strângea de mână atât de tare, încât inelul cu rubin şi diamante minuscule — ce-l purta pe inelar, îşi lăsa urma, în dungi albastre, pe degetele ei lungi şi fine?

Zadarnic s'a încruntat, zadarnic s'a încercat să-l puie la punct prin cuvinte muşcătoare: domnul secretar nu-şi schimba cu nimic purtarea, ba chiar, într'o zi, avu îndrăzneala să atenteze la un sărut şi sigur, dacă n'ar fi avut prudenţa să se dea doi paşi înapoi, crima s'ar fi înfăptuit.

Ce putea să facă? Să plângă? Nu. Plânsul e de nebuni scornit şi de.... copii. Să reclame? Dar oare acuzatul n'ar fi putut să nege? Şi apoi ar mai fi avut ea curajul să-i ceară lămuririle necesare? Totuşi trebuia să se răzbune, dar cum? Şi apoi era numai vina lui?

*

Sala de aşteptare a candidaţilor e plină de studenţi. La colţul dinspre fereastră, un grup de fete şoptesc şi apoi izbucnesc în hohote de râs. Ivona se apropie de ele şi fără să vrea aude ultimele cuvinte spuse în şoaptă de o blondă cu nasul cârn şi cu pistrui: „Recunoaşteţi fetelor, că avem un secretar bun ca pânea, dar cam iubăreţ".

Ivona se retrage. A înţeles de cine era vorba. Ah! Va să zică, răul nu stă în ea! Au mai păţit-o şi altele! Şi uşurată ca de o povară grea, păşeşte afară, spre casă, ca în linişte să plănuiască o răzbunare.

*

Azi, Ivona n'are lecţii şi totuşi îşi face apariţia la seminar la orele opt. Bate la uşa secretarului şi cu o mină gravă-speriată-prietenoasă, păşeşte înnăuntru.

In faţa biroului antic, pe scaun, stă tânărul secretar, slab, palid, cu ochii negri pungiţi de somn. La vederea Ivonei se scoală, iar ochii adormiţi încep să se rotească cu clipiri dese spre a-şi limpezi privirea. După un grabnic salut, fără să-i dea timp de vorbit, Ivona începe să spuie enervant de rar:

„Domnule secretar, n'am să uit nici odată gentileţea dumitale, promptitudinea cu care m'ai servit întotdeauna. Te consider un bun prieten şi de aceea am venit să-ţi fac, azi, fără să-mi ceri un serviciu. Uite de ce e vorba. Eri am fost într'o familie, la un ceaiu dansant şi cum cea mai mare parte dintre invitaţi erau colegi şi colege dela seminar, natural că am discutat chestiuni care ne privesc laolaltă. Intre altele, o candidată, mă iartă dar nu-i pot spune numele, a adus în discuţie şi persoana dumitale. Cu multă răutate a spus în faţa tuturor că neajunsurile S. P. nu înseamnă nimic faţă de expansiunea erotică, scandaloasă a dumitale. A adăugat că are de gând să vie la dumneata, să te provoace, ca apoi să facă scandal şi să te reclame. In baza prieteniei ce ţi-o port n'am aşteptat să treacă nici măcar o zi şi am venit să te previu".

La cuvintele ei, ochii lui se măriră, gata să iasă din orbite. Cu un gest banal, dar tipic disperaţilor, îşi acoperi cu palma dreaptă chipul supt, a cărui paliditate luă înfăţişare cadaverică şi ca trăznit se lăsă pe scaun. Trecură câteva clipe în care timp nici un cuvânt nu fu rostit. Revenindu-şi, bietul domn secretar, se ridică tremurând, înaintă până în dreptul Ivonei, îşi înclină corpul şi cu multă recunoştinţă îi apucă mâna, o sărută şi spuse aproape plângând: „Iţi mulţumesc din suflet! Dacă m'ar fi reclamat, sigur că mi-aş fi pierdut postul, şi ce m'aş fi făcut pe vremurile astea de criză. Iţi mulţumesc".

Ivona ieşi în grabă, afară, ca să-şi dea drumul râsului înfrânat cu sforţări eroice. Dacă ar fi avut darul zânelor să se transforme în muscă şi să se furişeze în secretariat, ar fi avut ocazia să guste din belşug urmările discursului ei. Sărmanul domn secretar privea cu spaimă pe fiecare candidată care intra, o servea cu cea mai desăvârşită curtoazie şi după fiecare care eşea, clătinându-şi capul dela dreapta spre stânga, rostea îngrozit: „Doamne, poate asta o fi??!"

X.

Cronica muzicală

Deschiderea stagiunii Operei Române cu „Aida" de Verdi

Salutăm cu bucurie redeschiderea Operei Române, după lunga perioadă de neactivitate, atât de apăsătoare pentru membrii instituţiei şi de păgubitoare pentru publicul românesc, căruia, în ciuda crizei şi a propriei lui indiferenţe, educaţia muzicală tot trebue să i se facă. Şi avem credinţa că sub conducerea pricepută şi entuziastă a d-lor Ion Marin Sadoveanu *şi* Ionel Perlea, *această ţintă va fi în orice caz urmărită, dacă nu şi atinsă.*

Pentru spectacolul de deschidere a fost aleasă opera „Aida", împrejurările cunoscute împiedecând reprezentarea unei noutăţi. Valoarea de netăgăduit a inspiratei şi dramaticei capod'opere a lui Verdi, precum şi prezentarea ei din punct de vedere muzical, pe scena Operei Române, îndreptăţesc pe deplin alegerea.

Domnul Ionel Perlea, care conducea — după câte ştim — pentru prima dată „Aida" la Bucureşti, a întipărit spectacolului tot nervul şi patosul cuvenit, subliniind şi scoţând la lumină atât poezia delicată cât şi isbucnirile violente ale partiturii.

Interpreţii solişti şi-au reluat aproape toţi roluri — şi cu ele succese, ce acum s'au confirmat doar. Convins şi convingător în joc, cu strălucitoare accente dramatice în glas, domnul Apostolescu *a întruchipat un Radames eroic şi pasionat. Doamna* Marie Snejina *se identifică minunat cu rolul Amneris, poate cea mai preţioasă creaţie a sa. In nota rolului, deşi nu în cele mai bune dispoziţii vocale, d-na* Maria Cojocăreanu *în Aida. Domnii* Athanasiu *şi* Folescu *au dat un deosebit relief interesantelor figuri ale Regelui Etiopiei şi Marelui Preot. Corecţi, d-nii* Secăreanu *şi* Lucian Nanu.

Mai disciplinate ca oricând, corurile — deşi în rugăciunea din templu (actul întâiu) başii nu erau destul de moderaţi faţă de restul ansamblului coral.

E păcat că un spectacol atât de îngrijit din punct de vedere muzical, nu se bucură de o punere în scenă mai nimerită. Actuala montare aduce în plus faţă de cea precedentă oarecare fast, dar mai ales multă fantezie ne la locul ei. Impărţirea — socotită logică — a primului act în patru tablouri în loc de două izbuteşte să dezorienteze pe privitor şi pe ascultător. Decorul întregului act al patrulea e rău conceput iar suprimarea scenei duble, suprapuse, din tabloul final, aduce după sine suprimarea corului ce întovărăşeşte duetul Aida-Radames. Nu mai pomenim de lipsa de respect faţă de voinţa şi concepţia lui Verdi... — Iar înlocuirea defilării oştilor printr'un dans prea puţin graţios pe muzica marşului triumfal, e un procedeu oarecum simplist de a rezolva o problemă de regie.

Un curios amestec de poezie adecvată textului şi de urâte neologisme, e traducerea românească în care se cântă acum „Aida".

N.

Istoricul revoluţiei ruse

Leon Trotzki a scos al doilea volum al Istoriei Revoluţiei ruse, cu aceleaşi calităţi de viaţă, pitoresc şi colorit ca şi cel dintâi.

Dialectician subtil, Trotzki cucereşte lectorul şi-l ademeneşte la paradoxele sale cele mai îndrăzneţe.

In volumul prezent istoricul a ajuns la revoluţia din Februarie şi vorbeşte de guvernul republican, constituit îndată după căderea monarhiei. Compus din ideologi şi teoreticiani, dominat de un comitet executiv eşit din popor, cu mai mulţi vorbitori de cât oameni de acţiune, acest guvern este o încurcătură infernală, în care Lenin trebuia să stabilească o ordine şi să aibă o victorie, în mod fatal şi ineluctabil.

„Ce altă experienţă neîncercată mai rămânea în afară de aceasta?" In adevăr după eşecul ruşinos al lui Kornilof massele au năvălit tumultos şi definitiv spre bolşevism. „Revoluţia din Octombrie", zice el, „a devenit o necesitate fizică". Apoi continuă mai departe „condiţia înapoiată a dezvoltării care a adus proletariatul rus la putere, puse acestei puteri probleme pe care nu le putea dezlega un stat singur. Soarta acestuia este cu totul legată, astfel, de soarta şi mersul ulterior al Istoriei mondiale".

In volumul viitor Trotzki va arăta cum s'a desăvârşit victoria revoluţiei din Octombrie.

Femeia care a servit de model pentru „Nana" lui Zola

Cartea lui Guy Vauzat despre Blanche d'Antigny face parte din aşa numita „Petite Bibliotèque Berencuse" care îşi extrage temele din Brenne — un ţinut mlăştinos din departamentul Indre, împrejurul Châtillon-ului.

Viaţa acestei „biche" — cum li se spunea sub al doilea Imperiu celor de o seamă cu ea — nu e numai amuzantă, ci e şi instructivă din punct de vedere istoric cultural.

Bine 'nţeles că pe Blanche d'Antigny nu o chema nici Blanche şi nu purta nici particula de nobleţe „de" atunci când a venit pe lume, la 5 Mai 1840, la Martigny.

Părăsită de bărbatul ei, mamă-sa a plecat la Paris, unde se îndeletnicea cu spălatul şi călcatul rufelor pela diverse case. Datorită unei femei din înalta societate, căreia îi plăcu mult drăgălaşa fetiţă, Maria Ernestine Antigny fu primită în pensionatul Couvent des Oiscaux. După moartea protectoarei, Marie, în vârstă de paisprezece ani, îşi luă sborul din această colivie şi se angajă ca vânzătoare într'un mic magazin de lingerie depe Rue du Bac. De o frumuseţe răpitoare, cu părul blond ca spicul grâului, i-a fost de-ajuns să apară odată, în 1855, la Bal Bullier ca să aprindă inima unui boier român care, nici una nici două, fugi cu ea la Bucureşti.

Dar în anul următor, Marie se reîntoarse desamăgită la Paris, unde isbuteşte să atragă privirile bărbaţilor prin extravaganţa ei. Se exibează în costum alb de călărie pe aleele din Bois de Boulogne, dansează la Closerie des Lilas şi apare ca figurantă la teatrul de lângă Porte Saint-Martin. La muzeul din Nantes mai există şi azi un tablou în ulei, al pictorului Paul Baudry, înfăţişând pe Magdalena în clipele ei de pocăinţă — şi pentru care Marie Ernestine Antigny stătuse ca model.

Ca în istoria mai tuturor marilor cocote, nu întârzie să apară în acea epocă a domnişoarei Antigny un principe rus, meşter neîntrecut în a risipi banii cu o furie asiatică. Ajunsă la o treaptă destul de sus, ea îşi schimbă numele în Blanche, îşi adăogă titlul de nobleţă şi se instală într'o pompoasă locuinţă din al optulea arondisment.

După câtva timp, principele rus plecă cu ea la Petersburg. Aci, vânătorile de lupi şi de urşi alternau cu chefuri şi orgii; sticlele goale de şampanie isbeau şi spărgeau în mii de ţăndări oglinzile de cristal ale localului de petrecere, iar marii-duci şi garda de cavaleri îi cădeau la picioare, ameţiţi de băutură. Blanche întrecu însă măsura. Intr'o bună zi îşi permise să ia cu forţa, dela o croitoreasă, o toaletă comandată de ţarină şi, astfel împopoţonată, se duse la teatru, luând loc exact vis-à-vis de loja curţii, în care se afla împărăteasa. Această nesăbuinţă o plăti cu imediata ei extrădare din Rusia.

Blanche le dădu însă cu tifla şi în primăvara anului 1868 descinse din nou la Paris. Scena o amăgea pentru a doua oară. Incepu cu Folies Dramatique, trecu apoi la Palais Royal şi de aci la Menus- Plaisirs, înregistrând pe-alocuri succese. Vai, dacă n'ar fi existat severul critic Barbey d'Aurevilly, care nu înceta s'o batjocorească spunând că jocul diamantelor e de o calitate mai bună decât jocul ei. De bună seamă că jocul ei în alcovuri era mai bun decât cel depe scenă...

Noroc că în afară de d'Aurevilly exista pe lume şi bancherul Bischofsheim, care o întreţinea princiar. Cu banii acestuia ea îşi închiriă un mic palat în Avenue de Friedland, pentru care plătea 15.000 de franci chirie, se îmbăia în fiece dimineaţă în şampanie, iar în ajunul unei călătorii staţionară în faţa casei ei numai 37 de trăsuri în care se aflau tot atâtea toalete.

Nimic nu caracterizează mai isbitor descompunerea celui de al doilea imperiu ca desmăţul acestei cocote. De aceia, Emile Zola a folosit anumite trăsături esenţiale ale ei, atunci când a zugrăvit cu atâta realism figura „Nanei".

Dar Blanche avea o inimă bună şi nu se dădea numai de dragul banilor. Ea avea un dosar al iubiţilor ei, dela care nu luase nici o centimă. Pe„ lista săracilor" — după propria ei

Emile Zola

specificaţie — erau trecuţi: „Pilotell pentru părul său frumos; Hervé pentru talentul său; Jaime pentru pudicitatea sa; Luce pentru distincţia sa; Hamburger pentru şicul său, X. Y. Z. etc., pentrucă m'au rugat să mă dau lor".

In timpul războiului dela 1870, ea şi-a transformat luxoasa ei locuinţă într'un lazaret, unde primea din partea foştilor pacienţi scrisori de mulţumire, în felul acesteia: „Ne rugăm zilnic la sfânta Fecioară pentru d-ta. Dumnezeu să te aibă în pază. Bien des choses à tous vos maris!"

Dar anul 1870 aduse prăbuşirea acestei vieţi uşuratice, după cum aduse cu sine şi nimicirea din temelie a imperiului. Deşi mai trezea admiraţia, deşi mai excita poftele, Blanche decădea tot mai mult. Principalul ei bancher se volatiliză, veniturile deveneau tot mai slăbuţe, datoriile creşteau — iar într'o bună zi îi bătură la uşă portăreii. Ea îi ospătă cu tot felul de dulciuri, de care aceştia se arătară foarte satisfăcuţi; totuşi, sechestrul fu executat.

Plecând după noi aventuri spre Egipt, unde plănuia să jumulească câţiva naivi, Blanche se întoarse acasă cu germenii unei boli mortale. Pentru a o cruţa dela o moarte groaznică prin cine ştie ce cameră pustie de hotel, o prietenă o adăposti în locuinţa ei, unde Blanche muri la 25 Iunie 1874 în vârstă de treizeci şi patru de ani.

Mormântul ei se află la „Père Lachaise" rândul 36; dar piatra funerară tăinueşte numele aceleia pe care „cronica scandaloasă" îl repetase de mii şi mii de ori.

V a r i a

Numele şi pronumele diurnelor

In Franţa ca şi aiurea diurnele se ascund sub diferite nume ca să scape de ameninţarea suprimărilor.

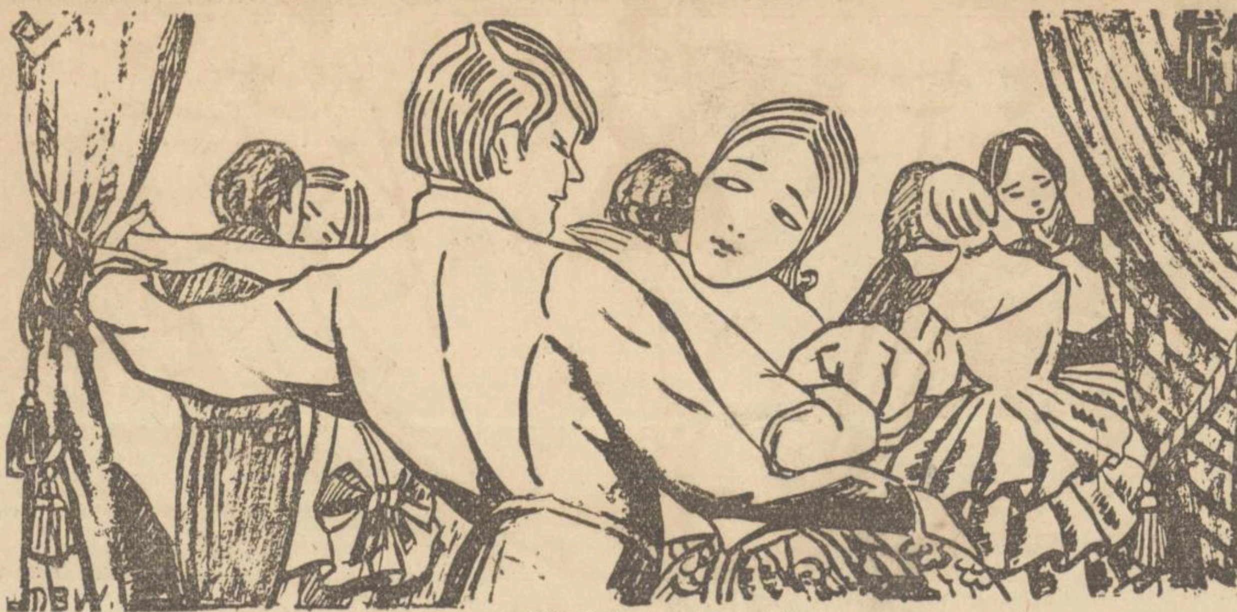
Deputatul Varenne a citit în Camera franceză următoarele formule sub care se ascund diurnele: *indemnitate de responsabilitate, de compensaţie, de risc, de funcţiune, indemnitate specială de funcţiune* şi *indemnitate pentru lucrări de dimineaţa şi seară.*

Pretutindeni administraţia are imaginaţie bogată!

Teatrul celor 10 franci

Unul din farmecele Parisului e desigur cabaretul în care se cântă cântece spirituale.

De curând s'a inaugurat *Teatrul de 10 franci* în care vor cânta celebrii şansonetişti Lucienne Boyer, Bastia şi Secrétan.

ROBERT HARRER

O fată bate la uşă

E seara: o roşaţă întinsă pe cer luminează dinspre apus marele oraş; turnuri se scufundă în culorile pestriţe ale apusului de soare ; sgomotul străzilor s'a mai încetinit.

O tânără fată, în costum albastru de trotteur, o pălărie roşie de pai pe buclele aurii, ciorapi de culoare deschisă pe picioarele svelte şi frumoase, străbate încet strada Nisipului. Pare foarte agitată şi încearcă în mod repetat un surâs. Inaintea casei cu n-rul 11, se opreşte şovăitor.

La etajul al patrulea al acestei case, uşa 48, locueşte Fred Wilter, un scriitor pe care îl cunosc puţini, afară de creditorii săi. Acum, în această fericită oră de seară, stă sprijinit de fereastra deschisă şi priveşte vesel şi totuş puţin amărât oraşul pe care-l iubeşte atât de mult.

Amărât... căci peste puţine zile va părăsi acest oraş, va călători în ţări străine, va găsi poate materialul pentru romanele sale, pe care le cere timpul nostru; ba va deveni, cu oarecare siguranţă, renumit.

Şi toate acestea numai prin lozul de loterie, pe care-l posedă de 13 ani şi care i-a adus cu puţine zile înainte un câştig mare. Acuma el poate călători, poate aduna impresii noui; acuma simte fericirea de a fi scriitor, de a avea un viitor.

Poimâne îşi va începe călătoria. Biletul este cumpărat, deasemeni mărunţişurile necesare călătoriei, precum şi o maşină de scris portabilă.

Totul este pregătit; Fred Wilter este vesel; nu e nici o mirare, că eşti vesel când pleci în lumea largă ; şi totuş, el este amărît; căci ţine la acest oraş în care mulţi ani a îndurat, a suferit şi totuş iar a sperat. Dar în acest moment bate cineva la uşă, sfios, şovăelnic. Fred tresare. Cine să-l viziteze acum seara? Poate unul din creditori, pe care abia mâne, vrea să-i satisfacă, cum se obişnuise a spune. Nu se mişcă; dar iarăşi bate cineva.

Fred fluieră cea mai nouă melodie de film sonor şi se duce la uşă.

O deschide şi mirat, vede o tânără fată foarte frumoasă, într'un costum de trotteur, şi o pălărie de pai pe buclele aurii. Fata îl priveşte întrebător şi zice:

— Iertaţi-mă, domnul meu, am nimerit eu aici, la adresa adevărată ? Vreau să mă duc la domnul Schwarzglas, dar pe uşă citesc un alt nume.

Fred se uită la fată; el mai are în ochi reflexia minunatului apus de soare. De aceia i se pare că fata, care într'adevăr este foarte frumoasă, e luminată de razele fermecătoare ale minunatului apus de soare. In loc să răspundă, surâde. Ar putea foarte simplu să spue nu, fata s'ar scuza, el ar închide iarăşi uşa şi...

Dar Fred va părăsi oraşul în câteva zile, acest oraş în care se găsesc câteva fete frumoase: atunci devenind de o veselie exagerată, zice:

— Schwarzglas ?... da, adevărat. Dar ce doriţi, domnişoară?

— Dv. aţi dat un anunţ în jurnal în care căutaţi un model. Eu v-am scris şi mi-aţi comunicat printr'o scrisoare că mă pot prezenta astă-seară.

Micuţa e fermecătoare. Cum vorbeşte: încurcată şi totuş cu un surâs aproape imperceptibil. Fred se gândi la urmările faptei sale.

Ce poate să se întâmple ?

Şi zice:

— Fireşte, scuzaţi-mă, sunt atât de zăpăcit; probabil m'am uitat prea mult în soarele care apunea... Schwarzglas! Asta-i foarte bine. Aproape să uit, natural. Nu vroiam să vă spun adevăratul meu nume. Inţelegeţi. Prin urmare mă numiam Schwarzglas. In realitate mă chiamă Fred Wilter şi sunt scriitor.

— Scriitor ? Eu credeam că sunteţi pictor şi căutaţi un model.

Micuţa se uită speriată la el. Zăpăceala lui Fred dispare imediat.

— Da, eu sunt scriitor. Dar de un timp încoace şi desenez... Acuma am scris o nuvelă, la care eu însumi vreau să-i fac ilustraţiunile. Pentru asta îmi trebue o fată frumoasă... Sunteţi frumoasă, domnişoară... Dar intraţi, vă rog. Da, şi cum vă numiţi, oare ?

— Iar aţi uitat numele meu, domnule Schwarzglas..., scuzaţi, domnule Wilter. Mi-aţi scris doar.

— Intr'adevăr, am uitat numele d-tale.

— Mă numesc Dora Frank. Adevărul este că ar trebui să fiu jignită. Dar aşa sunt artiştii; noi femeile nu însemnăm nimic pentru ei. Numai când au trebuinţă de noi, ne cunosc.

Fred e foarte fericit. Fata a greşit desigur adresa. Dar el s'a ţinut bine, ea nici nu se gândeşte încă, că n'a nimerit la adevăratul Schwarzglas — cum se poate ca cineva să se numească aşa ? — ci că el face acuma asta, ceeace se poate numi foarte bine o şarlatanie. Amândoi trec în odaia de lucru a lui Fred. Acesta invită pe fată să ia loc. In odaie amurgeşte de acum ; întunericul se lasă ca un văl peste silueta fetei.

— Aveţi timp, domnişoară Dora ? Nu ? Păcat !

Dora Frank e nervoasă.

— Ce aveţi, d-ră Dora?

— Ah, d-le Schwarz... d-le Wilter, n'am pozat încă nici odată ca model, n'am curajul.

Tânărul scriitor şovăie; îi pare rău de fată. Dar, deodată inima îi bate mai repede; aventura aceasta îl ispiteşte. Mângâe obrajii fierbinţi ai Dorei, şi zice:

— Eu mă voiu duce în dormitor, astfel că poţi să te desbraci în voie; n'o să te turbure nimeni. Apoi, când mă vei chema, viu şi desenez. Imi pare rău, dar cazul este foarte urgent. Mâne mai fac încă o şedinţă; poimâne trebue să plec... Dece vă înroşiţi, mică domnişoară ? nu sunteţi oare modernă ? Veţi câştiga doar bani; şi eu, — ei, eu promit, că voi fi cuminte... vă rog să aveţi toată încrederea.

Şi se duce la masa lui de lucru, trage afară un sertar, scoate dintr'o cutie o sută de mărci şi i le dă Dorei.

— Asta ca avans. Ei ?

Fata dă din cap, în timp ce Fred se duce în cealaltă odae. Acolo stau cuferele; în micul geamantan se găsesc paşaportul, biletul de drum şi zece mii de mărci. El se uită cu drag la toate acestea, şi uită aproape de aventura din odaia de alături. Dar îşi revine repede, se strecoară la uşă şi ascultă ; Dora vorbeşte cu ea însăşi, supărată, cu repeziciune. Atunci îi se urcă lui Fred sângele la cap şi deschide brusc uşa.

Dora dă un ţipăt strident; dar Fred a tras la el fata, în cămaşă. Dora închide ochii; corpul ei se lipeşte de scriitor: numai pentru câteva clipe. Apoi Dora tresare brusc. Ochii îi sunt umezi. Ea cade în genunchi.

Incet, scoate Fred cămăşuţa, ultimul înveliş de pe fată şi spune:

— Acum voi desena.

Dora îşi revine repede. Dar Fred nu găseşte nici hârtie, nici creion. Devine nervos. Deodată fata deschide ochii mari:

— Dar dv. nici nu puteţi desena.

Şi goală cum e, se aruncă asupra poşetei ei, scoate o scrisoare, se uită la ea, şi strigă înfuriată:

— Aţi utilizat greşala mea, fără nici o ruşine, domnule. Mă înşelasem în numărul casei şi al uşii. Domnul Schwarzglas locueşte în strada Nisipului No. 48, uşa II. Şi eu, proasta, m'am dus în casa II şi am bătut la uşa 48, unde locuiţi dv., şarlatan ce sunteţi, ah, mă arunc peste fereastră. Mă aveţi goală în faţa dv., utilizaţi în mod ruşinos greşala mea, mă duc la poliţie, ah, eu, eu...

Şi Dora plânge, astfel că Fred îşi veni în fire. Ii trecuse zăpăceala. Ce să facă ?

— Iertaţi-mă, domnişoară Frank, mă apucase aşa — fiindcă sunteţi atât de frumoasă şi fiindcă... Dar vă rog păstraţi cele cinci sute de mărci ca despăgubire pentru ruşinea ce v'am pricinuit-o. Nu, poftiţi şi mai mult, căci eu...

— Dacă îmi oferiţi pe deasupra şi bani, mă arunc în faţa dv. Dvs. veţi merge imediat în cealaltă odae, spre a mă putea îmbrăca.

Fred se supune; cu o căutătură rugătoare la fată, se furişă din odaie. După puţine minute îl chemă. Ea stătea îmbrăcată în mijlocul odăii, îl privi rece şi zise :

— Aci sunt cele o sută de mărci! Nu, nici un cuvânt! Bună ziua!

Şi se duce... Fred auzi paşii ei până ce deveniră din ce în ce mai nelămuriţi, până ce încetară cu totul; apoi văzu prin fereastră cum eşea fata în stradă. La lumina unui felinar, străluci pălăria roşie...

După aceea disparu...

S'a isprăvit...

O aventură întreruptă în mod ridicol şi numai din cauză că nu avusese hârtie de desemn... Fred se înfurie grozav. Pe deasupra mai trebuia să petreacă seara într'o societate veselă. El se pregăti pentru a eşi în oraş, blestema din timp în timp, se numi cu toate numele de animale şi merse însfârşit la masa de lucru spre a umple port-vizitul cu banii necesari. Trage sertarul, deschide cutia... Cutia era goală; 5000 mărci, care erau ascunse aci, lipseau, în schimb găsi un bileţel, pe care o mână delicată de fată scrisese:

„Nu este nimic mai ingenios decât şiretenia unei femei. Acum mi-a reuşit trucul-Schwarzglas pentru a şaptea oară într'o lună. Vă mulţumesc pentru cele 5000 de mărci. Pentru asta vă dau voe, să vă numiţi Schwarzglas, fiecare dată când vă veţi aminti de mine. Vă sărută „modelul" dv. Dora".

Femeia de Ghiaţă

— Fragment de roman —

Slănicul din Moldova părea în vara aceia mai plin de vilegiaturişti de cât ori când. Socotind numărul, luxul şi buna dispoziţie a atâtor oameni, adunaţi aici din toate părţile ţării, şi punându-le în cumpănă cu criza care domnea pretutindeni, în acele momente, un economist, oricât de experimentat, s'ar fi simţit în mare încurcătură în faţa inexplicabilului.

Adina se instalase, încă din vreme, într'un apartament al uneia din cele mai frumoase vile şi mai avea de stat cinci zile până în August, când gândul ei era să meargă la Constanţa.

Alexandru, sosit în Bucureşti, se interesă repede de locul unde ea se afla şi după o mică odihnă la Mariana, la care descinsese provizoriu, plecă spre Slănic, refăcut după drumul lung ce făcuse.

Găsi hotelurile şi vilele tixite, ceiace îl contrarià, cu atât mai mult cu cât trebuia să-şi caute adăpost pe o ploaie năpraznică ce părea că nu mai are de gând să înceteze. Izbuti totuşi să se instaleze într'o vilă comodă, nu departe de centru.

Aştepta ora mesei. Se gândi că dacă nu va întâlni pe Adina la restaurantul Cazinoului, va fi semn că ea s'a abonat la vre-o pensiune în altă parte. Gândul acesta îl indispunea în faţa perspectivei de a o căuta din casă în casă, pe acea vreme de infern. Se mai adăoga şi neplăcerea de-a nu putea sta cu dânsa, în intimitate, la ora mesei, aşa cum ar fi dorit.

L. Leoneanu

Urcând scara terasei Cazinoului se opri căutând cu ochii prin furnicarul de oameni care ocupaseră toate locurile. N'o descoperi.

Mai erau câteva mese libere. Se aşeză la una din ele. Deodată zări pe Adina strecurându-se printre scaune, înaintând cu paşi siguri, într'o anumită direcţie. Işi avea probabil masa ei rezervată.

Văzând-o, el se ridică într'adins ca să-i atragă atenţia.

Ea îl zări şi făcu un gest de surprindere. Alexandru crezând că n'are loc, o rugă prin semne să vie la masa lui. Dar Adina îl invită la dânsa.

— Nu mi-ai anunţat venirea, — zise ea. Ai devenit şi dumneata enigmatic aşa cum susţii în scrisorile dumitale, că aş fi eu.

— Şi la care scrisori răspunzi aşa de rar şi de concis — completă Alexandru.

Apoi arătând spre masa, pe care se aflau patru tacâmuri, întrebă:

— Mai eşti cu cineva? Nu suntem singuri?

— Aştept nişte prieteni de vilegiatură, — răspunse ea, doi domni şi o domnişoară.

— Atunci n'o să putem sta de vorbă singuri, aşa cum doream.

— Stăm după masă, — răspunse Adina cu indiferenţă. Ei au să se ducă.

In acelaş timp apăru şi grupul. Erau doi tineri şi o fată cu părul roşcat, ochii mici, cu figura plină de pistrui pe care fardul nu reuşea să-i mascheze.

Adina făcu prezentările:

— Domnişoara Curcă, studentă, domnul Lorian, funcţionar şi Calistrat, arhitect.

Şi adaose cu amabilitate:

— Amândoi, din Ardeal.

Alexandru se ridică cu politeţă, dar câte şi trei îi întinseră mâna distrat şi-şi continuară convorbirea veselă cu care îşi făcuseră intrarea.

Erau nişte interminabile comentarii asupra unei întâmplări, probabil recente.

Calistrat făcuse o farsă portarului dela hotelul unde locuia: îi strecurase în buzunar un păstrăv viu, pescuit chiar de el cu puţin timp mai înainte.

Peripeţiile erau depănate una câte una.

Spaima portarului, fuga lui pe scară, gestul cu care a asvârlit de sus păstrăvul în capul unei cucoane bătrâne, care, la rândul ei, a fugit ţipând; întreaga panică dela hotel o făcea pe domnişoara Curcă să râdă necontenit.

Calistrat era silit să se întrerupă din când în când, aşteptând ca hohotele să se potolească, pentruca să reia firul povestirii cu noui amănunte, pe care le spunea cu atât mai multă seriozitate, cu cât ele erau mai nostime.

Râsul sgomotos şi cu lacrimi al fetei atrăsese atenţia meselor vecine. Oamenii se uitau intrigaţi în partea aceia, neştiind ce s'a întâmplat.

Alexandru nu-şi putu ascunde o încruntare. Era vizibil indispus. Societatea îi se păru hibridă. Trebuia totuşi s'o suporte. Tot timpul mesei a vorbit puţin, scurt, invocând o migrenă. Domnişoara cu pistrui şi tovarăşii ei îl enervau cu verva lor neobosită. In tot ce spuneau nu găsea nimic serios. Totul era laconic şi superficial.

Adina avea aerul că se simte la largul ei în această tovărăşie. Radan îndura calvarul, aşteptând cu o profundă nerăbdare să scape de ei. Dar la sfârşitul mesei, vremea îndreptându-se, unul din cei doi tineri propuse o plimbare la Cascadă, al doilea se înscrise şi el, studenta cu părul roşcat „subscrise", iar Adina consimţi să-i urmeze fără nici o opunere. Ea îl rugă şi pe Alexandru să-i însoţească. Acesta se lăsă dus de fatalitate şi se hotărî să accepte orice.

Drumul prin pădure, dealungul apei Slănicului, fu parcurs în discuţii sgomotoase, fluerături şi cântece.

Radan mergea în urma lor ca după un cortegiu. Din când în când Adina îl cerceta cu privirea ca şi cum ar fi vrut să-l întrebe dacă împărtăşeşte întreaga ei mulţumire.

Calistrat nu se depărta de lângă ea, iar prin atitudine şi gesturile ce făcea s'ar fi părut că vrea să-şi arate şi unele resentimente faţă de Alexandru. Acesta însă nu da atenţie la nimic. Urmărea doar o ţintă: un moment de singurătate cu Adina... Şi momentul acela nu mai sosea...

Pentru ora cinci ea îi dete o nouă întâlnire pe terasa Cazinoului, la ceai.

Radan veni mai de vreme, văzu la locul obişnuit pe Lorian cu studenta, îi evită, trecu înainte şi se aşeză la altă masă.

Nu mult după aceia apăru şi Adina în tovărăşia lui Calistrat, care o conducea, ca la dans, cu mâna pe după mijloc. Merseră de-a dreptul spre masa celor doi prieteni. Când zări pe Alexandru, ea îi făcu semn să vie la ei. El refuză. Muzica îşi începea cântecul în parc. Radan se strecură prin mulţime şi se retrase în camera lui.

In seara aceia nu mai veni la masă.

A doua zi de dimineaţă, timpul se înseninase aproape de tot. Câţiva nori izolaţi mai rămăseseră pe deasupra crestelor munţilor, ca nişte grămezi de vată în voia vântului. Adina veni la masa lui. Se sculase mai de vreme. Pe terasă era lume foarte puţină. Pentru întâia oară se vedea singur cu ea, după douăzeci şi patru de ore de la sosire.

— Ce-ţi fac amicii? — întrebă el, cu o nuanţă de ironie în glas! Probabil dorm obosiţi. Aţi stat mult ast'noapte.

— Şi dumneata ai lipsit. Te-ai culcat de vreme; om cuminte.

— Mă cuminţesc împrejurările şi... oamenii. In special cei

(Continuare în pag. VI-a)

în tovărăşia cărora te-am găsit eri.

— Iar îmi faci observații?

Radan izbucni:

— Dar bine, Adino, nu înțelegi că e în purtarea ta ceva nefiresc. care trece peste marginile răbdării și enervează? Nu văd nici o logică în ceia ce faci. Te întovărășești cu oameni pe care nu-i cunoști bine; intri cu ei în intimități ciudate; îți uiți toate celelalte obligații ca să le faci jocul. Iți mărturisesc sincer, ești o problemă greu de deslegat.

— Dar dumneata ce ai dori? — întrebă Adina. Să-mi pun capul într'un sac cu cenușă? Să mă călugăresc? Să devin pustnică? Să ajung să mă compătimească lumea?

Alexandru o întrerupse:

— Dacă lumea nu ți-e indiferentă atunci pentruce nu eviți astfel de legături, așa cum ți-am atras atenția și la București?

Adina îl privi cu milă.

— Simt nevoia să mă distrez, dragul meu, și mă distrez cum pot, însă totdeauna inofensiv.

— Inofensiv?... Da?...

— Te miri?!... Rău faci. Puteam să mă distrez și altfel decât inofensiv. Pe mine nu are dreptul nimeni să mă împiedice să fac ce vreau. Crezi că până acum nu puteam să am și un amant? Sunt tânără, stăpână numai eu pe mine, — înțelegi? numai eu, — și pedeasupra, destul de bogată... Şi cu toate acestea nu mi-am luat.

Alexandru deveni batjocoritor!..

— Pentru ce nu ți l-ai luat?

Ea băgă de seamă răutatea şi răspunse:

— Pentrucă nu mai simt nici o atracție pentru nici un bărbat. O legătură de felul acesta obligă. Şi eu nu vreau să fiu obligata nimănui. Bărbatul căruia i-ai cedat odată devine ingrat: sau te părăseşte, sau crede că te are prizonieră în mânile lui. Prefer să mă amuz şi să flirtez.

Alexandru continuă pe acelaş ton:

— Atunci — cu mine faci la fel!...

— Pe dumneata te-am simpatizat mai mult de cât pe oricare altul. Ți-am apreciat sufletul. Recunosc că eşti un om fin, delicat, şi, dacă vrei, plin de inimă. Cu toate acestea...

— Cu toate acestea?

— Nu-mi pari destul de serios.

— Destul de serios? Şi pentru ce mă rog?

— Te laşi pradă prea multor ficțiuni. Şi pot să ți-o probez. Astfel ți-ai închipuit cândva că mă iubeşti. Dacă m'ai fi iubit în adevăr, n'ai fi amânat căsătoria sub pretext de obligație de serviciu.

Alexandru mai vru să spuie ceva, dar ea îl opri cu o mişcare plină de grație.

— Femeile sunt mai realiste, dragă prietene. Eu te-am studiat și cu timpul mi-am dat seama de temperamentul dumitale. Nu vreau să cad pentru a doua oară în greşală, ca în prima mea căsătorie. Atunci aveam scuza inexperienței. Decepțiile de care m'am izbit în urmă m'au învățat că nu trebuie să judec numai cu inima, și de la o vreme judec cum trebue.

— Adică fără inimă, — zise Alexandru.

— Sau, mai bine zis, cu o inimă de ghiață, cum îmi spune — serios sau în glumă — unchiul dela Constanța.

— După cum văd n'ai vrea să te mai păcălești și cu mine.

— Nu știu. Ceiace știu e că m'am înşelat odată și nu mă voi mai expune uşor a doua oară. Dacă inima mi-e de ghiață, prefer ca ea să nu se topească niciodată, de cât s'o văd topindu-se în condițiuni lamentabile.

Radan amuțise. In dimineața aceia Adina părea mai frumoasă decât oricând. Căldura cu care se exprima aprinsese în ochii ei albaștri o văpaie impresionantă. In fundul perspectivei. stânca muntelui Puf domina întreg ținutul, neclintită din locul ei, întocmai ca și sufletul aceleia care părea că se împietrise deodată prin felul ei ciudat de a raționa.

Cu pași mari, Calistrat se apropiase de masa lor.

Salută rece pe Alexandru și se adresă numai ei:

— Grupul nostru așteaptă. Sunteți în întârziere, doamna mea!

Vorbindu-i, o ținea de mână, pe când cu mâna cealaltă îi tot așeza o șuviță de păr ce-i cădea mereu pe frunte.

Radan se uită drept în ochii ei. Atitudinea ce adoptase față de noul venit nu mai era de loc în armonie cu tonul sever al principiilor pe care ea le emisese cu un minut mai înainte.

— Numai câteva clipe, Bubi dragă, — îl asigură ea — și sunt a voastră.

„Bubi" se retrase liniștit către o bancă îndepărtată unde îl aștepta celălalt ardelean, alături de studenta cu pistrui, care își afirma prezența prin râsul ei neîncetat.

Un nor fugar acoperi pentru un scurt timp soarele. Alexandru simți că întunericul se așterne și peste inima lui...

Ascultase până la urmă pe Adina și voia să mai facă o ultimă încercare de-a și-o apropia. Dar Adina, ale cărei priviri distrate se furișau mereu spre banca prietenilor, nu-i mai dete răgaz. Dădu semne de nerăbdare, se ridică și-i zise întinzându-i mâna:

— Dacă mai ai ceva de spus, te aștept la ora mesei, când *venim* din excursie...

Cuvântul acesta „venim" avu un efect hotărâtor. Radan se convinse că nu mai e nimic de făcut... In sufletul lui se prăbușise o iluzie, un vis, din care nu mai rămânea de cât o singură formă concretă: Frumusețea fizică a Adinei, sculptată impecabil, dar sculptată într'un bloc de ghiață...

Opri o mașină, achită nota la vilă și dete ordin șoferului să fie dus la gara din Târgul Ocna.

L. LEONEANU

Mărunte

■ *Sâmbătă 3 Februarie 1934 va avea loc în saloanele Liedertafel, balul anual organizat de „Federația Sindicatelor de funcționari din România" cu sediul în B-dul Domniței 12.*

Din Federație fac parte Asociația funcționarilor de Bancă (A. F. B., Asociația funcționarilor din industrii, petrol și întreprinderile anexe (A. F. I. P. I. A.), Asociația funcționarilor din asigurări (A. F. A.) și Asociația farmaciștilor salariați (A. F. S.)

A apărut: *Dicționar Medical* de *d-na și dr. Zavergiu-Theodoru* cu toate specialitățile farmaceutice, indigene și străine: dozele și indicațiile. Volum de 410 pagini 120 lei. La toate librăriile.

■ *Editura Naționala-Ciornei a pus în vânzare romanul d-lui* Virgiliu Monda: „Testamentul domnişoarei Brebu". *E un roman în care acțiunea, misterul și dragostea se împletesc armonios, într'o serie de decoruri fermecătoare, în preajma Brașovului și în Bretania pe „Coasta de smaragd". E un imn al vieții și iubirii.*

■ Va apărea în curând volumul de nuvele „Belferul îndrăgostit" al cunoscutului prozator Ion Dongorozi.

Editura „Scrisul Românesc".

■ *Zilele acestea a apărut în vitrinele librăriilor un roman de fină analiză psihologică datorit d-nei Olga Monta.*

Romanul, intitulat „Nadia" promite să înregistreze un meritat succes de librărie.

„Nadia" a apărut în editura „Adevĕrului".

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

Curier bibliografic

„INDEPENDENȚA ECONOMICĂ". La 15 Ianuarie 1934, revista „Independența Economică", care intră în al 18-lea an de existență, apare reorganizată și transformată într'o publicație lunară, apărând la 15 ale fiecărei luni.

In dorința de a corespunde cât mai mult exigențelor cititorilor ei, revista își propune să atace toate problemele de actualitate, contribuind în acelaș timp cu un bogat material informativ, cronici și discuțiuni, în care scop revista și-a îmbunătățit și condițiunile technice ale apariției.

Prețul modest al fiecărui număr (10 lei) și abonamentul extrem de redus, vor face revista accesibilă tuturor celor ce simt nevoia unei orientări în frământările de azi ale vieții sociale.

Colaboratori: Virgil Madgearu, I. Răducanu, Eugen Demetrescu, Ion Ivănescu, Aureliu Ion Popescu, I. Tatos, Ștefan Stănescu, I. Th. Nicolau, D. Suchianu, Ernest Ene, Petre Pandrea, etc.

Cinematograful

Idee și imagini

Suntem în — cum se zice — „plin sezon". Filmele sigur-bune, adică acele cu reputație mondială, se grămădesc în cartierul „premierelor", și reclamele de sezon de pe „Brodway"-ul nostru bucureștean proiectează, pe ceața Capitalei, nume istorice ca Greta Garbo, Clive Brook, și chiar, scuzați, Maurice Chevalier.

Așa dar, și ca să întrebuințăm jargonul afișului, toți marii „răsfățați ai ecranului" vin acum să farmece momentele libere ale burghezului dispus să-și complecteze, în stal, digestia laborioasă a menu-urilor de Crăciun.

Să vedem. Reclama cea mai luminoasă este „Cavalcada". Am fost să văd filmul. Și mărturisesc că, în ciuda unei reclame agasante, filmul e, dela început până la sfârșit, o încântare.

Mai întâi, e construit pe bază de „planuri de viață" juxtapuse, adică exact așa cum ar trebui să fie construite toate filmele; e fără contest formula cea mai apropiată artei cinematografului.

In al doilea rând, în „Cavalcada" subiectul filmului este o idee. *Dar asupra acestui lucru să ne fie îngăduit a insista puțin.*

Destinul artelor este să exprime și să explice acele lucruri în general inefabile care sunt sentimentele și ideile, sau cum zic psihologii germani: trăirile sufletului nostru. Literatura le traduce în cuvinte, artele plastice în imagini vizuale, muzica în imagini sonore. Dar tustrele aceste alfabete prezintă câte un inconvenient. Sunetele muzicale sunt ceva prea schematic, prea ideal, prea fără legătură directă cu viața de toate zilele. Asta aduce, fără îndoială un farmec mai mult; dar, într'o anumită privință, rămâne un defect. Artele plastice recurg la imagini mult mai realiste. Dar, prin natura ei, opera unui pictor sau a unui sculptor nu poate întrebuința decât imagini puține *— exact atâtea câte încap într'o statuie sau într'un tablou. Acest cusur nu există în artele literare, în poezie și mai cu seamă în roman. Dar aci ne lovim de o altă piedică. Vorbele riscă totdeauna să trădeze sensul; ele spun când prea puțin, când prea mult — uneori și prea mult și prea puțin. „Traduttore traditore"; cu atât mai ușor se poate vorbi de falșificare atunci când traducem direct realitățile primare ale sufletului nostru.*

La aceste diverse dificultăți răspunde învingător arta cea nouă, arta adusă de veacul al douăzecilea, arta ecranului. Alfabetul ei este totodată precis, concret, material, obiectiv, fizic, realist, și în acelaș timp de o bogăție multiplicabilă la nesfârșit. Filmul e făcut din imagini vizuale foarte multe, *atât de multe încât ar fi chiar o absurditate să le numărăm. Astfel* ideea *tradusă prin cinematograf străbate, dealungul unui laps de timp considerabil, o mare diversitate de imagini.* Ideea *rămâne aceeaș, dar prin această înveșmântare mereu și mereu alta, crește în relief și în intensitate. Un film poate să facă pe domnul din stal să retrăiască ceva din propria lui viață, și asta cu o putere pe care cu mult mai greu o realizează pictura sau literatura.*

Să nu se creadă însă că cele trei arte vechi — plastică, literară și muzicală — sunt pline de defecte pe când cea de a patra nu are decât calități. Vreți cusururi? Iată unul extrem de supărător. Vorbeam de filmele a căror temă e o idee. *Dar există, vai, multe — poate cele mai multe — unde tema e o simplă anecdotă, o poveste mai mult sau mai puțin bine înlănțuită, și care confiscă tot interesul operei. Iată de ce spuneam că trebue să fim foarte fericiți când găsim un film, cum e „Cavalcada", unde anecdota e quasi-inexistentă, și unde avem, în toată puritatea ei, dualitatea idee-imagini, o idee unitară la care sunt raportate sute de imagini variate.*

Să revenim deci la „Cavalcada".

Cavalcada

Este povestea morală a tinereții omului de astăzi, a cetățeanului care are acum patruzeci sau cincizeci de ani, și pentru care epoca 1900-1933 ocupă partea centrală a biografiei lui. Tema filmului e sentimentul trecutului, nu a trecutului istoric — care e cu totul altceva, ci a trecutului apropiat, a trecutului personal, aș fi chiar tentat a cere voie să spun: a trecutului actual.

Clive Brook

Cum se realizează asta? Foarte simplu. Prin imagini. Imagini de lucruri banale, care au fost ale noastre tot atât cât și ale domnilor sau doamnelor din film. Veți spune poate că d. Georgescu sau Constantinescu nu s'a sinchisit niciodată în mod excesiv de moartea reginei Victoria (unul din episoadele principale ale filmului). Dar spunând așa vă înșelați. Regina Victoria, care a domnit cu placiditate peste o jumătate de veac, simboliza stabilitatea politică și socială, ritmul acela liniștit și sigur pe care treburile istorice îl aveau pe vremea copilăriei și adolescenței noastre în fericita Europă de altă dată. Iată de ce ultimul dom'-mitică a constatat cu surprindere că, în câteva secunde, un mic fior îi străbătea sufletul la văzul fețelor cernite pe care i le prezintă ecranul.

„Cavalcada" e un model de sobrietate. S'a știut evita tot ceeace răspunde, în estetică, la adjectivul „pompier". Nu ni s'a arătat cortegiul funerar al defunctei regine, ci doar o cină, în bucătărie, a servitorilor unei case, și după asta, conținutul unui balcon. Atâta tot. Dar cum erau făcute aceste două tablouri! De asemeni am fost scutiți de toată fotogenia ieftină a unui naufragiu în stil mare. Ni s'a arătat un singur lucru: un colac de salvare, rezemat de puntea unui vapor. Și pe acest colac de salvare, scria: „Titanic. Southampton". Atât.

Ar fi de prisos să enumerăm toate scenele bune, căci toate scenele sunt bune — și scenele în acest film sunt excepțional de multe.

Intelectualism

Nu mă înnebunesc după Pirandello. Este, desigur, un scriitor ingenios, dar a cărui marfă adeseori are miros de camlotă. Și în genere sunt bănuitor față de așa zisul teatru de idei. Am fost printre primii care au protestat în contra „ersatz"-urilor filozofico-literare gen Lenormand, François de Curel și chiar la rigoare Bernard Shaw.

Asta însă nu înseamnă de loc că filmul cel nou al Gretei Garbo este prost. Am auzit cetățeni spunând: „Ea e foarte bine, dar filmul e o infamie". Ei bine, nu-i așa. Filmul e o încercare lăudabilă, foarte lăudabilă, de a intelectualiza puțin ecranul, ecranul cel atât de devastat de o psihologie condițională și stupidă. Filmul lui Pirandello e foarte interesant. Cine zice că nu s'ar fi putut face și mai bine? Dar deocamdată nu s'a făcut mai bine, dacă n'ar fi decât pentru că până acum, în acest gen, nu s'a făcut încă nimic. Absolut nimic. E primul film din lume unde suntem puși în fața unor probleme de psihiatrie, în fața misterului tulburător al unui suflet omenesc care, dintr'o clipă într'alta, riscă să înceapă a funcționa greșit, a deraia sau a se astupa.

Vi s'a întâmplat vreodată să fiți în pană și să aveți de reparat un motor de automobil? Faceți tot soiul de încercări, curățați, obturați, dibuiți, și deodată simțiți, cu toată descurajarea, cu tot scepticismul, că par'că ar începe să „vrea să meargă"; sunt primele scântei, care ne neliniștesc. O să meargă. Desigur nu pentru multă vreme. Va trebui să procedăm în curând la ameliorări mai radicale. Dar deocamdată va merge.

Cam în felul acesta este și sentimentul pe care l'am avut privind filmul lui Pirandello. In fiece moment îmi era teamă de o pană. In ultimul moment totul însă se aranja; desigur, nu în mod ideal. Semăna mai mult cu o ieșire din încurcătură, cu un succes provizoriu, care mă făcea să-mi zic: este ceva de făcut în direcția filmului pirandelian.

La toate acestea a contribuit fără îndoială mult Greta Garbo, al cărui joc este de o perfecție inexprimabilă în cuvinte.

Clive Brook

După stagiul său, de detectiv, în filmele polițiste, a fost promovat la rangul de hoț principal. El este șeful bandei de excroci din „Clubul Noctambulilor".

Când acest film a fost prezentat la cenzură am fost printre cei ce au opinat că trebue interzis — părere pe care de altfel o păstrez și azi. Dar aci discutăm nu punctul de vedere moral, ci estetic. Subt acest raport trebue să recunoaștem că filmul e amuzant, că intriga „polițistă" e coherent înlănțuită și că toți actorii joacă în chip desăvârșit.

D. I. SUCHIANU

Din literatura chineză

IN SINGURATATE

Soarele apune, munții se 'ntunecă. Noaptea tremură, plouă. Ce trist e să fii despărțit de cei pe care-i iubești și veșnic s'auzi aceleași gemete de maimuță!

CANTAND DIN KHIN

Pe cele șapte coarde ale khinului vibrează melodia:— murmur mângâietor de pini, în pădurea adâncă,

Cântece străvechi, cât îmi sunteți de scumpe! dar astăzi nimeni nu vă mai cântă!

UNUI EROU

De zece ani, mi-am ascuțit sabia; lama ei e albă și rece ca ghiața.

Astăzi, ți-o dăruiesc; niciodată n'am întrebuințat-o! Pune-o în slujba celor nedreptățiți!

PE LAC

Pe lacul primăvăratic, larg și adânc, câteva luntri ușoare alunecă ici și colo. La trecerea lor, iarba verde de pe țărm tremură, iar crengile de sălcii: — pânze fâlfâitoare în azur, se întredeschid.

BASINUL INFLORIT

Parfumurile plutesc pe malurile șerpuitoare. Umbra coboară pe basinul înflorit. De n'ar veni vântul toamnei să ofilească florile înainte de a le fi văzut!

DE CAND AI PLECAT

De când ai plecat, inima mi-e atât de tristă încât nu mai pot să țes! Mă gândesc la tine, și corpul meu asemănător lunei, pierde, în fiecare noapte, un pic din strălucirea lui.

LA PLECAREA UNUI PRIETEN

Fluviul în toamnă e nesfârșit, iar valurile lui — furtunoase. Un călător abătut, în barca lui singuratecă, e gata de plecare.

Rupând o ramură de salcie mă'ntristez văzându-ne atât de bătrâni. Din vechii prieteni mi-au rămas atât de puțini...

PE MUNTELE SALBATEC

Luna rece atârnă în vârful muntelui. In grădină, frunzele galbene cad spulberate. Am închis ușa de frica tigrilor. Afară, vântul șueră cu furie prin pini.

Cântec de bătaie

Sub luna întunecată, sboară rațe sălbatice. Șeful Hunilor fuge nebun în noapte. Eroul pe calu-i săgeată vrea să-l urmărească dar zăpada i-a troenit arcul și sabia.

Răsărit de lună

Florile se scutură în singurătate. In această noapte tăcută, munții par pustii. Incet, încet, luna răsare în dosul copacilor; păsărelele uimite cred că-i aurora și-și împletesc cântecele cu murmurul pârâului.

Traducere de

AL. T. STAMATIAD

Cronica Şahului

Campionatul de Şah al României

—Rundele preliminare. Congresul general de şah—

Campionatul național de şah, pe anul 1934, organizat de cercul de şah C. F. R.-Bucureşti de sub valoroasa conducere a d-lui ing. A. Kery, a început în ziua de 24 Decembrie prin probele eliminatorii. Au luat parte 20 de reputați şahişti împărțiți în 4 grupe. Rezultatul final al eliminatoriilor a fost:

GRUPA I: 1) *Toma Popa* 4 puncte; 2) *H. Silberman* 2 puncte; 3) *Traian Ichim* 2 puncte; 4) *E. Gaspar* 1½ puncte; 5) A. Grissblatt 1½ punct.

GRUPA II: 1) *I. Mendelsohn* 2½ puncte; 2) *M. Davidsohn* 2½ puncte; 3) *C. Gheorghiu* 2½ puncte; 4) A. Lernovici 2 puncte; 5) I. Cheles ½ punct.

GRUPA III: 1) *St. Marton* 3 puncte; 2) *A. Ban* 3 puncte, 3) *Dr. Zeno Proca* 2½ puncte; 4) G. Alexandrescu 1½ puncte; 5) I. Stellia cu nici un punct.

GRUPA IV: 1) *M. Wechsler* 3 puncte; 2) *E. Negruțac* 3 puncte; 3) *ing. H. Taubmann* 2½ puncte; 4) I. Pikler 1 punct; 5) ing. Ponomarev ½ punct.

Primii trei din fiecare grupă vor juca în campionatul final alături de marele maestru *Rudolf Spielmann* şi de maeştrii români Tyroler, Balogh şi Erdely, foşti campioni ai României.

*

Campionatul final al României a început Duminică 31 Decembrie 1933 şi durează până la 14 Ianuarie 1934.

Cele 15 runde (120 partide) se joacă în sala de bibliotecă a Camerei de comerț.

*

Vineri 28 şi Sâmbătă 29 Decembrie 1933 s'a ținut la Camera de comerț congresul general al şahiştilor români sub preşedinția d-lui maior Caraman-Iaşi.

După ce s'au votat, în unanimitate statutele (cu abținerea d-lui ing. H. Taubmann) a fost ales comitetul de conducere: al „Federației Române de Şah" cu următorul rezultat:

1) preşedinte activ d. ing. *A. Kery*. Alegerea acestuia în locul de frunte al şahului românesc a stârnit prelungite aclamații unanime.

2) Secretar general este simpaticul şahist bucureştean, d. ing. *H. Taubmann*.

3) 4 preşedinți ai regionalelor:

a) Bucureşti, *d. M. Wechsler*, şahist de valoare, fost campion al Capitalei;

b) Iaşi, d. maior *Caraman*, mare animator al manifestațiilor şahiste, sufletul şahului moldovean;

c) Cluj, d. dr. *Zeno Proca* din Sibiu, tot atât de versat în şah cât şi în medicină.

d) Timişoara, d. *Adolf Oesterreicher* căruia i se datoreşte avântul luat de timişoreni în şahul românesc.

4) Casier, d. *S. Than*, cunoscutul problemist şi ziarist, entuziast propagator al şahului.

5) Bibliotecar, d. *Al. Nagy*, reputat problemist, mult apreciat at atât în țară cât şi în străinătate.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista Română de Şah" No. 6 (anul VIII), organul oficial al „Federației române de şah". Director al revistei este d. Mihail Sadoveanu, iar redacția este încredințată eminenților şahişti M. Augutstein, A. Ianovicic şi Const. Menciu. Acest număr mai bogat ca toate numerele anterioare (24 de pagini) conține articole interesante, un foarte amănunțit articol de torie modernă a şahului datorit d-lui dr. I. Balogh, partide bine analizate şi un extrem de frumos şi variat material de probleme.

Această parte a revistei de sub conducerea d-lor I. Schlarko, P. Leibovici, A. Ianovcic şi O. Costăchel se bucură de colaborarea cu lucrări inedite a mai tuturor reputaților problemişti români şi conține: rezultatul concursului revistei cu tema „Grimshaio" 23 de probleme cu joc regulat (cele mai multe în 2 mutări), 22 de probleme feerice, un concurs special şi 4 probleme premiate ale problemiştilor români în străinătate.

„Revista Română de Şah" — singura publicație de specialitate în limba română — se prezintă în impecabile condiții din punct de vedere technic şi redacțional, împodobit cu numeroase diagrame, putând rivaliza şi chiar întrece publicațiile similare din străinătate.

Indemnăm pe toți amatorii de şah să se aboneze la această eminentă revistă. Abonamentele (300 lei ue an şi 150 pe 6 luni) se vor trimite d-lui M. Augutstein, redactor la „Revista Română de Şah", str. Unirei 115, Brăila. Se trimet şi numere de probă.

„Revista Românță de Şah" se găseşte de vânzare şi cu numărul la librăria „Cultura Poporului" din Bucureşti, b-dul Academiei 2.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
130 CLIŞEE 150 LEI

Martha Bibescu: Biografa

Martha Bibescu se numără fără îndoială printre biografii contimporani care au mărit şi reînoit concepţia acestui gen literar, Ei au transformat înşirarea rece a datelor cronologice şi a evenimentelor pecetluite de timp, într'un tot viabil, denumit: biografia romanţată.

In Franţa, André Maurois cu biografia lui Disraeli, carte, care a cunoscut unul din cele mai mari tiraje de editură, apoi cu viaţa lui Shelley, a lui Byron,— iar în Germania, Emil Ludwig prin analiza nepărtinitoare a lui Napoleon, cea monumentală a lui Goethe, sunt inovatorii acestui gen literar. Cunoscuta romancieră Martha Bibescu, ne-a dovedit cu cele două volume, „Două portrete", şi „Viaţa lordului Thomson of Cardington", calităţi de mare biografă. Portretele descrise ajung la o perfecţie de stil şi o putere de analiză, clasându-se astfel alături de cele mai desăvârşite apărute pe acest tărâm.

Intr'adevăr, fiu de ilustru general, lordul Thomson of Cardington predestinat prin naştere carierei militare, pe care nu întârzie s'o urmeze cu tot devotamentul temperamentului său cinstit, — jertfeşte pe altarul patriei întreaga sa viaţă intimă.

Martha Bibescu

Planurile militare ale acestui tânăr geniu strateg, cu inteligenţa scăpărătoare, atrag din vreme atenţia marelui om de stat Sir Henry Wilson. In timpul războiului mondial, el e însărcinat cu misiunea de a urmări operaţiunile armatelor aliate în Balcani. E primul care semnează intrarea în război a României. In ziua deslănţuirii acestui flagel asupra neştiutoarei populaţiuni paşnice, Lordul Thomson of Cardington glăsueşte astfel unui prieten: „am impresia că sunt un asasin plătit"... Incendiază grânele şi petrolul românesc, executând cu supunere ordinele primite dela marele stat major englez. Grelele măsuri impuse de tactica războiului îi desvălue cumplita putere de distrugere a măcelului modern, toate nelegiuirile acestui rug, mistuitorul aşezămintelor omeneşti, ridicate din truda şi cu inteligenţa generaţiilor întregi. Inima îi e zdrobită, conştiinţa revoltată... La masa verde, la semnarea tratatului din Versailles, stă alături de Clemenceau şi Wilson, aducând lumina adevărată asupra problemei balcanice. El defineşte rolul ce aveau să-l joace aceste mici state în configuraţia viitoare a politicei europene, asigurând României fruntariile ştirbite. Misiunea şi-a împlinit-o acest brav cavaler de onoare. Patria recunoscătoare îi conferă gradul de general.

Lordul Thomson of Cardington e un suflet distins, o fire de artist, amator de muzică, intelectual de rasă a cărui patrie spirituală e Franţa. Această minte clarvăzătoare a înţeles că războiul rămâne ucigaşul celor mai puternice şi frumoase sentimente. Ambiţia, rangul, bogăţia nu-i pot întemniţa cugetul, nici sufletul dornic de înfrăţire, artă şi dreptate. La vârsta de 44 de ani, după 28 de ani de carieră militară şi glorioasă, se retrage împins de conştiinţă şi convingeri sociale din cadrele armatei. Va servi şi mai departe patria, omenirea, dar prin alte mijloace. Insuşirile sale speciale se remarcă şi în politică. El devine amicul intim al lui Ramsay MacDonald, şi e numit ministrul aerului în primul minister laburist.

Accidentul năprasnic de la Alonne, în noaptea de 5 Octombrie 1930 al aeronavei R. 101, în care se afla şi el, rupe brusc firul acestei vieţii luminoase şi integre.

Autoarea bucurându-se de privilegiul de-a fi prietena oamenilor excepţionali, a cunoscut deaproape măreţia şi suferinţa temperamentelor deosebite. Trăsătura dominantă a „firilor eroice", e integritatea caracterului. Sunt oameni de înaltă moralitate, suflete delicate cu inclinaţii spre frumos şi artă. Individualităţi dublate de o voinţă nestrămutată, cu a căror sforţare se plămădeşte progresul neamului. Descrie lupta aprigă în înlănţuirea fatală a destinelor, obligându-i să stăpânească, cârmuind continuu cu mijloace opuse cerinţelor eului intim. Căldura verbului, simplitatea expunerii, ne înrudeşte cu suferinţa lor purificatoare, înălţându-ne şi pe noi alături de conştiinţa lor. Gândim cu ei, prin puterea de evocare a biografiei, care îşi modelează stilul după personalitatea ce ne înfăţişează. In regele Ferdinand al României ritmul e lin, întocmai unui cantat bisericesc; plin de resemnare, complectă uitare de sine. Tema vieţii Lordului Thomson of Cardington e cuprinsă de patos, un crescendo luminat de focul mistuitor caracteristic destinului acestuia.

AIDA BARBUŢA

Cărţi şi reviste

In căutarea mea...

Astfel a intitulat d. Demostene Botez notele sale de călătorie şi titulatura aceasta este un indiciu sigur că sufletul poetului ieşan e sub semnul vremii...

Ea arată dinainte o atitudine voită şi hotărâtă a scriitorului de a se feri de „exotic", acea „carte postală în culori", cum o numeşte Paul Morand, acel material exterior „făcut de gata", care a servit pentru confecţionarea cărţilor de călătorii ale unui Bernardin de St. Pierre, Loti, Chauteaubriand şi chiar Stendhal.

In acest scop d. Botez ne vorbeşte la Marsilia de chelneri, restaurante şi *„buiabesă"*, pe toată traversarea Mediteranii de meschinii şi vulgarii săi tovarăşi de drum, care colorează lumea în urâtele şi grosolanele culori ale mahalalelor din lumea mare şi măruntă de pe uscat, de unde vin, în preajma Alexandriei şi în primul contact cu Egiptul, de idila d-lui Pilafache. In faţa piramidelor şi a Sfinxului nu vorbeşte decât de întovărăşitorii cămilelor, supărători, sâcâitori până la tortură, cu cerşitul bacşişului, care, ca şi muştele şi căldura, fac cu neputinţă orice reverie filosofică şi ridiculă orice evocare exotică, orice exclamaţie romantică...

Poetul se apără cu tărie de năvala locurilor comune din toată cultura factice, literatura ieftină care îmbracă ca o veche garderobă vestejită cu zdrenţele sale aurite, acest veşnic teatru al Istoriei. El fuge de vraja „oglindirii adevărului mort în *trecutul* care e totdeauna romantic şi transformă totul în vis".

Pentru ca să realizeze evadarea de sub zdrenţele „omului civilizat", „insulta peisagiului şi a singurătăţii", poetul ar voi să aibă „puterea de a se confunda iarăşi în mitologie şi visuri supranaturale cu explicaţii simple şi preistorice", ar voi „să îngenunchie ca un om străvechiu în faţa soarelui".

Tradiţia, legenda, istoria înfloresc pretutindeni sub pasul călătorului. Sugestia imaginaţiei, a visului sunt mai tari decât dorinţa sa de a fi obiectiv, mai tari decât influenţa dizolvantă a acelui „sceptic şi ironic" „amestec de Faust şi Mephisto" care mistuie mereu imagina veşniciei din sufletul poetului şi-l face să reintegreze dimensiunile lumii mici, în care se zbate cu febrilitate pe bord sau în popasuri, excursii şi hoteluri.

Notele de călătorie ale domnului Demostene Botez sunt fără îndoială în primul loc un

Demostene Botez

reportagiu vioi, aşa cum cere regula genului, reportagiu sămănat cu reflecţii originale şi interesante, cu scânteeri de humor, uneori arzătoare până la sarcasm.

Dar mai sunt şi o dovadă că „imaginaţia, visul, înecarea pasivă în subconştient şi supranatural au rămas ca o mare evadare pentru om", după cum zice poetul. Căci de sigur farmecul notelor de călătorie ale domnului Demostene Botez, sunt în primul loc aceste veşnice evadări în decursul călătoriei sale.

Ele ne reţin cu emoţia unei însetate curiozităţi, atârnaţi de desfăşurarea călătoriei dela etapă la etapă. Şi dacă d. Demostene Botez „în căutarea sa" nu a întâlnit „omul rău şi aspru al singurătăţilor veşnice, pe care, de sigur, îşi închipuia că „îl posedă în adâncul său" ne-a făcut pe noi cititorii să aflăm multe şi nepreţuite feţe ale unei personalităţi pe care ne închipuisem, în mod prezumţios, că am cunoscut-o în întregime din poemele sale.

N a d i a

Nimic literar în romanul acesta modest ca înfăţişare, lipsit de poză, de artificial şi de pretenţie în cuprinsul său.

Toate se petrec ca în viaţa de toate zilele, fără personagii rari sau întâmplări deosebite. De aceia, poate, nu se desemnează prea limpede personagiile din jurul Nadiei, dispare cadrul însuşi al vieţei sale. Eroina însăşi nu are nimic precis în înfăţişarea ei exterioară şi nici chiar în evenimentele vieţii sale anterioare.

O decepţie sentimentală a unei fete nu prea visătoare, dar cu o întinsă şi vibrantă sensibilitate, lupta cu realităţile cele mai grele ale vieţii de imediat după război. Apoi chinurile singurătăţii celei mai amare, singurătatea printre oameni a unei fiinţe fără experienţa vieţii, căzută în mizerie şi lovită de morbul cel mai crud, molipsitoarea tuberculoză.

In fine o rază de speranţă palidă şi nesigură vine acestui suflet stingher de la singura formă de simpatie omenească ce putea să o învăluie, mila socială a medicului şi altruismul de soră laică a Antigonei Mavro. Acestea sunt temele romanului de debut ale doamnei *Olga Monta*.

Cartea pare a fi scrisă ca pentru descărcarea unei suferinţi prea grele. Totuşi nici o efuziune lirică, nici un vaer, nici un romantism. Numai dorinţa de a reda direct şi exact suferinţa sub forma cea mai adevărată. Dar poate tocmai din cauza acestei transpuneri imediate suferinţa din aceste pagini este mai străpungătoare.

Durerea aceasta înfrânată atinge culmea tragismului în paginile în care Nadia îşi afirmă curajul faţă de ea însăşi, stăpânirea de sine, luciditatea inteligenţii, în lupta încordată cu „Vrăjmaşa" din ea însăşi, o luptă încordată până la stoicism: un stoicism arzător născut din excesul suferinţei.

Deşi suferinţa este redată în toată goliciunea grozăviei sale, întreaga povestire este învăluită de o ciudată pudoare sufletească, o pudoare ca aceia a bolnavului care-şi expune nuditatea medicului, fără nici o rezervă sau ezitare, dar şi fără nici un fel de indiscreţie.

Romanul este fără nici o compoziţie, o bucată ruptă din viaţă, cu asperităţile, neîndemânarea şi unele naivităţi fără de care nu ar fi fost viaţă şi nu ar fi provocat emoţia, care se insinuiază în noi cu fiecare pagină până ce ne cucereşte deplin.

Scrisul însă simplu, natural, curgător se impune mai ales prin exacta sa potrivire cu subiectul.

„Nadia" este o carte care merită mai mult de cât „un bun venit" în literatura noastră şi ar fi păcat să treacă fără a i se da atenţia pe care o merită.

IZABELA SADOVEANU

Neue deutsche Blater, 15 Dez. 1933; I. Jahr, No. 4. Faust Verlag-Prag, Wien, Zurich, Paris, Amsterdam

Numărul pe Decembrie al revistei „Neue deutsche Blätter" ne întăreşte convingerea — formulată de altfel într'un număr precedent al „Adevărului Literar" — despre excepţionalul material literar şi critic al acestei publicaţii, la care colaborează cei mai de seamă scriitori refugiaţi din Germania hitleristă.

In primele pagini, revista ne oferă câteva fragmente din studiile critice ale lui Franz Mehring — mort în 1919 — despre Gerhart Hauptmann. Ele ilustrează evoluţia acestui scriitor, dela faza de răzvrătire la cea de burghez şi dela romantism la eroismul imperialist, de unde răsare logic atitudinea-i actuală, de apologist al naţional-socialismului brun.

Paul Mattich semnează o sguduitoare schiţă psihologică şi socială, inspirată de bancruta bogătaşului Insull — marele mecena artistic, proprietarului operei şi al tramvaielor din Chicago — care a fugit la Athena, lăsând mii de oameni pradă mizeriei şi sinuciderii. Bill Water, eroul schiţei, cade de două ori victimă; întâi a lui Insull, apoi —definitiv—a unui poliţist, care nu întârzie să-şi ridice „premiul de 50 dolari instituit de „Chicago Tribune" pentru fiecare act de bravură poliţienească". „Endstation" — aşa se numeşte schiţa — e o satiră a moravurilor de dincolo de Ocean, încetăţenite oarecum şi în Europa.

A. M. Frey publică deasemenea o schiţă, de un umor rece, institulată: „Der alte Richter". E povestea unui judecător care a furat dintr'un local o umbrelă, pentru a se despăgubi de pierderea umbrelei sale. El mărturiseşte acest fapt unui necunoscut, justificându-şi furtul prin aceia că „cele cincizeci de mii de umbrele, câte le are oraşul, nu aparţin nimănui şi sunt totuşi ale tuturor. Ele circulă, mai mult sau mai puţin discret, din mână'n mână". Dar el nu e hoţ „nu pentrucă n'ar dori să fie, ci pentrucă cu toată bunăvoinţa nu se „simte" hoţ".

Johannes R. Becher închină în memoria muncitorilor executaţi la Altona o vibrantă poezie intitulată „Vier Proleten".

Proza şi lirica străină e reprezentată prin traduceri din John Dos Passos: „John Reed"; versuri de Jiri Wolker (unul din cei mai străluciţi poeţi cehi, mort de tuberculoză la 3 Ianuarie 1924, în vârstă numai de 24 de ani); şi un fragment de roman datorit scriitorului englez Balder Oden, institulat „Zu spät".

Imagini din Germania brună ne zugrăvesc: Herbert Jana, în „Das Begräbnis", „Ich hatt'einen Kameraden..." iar Claus Halm în „Ein Mann geht essen"

La rubrica cărţi, reviste, glosse, semnează admirabile cronici: Ernst Ottwald, C. Pfeil, Albin Stubs şi Ludwig Marcuse.

Din spirit de solidaritate, terminăm această recenzie cu apelul lansat de conducătorii publicaţiei: Abonaţi-vă la această revistă, căci veniţi în sprijinul scriitorilor germani, care şi-au rămas credincioşi menirii lor, şi-i înlesniţi în greaua lor luptă pentru libertatea de gândire şi demnitatea omenească.

Ad. B.

Amintiri dela „Junimea"

Cea mai importantă societate literară din ţara noastră a fost, după cum se ştie, „Junimea" din Iaşi. In şedinţele acestei societăţi s'au pus bazele literaturii noastre moderne, precum tot acolo s'au stabilit principiile ortografice după care ne conducem şi azi.

Polemicile pe care membrii „Junimii" le-au dus cu adversarii lor, în special cu B. P. Hasdeu, au rămas celebre. Farsele pe care Hasdeu le-a făcut junimiştilor s'au bucurat de un răsunet tot atât de mare.

Intreaga atmosferă a luptelor duse de Junimea şi, s'ar putea spune, spiritul general al vremii a fost minunat evocat de marele publicist. Gh. Panu, în volumele lui „Amintiri de la „Junimea" din Iaşi, publicate în 1908 şi 1910 de editura „Adevărul".

Cartea aceasta s'a bucurat de un succes imens la apariţia ei. In scurtă vreme s'a epuizat până într'atâta încât nici măcar la anticari nu se mai găsea nici un exemplar.

Războiul cel mare, frământările care au venit după încheierea păcii, au făcut că nimeni nu s'a mai gândit să reediteze „Amintirile" lui Panu, astfel că astăzi se poate zice că această carte atât de importantă pentru istoria literaturii române şi chiar pentru istoria Românilor în general e cu totul dispărută.

De aceia socotim că biblioteca Şcolară, reeditând fragmentele caracteristice din aceste „Amintiri", a făcut o înaltă operă culturală, menită să aducă servicii tuturor acelora care se interesează de trecutul ţării.

In volumaşul, elegant tipărit, care a apărut zilele trecute, cititorul va găsi, pe lângă textul amintirilor, o notă introductivă despre Junimea şi despre Panu, cum şi note explicative privitoare la text.

Dacă mai adăugăm că volumul de 112 pagini în 8° nu costă de cât 20 de lei, se va înţelege uşor cât de recunoscători trebue să fim asociaţiei Biblioteca Şcolară, pentru că s'a gândit la reeditarea operei lui Gh. Panu.

Cronica literară

Ion Călugăru, Don Juan Cocoşatul

Original întotdeauna, odată inspirat de culori locale, în urmă incisiv într'un stil uscat şi curgător, d. Ion Călugăru n'a ajuns, pare-se, să-şi scrie adevărata sa carte, dar e foarte aproape de aceasta. Dacă *Don Juan Cocoşatul* ar fi alcătuită cu mai multă simetrie, cu mai multă grije de a mistui bine un material dat, ar fi o carte încheiată dela început până la sfârşit. E scrisă însă fără nicio preocupare propriu zis artistică. Observ în treacăt unele erori de limbă, care n'ating se'nţelege fondul, dar care sunt supărătoare. D. Călugăru zice: *Obrazul îi se destinse* în loc de *Obrazul i se destinse* şi *un vaet i era mersul* în loc de *un vaet îi era mersul*. In genere însă limba este plină, autentică, de o simplitate de bun gust. Cât despre materia însăşi a cărţii, cu toată lipsa de deplinătate, putem spune că cuprinde pe alocuri pagini de adevărată creaţie, fiind peste tot cel puţin interesantă.

O intrigă în adevăratul înţeles al cuvântului nu are cartea Alexandru Ţapu e un simplu spectator al lucrurilor, o măsură a sănătăţii sexuale în faţa unei lumi depravate. Cocoşatul singur ar înfăţişa o dramă. Cu un succes faţă de femei pe care îl justifică curiozitatea şi perversitatea, el ajunge la sfârşit să-şi dea seama că nu poate fi obiect de adevărată dragoste. Dar toate aspectele vieţii la care iau parte cocoşatul şi Ţapu sunt cu tot straniul lor, de o adâncă realitate fictivă, fără ca autorul să fi desfăşurat cine ştie ce forţe technice. E în scrisul său o maliţie unită cu tristeţe, ceva din sufletul chinuit şi aforistic al Cocoşatului, care dă viaţă la ceiace în mod obicinuit pare de domeniul viselor urîte.

Preocuparea statornică de problemele sexuale, ajunsă până la obsesie, apropie de d. Călugăru de d. Aderca. Toate modurile şi aberaţiile sexuale sunt revelate sau insinuate în această carte. Fără ostentaţie, fără să trezească vreo iritaţiune, deoarece e vorba de zugrăvirea unui mediu şi peste tot pluteşte o ironie amară. Dar oricum, nu e pagină în care să nu fie vorba de chestiuni genitale.

Faţă de această latură a cărţii suntem mai puţin înţelegători. Ceeace nu putem tăgădui d-lui Ion Călugăru este facultatea de a da stare civilă înaintea noastră unor făpturi ciudate, probabil existente, şi tocmai de aceia mai greu de simbolizat artisticeşte. Figura acelei fete detracate şi neurastenice numite Mami-Lu este impresionantă prin adevărul ei artistic. Dar adevărata creaţie a romanului e figura boerului viţios şi bolnav Alexandru Lăpuşneanu. Faptul de a face din el un fin colecţionar de artă, un director de gazetă, un om cu reputaţia unui pervertit sexual, ne dă de bănuit că d. Călugăru a avut ca model un personagiu real, dispărut nu de mult, şi căruia i se potrivesc toate aceste note. Dar aceasta nu atinge de loc existenţa artistică a eroului, realizat de scriitor cu o superioară şi simplă mişcare de linii. Casa lui Lăpuşneanu, invazia cânilor în salon, raporturile ciudate intre stăpân, nevastă şi servitoare, aerul acela de desfrâu, nobleţe şi boală, moartea lui Lăpuşneanu nu sunt pagini vrednice de orice scriitor, ajuns la maturitate. Citām un singur fragment, numai pentru a exemplifica sobrietatea frazei în înfăţişarea momentelor culminante:

„Il găsiră pe Alexandru Lăpuşneanu zăcând mereu pe divanul din salon: galben, cu mânile pe piept, smulgându-şi parcă răsuflul din burtă, iar pe Titu suspinând. O lumină de catafalc se cernea în odaie. Preotul începu a-l spovedi:

— Ţi-ai înşelat nevasta?

— Niciodată. Asta (privind-o pe Fetiţa) nu mi-a fost niciodată nevastă, decât după registrele de stare civilă...

— Ai păcătuit?

— Niciodată. Pentru că n'am ştiut ce-i păcatul!

Cum scăpa parcă vorbele, peste barbişonul căzut ca o coadă stufoasă de sfeclă, avea aerul enervat de atâtea întrebări. Preotul îşi făcu datoria mecanic. Nu aştepta bine un răspuns şi punea altă întrebare.

— Dac'ai trăi, te-ai căi şi ai începe o altă viaţă?

— N'am nimic de regretat: n'am de ce mă căi. Ceiace am făptuit, mi-a fost dictat din afară; pentrucă eu nu mi-am permis să fiu raţional. Dac'aş trăi, aş duce aceiaş viaţă pe care am dus-o...

Copleşit de oboseală, închise ochii; mai mult ca să nu fie nevoit a vorbi, decât ca să se odihnească. Preotul îi ceti franţuzeşte; dar Alexandru Lăpuşneanu, mormăi printre dinţi:

— Latineşte! Latineşte!

Lascăr Sebastian, Traduceri din Petrarca

D. Lascăr Sebastian şi-a reunit într'un volum câteva din traducerile sale din rimele lui Petrarca sub titlul de *Rime de dragoste*. Grea, îndrăzneaţă întreprindere, care merită un elogiu chiar numai prin aceasta. In rimele lui Petrarca se află, precum ştiu cunoscătorii, poezie adevărată şi petrarchism, adică un manierism caracteristic lui Petrarca şi insuportabil. Foarte mulţi din cei care citesc pe Petrarca rămân desamăgiţi şi fiindcă nepătrunderea limbii este o piedică, mulţi se îndoiesc de valoarea lui. Apoi rimele acestea sunt greu de tradus şi atunci tălmăcitorul e nevoit să aleagă după criterii technice, renunţând la compunerile valoroase dar intraductibile. Eu aş spune, şi acest lucru e adevărat pentru orice poezie, că Petrarca nu poate fi propriu zis tradus, ci numai comentat poeticeşte pe marginea sonetelor lui. Aceasta a şi făcut până la un punct d. Sebastian, silindu-se totuş să rămână cât mai mult în graniţele textului italian. Ce era de altfel să facă? Să se îndârjească într'o traducere literală, care l-ar fi îndepărtat de spiritul textului? Traducătorul a renunţat şi la endecasilab, pentru că în româneşte concisiunea acestui vers nu permitea tratarea tuturor ideilor. Trădând litera, dar traducând conţinutul, cu o margine de toleranţă în plus sau în minus inevitabilă, d. Lascăr Sebastian a isbutit foarte adesea să ne dea fiorul liricei petrarciene. O strofă aşa de dificilă şi ameninţată de convenţionalitate poetică precum este

Se lamentar augelli o verdi fronde
Mover soavement a l'aura estiva,
O roco mormorar di lucide onde
S'ode d'una fiorita e fresca riva

capătă la traducător adiere şi prospeţime de compunere originală:

In cer e plâns de paseri şi ramuri verzi, uşoare
Se mişcă de zefirul văratec legănate
Iar de pe ţărmul fraged, răcoritor şi'n floare
Se-aude surd ecoul pâraelor curate

Celebrul sonet *Erano i capei d'oro a l'aura sparsi* se preface în textul român într'o variantă cu imagini fericite şi mai apropiate de text decât dacă s'ar fi urmat acest text în chip servil:

Obrazul ei, ca para era de 'mbujorat
Priveliştea azi nu ştiu de-a fost adevărată...
E, dar, minune mare că m'am aprins pe dată,
Eu care-am fost deapururi spre dragoste'nclinat?

Avea un glas din ceruri, iar pasu-i pe cărare
Era un pas de înger şi nu de muritoare:
Lumină vie, spirit ceresc văzui în ea...

Pentruca cineva să facă o atare traducere, trebue neapărat să fie dotat de talent literar, ceiace credem că este cazul d-lui Lascăr Sebastian.

G. CALINESCU

Carnet burlesc

Eu patinez, tu patinezi, el patinează...

„A 'nceput de eri să cadă
Câte-un fulg...
Acum a stat...
Norii s'au mai răsfirat,
Către sat".

E iarnă. Lumea necăjită murmură şi blestemă.

— Asta ne mai trebuia acum! N'aveam destule griji pe cap!... A mai venit şi zăpada asta!... Şi n'am nici un băţ de lemn în casă...!

Dar, în vagonul de tramvai, cu atmosferă glacială de sală de spital, care se târâe ca după mort, pe platforma din faţă, un grup gălăgios de tineri, fete şi băeţi, îmbrăcaţi, fetele în tricouri multicolore, cu rochiţe până la genunchi, tinerii cu bască şi flanelă, se bucură că-i frig, un frig care le pune bujori în obraji.

Eu patinez — tu patinezi — el patinează... Niciodată nu s'a potinat atât de mult. Dar bucureştenii sunt condamnaţi să se învârtească într'un cerc de 50 de metri supuşi transpiraţiei şi mai ales „ţinutei corecte de rigoare". Se consolează gândindu-se că Berlinul are tot atâtea patinoare, câte bodegi la noi.

In zile de mare afluenţă, nu le rămâne decât să patineze în „Frigidaire"-ul lor. Dacă îl au, bineînţeles!

Aerul rece are cu adevărat gustul aerului munţilor, a aerului care a fost atins în treacăt de zăpadă. Dar să privim:

Doamna şi-a cumpărat un costum cu adevărat fermecător. E foarte mândră de pantalonul bufant, de mica vestă albastră, de ciorapii groşi de lână de ghetele şi de benzile norvegiene de lână multicoloră. Constatând că toate acestea îi vin bine, doamna socoteşte că trebue să fie serioasă şi că un costum de patinaj, făcut ca să te sbengueşti pe ghiaţă, trebue pus la încercare. In curând, pe ghiaţa dela Oteteleşanu, doamna este tot ce poate fi mai fermecător şi mai stângaciu in the world. *Conştiincios, profesorul de patinaj îi dă o lecţie şi doamna are sudori reci imaginându-se cu totul singură în vântul rece, pe întinderea gheţei, cu patinele acelea îndrăcite prinse de ghete...*

Sub pretext că fac antrenament, tinerii fac necontenit aceeaş figură. Ce voiţi, aceasta-i sport adevărat!

Pe patinoarul dela Oteteleşanu

Aci, pe ghiaţa patinoarului de la Oteteleşanu, trăieşte şi se desvoltă fauna patinorilor. Iată-l pe tânărul gigolo — cu patine de hockey în picioare, acelea pe care isprăvile lui Ramsay îl împiedică să doarmă.

Pull-over-ul şi pantalonii olandezi dau tuturor acestor tineri „gigolo" aceeaşi desinvoltură de cavaler iubit de femei. Ce voiţi? Odinioară riscai să-ţi rupi un braţ sau un picior, căzând de pe cal, îmbrăcat în armura grea, în timpul unui turnoi, *pentru ochii frumoşi ai unei nobile doamne! Astăzi, rişti să-ţi spargi capul, ca să vii cu 1/10 dintr'o secundă, mai repede decât adversarul tău şi să obţii astfel favoarea unui zâmbet. In definitiv, recompensa e aceeaşi!...*

Unul dintre ei, îmbrăcat de sus până jos în negru, ca să epateze galeria, se învârteşte ca un titirez, executând figuri de acrobat.

Lumea îngrămădită pe marginea lacului, îl priveşte cu admiraţie şi chiar cu invidie. O domnişoară se apropie de el, încercând să-şi dea aerul că patinează, dar de-abia se ţine pe patine.

Tânărul o ia de mână şi încearcă să execute o figură de dans. Dar vai! Un pas greşit, şi perechea s'a prăbuşit, căzând unul peste altul, domnişoara desvelindu-şi sub rochiţa de catifea, nişte pantalonaşi trandafirii de toată nostimada, în râsetele mulţimii.

Uite şi pe domnul în vârstă care-şi execută „figurile" încet de tot, cu precauţiune. Cu capul gol, îşi expune o chelie impozantă, fără îndoială în speranţă că cerul se va milostivi de el să transforme aerul rece într'o loţiune capilară. Eroismul având limite, domnul în vârstă şi sportiv, şi-a păstrat în schimb palton...

Patinează cu braţele întinse, ca un dansator pe sârmă. Deodată, la o curbă, face buff! şi cade. Se ridică anevoie, dar vai! Frumosul palton, de un cenuşiu seducător, are acum înfăţişarea unei sugători, peste care a căzut din plin, conţinutul unei găleţi.

Bătrânul sportiv se uită cu tristeţe la palton, cu expresia dezolată a lui Charlot când, în primele lui filme, policeman-ul îi dădea în cap o lovitură de baston, care punea capăt aventurii.

Iată şi perechea de campioni cari se avântă, sau cade ca prin minune pe un picior, alunecă, se întoarce, se învârteşte, dispreţuind cu un zâmbet legile greutăţii.

Când unul din ei face o piruetă, două jerbe splendide de ghiaţă ţâşnesc de o parte şi de alta a patinii, împroşcându-i pe cei din jur, admiratori respectuoşi.

Ei îţi stârnesc pofta, ca să te duci să-ţi arunci ghetele şi patinele în Dâmboviţa şi să te consacri în mod definitiv pescuitului cu undiţa. Şi acum, ca să vă consolaţi, cramponat de balustradă sau de braţul unui prieten — cu dinţii strânşi, ochiul fix— debutantul. Nenorocire! Ce glumă i s'a mai făcut? Şi totuş, toţi oamenii ăştia, au aerul să se plimbe atât de uşor pe ghiaţă! In timp ce el: patinele îi alunecă înapoi, ghiaţa îi fuge de sub picioare; totul este de o instabilitate descurajatoare. Mânile lui bat aerul în căutarea echilibrului pierdut, cade. Zece mâni compătimitoare îl pun pe picioare. Pentruce să-şi fi bătut cineva joc de tine? Şi apoi, noi toţi am fost ca tine, şi mult mai repede decât crezi, vei fi ca noi, — te vei simţi pe ghiaţă ca la tine acasă.

Căci eu patinez, tu patinezi şi el... va patina...

PAUL B. MARIAN

— Ii dau un milion zestre acum şi tot atâta la moarte mea.
— Şi cum staţi în familie cu longevitatea?

Der Hass (Ura)

Querido - Verlag - Amsterdam

Heinrich Mann e poate singurul scriitor de mare anvergură, care a avut curajul incontestabil şi nepreţuitul merit să zugrăvească în proporţii epice agonia societăţii germane. Obiectiv, dotat cu o vervă muşcătoare şi o putere de expresie neîntrecută, el a isbutit să dea în vileag tipul omului vremelnic şi să-l pună la stâlp — cel puţin din punct de vedere artistic.

Heinrich Mann

Incepând prin a rezolva chestiuni de ordin psihologic şi etic, Mann a trecut cu timpul la rezolvarea problemelor sociale.

Problema amestecului de rasse l-a preocupat necontenit, năzuind un tip unitar al viitorului, făurit din contopirea spiritului germanic şi al celui romanic. Insuşi scrisul său e un amestec de profundă introspecţiune şi temperament vijelios. Iar rezultatul acestui amestec s'a manifestat sub ideia de adevăr şi dreptate.

Astăzi, Heinrich Mann suferă (e un fel de a spune) consecinţele convingerilor sale. Naţionalismul rassist, agresiv şi imoral, l-a alungat dincolo de graniţele patriei, în Olanda. Dar scriitorul care contribuise la procesul de însănătoşire morală a Germaniei, omul care n'a abdicat o clipă dela linia lui de conduită, avea o nouă datorie de îndeplinit în aceste clipe de grele încercări. Cu autoritatea pe care i-o acorda trecutul, pus în slujba binelui obştesc, Heinrich Mann şi-a luat sarcina să analizeze actuala fază a istoriei germane şi să demaşte în faţa opiniei publice mondiale pe acei care au parvenit să conducă destinele Germaniei, prin mijlocul celei mai deşanţate demogogii patriotarde şi prin deslănţuirea celei mai sălbatice uri.

Indurăm — spune Heinrich Mann — ceiace se petrece în Germania şi facem totodată constatarea că, până mai ieri, abia ne-a fost dat să cunoaştem fenomenul urii. In împrejurări normale, omul civilizat întâlneşte la semenul său numai o ură temperată, foarte relativă; iar el însuşi, cu toate câte le ştie despre viaţă, cu greu se simte în stare să urască fără rezervă şi obstacol.

... In partidul, care a învins Germania se deosebesc real şi limpede două clase omeneşti. In primul rând vine bestia, apoi apostatul civilizat, care a trebuit să recurgă la sforţări pentru a redeveni barbar.

Vorbind despre Göring, autorul spune:

...El duhnea de ură şi înciuma aerul ori unde se ducea: aerul sălilor, al târgurilor, al întregii ţări. Nu era singurul care bâţâia din picioare; toţi agitatorii nazişti n'au făcut nimic altceva înainte de a fi venit la putere; şi mai fac şi azi acelaş lucru. Dar el era cel mai bine echipat pentru ură. Bine'nţeles că a trebuit să se debaraseze de întreg trecutul lui, pânăce a ajuns atât de departe încât să poată da frâu liber tuturor instinctelor, fără nici un fel de control. Să ceri ani în şir, zi de zi, capetele evreilor, ale intelectualilor şi ale marxiştilor, nu era lucru mare pentru o specie de om ca Göring, care e mai aproape de bestie, bestia mistică.

Nici marele Hitler nu s'a izbit în conştiinţa lui de nici o piedică, atunci când s'a hotărât să devină propovăduitorul urii.

Mirarea noastră se referă la Göbbels, care s'a despărţit conştient de sfera civilizaţiei şi s'a pus în slujba ridicării barbarilor. Iată-l în faţa imensei mulţimi, care-l ascultă şi-l urmează, deschide o gură tot aşa de imensă şi dă drumul la şuvoiul de ură.....

Dar Heinrich Mann nu se mulţumeşte cu stigmatizarea şi cercetarea activităţii „Führer"-ilor, nici cu strigătul de revoltă împotriva vrăjmaşilor spiritului. Conştiinţa lui se identifică cu binele celorlalte naţiuni; şi în acest senz el se adresează lumii civilizate:

„Noi nu ne putem reculege decât în răbdare, noi intelectualii, care ne-am părăsit ţara noastră de dragul libertăţii noastre spirituale, rămânând astfel noi înşine în libertate. Am avut datoria să lămuresc senzul propriu al câtorva ceasuri din istoria contimporană germană, şi aceasta spre binele naţiunii căreia aparţin, cât şi a celorlalte naţiuni. Păstrez sinceritatea mea personală şi veghez asupra câtorva scântei de adevăr, care nu e, în nici un caz, numai german; el e patrimoniul umanităţii!"

Cartea lui Heinrich Mann nu poate fi rezumată şi nici supusă unei sumare dări de seamă. Ea trebue cetită în întregime, rând cu rând, şi dupăce ai terminat-o trebue s'o reciteşti. Căci „Ura" este cel mai dureros şi mai fulminant protest ce s'a ridicat până azi împotriva Germaniei hitleriste, şi e cel mai sguduitor apel la spiritul de cuminţenie al popoarelor, de a nu se lăsa târîte pe povârnişul nefast al reacţiunii ipocrite şi retrograde.

AD. BYCK

Cronica mizantropului

Ţara lui „Las-o'n plata Domnului"

Ce sânge curge oare în vinele Românului, de-l face indolent ca o apă de mlaştină? Aţi observat un lucru caracteristic? Asemeni raselor celor mai primitiv asiatice, Românul are groază să împiedice cursul naturii. Edilitatea este anti-natură. Românul nu este deci edil. Agricultura, grădinăria, astea sunt arte de colaborare cu natura. Românul trăeşte din agricultură dar nu e agricultor. Plouă? Bine. Nu plouă? Iarăş bine. Intr'un an se fac mere, în altul le mănâncă omizile, altădată putrezesc castraveţii şi odată se usucă legumele. Toate acestea sunt fenomene naturale, pe care nimeni nu se gândeşte să le împiedice în inexorabilitatea lor. Nici păsările nu sunt mai fericite ca Românul.

Când ninge iarna la oraş e un spectacol de tot interesul sociologic. De pildă, în acest sat mare care se chiamă Bucureşti, a nins deunăzi abundent. Când să ies din curte m'am văzut înpotmolit de ziduri mari de nea. Deşi era târziu şi lume multă trecuse, ieşind din fiece casă, nimeni nu s'a gândit să dea la o parte cu o lopată zăpada din faţa casei lui. Aşa a şi stat până ce s'a topit. Atunci un vecin mi-a spus, satisfăcut de înţelepciunea naturii:

— Bine că a ieşit soarele, că nu mai puteai trece de zăpadă!

Acum a dat de vreo două zile un poleiu straşnic. Toată capitala e unsă cu o sticlă alunecoasă care face mersul nesigur, oscilant şi obositor. Ei bine, nimeni, dar nimeni, nu aruncă nici măcar un pumn de cenuşă în faţa casei lui. Toată lumea trece dansând, alunecă, se răstoarnă, râde de alţii, şi aşteaptă hotărârile naturii. Românul este într'adevăr un mare admirator al naturii.

Trecui prin faţa unei prăvălii al cărei proprietar mi-este cunoscut. Vrusei să mă apropii de vitrină, dar nu putui din cauza poleiului. Negustorul tocmai ieşia din prăvălie să-şi observe pe dinafară vitrina.

— Omule, îi zisei, nu vezi că nu se poate apropia lumea din cauza alunecuşului?

Negustorul nu-mi răspunse la întrebare şi zise;

— Ger al naibii! Asta, iarnă!

Işi arăta şi el admiraţia faţă de natură. Merse clătinându-se în sus, merse în jos, şi deodată, alunecând pe ghiaţă căzu jos.

— Vezi? îi zisei eu — dacă nu pui cenuşă?

El se sculă înciudat de jos şi după ce se scutură de zăpadă zise calm aceste vorbe memorabile:

— Ce să pun cenuşă, nene? Las-o'n plata Domnului, că iese mâne soarele şi se duce!

ARISTARC

I n s e m n ă r i

Conferinţele corpului diplomatic

Ambasadorii statelor străine, începând cu Franţa şi terminând cu Brazilia, vor conferenţia sub auspiciile „Analelor Române" în cadrul a 16 prelegeri, la Fundaţiunea I. I. Dalles, în fiecare Vineri, orele 6 după amiază.

Conferinţele, înfăţişând aspecte culturale şi sociale din ţara ambasadorului conferenţiar, sunt puse sub înaltul patronaj al Regelui.

Ciclul, interesant din toate punctele de vedere, va fi inaugurat la 12 Ianuarie, cu conferinţa marchizului d'Ormesson, ministrul Franţei.

Vor continua să conferenţieze, în fiecare Vineri, d-nii: Ugo Sola, ministrul Italiei; Contele von Schulenburg ministrul Germaniei; Monseniorul Valére Valeri, nunţiul papal; Don Pedro de Prat y Soutzo, ministrul Spaniei; M. D. Brederode, ministrul Portugaliei, René de Weck, ministrul Elveţiei; Miroslav Arciszewski, ministrul Poloniei; Cavalerul C. van Rappard, ministrul Olandei; Vladimir Robeff, ministrul Bulgariei; Jan Seba, ministrul Cehoslovaciei, Alois Vollgruber, ministrul Austriei; Alvin Mansfield Owsley, ministrul Americei, Eisuke Fujita, ministrul Japoniei, şi Nabuco de Gouvêa, ministrul Braziliei.

Baletul în 1933

Două trupe de balet au căutat să continue, în Franţa, elanul plin de îndrăzneală şi originalitate al baletului rus de sub direcţia de odinioară a vestitului Diaghilew: baletele de la Monte-Carlo şi baletele 1933, conduse de Kochno şi Balanchine.

Baletele din Monte-Carlo au reluat multe din spectacolele reprezentate odinioară de trupa lui Diaghilew şi printre aceste „Les Matelots", *operă încântătoare, cu costume şi decoruri de* Prund, *muzică de Georges Auric şi coregrafia de* Leonid Massine, *adevărata atracţiune a stagiunii.* Leonid Massine, *maestrul de balet al trupei din Monte-Carlo, dar şi continuator al lui Diaghilew ca şi Balanchine maestrul „Baletelor 1933" se deosibeşte de acesta din urmă prin tendinţa sa de a menţine legătura cu arta clasică a coregrafiei şi tendinţa spre idealizare. Dar dansurile sale, deşi cer posesiunea perfectă a marei arte clasice, sunt ca un fel de caricaturare a acesteia, iuţi, nervoase şi aproape acrobatice, cu un accent humoristic foarte pronunţat. De pildă în baletul „Scuola de Ballo" danţul, cu mişcări clasice abia deformate de nevoia de a caricatura, parvine să prezinte magistral sufletul fiecărui personagiu, într'o serie de scene strălucitoare şi comice, în cele mai variate dezvoltări coregrafice. Căci „Scuola de Ballo" este de fapt o colecţie de probe de dansuri de tot felul care îngăduie artistului o desfăşurare de mijloace coregrafice de cea mai neinchipuită fantezie.*

Balanchine, în „Baletele 1933" urmăreşte mai mult „expresia", prin gesturi care se apropie cât se poate de natural, mărind, amplificând mişcările, abandonând aproape cu totul linia clasică, căci preocuparea sa este de a exprima subiectul cu cât se poate de mult adevăr.

Astfel se manifestă Balanchine în cele două balete „La concurrence" şi „Cotillon". Din acestea, în cel dintâi „Argumentul" inventat de pictorul Derain, *reprezintă concurenţa dintre doi vânzători de haine vechi, într'un decor şi nişte costume admirabile, şi îngăduie coregrafului efecte de animaţie neîntrecută, în originalitatea şi strălucirea decorului şi a costumelor, precum şi o putere de viaţă şi de farmec fără de pereche.*

Baletele 1933 sunt mai mult o preînoire a semnificaţiei dramatice a dansului, care adesea devine simplu spectacol dramatic întovărăşit de muzică, mai ales când muzica este, ca în „Concurrence", muzica unui Georges Auric.

Se ştie că Georges Auric, omul cel mai temut şi mai iubit pentru cele două mari calităţi ale sale, gustul şi inteligenţa, a creiat o nouă estetică muzicală, ca reacţiune în potriva simbolismului lui Debussy şi Ravel. Orchestraţia baletului, despre care am vorbit, este capo d'opera acestui mare şi talentat muzicant, creatorul muzicii de scenă. De la uvertură care e stridentă şi plină de mişcare, până la ultima măsură, interesul şi viaţa nu slăbesc nici o clipă. In câteva măsuri Auric creiază atmosfera şi precizează situaţia. El singur are senzul miraculosului dintre toţi muzicanţii moderni şi exprimă în totul senzibilitatea vremii noastre, sub semnul unei inteligenţi vii şi pătrunzătoare între toate.

Ne putem închipui ce trebuie să fie un spectacol ca acesta: dansul de Balanchine, *costumele şi decorul de* Derain, *muzica cea mai desăvârşită a unui* Georges Auric.

A murit Serghei Minţlov

In constelaţia literară rusă dintre 1890 şi 1920, Serghei Minţlov ocupa un loc onorabil. Totuşi „numărul" său ar fi cam 15 sau 16 dacă am începe numerotarea cu Corolenco, Cehov, Gorchi, Andreev, Bunin, Iuschevici, Feodorov.

A murit la Riga, capitala Letoniei, în vârstă de peste 60 ani, dar în plină activitate literară.

El a lăsat numeroase scrieri: nuvele, romane, călătorii, studii arheologice, schiţe de psihologie animală, etc.

Regimul ţarist l-a trimis în regiunea siberiană „Ureanhai" de pe malurile marelui fluviu Enisei. Dar şi de aici Minţlov s'a înapoiat cu studii ştiinţifice şi cu o serie de povestiri şi romane, între care şi capodopera „Ţarul Berendei".

Minţlov a fost cel dintâi explorator autentic care a pătruns până la obârşia râurilor Us şi Enisei, dincolo de munţii Altai, unde nu se ştie nici până în ziua de astăzi cum s'ar putea trasa în natură graniţa ruso-chineză.

Literatul acesta şi-a descoperit prin deportarea în Siberia vocaţiunea de explorator şi arheolog.

Reîntors de bună voie acolo, el a petrecut câţiva ani între evadaţii ruşi, mongoli şi chinezi din mijlocul nisipurilor aurifere necontrolate de nici o putere de stat.

Fugarii sălbătăciţi îl ajutau acolo să compună colecţii de mare valoare din resturile civilizaţiilor stinse ale mongolilor şi chinezilor de nord.

In viaţa de toate zilele, Minţlov reprezinta tipul proverbial al intelectualului rus: casa lui şi masa cu samovar şi cu mâncări erau la dispoziţia tuturor studenţilor, elevilor, copiilor vagabonzi. N'a avut duşmani, dacă nu vom ţine cont de bolşevicii militanţi. Cum a trăit, aşa a murit.

A scris un testament de o jumătate de pagină pe o coală de hârtie albă. A obţinut dela familie promisiunea solemnă că va fi înmormântat extrem de modest, fără flori şi discursuri.

„Adio. Plec. Dar şi din lumea cealaltă, dacă voi putea, vă voi urmări viaţa, mă voi bucura de bucuriile voastre".

Iată deci un stoic, fără vreo notă tragică, fără lacrimi, disperare, sau poze — în faţa morţii.

Lunacearschi

In ziua de 27 Decembrie, a murit la Mentone, în urma unei lungi suferinţe, Anatole Lunacearschi, fost comisar-ministru al Instrucţiei Publice din S. S. S. R. Rămăşiţele lui pământeşti au fost transportate la 29 Decembrie la Moscova, unde i se va face o înmormântare pompoasă.

Lunacearschi a fost unul dintre cei mai cunoscuţi reprezentanţi ai regimului bolşevic. El şi-a început activitatea politică în anii 90 ai veacului trecut, iar după revoluţia din 1905 a fugit în Italia, unde a funcţionat ca profesor la şcoala revoluţionară organizată de Gorki în insula Capri.

Fiind în acelaş timp corespondent foarte activ al ziarului burghezo-democrat „Kievscaia Mâsli", Lunacearschi s'a deosebit de ceilalţi bolşevici prin interesul ce-l purta literaturii, şi mai ales ultimelor curente literare „moderniste", pentru care a fost întotdeauna obiectivul ironiei lui Lenin.

In timpul războiului, Lunacearschi a dus o intensă propagandă defetistă în Franţa şi Elveţia. In urma revoluţiei ruseşti din Februarie 1917 el s'a întors în Rusia, ocupând o situaţie importantă în rândurile bolşevicilor; dar, în luna Iulie a aceluiaşi an, după eşecul rebeliunii bolşevice, care trebuia să răstoarne guvernul lui Kerenski, el a fost arestat împreună cu Troţki.

Revanşa strălucită obţinută în Octombrie de leninismul înarmat, a transformat Rusia într'un stat al sovietelor, iar pe Lunacearschi l-a ridicat la postul de ministru („comisar al poporului") al şcoalelor. La începutul războiului civil, când Lenin ordonase bombardarea Kremlinului, Lunacearschi, în semn de protest „contra acestui vandalism", şi-a dat demisia. Dar după ce a văzut că nici un monument de artă n'a suferit, iar poziţiunea bolşevicilor s'a consolidat, a preferat să nu insiste asupra demisiei şi a rămas la postul său timp de 12 ani (1917—1929). Gestul său însă de a demisiona i-a scăzut din influenţă: era considerat un uşuratic şi n'a fost ales nici măcar în comitetul central al partidului comunist.

In acest timp a scris o piesă de teatru, drama „Bărbierul Regal", care s'a bucurat de puţin succes pe scenă, Piesa a apărut în editura de Stat şi s'a vândut în două milioane de exemplare.

Lunacearschi a ştiut să treacă în ochii străinătăţii şi a cercurilor anti-bolşevice ruseşti, ca unul care nu priveşte cu simpatie extremismul regimului sovietic; dar, în acelaş timp, el n'a protestat contra „exageraţiunilor" politicii bolşevice. In ce priveşte neînţelegerile din sânul partidului trecea cu calm de partea celor victorioşi.

In ultimii ani, Lunacearschi a figurat ca reprezentant al Sovietelor la diferitele conferinţe diplomatice din Europa, şi chiar la conferinţa de dezarmare; dar aci n'a obţinut lauri, ci a pregătit triumful lui Litvinov. In ultimul timp era vorba să fie numit ambasador în Italia. Din primăvară însă, starea lui se agravase şi, începând din luna August şi-a luat reşedinţa pe Riviera franceză.

In afară de „Bărbierul Regal", Lunacearschi a mai dat la iveală un roman semi-fantastic, „Magul".

Aci, însuşi Stalin a constatat „adierea unui liberalism putred"; iar în urma acestei constatări nimeni în Rusia Sovietică nu a mai luat în serios operele lui Lunacearschi.

In genere, valoarea pur literară a activităţii sale e foarte modestă. Ca scriitor, poet şi autor dramatic, a fost întrecut de mulţi literaţi vechi şi noi. Ceeace îl deosebeşte însă şi-l face să strălucească, sunt vechile lui lucrări critice şi de popularizare a ştiinţei.

In aceste lucrări apare, înainte de toate, erudiţia şi toleranţa faţă de opiniunile altora, ceiace lipseşte foarte des altor scriitori comunişti. Lunacearschi e în stare să înţeleagă ceiace spun „duşmanii de clasă": democraţii, radicalii şi socialiştii menşevici; pe când alţi scriitori sovietici îi atacă numai.

Partea slabă a scrierilor sale, însă, o constitue limba prea exotică, manierată şi nu tocmai curată; dar stilul perfect nu e dat tuturora... Cu tot stilul său inegal şi pretenţios, Lunacearschi rămâne în memoria celor ce l-au cetit, ca un jurnalist foarte popular înainte de revoluţie, ca un colaborator al publicaţiunilor de stânga, semipolitic, semi-estet, semifilozof, apărător al drepturilor artei împotriva duşmanilor ei inflexibili, combătând şi pe partizanii „artei pure", în numele binelui social.

Tot restul Rusiei intelectuale, care nu împărtăşeşte spiritul sovietic, îl priveşte pe Lunacearschi cu calm şi fără ură. Brutalitatea n'a fost o calitate pentru Lunacearschi. A fost un delicat intelectual rus, destul de talentat, puţin haotic, — trăsături incompatibile cu „stalinismul". Deşi nu era în disgraţia lui Stalin, nu deţinea un rol de căpetenie; deşi, prin trecutul său revoluţionar, prin capacitatea şi popularitatea sa, ar fi putut pretinde un post în conducerea efectivă a regimului sovietic.

A. N.

In căutarea sobei...

— Nu-ţi întoarce atâta nasul înlături... Au să-l ia drept semnal...

— Ce mai spui, domnule... La balul de eri am fost invitată de peste douăzeci de ori.
— Nu mă mir deloc. Era o serbare de binefacere...

— Ce drăguţă eşti cu mine! Ştiu: îţi trebue o pălărie...
— N'ai ghicit... un mantou de blană.

Atelierile „ADEVERUL" S. A.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 684
DUMINICA 14 IANUARIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

In memoria lui Ioan G. Duca

I. G. Duca aparține nu numai politicii, — dar și literaturii, culturii românești. E un însemnat aport la tezaurul sufletesc al neamului.

„Adeverul Literar" i-a urmărit activitatea publicistică — subliniind înaltele-i calități de intelectual, conferențiar și scriitor.

La moartea acestui om de valoare, am arborat și noi doliu — ca orice casă în care-s prețuite cartea și distincția sufletească.

Valul de indignare din țară a trezit desigur pe asasini din beția fanatismului.

Acei ce l-au admirat și iubit pe I. G. Duca nu se pot consola. Ei vor să se adune — din când în când — ca rudele care plâng un mort iubit.

S'au strâns în paginile „Adeverului Literar" oamenii politici și scriitorii, care l-au cunoscut pe prietenul mort — și amintirile lor sânt un pios omagiu pentru memoria celui răpit cu violență dintre noi.

Oameni politici din toate partidele, cărturari și scriitori care trăesc în afară de viața publică — au ținut să-și exprime regretele printr'o confraternitate de suferință.

E o manifestație de prețuire pentru un mort — care nu poate fi uitat... și care nu trebue să fie uitat.

ADEVERUL LITERAR

In amintirea lui Duca

Sunt treizeci și mai bine de ani de când am întâlnit pe Duca pentru prima oară. Eram încă în serviciul diplomatic, lipseam din țară de mult și nu avusesem până atunci prilejul să-l cunosc, L-am întâlnit la Paris, într'o casă amică.

Deși Duca nu se manifestase încă în viața noastră publică, personalitatea lui m'a impresionat îndeajuns ca să-mi aduc și acum aminte de toate amănuntele acelei întâlniri. O inteligență vie, o cultură fină și o orientare excepțional de sigură pe tărâmul problemelor sociale dar mai ales o „ținută" fizică și morală care contrasta cu apucăturile încă semi-orientale sau semi-balcanice, sau semi-occidentale — cum veți voi — pe care eram obicinuit să le constat la cei mai mulți din compatrioții mei din acele vremuri.

Nu numai inteligent, dar cerebral până în măduva oaselor, tânărul Duca cu care am stat mult de vorbă mi-s'a arătat plin de încredere — poate prea plin de încredere — în puterea practică a eticei raționaliste, care, după ce sedusese generațiunile dela sfârșitul veacului al XIX-lea, începuse deja să fie pusă la îndoială, dar nu dăduse încă faliment. Așa cum l-am cunoscut atunci, aproape așa a rămas până la ultima lui clipă. Patrimoniul lui sufletesc plămădit, ca la noi toți, din impulsiunile nelămurite ale subconștientului, din influența imponderabilă a tradițiunilor și a trecutului, din penetrațiunea năzuințelor prezentului — era de undă scurtă. Toată viața lui, Duca a fost un cerebral, iar nu un intuitiv. Această formulă dă cheia întregii sale activități politice. Iată de ce, poate, Duca nu a avut nici amici fanatici, nici adversari personali înverșunați.

L-am întâlnit pentru prima dată acum treizeci de ani, și de atunci, legați în afară de politică printr'o prietenie trainică, i-am cunoscut mai toate gândurile. Anii care treceau, evenimentele de covârșitoare importanță, aproape nu l-au schimbat. Devenise numai cu timpul mai puțin sigur în crezurile lui. Increderea în sine însuși, în puterea lui de concepție și de realizare, se cam sdruncinase — și mai ales încrederea în alții. Intr'o lungă conversație pe care am avut-o împreună astă vară era gata să mărturisească falimentul democrației; un pas mai mult, și călca pe terenul dictaturii...

Altruist cum nu am mai cunoscut pe altul, Duca a dat tot ce a avut din belșug. Mica avere pe care o moștenise a lăsat-o fratelui și surorei în stăpânire iar tot ce a câștigat în strălucita lui carieră a mers în alte mâini. Toată puterea lui de muncă, toate zilele vieței lui, acest cerebral desinteresat le-a închinat partidului lui. Onorariile și situațiunile proeminente i-au venit fără ca el să le fi urmărit. Moare sărac și respectat — exemplu rar în lumea politică din țara noastră.

Moare și amărât. A venit la mine dupe ce fusese numit prim-ministru; nu mi-a făcut impresia unui triumfător deși învinsese atâtea greutăți ca să ajungă unde ajunsese — ci mai mult a unui deprimat. Părea cuprins de îndoială, înainte de toate fiindcă își da seamă de tot ce-i sta în cale, dar probabil și fiindcă nu mai avea încredere deplină în puterea exclusivă a acelei etice care-l ademenise în tinerețe. In potriva tutulor aparențelor, pe fatalul peron dela Sinaia a pășit un învins al vieții — poate numai un învins al iluziilor. O explicație, pentru lipsa lui de prevedere și de grijă în apărarea număratelor lui zile...

E mare păcat de el. Pe lângă odiosul unei crime stupide, atentatorul dela Sinaia ni se înfățișează ca o crudă lovitură dată destinelor țării noastre. Eliberat de patimi, mai indulgent în crezul său, devenit mai puțin cerebral și mai *uman* Duca putea de acum înainte să-și servească țara cu adevărat folos. E păcat de el, dar e păcat și de noi și de țară. Câte le-am văzut dela moartea lui ne îndreptățesc să o spunem sus și tare.

C. ARGETOIANU

Primul Ministru al țării, șeful partidului aflat la cârma Statului, a fost doborît mișelește.

Fapta este așa de neobișnuită în analele politice ale poporului românesc, și atât de străină de sufletul lui, încât și mintea și inima de om, nu pot găsi expresie pentru a o osândi îndeajuns.

...Orice minte echilibrată refuză a concepe că s'ar putea făuri România Nouă prin asasinate după metode împrumutate din Balcanii antebelici.

...Moravurile unei lumi definitiv condamnate, acelea să fi murit acum, — iar nu Ion G. Duca — omul — suflet bun, cinstit, distins...

I. MIHALACHE

Durerea simțită de mine prin dispariția tragică a lui Ion Duca este asemenea cu pierderea unui frate. Inrudirea de suflet poate fi chiar mai strânsă decât înrudirea de sânge.

Zece ani din tinerețea mea au fost o prietenie intimă cu scumpul dispărut. Nu îmi vine încă să cred că e mort. Și nu-mi pot aduna gândurile și nici să-mi întăresc simțirea pentru a spune despre el ce ar trebui și ce ași vrea, din multele și marile clipe ce le-am trăit cu dânsul, atât în luptele date pentru Constituanta din 1914 cât și în timpul neutralității și în clipele intrării în războ.

Dar iată o frântură.

In cursul războiului am luat și eu un trofeu. Unicul.

Inaintând cu armatele în Transilvania, am ajuns pe valea Buzaelor în comuna Teliu.

Populația maghiară fugise și cea românească fusese ridicată. Bătrânul preot Cojocaru, nu știu cum putuse să rămână.

M'am dus cu el la școala din sat și acolo am luat o hartă a Transilvaniei, bine legată în pânză și însoțită de o dedicație am trims-o prietenului meu Ion Duca drept chezășie și ca simbol al viitoarei întregiri a neamului.

El a fost foarte impresionat de aceasta și trofeul trebue să se găsească undeva printre hârtiile lui.

Atâta amintire am luat din războ și aceasta am ținut s'o dau celui mai bun prieten al meu de atunci.

NECULAE LUPU

Asasinatul lui Ion G. Duca va rămâne pentru totdeauna o crimă monstruoasă, fără pereche în cruzime.

Ceia ce a provocat nu numai revolta dar a prilejuit și mila întregei lumi civilizate, a fost brutalitatea care a curmat zilele unui om de o factură sufletească și intelectuală atât de fină și de o structură fizică atât de delicată .

Duca nu a înțeles nici odată rostul violenței nici în vorbă, nici în scris, nici în fapte. Preocuparea de căpetenie în toată bogata și variata sa activitate era armonizarea intereselor chiar a celor mai contradictorii.

Mijloacele și practicele violenței erau respinse de firea lui chiar față de adversarii cari l-ar fi jignit.

Adesea ori, după discuții furtunoase ,a fost văzut în parlament apropiindu-se blând și afabil de aceia pe care cu un minut mai înainte îi combătuse cu puterea argumentelor și ardoarea convingerilor sale.

Acum în urmă, cu prilejul ultimelor alegeri, toți dimprejurul lui își amintesc câtă stăruință și câte sfaturi a dat pentru ca lupta electorală să se desfășoare în condițiuni civilizate, căci, spunea el, opinia publică primind cu o vie satisfacție venirea partidului național liberal, nu e nevoe de nici o sforțare pentru a obține majoritățile necesare unei bune guvernări.

— „Simt că poporul are încredere în mine și apreciază intențiunile mele".

Astfel rezuma el convingerea pe care o avea în însemnătatea misiunei ce i se încredințase.

Pătruns de această chemare și înzestrat cu aceste însușiri, înarmat cu o putere de muncă nebănuită ,el era desigur omul politic predestinat a prezida opera de repararea nedreptăților, a restaura ordinea și armonia în viața noastră publică.

Ion Duca a fost nu numai un adânc cunoscător al problemelor politce și sociale, dar a fost și va rămâne un mare maestru al vorbirei și al scrisului.

Un orator stăpân pe frază, de o limpiditate neegalată și care nu se lăsa nici odată, în cursul cuvântărei sale, să fie atras dincolo de intențiunile pe care le urmărea.

A-l asculta și a-l citi era desigur o plăcere de o esență superioară.

Insușirile de căpetenie ale spiritului său au fost claritatea și preciziunea și aceste însușiri îl desemnau ca pe realizatorul cel mai potrivit pentru așezarea organizării statului pe noi baze: simplificarea formelor și aparatului administrativ, legiferare limpede care să nu se rătăcească în noiane de articole confuze.

Cu prilejul convorbirilor ce am avut de nenumărate ori împreună, atât înainte de întocmirea programului partidului cât și la hotărârea adunărilor profesionale, vorbindu-i de această nouă înfățișare care trebuie dată vieței noastre administrative, el după câteva minute de reflecțiune mi-a declarat următoarele:

— „Aș fi fericit să pot înfăptui această mare reformă. Din toate sbuciumările noastre trebue să facem să iasă victorioasă ideia de ordine și de dreptate."

C. D. DIMITRIU

L-am cunoscut pe Ion Duca și l-am apropiat zilnic, timp de 4 ani pe vremea ministerului Ion Brătianu de la 1914 în București și apoi la Iași.

Tânăr, de 30 ani abia trecuți, Duca era de o vioiciune extremă, de o vie și sclipitoare inteligență, de o sensibilitate aproape feminină, de o curiozitate ce nu lăsa necercetată nici o problemă; de o simplicitate ce nu ascundea totuși, mândria omului dăruit în plin de D-zeu.

Cultura se oglindea din belșug în vorbirea lui, iar distincțiunea apărea, nesilită în toate mișcările și actele lui. In relațiunile de toate zilele, Ion Duca era un om delicios, un tovarăș a cărui apropiere te lega ca un farmec.

Aceste daruri în slujba unui strălucit talent, făceau din Ion Duca la tribună, un orator ce te prindea în farmecul unei vorbiri meșteșugite, în care cultura se întrecea cu o adâncă cunoaștere a evenimentelor.

Claritatea, eleganța, o rară distincție în ton, în formă, în gesturi; o voce ce purta departe, făceau din el, o mândrie a tribunei, o podoabă a oratoriei românești.

Nu-mi șterg din minte pe Ion Duca tânăr ministru al afacerilor străine, în Aprilie 1924 la Paris, la unul din dejunurile ce în fiecare Miercuri, prezida marele filosof Gustave le Bon — expunând în fața atâtor ilustrații ale culturii franceze situația din România, „bien brillant votre jeune ministre des affaires étrangères", îmi șopti Gustave Le Bon — iar prințul Roland Bonaparte, ce sta la masă în fața lui Gustave le Bon, replică surâzând „la valeur n'attend pas le nombre des années".

Acest talent, această cultură, cu o cinste fără pereche puse în slujba neamului, o mână criminală le-a răpus.

VICTOR ANTONESCU

I G. Duca și Cooperația

Era la 1920. — Gândul meu era să pun Cooperația pe baze solide. Vroiam s'o sustrag influențelor politice. Calea?

O legiferare a cooperației la care să contribuie exponenții tuturor partidelor politice.

Am făcut un ante-proect și am chemat în localul Casei de Credit a P. T. T. o sumă de personalități care prin trecutul lor erau legate de Cooperație. Delegat al partidului liberal era I. G. Duca. Deși eram ministru titular am propus ca președinte al comisiunii care trebuia să redacteze proectul pe I. G. Duca. Era ca un omagiu pe care-l aduceam aceluia care în 1907 a condus mișcarea băncilor populare din țară.

Intre numele lui Spiru Haret și al lui Fotin Enescu trebuie citat numele lui I. G. Duca, înaintaș al mișcării cooperative.

Indurerat am văzut în ultimul timp cum mișcarea aceasta eminamente generoasă, din pricina politicei, a trecut pe mâna oamenilor care nu aveau nici în clin nici în mânecă cu cooperația, nici cu sufletul ei.

Mișcarea cooperativă care în aparență ar fi o mișcare materială, este o mișcare de ordin moral în prim loc.

Dovada că deși mizeria se întinde și deși cooperația răsare pentru îmbunătățirea materială a claselor muncitoare, trebue totuși o anumită stare morală pentru ca să poată prinde. Suferim din pricina scumpirii celor necesare vieței, intermediari între producători și consumatori apasă traiul acestora din urmă și totuși... Cooperația nu intervine ca salvatoare a claselor obijduite.

De ce?

Lipsa de pregătire morală a claselor muncitoare.

Iată de ce I. G. Duca era o garanție pentru mișcarea cooperației din țară. Reînviind trecutul lui în direcțiunea aceasta, sunt sigur că ar fi contribuit la renașterea *mișcării cooperative* care acum mai mult ca ori când are nevoie de suflete generoase.

Ca unul ce am lucrat în cooperație în epoca ei de înflorire și am avut norocul să dețin pentru întâia oară departamentul Muncii, care avea cooperația în grija lui, așteptam să vie ziua când guvernanții să se preocupe de problemă și cu alte gânduri decât acelea de a găsi ocazia să plaseze partizani, străini de idealul mișcării, de rostul ei.

In arta plastică sunt anumite puncte din care un tablou poate să fie privit.

Nici prea sus, nici prea jos, nici prea departe, nici prea aproape. In viața politică nu știu dacă există vreun punct fix de unde viața unui om poate fi privită pentru a ne face o ideie justă asupra existenței lui.

Iată de ce m'am ferit de a face alte aprecialiuni asupra vieții lui I. G. Duca, fostul prim ministru, care adesea îmi repeta — după ceiace făcusem pentru familia regretatului Georgel Mârzescu:

— *M'am convins de sufletul tău!*

Alesele calități de elan, generozitate, independență, caracter și umanitate, sunt condiții esențiale pentru a fi în fruntea mișcării cooperative.

S'a prăbușit o nădejde care o aveam că aceste daruri ale cooperatorului vor fi puse într'o zi, în slujba țării.

GR. TRANCU-IAȘI

I. G. Duca

Ceiace pot spune astăzi de fostul meu președinte de partid este că ceiace am admirat mai mult la Ion G. Duca este extraordinara lui putere de sezisare a oricărei chestiuni și apoi puterea de precizare în câteva formule simple și clare, a ceiace era esențial și însemnat. Puteam expune oricât diferitele aspecte ale unei probleme: el asculta cu atenție pe toți, pentru ca la sfârșit, în câteva fraze lapidare, clare și perfect logice, să determine o concluzie și să fixeze o atitudine de urmat. Nimic esențial nu era omis, nimic inutil nu era reținut.

De aceia toți cei care am avut cinstea să lucrăm subt conducerea lui, nu putem să nu admirăm extraordinara lui putere de a înțelege tot, de a exprima clar și concis ceiace a gândit și de a ne trasa cadrul general în care trebuia să lucrăm și să ne documentăm.

Inteligența lui pătrunzătoare complectată cu o adâncă experiență de oameni și împrejurări îi îngăduia să ne domine întotdeauna și să ne conducă pe drumul cel drept, care ne-a dat atâtea izbânzi politice și morale.

VICTOR SLAVESCU

Directorii

Hârtia aceia care a adus atâta bucluc a citit-o întâi d-l Constantinescu în cancelarie, la școală. Pe urmă a citit-o și doamna acasă, în sufragerie. Nu s'așteptau la asemenea veste:

București, 10 Octombrie 1932

„Domnule,

Având în vedere ordinul No. 4787-932 și raportul No. 328-932, vă punem în vedere că dela data primirii prezentei sunteți desărcinat dela direcția școalei „I. Creangă" și pe aceiași dată se numește d-l Cezar Dănilă. Vă veți conforma și aduce la întocmai îndeplinire."

Și dedesubt două iscălituri indescifrabile.

D-na Constantinescu nu s'a atins de mâncare. I-a căzut pieptenele de bagă din ceafă și i s'a desfăcut părul. Și nici nu s'a gândit să-l așeze, ea care-i așa de cochetă.

— Auzi, mizerabilii... Acuma înțeleg eu... că m'am întâlnit alaltăeri cu Dăniloaia. O întreb: V'ați găsit casă? Știu că vă mutați dela Vasiliu. Nu, zice deocamdată n'am căutat. Dar nu ne grăbim, până la Sf. Dumitru... mai este... Și, auzi tu, zâmbea mironosița!... Și m'a chemat încă pela ea; zice că n'am fost de mult... c'are să-mi arate o rochie pe care i-a adus-o bărbatu-su. Auzisem eu ceva... De asta a fost la București?... Nu mă cunoaște ea pe mine. Da' o să mă cunoască!... Mi se sbătea ochiul stâng, presimțeam eu... Uite că-mi vine rău. Mă miram de ce nu-și caută dumnealor casă...

Și-a pus un prosop ud, cu felii de cartofi, la cap, a tras storurile și s'a așezat în pat.

D-l Constantinescu a plecat la București cu trenul de seară. A luat cu el un geamantan mare, o lădiță cu două sute de ouă, o damigeană cu vin roșu din via socrilor dela Cotnari, o putinică de brad cu brânză și alta cu untură.

— Auzi, Gheorghiță, să ne dai telegramă, că mor de nerăbdare, să știu ce-ai făcut. Vezi, dacă nu-l găsești pe Iordan, te duci cu tanti Emilia sau cu tanti Sofia, că-l cunoaște pe Săndulescu și el poate multe, știi tu...

Coana-Maria, soacra, a dat în cărți până la miezul nopții. Le amesteca și le așeza în toate felurile, punea una între buze, șoptindu-i:

— Două-zeci și patru de cărți, bine știți, bine ghiciți și de mine vă 'ngrijiți... Spuneți de toate... de viață, de moarte, de bani, de prieteni și de dușmani, de drum și de veste... dela om de verde...

Vestea a venit, bună, dela om de verde.

După ea a venit și d-l Constantinescu, peste o săptămână, voios, ras proaspăt și cu o floare albastră la butonieră. A scos dela piept un plic galben. Citește!

„București, 16 Octombrie 1932

„Domnule,

Luând în cercetare raportul No. 328-932, precum și No. 329 din 932 — având în vedere raportul d-lui inspector Iordan, se anulează numirea d-lui Cezar Dănilă la direcția școalei „I. Creangă" și pe aceiaș dată reintrați în vechile d-voastre drepturi."

Semna directorul general al învățământului.

D-na Constantinescu a bătut din palme. L-a sărutat.

L-a luat de gât.

— Trebue să fii tare obosit, dragă Gheorghiță...

A dat cu ochii de floarea albastră.

— Dar cu asta ce-i?

— Mi-a agățat-o în gara de Nord... o fată... știi, chetă pentru orfani...

— E parfumată...

— Se poate.

A clipit nervoasă, privind pieziș. Dacă l-a găsit pe Iordan și pe tanti Emilia, nu avea numai decât nevoie să stea dumnealui atâtea zile în București! Și vine cu flori albastre...

Amână investigațiile pentru mâne. Nu e grăbită. A trimis să cumpere șampanie...

Intre cadourile aduse a găsit un ursuleț de celuloid, cu o cordea roșie la gât și cu-o etichetă: „Consumați șampanie Mott, la Ariana-Bar".

Și funda ursulețului e tot parfumată. Ce miros fin are d-na Constantinescu!

A scotocit, noaptea, toate buzunarele și n'a găsit nimic. Trebue să afle însă, nu se poate.

A întrebat, indiferentă:

— Ai dormit la tanti Emilia sau la tanti Sofia?

D-l Constantinescu scrie.

— La tanti Emilia...

— Și cu Mihai te-ai întâlnit?

— Nu. M'a căutat la hotel și nu m'a găsit...

— Cum la hotel?

— Stai dragă, n'am fost atent. Eu l-am căutat pe el.

A stat la hotel. Asta-i!...

Cearta era aproape. Se simțea că va începe, așa cum se simte vara, după amiază, că vine furtuna și ploaia.

D-na își pusese mânile în șolduri, o expediase pe coana-Maria la bucătărie și aștepta clipind.

Și-a sosit atunci alt plic, dar albastru.

— Trebue să fie ceva cu băiatu acela nou dela școală, că nu i-a venit încă numirea.

Și-a pus plicul în buzunar, calm.

E dela București.

— Să-l desfac eu, se grăbește doamna Constantinescu, hârțăgoasă.

— Poftim.

A făcut ochii mari... și-a mușcat buzele și-a căzut pe scaun...

— Mai citește tu odată, că eu.. I s'a făcut rău.

„București, 18 Octombrie 1932

„Domnule,

Cercetându-se, la cerere, raportul No. 328-932 și dosarul No. 453, sunteți înlocuit la direcția școalei „I. Creangă", până la noi ordine, de către d-l Cezar Dănilă."

Semna secretarul general al ministerului.

— De astă dată mă duc eu să aranjez, a spus d-na C. Nu dai nimic în primire lui Dănilă, auzi?

D-l Constantinescu a rămas acasă și-a trimis veste la școală că-i bolnav: o să predea cancelaria când s'o face bine.

Și coana-Maria i-a dat cu cărțile: Două-zeci și patru de cărți, bine-știți, bine-ghiciți și de mine vă 'ngrijiți... Spuneți de toate... de viață, de moarte, de bani, de prieteni și de dușmani... de drum și de veste... dela femee de roșu...

D-l Cezar Dănilă a oferit o masă îmbelșugată la care-a poftit toți prietenii.

— Muncesc, dragii mei, de-atâta timp... Trebuia să-mi vie răsplata. Că eu, știți cum sânt, nu ca alții...

D-na Dănilă a pus patefonul să cânte.

— Să crape dușmanii...

„Te-am așteptat aaamaaarnic, Zaaadarnic..."

— Să mai stăm și noi la școală gratis. Să vadă și alții cum e mutatul la fiecare Sf. Dumitru.

Ajutorul de primar s'a ridicat, jovial:

— Coane Cezărică, eu te-am susținut și te susțin... Mata mă știi pe mine, eu te știu pe mata... Chi! Cum să spun... străinii n'au ce căta... la școala noastră să fim noi. Chi! Rădic paharul în sănătatea lui conu-Cezărică, directorul școalei „Ion Creangă". Să trăiască și la mai...

D-na Dănilă învârtea patefonul.

„Te-am așteptat aaamaaarnic Zaadarnic"...

— Eu mor după plăcile astea.

A venit și o telegramă:

„Nu pot lua parte la sărbătoarea ta, dragă directore, dar te îmbrățișez și la mai mare. Am aranjat definitiv. Vică."

Au cinstit poștașul c'un pahar de vin și cu o bucată de cozonac.

— Ține, Costache!

I-au dat și 30 lei.

Spre ziuă Costache a venit iar. Era roșu, vesel și ud leoarcă de ploaie. Iși răsucea mustața.

— Săru mâna, coani... eu am mai adus o tiligramă... Și pi ploai și pi vânt, Costachi vini cu tiligrama...

Și privea spre vinul din pahare.

—Bravo, Cezărică, curg felicitările ca la nuntă. Să trăești și chi! cum să spun... s'ajungi inspector... Mulți ani tră-ias-că... mulți ani tră-ias-că laaa muulți ani...

— Vă mulțămesc... vă mulță...

N'a isprăvit de spus pentru c'a citit telegrama:

„D-lui Cezar Dănilă-Botoșani

Se revoacă numirea d-voastră ca director la școala „I. Creangă" și se numește definitiv d-l Gh. Constantinescu.

Ministrul Instrucției,

POPESCU-PRUT

Actualități științifice

Apa de mare ca agent terapeutic

Medicul francez, dr. Dinand, în urma unor îndelungate cercetări clinice și de laborator, a ajuns la concluzia că tratamentul cu apă de mare este cu deosebire recomandabil, oridecâte-ori e vorba de stimularea funcțiunilor principalelor organe interne.

El a constatat că cei mai plăpânzi copii, anemici și rachitici, victime ale vieții citadine, se desvoltă în scurtă vreme și înfloresc, dacă li se infiltrează sistematic în corp apa de mare. Pe această cale, s'au obținut vindecări rapide la sugacii, suferind de boli intestinale și ale stomacului, sau de diverse erupții. Deasemeni, apa de mare exercită o pronunțată acțiune terapeutică și în cazul inflamațiunilor cronice articulare sau ale epidermei.

Doctorul Dinand explică acest efect fiziologic prin corelația intimă ce ar exista între boală și proporția de săruri în organism, raport pe care el îl denumește cu un termen special „tensiunea salină".

Un fapt isbitor în natură este acela că toate făpturile de pe pământ cuprind în constituția lor aceleași amestecuri de săruri ca și apa de mare.

Presiuni și temperaturi maxime

Fizicianul german Ramsauer a reușit să obție presiuni și temperaturi considerabile printr'un procedeu original: el lansează un glonț de pușcă cu o iuțeală de câteva sute de metri pe secundă într'o a doua țeavă închisă. Inainte ca glonțul să ajungă la sfârșitul celei de-a doua țevi, gazul cuprins în interiorul său sufere o presiune uriașă și glonțul oscilează astfel de 20—30 de ori între cele două țevi, fenomen care a putut fi pus în evidență printr'o metodă stroloscopică, furnizând 80.000 de imagini pe secundă. Temperatura astfel rezultată a gazului comprimat se ridică până la 40.000 de grade.

Atenție la ondulații permanente

Cuconițele, care obicinuesc să-și facă la frizer, în mod regulat, ondulații permanente, sunt expuse unei mari primejdii: aceia de a-și vedea părul colorat în... verde.

Intr'adevăr, în confecționarea acestor ondulații se folosesc adesea soluții puternic alcaline, pentru a se evita arderea părului. Cercetătorul olandez Philipsen, a constatat astfel în șapte cazuri deosebite, că părul tratat cu o soluție de sublimat dobândește o colorație verzuie. De aceea e preferabil să se evite, în asemenea cazuri sărurile mercuriale, folosindu-se în schimb preparate inofensive.

Păr în loc de ochi

Insectele, care trăiesc în văgăunile subterane, unde nu pătrund niciodată raze de lumină, posedă, în locul ochilor, anumite fire de păr dotate cu o sensibilitate tactilă, menită să înlocuiască simțul văzului. Un rol echivalent cu aceste fire de păr îl îndeplinesc și „antenele", care adesea sunt de câteva ori mai lungi decât întreaga lungime a corpului.

Tot astfel, piciorușele, subțiri ca pânza unui păianjen, ale acestor făpturi s'au adaptat la organele de pipăit. Cu ajutorul lor, insectele simt apropierea unui vrăjmaș și atunci se retrag imediat, în colțișorul lor.

Interesant e faptul că simțul tactil la aceste insecte subterane este combinat în mod intim cu simțul mirosului și permite acestor făpturi oarbe să simtă orice cursă li s'ar întinde.

Ce pom atinge trăsnetul

Se știe că trăsnetul lovește de preferință arborul cel mai înalt. Pe baza cercetărilor recente, s'a dovedit însă că înălțimea nu este singurul element care contează în această privință. Fulgerul își caută drumul care-i opune cea mai mică rezistență. Prin emanațiunile rocilor radioactive, conductibilitatea electrică este considerabil mărită. Din această cauză, trăsnetul se îndreaptă de preferință spre pomii — și firește și clădirile — din regiunea în care se găsesc asemenea roci radioactive.

Noaptea boreală favorizează cultura tomatelor

In regiunea Fairbanks din Alaska s'au făcut de curând încercări de culturi de tomate, care au dat rezultate excelente, cu toată clima aspră a ținutului, ce se găsește în apropierea cercului polar. S'au obținut tomate de o greutate impresionantă. Fenomenul a uimit pe naturaliști, care-și explică această anomalie, prin faptul că în această regiune soarele luminează în Iunie și Iulie, câte 21 de ore pe zi, și nopțile sunt suficient de luminoase pentru a stimula creșterea plantelor.

Fetele au un somn mai sănătos decât băeții

Psichofiziologul englez Giddings a stabilit, pe baza a numeroase cercetări experimentale, că fetele adorm mult mai repede decât băeții și că au un somn mai sănătos ca aceștia din urmă.

El a observat acest fapt, cu prilejul încercării unei diete alimentare, urmărind să puie în evidență efectele mâncării și băuturii asupra somnului.

Intre altele, Giddings a constatat că, bând lapte dulce, puțin timp înainte de culcare, se obține un somn de calitate bună, atunci când temperatura laptelui este apropiată de aceea a căldurei corpului la copii.

Flori, care miros după moarte

Asemenea flori există în țările calde. Faptul se explică prin aceea că în planta moartă se formează substanțe mirositoare din alte materii, care în timpul vieții plantei se găsesc separate între ele. Distrugând în mod violent o asemenea plantă, se naște o emanațiune puternic parfumată, pe care ele nu o posedau înainte.

De altfel și fructul de vanilie nu dobândește aroma sa, decât după ce e desprins și cules.

Taina „pământului obosit"

Se știe că fertilitatea unui ogor de cultură slăbește sensibil dacă, cultivăm într'însul câțiva ani dearândul aceeaș plantă. Nici chiar îngrășarea artificială — oricât de bogată — nu reușește să împiedice micșorarea randamentului recoltei. Multă vreme această taină n'a putut fi deslegată. Abia în timpul din urmă, fenomenul și-a găsit o explicație și încă una relativ simplă.

Astăzi se știe că fiecare specie de plante este însoțită de anumite ciuperci determinate. Dacă cultivăm pe o suprafață, întotdeauna aceleași vegetale, numărul speciilor ciupercilor, respective se reduce, firește, progresiv. Se turbură astfel echilibrul natural al solului, iar procesul de transformare chimică, în pământ, se încetinește tot mai mult. Din această cauză, cu toate îngrășămintele artificiale, plantele se anemiază.

Fumătorii au mâni reci?

Fumând, temperatura corpului descrește adesea cu câteva grade la extremitățile degetelor mânilor și picioarelor, în timp ce tensiunea sângelui și pulsul crește.

După nouile cercetări asupra fumatului, aceste fenomene se datoresc influenței tutunului asupra sistemului nervos simpatic, care, regulează, între altele, circulația sângelui și temperatura pielii.

Varia

Printr'un procedeu optic s'a putut stabili de curând că în interiorul unui motor de explozie, temperatura variază între 1600 și 2250 de grade, după numărul rotațiilor motorului.

*

Fizicienii cred că în interiorul soarelui, în fiecare secundă câteva milioane de tone din massa astrului sunt transformate în radiațiuni.

*

Prin câmpul de gravitație al pământului sunt captate în fiecare an 10—100 de milioane kilograme de praf cosmic.

*

Sunetele, pe care le auzim, produc în urechea noastră internă curenți electrici.

I. S.

Metagnomie

Analize

Monsieur Faure. — Ordine și claritate în gândire. Spirit pozitiv. Putere de realizare, dar nu destulă inițiativă. Din această pricină, cât și din cauza unor contingențe de ordin familiar, trăiți într'o stare de deprimare din care trebuie să ieșiți. Sunteți făcut pentru o muncă constructivă, dar nu veți izbuti o deplină ascensiune decât transplantându-vă într'un mediu nou.

Merav. — Inteligență clară, pătrunzătoare. Sensibilitate. Tenacitate. Ambiție. Eforturi către realizarea unor condițiuni noui de viață, a căror izbândă e stânjenită atât de dezorganizarea nervoasă de care suferiți, cât și de debilitatea organismului dvs. Veghiați asupra alimentației dvs.: văd oarecari predispoziții pentru maladii de nutriție. Fiți cu deosebire atent în cursul acestui an la nouile drumuri care vi se vor deschide și — pe cât posibil — nu acceptați niciο schimbare din câte v'ar putea ispiti acum dorința dvs. de transformare a existenții. Mai târziu, lucrul va fi posibil fără riscuri.

Aglae Eug. Mano. — Aveți, incontestabil, talent. Pentru desăvârșirea acestui talent se cere — precum desigur că știți și dvs. — o muncă încordată și perseverentă, iar pentru afirmarea lui un deosebit concurs de împrejurări favorabile. Sunteți o fire tenace, sunteți capabilă de toate eforturile, dar pe drumul pe care voiți să-l alegeți **șansa nu este de partea dvs. — mai** cu seamă că, așa cum sunteți alcătuită sufletește, nu veți accepta nici odată să faceți concesiile nedemne care se cer deobicei acelora care se află în situația dvs. Iar dacă, prin imposibil, veți izbuti, laurii câștigați cu multă trudă vor fi departe de a vă da acele satisfacții interioare fără de care o viață de femee e rece și stearpă. Procedați la o autoanaliză conștiincioasă și obiectivă, și veți înțelege câtă dreptate am când vă spun: renunțați!

Ex industa-Erby 1934. Const. I. Costea. — Ce reală necesitate vă îndeamnă să-mi scrieți?

P. S. în cuprinsul acestei rubrici cititorii pot obține în mod absolut gratuit o *analiză metagnomică sumară, numai dacă solicită* o asemenea analiză *dintr'o reală necesitate de viață.*

Pentru aceasta sunt suficiente câteva rânduri scrise firesc, indiferent copiate sau nu, cu creionul sau cerneală, etc. Pentru mai multă preciziune în răspunsuri să se indice data exactă a nașterii, pe stil nou (ziua, luna, anul — dacă e posibil și ora).

Eventual să se asocieze și o fotografie, pe care ne obligăm s'o restituim la cerere.

Scrisorile trebuie să fie însoțite de *trei cupoane*, succesive de tipul celui de mai jos.

Adeverul Literar
CUPON No. 6
Metagnomie

PRIMII PAȘI

Un răspuns

In unul din numerele noastre trecute am publicat, la rubrica „Primii pași", o schiță semnată de d-ra Nadia Elias. Drept răspuns — primim următoarele scrisori.

Domnule Șef-Redactor,

Prietenul meu, Locotenentul Radu Negreanu, săvârșit dintre cei vii cu un trist prilej, a lăsat câteva hârtii, pe care i le-am pus în ordine. Printre ele, se găsește scrisoarea de alături, răspuns unei scrisori apărută în *„Adevěrul Literar și artistic"* rubrica „Primii pași", din 30 Dec. 1932 semnată Nada Elias. Imi fac o pioasă datorie rugându-vă să-i acordați publicitatea.

Pentru care vă rog să primiți mulțumirile mele.

I. Kantymos

Noembrie 1933.

Dragă Duduie Nada,

M'am întors și am găsit scrisoarea începută pe birou. Am vrut s'o reiau dar m'am hotărît... la o a treia formă, care e cea de față. Și, de astă dată, am s'o duc până la capăt. De altfel, sunt încredințat că, curiozitatea te-a îndemnat să-mi cetești numele în josul acestor rânduri și că un mic nouraș de neîncredere ți s'a strecurat în gânduri. Locotenent Radu Negreanu, dar poate că lui nici nu-i zicea astfel sau poate că e numai un nume de împrumut pe care l'a luat un oarecare pentru a-ți scrie. Dar ce importă. Te-ai universalizat prin felul în care ți-ai ales transportul poștal; natural ca și răspunsul să vină din acest univers. Și apoi, ce importă dacă partenerul D-tale din trenul Paris-București e locotenentul N., inginerul K. sau doctorul în filozofie S. E. unul din aceia pentru care cazul are semnificația și realitatea pe care vrei să le-o imprimi D-ta.

Ei bine. Da. Veneam împreună în expresul Paris-București. D-ta dintr'o țară slavă, eu din una latină. Când te-am zărit pe culoar, în stația în care te urcasești, am tresărit. Și, am tresărit fiindcă duceam în mine acea virtualitate de tot și de nimic pe care un accident cu totul neprevăzut putea s'o declanșeze. Duceam în suflet golul unei existenți care nu reușise să se egaleze în conținut sufletesc cu conținutul faptelor materiale, cele dintâiu rămânând mereu tributare celor din urmă. M'am grăbit să-ți ofer locul meu cu sentimentul jucătorului care a pierdut dar care speră în lovitura care urmează. Ți-am vorbit de Paris, Montmartre, Parnasse pentru ca să trezesc în D-ta acel esor de viață pe care îl bănuiam zăvorit de o adolescență zăgăzuită de o disciplină cruntă dar totuși... dreaptă. Vroiam să te modelez în puținul pe care-l aveam la dispoziție, după chipul și asemănarea scopului spre care tindeam și pe care nu-l realizasem nici în paste noui, nici în cioplirea celor vechi. Și așa, dinamizând o energie care își aștepta valorificarea, te-am făcut să trăiești astfel, ca să-mi mărturisești că... „nu e nevoie să știu ce s'a întâmplat atunci". Se întâmplase, deci!

Da. Din sanctuarele pe care le purtam în trecutul meu se furișau umbre și din clipa în care ai primit locul pe care ți-l oferisem în vagon, rând pe rând aceste umbre se încercau pe tiparul D-tale sufletesc. Și aceeași îndoială, aceeași sumbră și neertătoare îndoială cu care mă deprinsesem de pe urma tuturor tiparelor, mă făcea să te identific rând pe rând cu accidenții din trecut. Am fost crud, dar nu făceam decât să-ți trec sufletul prin eprubetele și reactivii laboratorului sufletesc pentru ca să-ți pun o etichetă. Dacă timpul nu mi-o îngăduise, e pentrucă te pierdusem. Partir c'est mourir un peu. Erai o virtualitate de tot și de nimic.

Dar pentrucă în dosul eforturilor mele de a agăța un suflet de sufletul D-tale, n'ai văzut decât una din variațiile aceluiași leit-motiv de pe partitura pe care scrie „bărbatul", lasă-mă să-ți povestesc un moment din trecutul meu. E banal căci e și simplu și repetat la infinit dar... ascultă-mă.

Eram în liceu. Imaginația mea proaspătă și neintinată de nici o umbră silnică plutea pe malurile unui paradis însuflețit de zâmbetul uneia din vecinele mele cu care eram și coleg. Zilele mele treceau sub semnul melodiei pe care o năștea împerecherea dintre degetele ei cu clapele pianului din sufragerie. Sufrageria Sylviei. Și această melodie sufletească, care se împletise din nenumărate melodii de sunete, îmi era bagajul cu care mă duceam la universitate, în orașul B. Plecasem într'acolo fiindcă plecase și ea. Din când în când umbre se furișau pe căi necontrolabile și mă chinuiau. Sylvia era mereu aceeași, dar prea aceeași. Era așa de mult aceeași încât se părea neverosimil ca viața să fie mereu atât de egală cu sine. Mă căzneam, însă, să gonesc toate umbrele, să mă înșel, fiindcă mi-era peste puteri să le ascult. Vroiam, chiar, minciuna unei iluzii decât brutalul unei revelații. Și mă încăpățânasem atât de mult în această deșartă fericire încât îmi refuzam gândurile care ar fi putut s'o zădărnicească.

Apoi când anii și-au sleit ființa, depunând doar cenușa unui trecut, iluzia s'a risipit. Toată curățenia Sylviei, toată comoara de trandafiri pe care o păzisem de atingerile îndoelii, toată ființa pe care o creiasem cu cele mai îndepărtate resurse și cele mai fine mijloace sufletești de care eram în stare, se năruiau ca o ficțiune. Ani lungi, ființa aceasta se pângărise în mocirla unei existenți din care nu sorbea decât drojdia gliei în care se bălăcea. Se ascuțise așa de bine în minciună, încât nu mai avea să facă nici un efort pentru asta și îi devenise într'atât naturală. Am plâns. Am plâns în palmele ei, dar nu pentru dânsa ci pentru mine. Și ce a urmat... dar e inutil fiindcă viața e mereu atât de egală cu sine.

Au trecut ani mulți. In locul lor căutam acelaș tipar idealizat și pe care îmi refuzasem să-l sfărâm cu propriile mele puteri. Dar imaculatul unui suflet care nu a fost nu va mai veni. Și de aceia peste uruitul roților care te duceau într'o fugă vertiginoasă spre ținuturi unde nu mai aveam să te întâlnesc, am lăsat să cadă zăbranicul celor care au trecut și am întors încă una din foile unei existenți. Nu puneam în conștiință decât acea părere de rău pe care am avut-o întotdeauna pentru mine. Dar, mai pusesem o părere de rău și asta era în sufletul D-tale. Iartă-mă!

LOCOT. RADU NEGREANU

Admirabil ansamblu de sport de iarnă dela Jean Patou, simplu și practic, făcut din lenaj impermeabilizat-negru. Vesta se încheie cu clips-uri. Eșarfa prinsă de vestă cu epoleți, mănușile și bereta sunt din lenaj moale, galben.

Amicul meu Duca

— Frânturi din trecut —

Amiciția mea cu I. G. Duca datează din 1897.

In sala No. 4 a Universității —sala lui Titu Maiorescu — ne-am găsit în bancă alături dând examenul de bacalaureat. El de la Sf. Sava, eu de la Matei Basarab. Ne-am vorbit. Ne-am găsit afinități. Ne-am legat prieteni. Am devenit amici — și numai glonțul de la Sinaia a putut rupe firul unei afecțiuni reciproce pe care nimic n'a putut-o umbri timp de 36 de ani.

Il văd la bacalaureat. Slăbuț, nervos, concentrat. Tatăl său, G. Duca, directorul C. F. R., sta în bancă și urmărea atent problemele pe care fiul său le rezolva la tablă. La fiecare materie Duca tatăl, singurul părinte care nu lipsea, își urmărea băiatul cu o minuțioasă seriozitate. Așa se da educația p'atunci...

Il văd redactor de politică externă la *Universul*, unde scriam și eu la altă rubrică. Articole scurte, clare pe care ori cine le putea pătrunde. Ani de arândul ne-am găsit colegi și aici.

Il văd în 1907 intrând în Cameră. Asist la primul său discurs.

Atitudine îndrăzneață, dicțiune impecabilă, frază și gândire aleasă. Un debut de senzație. Par'că văd pe Take Ionescu, adversar politic, înaintând spre tribună și spunându-i la sfârșit: „Te felicit, domnule Duca, și îți urez să nu întâlnești ca mine în cariera d-tale, *coaliția invidioșilor*". Frază care nu i-a ieșit din minte toată viața.

Il văd de alungul neobositei sale vieți politice, mereu „violina întâia" a partidului liberal. Câtă muncă cheltuită și cât talent!

Il văd, apoi, îl simt par'că și acum sărutându-mă pentru articolul cald ce publicasem în *Viitorul* a doua zi după alegerea sa ca șef al partidului liberal. Era roșu de emoție.

Il văd, acasă la mine, citindu-ne, după un dejun prietenesc, extra-ordinarul său articol „Mâinile", înainte de a-l fi dat la tipar. Eram fermecat. Insușirile lui de scriitor mi se părea une ori că întrec la el pe toate celelalte. Și cum citea!? Ritmul pe care-l imprima frazelor lui armonioase nu l'am întâlnit în așa măsură la nimeni, absolut la nimeni. Duca știa să vadă, știa să gândească, știa să scrie, știa să citească. Nenumăratele aspecte ale rafinatei sale intelectualități aveau ceva din bogăția luminoasă a briliantului.

Il văd în opoziția lungă și chinuitoare în care a dus martiriul unui discurs. Lealitatea lui nobilă vroia ca partidul să nu sufere nimic de pe urma lui. Și așa a fost. Strecurându-și barca prin perfidia atâtor vâltori și stânci, iată-l prim-ministru.

*

Il văd în odăițele lui aproape nemobilate, la măsuța lui de brad, sau întins, cum îi plăcea să citească, pe divanul său roșu, cu capul său fin, deja albit pe două perne tot roșii. Fosforescent și plin de mobilitate, nu-i plăcea colaborarea. Ținea să le facă toate singur.

Ambițios cum era, el vroia să dea dovada că în cel mai greu post de răspundere al unui om, el nu va fi o decepție cum n'a fost nici odată o decepție ori când și ori unde i s'a întâlnit numele.

Dar îl văd, da, îl văd mai ales și mereu o să-l văd ca în ziua de 27 Decembrie la el acasă, cu două zile înainte de uciderea lui! Imi luam rămas bun pentru o călătorie de vacanță ce nu trebuia să depășească deschiderea Camerelor. Era ultima noastră întâlnire.

L-am găsit singur. Sergentul avea ordin sever să-i respecte Crăciunul. Era în odăița lui extrem de mică, lungit pe divanul său roșu cu capul pe aceleași perne roșii. Cu cravata și gulerul desfăcut citea volumul de curând apărut *Mozart*.

— Șezi te rog aici lângă mine, îmi zise el cu cordialitate, dându-se spre perete. Ia spune mi unde o ștergi iar?

Era la el o veche plăcere să glumească pe această temă. De trei ori pe an îmi decerna regulat din această cauză titlul de „om cuminte".

Timp de o oră și jumătate, netulburați de nimeni, am depănat chestiile la ordinea zilei. Mi-a spus între altele că vom vota legi puține căci țara are prea multe, că vom avea o seziune parlamentară scurtă, că vrea să dea sancțiuni pentru imoralitățile comise, că vrea să taie toate sinecurele bugetare, în fine că are credința fermă *că va învinge toate dificultățile zilei.* Mintea lui sintetică, mintea lui de o cristalină claritate, mintea lui adâncă și fermecătoare în acelaș timp, fixa atunci în formule lapidare normele viitoare de conducere, și cu ochii în tavanul văruit îl vedeam cum tăia drumuri și lumina umbre. Mă uitam la el cu drag și cu mândrie.

Era doar tot colegul meu de bacalaureat, din sala No. 4... Atunci ca și acum era tot la tablă, rezolvând probleme. Il privea atunci tatăl. Acum îl privea o țară întreagă, iar problemele erau altele.

Dar aveam încredere. La care examen căzuse el în viață, ca să cadă și acum? Și totuși... Da. Plutea atunci în acea odăiță albă suflul tragicului sfârșit.

— Ce zici de garda de fier? mă întreabă el. Stai să-ți arăt

I. G. Duca

ce scrisori de amenințare cu moartea mi-a trimis chiar Zizi Cantacuzino, sub semnătură proprie.

Dintr'un sertar îmi scoase două scrisori bătute cu mașina, semnate în bună regulă. Un conținut uimitor.

— Iată ce primesc zilnic. Dar telefoanele? Dar soția mea săraca ce primește?

Il întreb dacă s'au luat măsuri serioase pentru paza lui. O, răspunsul acela n'am să-l uit. Il văd, și am să-l văd mereu. Il am înaintea ochilor, fie că-i țiu deschiși fie că-i închid.

S'a ridicat de pe pernă și, cu spatele răzimat de perete, privi fix înaintea lui.

— Nu știu dacă s'au luat măsuri.

Imi e indiferent ce va fi cu persoana mea. Eram dator pentru salvarea țării să fac ceeace am făcut. *Am conștiința că mi-am împlinit datoria.*

Și după o pauză.

— Poate voi pieri. Dar ce importă! E riscul sarcinei de a guverna.

...Poate mă înșel. Dar în lapidarele lui cuvinte de om de Stat, gravitatea vorbelor lui părea voalată de o adâncă melancolie. Cine ar fi crezut însă că peste 48 de ore sângele său generos va stropi pietrele unui peron de gară!

*

La 1800 m., pe un vârf de munte din Elveția în orgia albă de soare și zăpadă, în mijlocul veseliei frenetice a sporturilor tinerești, tocmai acolo sus, mi-a căzut vestea negrului asasinat. N'am mai putut prinde înmormântarea. Pe amicul meu Duca, pe șeful meu respectat, pe omul plin de virtuți și de talente, pe bărbatul de Stat căzut pentru noi, toți, nu l'am mai revăzut de cât într'un clișeu mortuar în galantarul unui fotograf...

C. XENI

I. G. Duca pe banca ministerială

I. G. Duca și Războiul de întregire a României

Evenimentele mari și neașteptate au adeseori efectul că rup linia normală a carierelor politice și abat activitatea oamenilor pe cărări noi. Duca a fost o interesantă pildă de astfel de deviație politică, prilejuită de isbucnirea marelui războiu.

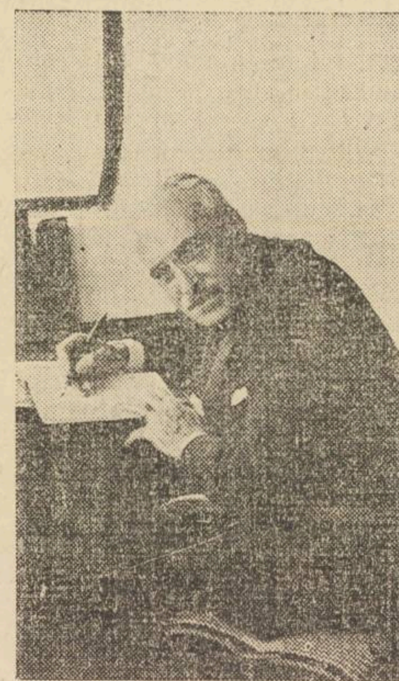
Odată cu venirea la cârma statului a partidului liberal la începutul anului 1914, se pusese chestiunea moștenirii dificile a lui Haret, la Ministerul Instrucției. In ultimii 15 ani de viață politică, Haret fusese ministrul quasi-inamovibil al învățământului, pe care-l condusese cu cunoscuta competență și autoritate. Mort pe neașteptate, chestiunea succesiunii sale cam încurca conducerea partidului liberal. Ea reveni tânărului Ion G. Duca, care e drept, era un om nou pentru învățământ. Cu Haret nu avusese raporturi de colaborare decât în chestiile de organizare a cooperației și băncilor populare. Dar era cel mai strălucit exemplar al generației tinere, cea mai frumoasă speranță a partidului liberal care-l privea cu dragoste și încredere. El își asuma cu curaj greaua succesiune. Problemele de instrucție și educație deschideau perspective și posibilități infinite acestui temperament clocotitor de tinerețe și vioiciune, înzestrat cu daruri alese.

Soarta a vroit însă într'altfel. Abia o jumătate de an — și aceasta turburată de două rânduri de alegeri parlamentare— Duca a fost în întregime al resortului său, întrebuințându-și răstimpurile libere ca să se inițieze în fondul problemelor lui atât de felurite și de speciale și să-i cunoască bine complicatul mecanism. Mai presus de toate, om de ordine, lui i se datorește organizarea serviciului de control pe baze solide, care sunt păstrate, cu forme adaptate necesităților, și astăzi.

Dar deodată, în vara anului 1914, izbucnește războiul care trebuia să devină pentru popoare „mondial", iar pentru noi „național". Orizontul vieții politice a țării se întunecă. Toate preocupările timpurilor obișnuite rămân pe planul al doilea. Pe planul întâi trece îngrijorarea de soarta țării, grija de existența și viitorul ei. Perspective mărețe încep să se contureze. Marea tragedie a războiului de întregire începe cu spinosul act al neutralității și pregătirii politice a participării României. Protagonistul principal este Ion I. C. Brătianu.

Alături de Ion I. C. Brătianu, ia loc Ion G. Duca. Ministrul școalelor renunță la ambiția de a fi informator școlar, mulțumindu-se a fi secondantul marelui său șef. Cu ministerul Instrucțiunii păstrează contactul strict necesar al supravegherii mersului regulat al școalei; toate resursele inteligenții și dibăciei sale politice sunt dăruite ca ofrandă conducătorului real al politicii noastre externe. Este o pildă mișcătoare de devotament și abnegație. Căci colaborarea lui Duca cu I. I. C. Brătianu este asigurată pe baza complectei lui depersonalizări. E o colaborare de strictă intimitate, din care nimic nu transpiră în afară. El este confidentul tuturor gândurilor și proectelor ce încolțesc în mintea șefului guvernului, executorul celor mai tainice misiuni, martorul tuturor frământărilor lui sufletești. Cine știe dacă vreodată se va putea ști, care a fost partea de influență a lui Duca în politica lui Brătianu și întrucât sugestiile lui au fost determinante în anumite acțiuni? Dar cunoscând claritatea judecății și vioiciunea lui de spirit, trebue să convenim că rolul lui pe lângă I. I. C. Brătianu nu a putut fi numai de confident, dar desigur și acela de consilier.

Cel ce iscălește aceste rânduri n'a fost printre familiarii marelui dispărut. N'a știut nici odată să împingă cu coatele ca să-și facă loc în anticamerele oamenilor mari. Nici n'a căutat vreodată să se apropie de ei prin practica jurămintelor de devotament ori prin a șoaptelor și insinuațiilor strecurate la ureche, pe socoteala altora. Relațiile de colaborare ale inspectorului și apoi ale directorului de învățământ cu Ministrul școalelor au stabilit între noi raporturi de stimă și, din partea lui, de oarecare cordialitate. Când însă, prin puterea împrejurărilor, mi-am asumat sarcina de a deveni istoriograful războiului de întregire, ne-am găsit alături pe un teren comun. Era natural ca fostul intim colaborator al lui Ion I. C. Brătianu să poarte interes pentru ceeace se scrie asupra evenimentelor pe care el le cunoștea mai bine ca oricare altul.

I. G. Duca la masa de lucru

Era prin 1922, când I. G. Duca m'a chemat la ministerul de externe al cărui portofoliu îl deținea în cabinetul Brătianu. Fără nici un preambul, cu acea limpezime și francheță, pe care i-o cunoșteau toți, a intrat numaidecât în materie:

— Ți-am văzut cartea (era vorba de volumul I al primei ediții a „Istoriei Războiului"). Ai stat de vorbă cu Brătianu?

Am răspuns că n'aveam cinstea să fiu cunoscut de marele bărbat de stat. Era așa de sus, iar eu atât de mic! Mai avea reputația de om mândru și greu accesibil. Duca mi-a tăiat scurt aprehensiunile:

— Nu e cu putință să scrii istoria războiului, fără să vorbești cu Brătianu. El a ținut în mână toate firele; el e singurul care poate să-ți dea informații sigure. Am să-ți înlesnesc eu o întrevedere cu Brătianu.

Și mulțumită acestei intervenții, peste două zile, aveam prilejul să urmăresc timp de câteva ceasuri, în marea cameră de lucru a lui Ion I. C. Brătianu, cum se deapănă ghemul destăinuirilor asupra pregătirii și conducerii războiului României de către persoana cea mai calificată a o face *. Alte două întrevederi au complectat documentarea.

Plecarea înainte de vreme a lui Brătianu dintre cei vii, a lăsat lui Duca, confidentul intim al marelui bărbat de stat, între altele, și moștenirea morală a operei marelui său șef precum și garda unui depozit de memorii, documente și amintiri asupra conducerii politice a războiului. Interesul, niciodată micșorat pentru aceste evenimente, l-a făcut să-mi dea — oridecâte ori am făcut apel la el — prețioase informațiuni, și uneori, să mă cheme din proprie inițiativă, ca să-mi împărtășească anumite observațiuni sau reflecțiuni asupra chipului cum am expus, interpretat ori comentat în cartea mea anumite episoade ori evenimente. El însuși și-a ținut cu multă ordine jurnalul zilnic al evenimentelor, pe baza căruia — utilizând și însemnările altor persoane, al căror depozitar era el — a redactat memoriile sale, care vor fi una din cele mai însemnate contribuții la istoria contimporană a României.

Când vor vedea oare lumina? Nu știu care vor fi fost ultimile lui dispozițiuni; mie însă mi-a mărturisit odată că va lăsa cu limbă de moarte să nu i se publice memoriile de cât zece ani după încetarea lui din viață. Desigur, nu bănuia că moartea îl va chema pe lumea cealaltă atât de curând. Un sentiment de delicateță — pe care nu l-au avut executorii testamentari ai lui Marghiloman — îl făcea să amâne pentru cât mai târziu destăinuirile din care atâtea ilustre personalități puteau să iasă cam șifonate și atâtea acțiuni lămurite într'altfel, decât cum se crede îndeobște. Totuși, în timpul vieții, era hotărât să dea din când în când publicității — „cu lingurița"— capitole detașate din aceste „memorii", sub formă de conferințe, tipărite în urmă. Printre ele, descrierea Consiliului de Coroană din August 1914 la Sinaia, este un document de o deosebită valoare; detailat, clar, precis.

Ultima întrevedere am avut-o într'o zi din luna Noembrie a anului expirat. Fusese prilejuită de pregătirea unei cărți ce trebue să apară într'o mare editură franceză. Era în ajunul declarării crizei de guvern, care trebuia să-l aducă la cârma țării. Mi-a dăruit trei ore încheiate dintr'o dimineață de Duminică, jertfind toate vizitele și chemările la telefon ale atâtor importante personaje, agitate de febra politică și intrigate de acest lung tête-à-tête, acordat în preajma unor atât de palpitante evenimente politice, unui om cunoscut ca nefăcând nici politică militantă, nici ca fiind dintre vânătorii de situații sau dintre solicitatorii de favoruri.

In odăița lui modestă de lucru, care cu drept cuvânt a fost comparată cu o „odaie de student". pe largul divan învelit cu creton roșu, timp de trei ceasuri, Duca mi-a dat o risipă de noi informații asupra atâtor chestii delicate, a căror punere la punct mi se părea necesară. Păcat că multe din ele nu pot vedea publicitatea — cel puțin pentru moment. Cu francheță, cu simplicitatea lui captivantă, cel care peste o săptămână avea să poarte răspunderea politicei oficiale a statului român, și-a desvăluit părerile lui intime asupra multor lucruri, a căror îndrumare greșită trebue căutată în vremea turbure a politicei noastre de războiu. Adânca admirație, respectul și pietatea pe care le purta memoriei lui Ion I. C. Brătianu, nu-l împiedicau ca în intimitate să discute și să aprecieze cu toată libertatea de cuget unele din actele politice ale războiului — pe care desfășurarea ulterioară a istoriei le-a pus în altă lumină. Dar ele fac parte astăzi din capitalul politic al statului român și impun conducătorilor lui atitudini cari adeseori vin în conflict cu fondul lor sufletesc. Desigur că printre tragediile intime ale oamenilor de stat, este și această sforțare pe care o fac asupra lor înșiși, de a-și însuși concepții și a activa în direcțiuni impuse de comandamente superioare, dar nesusținute de convincțiuni intime.

Alături de toată suflarea românească, turburată de odioasa crimă, care a răpit țării pe această fire de elită, vin să depun și eu o lacrimă pe piatra de mormânt a unui om, căruia împrejurările mi-au îngăduit să-i cunosc o rară și nobilă calitate sufletească: jertfirea propriilor și legitimelor sale ambiții pentru a dărui un prețios și devotat, dar anonim și discret concurs îndrumătorului său politic la săvârșirea unei mari opere naționale, a cărei amintire apoi s'o păstreze așa cum se păzește nestinsă flacăra candelelor ce veghiază deasupra mormintelor sfinte.

CONST. KIRIȚESCU

* Despre aceasta am scris articolul: „Ascultând pe Ion I. C. Brătianu despre conducerea războiului de intregire" în volumul meu **„In slujba unei credințe".**

Ion G. Duca

Motive pe o urnă funerară

Sensibilitate febrilă pururea răscolită în adâncuri, Ion Duca întruchipa tipul reprezentativ al personalităților de elită în perpetuă mișcare.

Silueta lui sveltă, pasul lui elastic și nervos, destăinuise de la prima înfățișare, subtilitatea, eleganța și vioiciunea unei inteligențe cuprinzătoare și în veșnic neastâmpăr.

Aceste însușiri ale unei vieți interioare, de inteligență iluminată, de rafinată cultură și de constante vibrații sufletești făceau din Ion Duca o superioară și nobilă personalitate cu receptivități subtile și cu posibilități de exteriorizare, ce depășeau chiar limita superioară a gradațiunii valorilor omenești.

O atare structură, cu transparențe și lumini atât de impresionante, cu rezonanțe atât de adânci, cu sensibilități atât de fine, cu nuanțe atât de delicate și nobile, cu o cultură atât de vastă, — a fost așezată de mâna destinului, la marea răspântie a vieții politice românești.

Era firesc, ca la răscrucea fenomenelor politice, să se deslușească din primele momente, exemplarul de rasă, unic, ce venea să împodobească, să agite, să stimuleze și apoi să călăuzească luptele în arena politică a țării.

Aici, Ion Duca și-a găsit destinderea și amplitudinea virtuților cu care fusese dotat și la care, fiece an de frământare, fiece an de guvernare, avea să adaoge prisos de experiență precum și o decorativă încărunțire și maturitate a personalității lui.

Ajuns la acest meridian al vieții lui și al vieții publice românești, el a devenit punct central de echilibrare.

De aceia, dementele și lașele gloanțe criminale l-au căutat și găsit în calea lor.

Și așa, tragedia unei zile, a unor clipe, a asvîrlit pe umerii unei țări întregi, doliul nemângâiat, zăbranicul negru al unei dureri ce nu se poate șterge, al unei consolări ce nu poate veni...

MITIȚA CONSTANTINESCU

Intotdeauna deprimările sufletești sunt răscolitoare de amintiri.

Deprimarea ce a cuprins întreaga țară la aflarea odiosului asasinat dela Sinaia a făcut să vibreze de durere și indignare sufletele acelora care cu adevărat simt patriotic.

Prezentul este prea mic, pentru a așeza în adevărata lumină istorică a țării pe Ion G. Duca.

O amintire despre el?

Dar, cu care să încep?

Mă podidesc atâtea!...

La cererea ce mi se face a destănui o amintire asupra lui I. G. Duca, de care mă leagă treizeci de ani de viață politică, ar fi greu ca printr'una să pot concretiza cine a fost I. G. Duca, să pot să exprim tot ceeace mintea lui ageră, talentul său nemăsurat, patriotismul cald și devotamentul său pentru binele obștesc a ilustrat scurta sa viață.

Mă rezum doar la amintirea care trebue deapururi să rămâe în mintea tuturor, amintire ce nu mai poate fi a mea personală, aceea că omul *acesta care a pus în serviciul țării și al neamului atâtea bogății sufletești cu care Dumnezeu îl înzestrase, a murit din punct de vedere material cu totul sărac.*

Dee Dumnezeu ca această amintire despre I. G. Duca să rămâe în veci trează în mintea conducătorilor țării și exemplul vieții lui I. G. Duca urmat de ei să fie adevărata răsplată ce acest neam în recunoștință față de el, ar putea să-i dea.

DIM. IUCA

Pentru a păstra frăgezimea și frumusețea tenului Dvs. se impune să-i dați o îngrijire rațională și eficace. Intrebuințând produse necunoscute sau neexperimentate riscați să vă stricați tenul. Numai o cremă care alimentează epiderma și nu atacă țesuturile, poate să-o întreție netedă și fragedă.

O admirabilă cremă de înfrumusețare care dă cele mai bune rezultate pentru menținerea tenului, este „La Reine des Crèmes" creațiunea unui mare specialist în arta înfrumusețărei. Acest produs cu reputație mondială este adoptat de cele mai multe doamne elegante din înalta societate internațională.

La reine des crèmes
PARIS
Privirea admiratorilor urmărește femeia frumoasă!

Amintiri despre Duca

Era în primăvara anului de pomină 1917, în refugiu la Iaşi. I. G. Duca era ministrul Instrucţiunii şi al Cultelor din guvernul naţional prezidat de Ion I. C. Brătianu .

Parte din regimente se întorceau în sdrenţe de pe câmpul de luptă.

La noi la moşie pe malul Prutului, la Hermeziu, jud. Iaşi, vecinii noştri, acei ce mai rămăsese, mai mult sau mai puţin schilozi, veneau pe drumurile bătute, — şoseaua naţională Iaşi-Ştefăneşti, — la vetrele lor. In satul nostru, având vre-o 300 familii nu exista pentru aprovizionarea zilnică: sare, gaz, cituri, stambe, etc., decât o prăvălioară mică. Proprietarul avea bani şi proiecta cumpărarea de case mai mari, ale unor văduve de războì, pentru a înfiinţa o prăvălie care să deservească şi Basarabia.

Pentru a pune stavilă speculei contra nenorocitelor familii de ţărani, greu încercate de pe urma războiului, învăţătorul satului, d-l Bejenaru — actual inspector al învăţământului primar — întors şi el de pe front, şi cu mine, ne-am gândit să punem bazele unei cooperative de consum, în satul Hermeziu. In fruntea cooperativelor şi băncilor populare, era pe atunci Fotin Enescu, decedat ulterior ca ministru într'un turneu politic ce făcea în Basarabia — iar sfătuitor pentru organizarea cooperativei era I. G. Duca, suflet cald şi entuziast, mulţumit să protejeze o iniţiativă care corespundea cu vederile şi concepţiunile sale. Drumul dela Iaşi la Hermeziu, 35 klm., era ca şi acum — foarte anevoios şi mijloacele de transport erau aproape inexistente.

In seara când s'au pus — după multă trudă — bazele cooperativei, lumina zilei fiind mai lungă, am auzit cânii lătrând în curte. Eşind în pragul uşii am văzut spre marea mea mirare, intrând pe jos, modest, pe I. G. Duca, ministrul Instrucţiunii şi al Cultelor. Venise 6 klm. pe jos, vesel, încântat să poată asista „incognito” la deschiderea cooperativei „Unirea Basarabiei” din Hermeziu. Cu toată dorinţa mea de a anunţa populaţiunii satului prezenţa lui I. G. Duca, mi-a interzis să-i pronunţ numele...

Astăzi, după atâţia ani, în faţa doliului general, nu mă pot abţine de a desvălui acest episod, care caracterizează sufletul luminat şi firea modestă a celui ce a fost I. G. Duca.

ELLA NEGRUZI

Când eram încă în liceu, coleg cu fiii lui Ion Brătianu şi mai târziu la studii superioare la Paris am cunoscut pe ing. Georghe Duca, tatăl lui Ion Duca, profesor tehnic, întemeetorul Şcoalei noastre politehnice şi fost director general al C. F. R. care era preparatorul lui Ionel, Vintilă şi Dinu I. Brătianu.

La Paris eram des vizitaţi de Gh. Duca interesându-se cum mergem cu învăţătura etc.

De Ion Duca, nu auzisem.

Când Ionel Brătianu a fost numit pentru prima oară ministru atunci am văzut întâi pe Ion Duca.

Eram acasă la Ionel. Servitorul vine şi îi spune ceva deoparte.

Ionel Brătianu se ridică şimi spune:

„E tânărul Duca. Fiul lui Georges. Un băiat eminent, un bun colaborator al meu. Trebue să-l primesc.

Un tânăr pe cât de modest, pe atât de vioi, pe cât de reverenţios, pe atât de îndrăzneţ.

Intruchipa în el tot ceeace viitorul a confirmat cu prisosinţă.

Pentru mine astfel a debutat I. G. Duca. Intâlnirile ulterioare mi-au dovedit adevăratele lui calităţi, cari mi s'au imprimat atunci când Ionel Brătianu ministru a primit cu atâta căldură pe tânărul Duca:

Inteligenţă sclipitoare, modestie, cinste, patriotism.

Nefăcând politică militantă nu am avut relaţii personale cu I. G. Duca.

Dar acum zece ani am avut cu Duca raporturi de chiriaş şi proprietar.

O viaţă întreagă Duca a fost chiriaş.

In 1923 locuia în str. Romană 73 azi 13.

In spatele ministerului de externe se parcelaseră grădinăriile şi se întemeia Parcul Bonaparte de azi.

Ion Duca îşi cumpărase un loc de casă şi chiar începuse să clădească.

Casele din str. Romană unde sta Duca erau de vânzare.

Ca amator, m'am dus şi am întrebat pe fostul ministru dacă la Octombrie (1923) liberează casa.

In speranţa că se va muta în locuinţa sa răposatul Duca mi-a răspuns afirmativ.

Eu am cumpărat casele, dar Duca nu şi-a terminat clădirea sa, ba mai mult, a vândut-o căci avea nevoe de bani şi... a trebuit să se şi mute.

El n'a vrut să-şi calce cuvântul, dar şi azi am în auz cuvintele lui Ionel Brătianu: „Cum de l'ai evacuat pe Duca?”

Şi... sărmanul Duca chiriaş a sfârşit...

Ing. ELIE BUJOIU

*

...Prezentul este prea mic pentru a aşeza în adevărata lumină istorică pe Ion G. Duca...

Şi cum istoria se scrie despre trecut, am solicitat „amintirile” personagiilor de mai sus, amintiri care desigur aruncă încă câteva flori pe mormântul marelui dispărut.

FLORIN BEGNESCU-FION

I. G. Duca şi D-na, D-l şi D-na Delavrancea la Măldăreşti

I. G. Duca

Sarcina ce mi-a dat „Adevĕrul Literar şi Artistic” *de a sta de vorbă la Ploeşti cu personalităţile autorizate, ale politicii şi literaturii, cu privire la I. G. Duca, mi-am îndeplinit-o, adresându-mă în primul rând d-lui* I. A. Bassarabescu, *cunoscutul scriitor şi membru al Academiei Române, precum şi d-lui deputat* Dem. I. Nicolaescu, *care pe lângă calitatea sa de şef al partidului naţional-liberal de Prahova şi fruntaş al baroului local, e şi un om de aleasă cultură.*

Răspunsul scriitorului I. A. Bassarabescu

Asasinarea odioasă a lui I. G. Duca — *mi-a răspuns d. I. A. Bassarabescu* — m'a impresionat adânc. Nu l-am cunoscut personal niciodată; dar l-am preţuit totdeauna aşa cum preţueşte orice om, în gândul lui, forţele vii pe care se întemeiază trăinicia neamului lui.

Am admirat totdeauna în Duca marele său talent. Ştiu câtă predilecţie avea pentru literatură şi cât de mult se complăcea printre scriitori. Cu el se petrece, subt o altă formă, cazul lui Delavrancea. Dacă talentul lui Duca ar fi fost canalizat numai în domeniul literar, cred că am fi avut de la el minunate opere de concepţie. Dar politica l-a prins în mrejele ei. Şi, fără îndoială, calităţile lui literare i-au fost, pe acest teren, de cel mai mare folos.

Din nefericire, n'a putut trage în schimb acelaş profit din politică în care se absorbise cu totul. In scrierile sale cu caracter literar se observă o anumită indisciplină care nu putea proveni de cât din educaţia căpătată prin politică.

Numai aşa se explică cum în opera lui „Portrete şi Amintiri”, unde se relevă ca un subtil gânditor şi stilist, el ia câteodată şi atitudini politice.

Vorbind, de pildă, despre Titu Maiorescu afirmă că tot farmecul oratoric al marelui profesor se reduce la arta de-a mânui un deget şi că discursurile lui — citite azi — n'ar mai avea nici o valoare.

Ştiu dintr'o veche experienţă că ceiace e socotit ca indisciplină în literatură, poate fi considerat ca foarte inofensiv în politică. Şi, Duca, privit subt unghiul acesta, a fost un mare şi superior om de stat.

Eu regret însă că a lipsit literaturii pentru că, în câmpul liniştit al preocupărilor scriitoriceşti— în contrast cu oceanul furtunos şi plin de primejdii al politicii — l-am fi avut şi astăzi viu şi nevătămat, netulburat de nici o vicisitudine.

Atât activitatea lui rodnică cât şi dispariţia lui tragică, pilde eterne pentru generaţiile viitoare, s'ar fi transformat într'o operă — poate — şi mai durabilă.

Răspunsul d-lui deputat Dem. I. Nicolaescu

Sunt puţine zile — *începu d. Nicolaescu* — de când am publicat în ziarul „Adevĕrul” câteva din amintirile mele despre I. G. Duca, arătând impresiile dureroase ce mi-a lăsat în suflet moartea lui năprasnică.

Pe măsură ce timpul înaintează, mi se imprimă tot mai puternic în suflet unele lucruri din viaţa lui care m'au mişcat profund.

Primul ministru al ţării şi în acelaş timp şeful partidului naţional liberal nu s'a bucurat de avantagiile averii materiale.

Mă gândesc la viaţa lui simplă care a fost un adevărat exemplu de probitate şi stăpânire de sine; căci ce l-ar fi putut împiedica pe Duca dela o manifestare mai pompoasă a traiului, mai cu seamă astăzi când mania exhibiţiei luxului o vedem pe o scară atât de întinsă. Cred că nici lui nu i-ar fi fost prea greu să facă — sacrificând o parte din roadele muncii sale — ceiace muritorii de rând îşi îngăduie nu cu prea mari jertfe. Dar el n'a vrut.

Sufletul lui părea că cere vieţii doar libertatea absolută în mişcări pe terenul activităţii publice şi al interesului general pe care şi-a sacrificat întreaga lui fiinţă atât de scumpă ţării.

Pentru cea din urmă oară când l-am văzut, într'o zi din Decembrie trecut, îl căutasem mai înainte la Preşidenţia Consiliului de Miniştri unde n'a fost chip să stau de vorbă cu el din cauza aglomeraţiei.

M'a invitat acasă.

M'am dus a doua zi de dimineaţă. L'am găsit în biroul său de lucru, biroul acela care m'a impresionat la fel de puternic ori de câte ori am pătruns în el. M'a impresionat prin simplitatea şi modestia lui: o masă fără ornamente, ba chiar şi fără cărţi.

Şi aici se vedea par'că dorinţa de-a nu fi stânjenit prin nici o influenţă în clipele de gândire, în orele de meditaţie, în folosul ţării.

Biblioteca era de sigur în altă cameră, ascunsă de ochii lumii. stându-i la dispoziţie, cu întreaga ei comoară, atunci când avea nevoie de ea.

Pentru activitatea sa proprie însă, pentru manifestarea avânturilor lui sufleteşti, lui Duca îi trebuia liniştea impunătoare a singurătăţii absolute şi atmosfera plină de îndemn a simplităţii.

Mintea lui bogată în concepţii simţea nevoia unui contrast cu medicul ambiant.

M'a primit cu voioşia şi tinereţea care nu-i lipseau niciodată.

Ţinea în mână un volum. Degetul arătător pătrunsese între pagini probabil ca să nu piardă locul la care-l oprisem prin intrarea mea. Era un număr din marea revistă franceză „Le Mois”. Mi l-a arătat spunându-mi:

— O aventurare prin alte domenii de cât cele politice e refugiul meu de totdeauna. Mai cu seamă în momentele când sunt năpădit de oameni şi de acte oficiale, simt nevoia unei diversiuni, fie chiar şi pentru câteva clipe.

Şi după o mică pauză continuă:

— Mai am încă un refugiu: Măldăreştii. Dar pe acesta numai vara îl pot gusta în toată splendoarea podoabelor sale: pomi, flori, orizont, pajişti odihnitoare, pentru mine, în momente de oboseală. Cu toate marile griji prezente mă gândesc şi acum cu drag la acest colţ de odihnă.

Şi adaose râzând:

— Dar deocamdată sunt silit să mă mulţumesc numai cu gândul.

A fost parcă o dorinţă fatală, o tristă presimţire care s'a realizat în chip atât de tragic.

Nu mi-aş fi putut închipui în clipele acele de tinerească voioşie a marelui om de stat ca dorul lui după odihnă trecătoare la Măldăreşti, să se transforme într'o odihnă de veci, prin gestul criminal care ni l-a răpit nouă şi ţării pentru totdeauna.

I. G. Duca, eşind dela palat

L. LEONEANU

Moartea lui Ion G. Duca, mi-a amuţit gura şi mi-a crispat degetele, ca şi cum unul din gloanţele asasinului, m'ar fi atins şi pe mine.

Ce-aşi putea spune mai mult, când copleşit de aceiaşi masivă durere ca în prima clipă, simt că cel mai curat şi înţelept omagiu ce-i datoresc astăzi, este tăcerea!...

„Seul le silence est grand!”...

ION MINULESCU

Pomenirea lui Ion Duca*)

E greu, mişcat fiind, să vorbeşti despre marele dispărut, mai ales când te-au legat de el firele de aur ale unei prietenii cereşti.

Asasinarea lui Ion Duca a pus zăbranic pe steaguri, pe suflete şi pe ţară. A sfâşiat. A întins nori de tristeţă. A produs o emoţie obştească. Presa lumii a înregistrat cu mâhnire şi cu un sentiment de grijă omorîrea aceluia care a fost o forţă, un capital de omenie al ţării.

Sinaia, în care a căzut, a fost leagănul copilăriei sale.

Acolo, după însăşi mărturisirea lui, Duca a deschis abecedarul, acolo s'a jucat, acolo călărea haiduceşte caii mărunţi ai ţăranilor din Teşila şi Comarnic. Lua munţii în piept, urca piscurile şi venea în vila de pe deal — vila Duca —cu ferige şi cu flori de munte. El a fost un duios iubitor al florilor. In casa lui săracă şi sobră, înfrumuseţată cu câteva covoare olteneşti, găseai totdeauna pe o masă ori pe şalul de pe clavir un vas cu flori. Avea o simţire discretă, îngerească, pentru flori. Cel mai frumos dar al meu de la el e o pictură: un potir de argint cu roze.

In viaţa de şcoală secundară, la Bucureşti, a legat o prietenie, nedesfăcută niciodată, cu Gala Galaction. In casa lui Galaction, săracă şi albă ca o chilie mânăstirească, ei ceteau împreună şi se pregăteau pentru o victorioasă intrare în literatură.

Universitatea a făcut-o la Paris, întreţinut de unchiul său, Grigore Ghika. La Paris a trăit o viaţă intelectuală: carte, carte..., audiţii de muzică la Concert-Rouge, iar vara, regulat, cinci ani de-arândul, un drum la Weimar pentru Goethe şi Liszt.

Intors dela Paris, Duca a intrat în gazetărie, creând la noi cronica de politică externă în ziarul „Universul“.

Cea dintâi slujbă a lui a fost aceia de magistrat: supleant la o judecătorie din Vâlcea. De atunci a rămas legat de acest judeţ, cu bogate ctitorii bisericeşti, cu albe cule, cu troiţe şi fântâni săvârşite din milostivire oltenească, cu schitul din Urseni, lângă zidurile căruia Duca a lăsat să i se sape mormântul.

In 1903 a intrat în cooperaţie, în neuitata romantică poporanistă, care a culminat în vremea lui Haret, în acea generoasă mişcare culturală şi economică, în favoarea ţărănimii, care corespundea mişcării politice sociale dela 1848.

Eu care am trăit sub zodia ei, lucrând cu Duca, pot mărturisi despre ea. Din răscoleala stârnită de acea mişcare s'au înfiripat toate rezultatele de pe urma cărora satele s'au ridicat cât de cât deasupra cătunelor de robi şi bordee de odinioară.

Mesia al acestei mişcări a fost învăţătorul. De atunci legătura lui cu misionarii satelor. De atunci misionariatul lui, înscris în suflet ca destin. Duca a fost omul cu sete de ideal, care, de tânăr, s'a silit să ridice din starea latentă şi să potenţeze energia de muncă, de luptă şi de creare a poporului românesc.

Pe unde au tăiat ei lemne (misionarii lui Haret, cari aveau în frunte pe Duca) abia culegem noi acum surcele şi aşchii, ajutaţi de toate disciplinele şi metodele ştiinţifice.

Patru ani Duca a răscolit ţara, umblând din sat în sat şi propovăduind cooperaţia. Unealta lui de lucru a fost cuvântul, — cuvântul din care în toate vremile au venit răscolirile şi prefacerile. Cu el forma convingeri, crea şi zidea.

Duca a fost unul din cei mai zeloşi pionieri ai României, în lupta pentru ridicarea poporului şi introducerea lui în istoria desvoltării noastre! El a fost în cea mai înaltă accepţie a cuvântului un poporanist. Avântul romantic al dragostei pentru popor a ars în el până la capătul vieţii. El credea în vechea cultură poporană răsărită din pământul şi firea noastră, cultură ce se chema omenie şi care ne sta aşa de bine.

La 1903 Duca a intrat în politica militantă care, după mărturisirea lui, l-a pasionat din copilărie. Copil, a spus el, urmăream cu nesaţ desbaterile Parlamentului, asistând la multe din ele.

In 1907, anul răscoalelor ţărăneşti, a intrat în Parlament. De atunci până la moarte n'a lipsit din nici o legislatură. A scânteiat prin cuvânt. Duca a fost un orator cu splendide accente de energie. Modelele lui au fost Rousseau, Viviani, Briand, Barthou, Chamberlain, Lloyd George. Admiraţie mare avea pentru Waldek Rousseau şi Maiorescu.

In politică Duca fost un atlet. O capacitate constructivă şi un suflet onest.

A condus luminat şi cinstit instrucţia României, gospodăria ei agricolă şi politica externă, lucrând cu o inaltă înţelepciune la organizarea Micii Inţelegeri.

Momente mari în viaţa lui, atât de vrednică şi de curată, au fost după propria-i mărturisire: declararea războiului, semnarea reformei agrare şi clipa când a pecetluit mormântul regelui Carol I, pe care atât de mult l-a iubit.

Insărcinat acum o lună şi mai bine să formeze guvernul, n'a avut parte să conducă ţara, căci a căzut pătruns de gloanţe. Sinaia i-a fost şi leagăn şi mormânt.

N'a rămas dintr'această activitate din urmă, decât sbuciumul minţii lui şi cuvântarea rostită la radio, cuvântare care cuprindea directivele generale de guvernământ. Ele îi lămureau străfundul minţii şi al sufletului:

Credinţă regimului parlamentar şi constituţional;

economii severe;

o înţeleaptă gospodărie a ţării;

ocrotirea muncii şi creaţiei naţionale;

ridicarea culturală a poporului;

armonioasă colaborare cu minorităţile;

permanentă grijă de armată;

naţionalism creator, ordonat şi fecund în realizare;

şi, — nici un petec de pământ şi de viaţă românească, — nimănui.

Programul lui a fost simplu ca o predică mesianică.

Ion Duca n'a fost numai un om cu multă ştiinţă politică şi socială, cu profundă cunoştinţă de oameni şi de lucruri, dar şi cu mult suflet, cu mare suflet. Un stoic. O figură de Plutarc. In epoca modernă nu-i găsesc asemănare, — în sobrietatea, în discreţia, în simplicitatea şi bunătatea lui, — decât cu doi mari elveţieni, Lulin şi Pictet de Rochemont, cei mai străluciţi oameni ai Genevei, liberatorii ei, cari trăiau în colibe şi arau cu plugul.

Gânditor limpede şi generos, Duca avea o conştiinţă clară a adevărului naţional şi religios.

Om al legalităţii, al corectitudinii şi al păcii, el a crezut în instituţiile legale ale României şi a murit pentru ele.

A servit ideia de ordine şi a murit pentru ea.

A crezut într'un principiu moral la temelia oricărei organizări şi acţiuni şi a murit pentru el.

Duca a reprezentat cele mai nobile şi mai creştine tradiţii. A iubit ţara cu o înflăcărare mistuitoare.

A trăit fără gest agresiv, totdeauna bun, fin, nobil şi stăpânit.

In generaţia lui a fost o excepţie de vrednicie şi de lepădare de sine. Viaţa i-a fost un suiş, un sbor către ceiace sigilează nemurirea şi sfinţenia vieţii. A sburat numai cu aripile lui.

Ca om, — un cuvios, un chinuit, un cărturar tăcut, discret ca un duhovnic. Adormea cu cărţile de memoriale în mână ori cu caetul spovedaniilor lui lângă o candelă, lângă o floare, lângă o ladă veche, care era ţara lângă el.

A iubit literele şi a lăsat pagini de o impunătoare sinceritate şi frumuseţe. A iubit florile şi a murit sub povara dulce a rozelor şi a crizantemelor. A iubit ţara şi şi-a dat sângele şi zilele pentru unitatea, întărirea şi ascensiunea ei.

Garant al păcii interne şi externe, Duca a sfârşit în politică ucis.

Rămâi înmărmurit în faţa acestei tragedii. A fost un cutremur al sufletelor. Ţara şi lumea au plâns.

Cuvântările bărbaţilor politici, rostite în jurul catafalcului care devenise un pristol al marei jertfe, — jertfa omului datoriei, — au impresionat.

Toţi au spus cu accente adânci de energie că o ireductibilă datorie cere ca jertfirea lui Duca să nu rămână zadarnică.

Duca a murit pentru că a cerut cu vorba vie a sufletului său şi cu sângele lui revărsat pe pietre de peron:

„Inţelepciune sufletului naţional, ordine în lucru şi pace în inimi“.

D. Dinu Brătianu a spus că Duca a murit în apoteoză de martir. Da. Nu m'ar fi mirat să văd isbucnind raze în jurul lui. Murind, el a intrat în calendarul sfinţilor patriei, alături de mucenicii ei, şi a rămas cheagul care nu lasă să se destrame neamul.

Moartea lui Duca ridică un strigăt tremurător către toţi: Intoarcerea spre Dumnezeu.

GH. D. MUGUR

---

* Cuvânt rostit la „Radio”, în seara de 2 Ianuarie 1934.

Dacă neamul nostru va şti să'şi dea contribuţia bănească cu aceiaşi dărnicie cu care şi-a dat în trecut contribuţia de sânge finanţele Statului se vor îndrepta în curând şi România Mare va dispune de mijloacele necesare pentru a purcede la temeinica ei organizare democratică

I. G. Duca

Conşcolarul din 1894

In toamna anului 1894, promoţiunea mea dela liceul Sf. Sava intrase în clasa a cincea. De obicei această clasă era un fel de nod de căi ferate. Mulţi şcolari, de prin alte şcoli, debarcau la liceul nostru şi luau trenul clasei a cincea. Intre noii sosiţi era un băeţandru, mai mic şi mai firav decât media colegilor, dar cu o înfăţişare deosebită. Era miop, purta ochelari, avea un obraz fin şi trandafiriu şi subt ochelarii lui de miop: nişte scăpărări de nestinsă curiozitate şi de vie inteligenţă.

Nu ne-am împrietenit prea curând. El era un elev de o sârguinţă şi de-o exactitate exemplară. S'a afirmat, în două-trei luni, fruntaş printre fruntaşi şi a dobândit stima profesorilor şi a colegilor. Eu eram un fel de înger apostat. Din situaţia mea de premiant al doilea — prin cursul inferior — dădusem simţitor înnapoi. Tocmai pe atunci prin clasa a cincea, isprăveam de citit seria romanelor lui Zola „Les Rougon-Macquart", şi pluteam la o depărtare înfricoşată de evenimentele clasei şi de protagoniştii ei. Impărţisem studiile mele în simpatice şi indiferente. De unele mă ţineam prin puterea obişnuinţei. De celelalte mă dezinteresam. Profesorul de chimie mă tolera ca pe un copil desmetic, dar preţuit în taină. Cel de matematici era impermeabil la orice alt fel de efluvii şi de radiaţii de cât cele algebrice. Cu el o duceam prost de tot. Dacă n'am rămas corigent la sfârşitul anului a fost mulţumită unei eroice intervenţii a şefului promoţiei noastre, scumpul meu amic Ioan Sterian, profesorul de azi de la Academia Superioară de Agronomie.

Dar între profesorii noştri era şi un om excepţional. Acesta era vecinic pomenitul meu Ioan C. Georgian. La el nu se putea elev ceva mai răsărit şi mai sufleţesc care să rămâie cu materia neştiută. Ioan C. Georgian trecuse dela catedra de istorie, din cursul inferior, la cea din cursul superior, cam odată cu promoţiunea mea. Il ştiam, prin urmare, îl iubeam şi îl admiram de ani de zile.

Acest profesor părea, însă, curios unor şcolari cari se întâlneau cu el întâia oară, fie chiar în clasa a cincea. Georgian avea concepţii personale, un fel sintetic special de a privi istoria universală şi un robust spiritualism, atotstrăbătător, în toate lecţiile lui.

Colegul meu cel nou, băeţandrul miop şi cu obraz de fetiţă ajunsese fără greutate să-şi înţeleagă şi să-şi mulţumească pe toţi profesorii. Se sfia, însă, de Ioan C. Georgian. Nu erau destule câteva luni ca să pricepi un sistem de cugetare ce se ridica până la un fel de filosofie a istoriei. Cu toate că, acum patruzeci de ani, generaţiile şcolare erau mult mai pârguite şi mai intelectuale decât cele de azi, totuşi profesorul nostru de istorie ne făcea nişte lecţii de universitate, menite celor mai precoci dintre noi. Subţiraticul meu coleg lua note, întreba, se documenta... dar probabil nu era destul de mulţumit de rezultatele dobândite. Ca notaţiune, în catalog, elevul cel nou stătea foarte bine. El voia însă ceva mai mult...

A prins de veste curând că eu sînt ucenicul predilect al lui Ioan C. Georgian şi acela care, la probele orale, mă apropii mai simţitor de concepţiile magistrului. Dar băeţelul cu ochelari, cu pantaloni scurţi şi cu lavalieră albastră închisă era extern, pe când eu eram intern! Pentru acest cuvânt colegul meu n'a putut să-mi spună nici odată, în clasa cincea, cu cât foc dorea el să mă prindă odată, la largul lui, şi să mă iscodească asupra tainelor filosofiei lui Ioan C. Georgian.

In clasa a şasea, am ieşit din internatul liceului Sf Sava şi cu toată familia (mutată în Bucureşti) am ajuns chiriaşii mătuşei mele, Elena Zottu, în strada Semicerc.

Dar tot în strada Semicerc (colţ cu strada Tunsului) în nişte case cu etaj locuia familia lui Gheorghe Duca, directorul Căilor ferate Române. M'am pomenit deci cot la cot (şi degrabă braţ la braţ), pe drumul de acasă până la şcoală, cu conşcolarul meu cel firav, dar zbuciumat, trepidant şi agil ca o zvârlugă!...

Acum putea să mă întrebe şi să mă descoasă asupra sistemului şi ideilor profesorului nostru de istorie!... Aşa am început lunga mea prietenie cu el. Ceasuri întregi, fie la el acasă, lângă Enciclopedia Larousse, fie în bojdeuca mea, vorbeam, discutam, flecăream, făceam un ciudat schimb sufletesc — el copilul care se ducea cu toţi ai lui, în fiecare Sâmbătă seara, în saloanele Carmen-Sylvei, eu visătorul timpuriu, care mă trudeam să îmbinez, în visul meu, nevinovăţia Teleormanului natal, cu splendorile literaturii franceze, de la sfârşitul veacului trecut.

In odăiţa mea din strada Semicerc, Duca a cunoscut, rând pe rând, pe Tudor Arghezi, pe Demetrius, pe N. D. Cocea, pe Iuliu Dragomirescu, pe Popescu-Duţu şi pe alţii mulţi, cari au isprăvit călătoria lor în viaţa aceasta. In 1897, Duca a luat bacalaureatul, iar eu, fiindcă repetasem de fantazie clasa a şasea, am trecut deabia în clasa a şaptea.

Când am intrat în facultatea de Teologie, în toamna anului 1899, cred că Duca era aproape licenţiat în drept, la Paris. Aproape toţi colegii mei, aflând că am părăsit studiile profane pentru cele religioase s'au scărpinat în cap... Numai Duca, la prima noastră întâlnire după faptul împlinit, mi-a spus, cu un aer de glumă, un cuvânt profund, pe care nu l-am uitat şi nu-l voi uita niciodată.

In anul 1909, când am luat doctoratul în teologie, la facultatea din Cernăuţi, Duca era deputat şi celebru de multă vreme. In 1914 — tocmai douăzeci de ani, în luna aceasta — Duca era ministru, întâia oară.

*

Iată câteva pagini, dintr'un noian de amintiri, scrise şi nescrise... Poate că într'o zi, le voi încredinţa panteonului naţional, în care Duca a pătruns cu o zguduitoare maiestate.

Neuitatul meu amic!... Avea o misterioasă presimţire că va sfârşi viaţa de timpuriu. Odată, la nu ştiu ce proect al meu cu scadenţă depărtată, mi-a răspuns cu cuceritoarea lui familiaritate:

— „Ei!... la ziua aceea... vă dau întâlnire, la mormântul meu dela Măldăreşti!..."

GALA GALACTION

La dispariţia unui romantic

Când, peste cincisprezece ani, se vor publica memoriile lui I. Gh. Duca, un biograf român va reuşi desigur să-l „romanţeze" complect pe autorul acestor memorii.

Luxul de amănunte în caracterizarea oamenilor şi a epocii, va face pe Ion Duca să se ridice de subt cenuşa uitării, — în primul rând *vioiu*, după cum îl vedem încă cu toţii...

Ar fi păcat până atunci să fie exploatat literar acest caracter abia dispărut, deşi el constituia o figură într'adevăr romantică.

O uşoară uitare de un deceniu şi jumătate se impune şi din punctul de vedere al acţiunii literare şi sub raportul istoric...

Dacă „notele" politice ale lui Marghiloman ar fi suportat cincisprezece ani de carantină, ele n'ar mai fi interesat pe nimeni, deoarece autorul lor n'a avut mai nimic romantic în atitudinea sa de „unul contra tuturor", deşi a fost consecvent şi inteligent în judecarea lucrurilor...

Iar d. C. Stere a spus undeva că memoriile trebue ţinute la arhivă timp de cincizeci de ani, în aşteptarea dispariţiei tuturor contimporanilor vizaţi...

Şi dacă, peste acest termen, ele nu vor mai păstra nimic din interesul scenariului istoric respectiv? Atunci ar rămânea măcar partea romantică de exploatat, pentru reinvierea unui tip de subt apăsarea lespedei uitării...

Peste cincisprezece ani, şi încă se vor povesti amănunţit împrejurările în care s'a produs astăzi acest caz excepţional al asasinării primului ministru al României. Precedentul, pe cât ştim, lipseşte în istoria noastră.

Nici aruncătorii de cuţite din bâlci, când sunt beţi, n'ar fi în stare să-şi suprime duşmanul imaginar, găurindu-i capul în mod atât de barbar, cum s'au încumetat aceşti „idealişti" politici să-şi „aranjeze" victima care dispreţuia orice pază...

Paza, care l-ar fi separat pe Duca de viaţa de toate zilele, i-ar fi răpit romantica lui vioiciune. Se poate spune că romantismul său se exprima prin absenţa sentimentului fricei.

Duca a avut pe umeri şi un mare bagaj de stăpânire de sine, atunci când pronunţa celebra-i frază: „Am jurat pe spadă,..." etc., înţeleasă la urma urmei în adevărata ei valoare...

Tocmai în ţara noastră, unde se trece prea uşor peste orice, lui I. Duca i-a fost dat, în împrejurări care nu se repetă, să-şi afirme poziţia romantică în 1930.

De aceia peste cincisprezece ani, când nu vor apune credem cu totul în memoria societăţii româneşti circumstanţele de astăzi, figura lui I. Duca va reînvia din lumea memoriilor sale încă vie şi romantică.

ALEXIS NOUR

Amintiri...

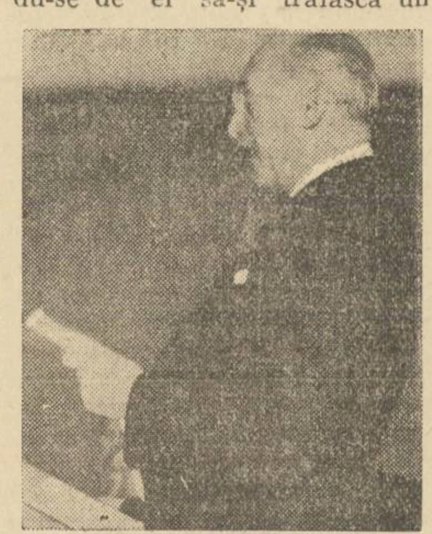
Impresia cea mai vie, pe care o păstrez din rarele şi puţinele mele întâlniri întâmplătoare cu I. G. Duca, este tinereţea omului. Ceva veşnic proaspăt în atitudinea sa faţă de lume şi oameni care se păstra în felul său de a fi, cu toată bogata sa experienţă în toate domeniile şi mai ales în acel al raporturilor cu oamenii.

Ionel Brătianu era „şeful", potentatul care-şi încheiase socotelile odată pentru totdeauna cu el însuşi şi cu alţii. Dădea impresia omului care nu mai poate primi nimic de la nimeni şi nu binevoia de cât arare ori şi ca o mare favoare să mai dea şi altora câte ceva din imensele bogăţii ale sufletului său.

Vintilă Brătianu mereu concentrat şi preocupat să-şi încheie bilanţul sufletesc, aspru şi întunecat în aparenţa sa obişnuită se destindea în intimitate şi farmecul său, moştenit poate dela mama sa, era cu atât mai mare cu cât era mai neaşteptat, era ca o rază de soare apărând deodată printre nori întunecaţi.

Ambii erau „şefi", coborâtori din „şefi" ,ca în clanurile patriarhale care au stăpânit „moşia" şi au condus, printre veacuri, viaţa celor cărora le era îngăduit să trăiască în ea. In tot cazul aceasta era impresia mea şi a celor, care ca şi mine, au trăit în vechea tradiţie liberală şi au respirat în casa părintească această atmosferă de veneraţie a şefului celui mai vechiu şi mai mare, Ion C. Brătianu şi cultul pentru el şi scoborâtorii lui. Ei erau distanţi, reci şi închişi faţă de orice demonstraţie mai familiară a mulţimii pe care o stăpâneau.

Fraţii Brătianu erau impunători prin toată atitudinea lor. I. G. Duca era cuceritor. Fără morgă, fără aparat, nu avea de cât să se lase să trăiască în plenitudinea naturii sale pentru ca să se impună şi să vrăjească pe toţi care-l înconjurau. Era distins şi elegant în toate manifestările în mod atât de firesc în cât niciodată nu ţi-ar fi trecut prin minte să subliniezi aceste calităţi. Nu-i trebuia nici o sforţare pentru a intra în legătură cu alţii. Scăpărând de după ochelari găsea întotdeauna, în bogatul său arsenal sufletesc, arma cu care să lovească adversarii, ideile, consideraţiile de artă cu care să pareze banalitatea şi plictiseala de a se întreţine cu oricine, aşa cum cerea situaţia lui politică şi împrejurările sociale. Privea deci pe ori cine liniştit şi fără silă, pândind momentul, cuvântul, gestul convorbitorului pentru ca agăţându-se de el să-şi trăiască un

crâmpeiu din sufletul său viu şi plin de o tinerească şi nesecată putere de improvizaţie, hrănită dintr'o comoară tăinuită şi mereu preînoită de vederi neaşteptate şi cu atât mai originale cu cât simţeai că ele nu se nasc pentru cel care le ascultă, ci numai pentru plăcerea celui care trăeşte acolo, în faţa sa.

Imi amintesc de o întâlnire, ultima mea întâlnire cu I. G. Duca, în casa domnului C. Neamţu, de la Craiova cu prilejul unei sărbători familiale. Vorbeam de banca Comerţului din acel oraş, datorită omului în casa căruia ne aflam.

—Da, zise I. G. Duca, este un adevărat templu al banului. De un gust şi o armonie desăvârşită până în cele mai mici amănunte şi de un aspect covârşitor în totalitate. Bogăţia decorativă, proporţiile şi măreţia edificiului, discreţia cu care sunt cheltuite podoabele bizantine în profuziunea lor, neprecupeţită, sugerează puterea imensă şi tainică a acestui zeu redutabil capitalul care s'a revelat omului în prima şi necontestata împărăţie.

„Dar ai văzut Banca Chrisoveloni? E şi aceia o bucată de architectură vrednică de puterea căreia i-a fost închinată. E însă locaşul în care zeul misterios, temut, a devenit demonul cu care omul îndrăzneşte să-şi măsoare puterile...

Fraza mea neîndemânatică nu va izbuti niciodată să redea claritatea incisivă a acestei cugetări iuţi, orbitoare de iute în parcursul desfăşurării sale şi în atingerea ţintei în care trebuia să cadă. Numai acei ce l-au ascultat la conferinţele sale de la cercul „Libertatea", sau le-au citit în broşură, pot să-şi deie seamă din ce mobil a putut fi alcătuită acea diversiune pe care I. G. Duca şi-o servea mai mult sie însuşi, pentru că auditor erau numai două intelectuale, dintre care una, e drept, era doamna Cella Delavrancea-Lahovary.

De aceia şi politica sa a fost pasionantă ca o aventură. El o făcea cu aceleaşi calităţi de vervă şi repeziciune a gândului şi faptei, care făceau din I. G. Duca personajul veşnic tânăr, aşa cum va rămânea pentru toată viaţa celor ce l-au cunoscut. El a trecut prin viaţa noastră ca o dâră de scântei strălucitoare lăsând în urmă un întunerec cu atât mai adânc.

IZABELA SADOVEANU

I. G. Duca

Nu m'am putut descoperi dinaintea carului negru, care a trecut către pământ, fără o remuşcare. Silită de împrejurările injurioase, mi-a scăpat acum aproape patru luni, pe rănile sufletului celui mai chinuit din generaţia lui, o picătură de cerneală amestecată cu o lacrimă otrăvită.

Dinaintea biruitorului n'aş fi avut cuvânt să o regret. După ce el a căzut, mâhnirile mă împresoară şi părerile de rău mă căznesc. Ion G. Duca nu mai aşteaptă pocăinţă. E prea târzie pentru el şi dreptatea. Mormântul lui stă în casa tuturora şi calendarul nostru nou începe cu o literă neagră încâlcită cu sânge.

Dar acest mormânt comportă un înţeles, indică un termen şi comandă o datorie. Oamenii politici s'au jucat pe rând, de-a surâsul, de-a complicitatea şi de-a scepticismul: ei îşi vor face serios examenul din miezul nopţii, al conştiinţei. Nici plugarul nici gânditorul nu se recunosc într'un asasinat, comis în numele brazdei, al ideii şi al lui Dumnezeu. Lumina zilei face drojdii şi viermi din vina altora decât a lor şi actul celor trei studenţi, nemotivat la instrucţie cu argumentele unei credinţe, oricare ar fi fost, dovedeşte ceva mai dezolant şi mai lamentabil decât o doctrină răspicat învierşunată şi de cât un fanatism identificat; o palidă morbiditate, adunată cu încetul, cu sufletul şi cu trupul, târâş, din spectacolul unei vieţi sociale, desorganizată divers şi complicat.

In atentatul dela Sinaia, locul chiar unde şi-a sărbătorit 50 de ani de ctitorie Regalitatea românească, glonţul a fost trimis din universitate: I. G. Duca era un mare cărturar. Cartea nu s'a deslipit niciodată de ochii lui, nicio zi. Şi ca să fie afară din cale de monstruos paradoxul, glonţul a fost aruncat de un interpretator al naţionalismului speculativ împotriva şefului unui partid, care a creat de două ori România reală; odată mică şi odată mare.

Ce fel de universitate este aceea care dă învăţăceilor drept certificate revolvere; ce fel de naţionalism este acela, care doboară de jos pe ziditorii patriei ridicaţi pe schele; aceste probleme pot fi decise numai dincolo de minte.

Se poate chema operă politică asemenea ispravă? Şi-o pot însuşi, într'adevăr, catedra şi amvonul, care atunci când mai era timp să se vorbească au tăcut? Ce-au făcut preoţii şi dascălii, ca să ajungă la psihologia lor copiii dela Parchet? Ce fac ei acum? Crima din Sinaia înfruntă o sută de ani de cultură, la urzirea căreia, ridicul şi perimate, migălesc penibil acul, bumbacul şi mătasea fiecăruia din noi. S'au lepădat la porţile temniţei profesorii de elevii lor, de nu ies din tăcere să le ia în privelişte o apărare de solidaritate şi răspunderi?

Moartea lui Ion G. Duca, omul cu mâinile delicate şi pure şi cu melancolia intimidată blajin a privirii, cinstit până la uitare de sine, până la sărăcie şi până la mizeria deghizată, să fie acum pentru intelectualitate un prilej de meditaţie şi sinceritate, zadarnic râvnită în urma unui număr de 800.000 de alţi morţi, ale cărora giulgii au rămas neprimenite.

T. ARGHEZI

I. G. Duca, scriitor

de G. CALINESCU

De câtăva vreme oratoria politică s'a disociat de literatură, de care mai înainte era legată prin raporturi de dependenţă. Când Titu Maiorescu scria celebrul articol *Oratori, retori şi limbuţi*, el făcea prin aceasta chiar critică literară, ocupându-se nu de direcţiunea ideilor conţinute ci de valoarea lor formală. Acel articol va sluji istoricului literar la redactarea capitolului oratoriei. Azi avem fără îndoială buni oratori. Insă e vorba de o oratorie în care prestigiul personal, gestul, impetuozitatea, violenţa, şi alte imponderabile covârşesc elementul de pură expresie.

Un discurs parlamentar emis de alt organ decât al oratorului sau publicat îşi pierde aproape totalitatea interesului literar.

I. G. Duca şi-a început cariera politică într'o vreme în care existau oratori în înţelesul artistic al cuvântului şi probabil sub înrâurirea lui Maiorescu. De aceea el este printre ultimii oameni politici dintr'o generaţie care nu se mulţumea să comunice ideile şi sentimentele ci se străduia să le scoată prin expresie din sfera interesului imediat.

E un lucru asupra căruia trebue să ne înţelegem însă. Nici în oratoria lui Titu Maiorescu, nici în aceea a contimporanilor săi şi în sfârşit nici în aceea a lui I. G. Duca nu trebue să ne aşteptăm să găsim imagini, fraze sonore şi rotunde, dovezi de sensibilitate artistică deosebită şi de înclinare propriu zis literară. Şi de bună seamă că farmecul elocuţiunii este în foarte mare măsură stins în fraza neagră întinsă pe hârtie. Dar vom găsi neapărat o condiţie care face din activitatea lor verbală un gen literar şi anume ordinea prestabilită a ideilor. Un manuscript muzical nu devine muzică decât când este executat de orchestră, dar muzicantul îl poate totuş citi în tăcere şi intui mintal valoarea lui sonică. Acest lucru vine din faptul că temeiul compoziţiei stă în anume proporţie numerică de sunete faţă de care orice element devine accident.

Aşa stau lucrurile cu oratoria lui I. G. Duca şi mai ales cu activitatea lui de conferenţiar. Sub albul convenţional al unui stil, ce pare că dispreţueşte voit orice culoare literară, descoperi o ritmică sigură a ideii, supusă unui număr dinainte hotărît, o claritate a gândirii şi o epuizare integrală a tonului în care a fost pornită conferinţa. De aci acea plăcere de a pricepe toată starea oratorului, plăcere profundă pe care nu ţi-o poţi explica prin simpla analiză a expresiei propriu-zise. Fie că-şi scria mai dinainte piesele oratorice, cum e cazul cu conferinţele, fie că le improviza după un plan mental premeditat, I. G. Duca era un orator ale cărui cuvântări se pot citi.

Câtă vreme nu vom avea o culegere a discursurilor sale parlamentare, va fi greu de dat o opinie definitivă asupra trăiniciei oratoriei politice. Avem însă dinaintea noastră portretele şi amintirile, opere stând între oratorie şi scris, redactate de chiar autor, şi din care ne putem face o imagină adecvată a literatului Duca.

Stilul acestora din urmă este elegant şi cu undă lungă, dar fără nicio coloratură deosebită. Este stilul care fuge de lirismul imaginativ. Dar convenţionalitatea lui simbolizează retenţiunea unei stări emotive profunde. La I. G. Duca puterea de a fi impresionat de marile personalităţi este intensă. Regele Carol, Ionel Brătianu, N. Filipescu, Titu Maiorescu, Lordul Thompson trec pe dinainte-i în staturi copleşitoare. Şi deşi, cum am spus, forma e săracă, sentimentul năvăleşte din ea ca o apă umflată dintr'o albie prea mică. E oarecum curios ca un om politic de aparenţe aşa de active să fi fost atât de dispus la contemplaţie. Ai impresia că Duca n'a trăit pentru el, ci pentru fericirea de a strânge un deget al Regelui Carol, sau de a sta de vorbă cu Ionel Brătianu. Era un păstrător de sentimente acest ultim om politic din generaţia mare de dinainte de războiu, un spectator doborît de emoţia vremurilor pe care le trăise. De altfel ultimii ani l-au văzut memorînd trecutul şi venerându-l, desprinzându-se prin contemplaţie de orice violenţă activă. Şi poate că Duca nici n-a fost altceva decât un mare colaborator de oameni epocali, de aceia care ca bunele soţii ajută şi admiră în tăcere. Aşa îmi explic turburătoarea adâncime a veneraţiei lui faţă de personalităţi, din care iese imaginea unui om incapabil de orice violenţă şi deformaţiune a cului cognoscitiv.

Intr'asta residă şi meritul literar al operei lui Duca. Abstrăgând de la deosebirea totală de temperamente, I. G. Duca se poate compara totuş cu d. N. Iorga, prin putinţa de a se desprinde în chiar focul acţiunii de prezent şi a se transforma în memorialist. Şi d. Iorga trăeşte azi dar vede cu ochiu de mâne, ceeace îl aruncă peste timp, într'o răceală observatoare de mare calitate artistică.

E deacum celebră scrierea lui I. G. Duca intitulată *Mâinile* şi care începe astfel:

„In lunga mea carieră politică mi-a fost dat să cunosc de aproape pe mulţi din oamenii care au jucat un rol însemnat sau care au exercitat o hotărîtoare influenţă asupra destinelor României contimporane.

(Continuare în pag. VI-a)

noua cutie
brevetată pentru
săpunul de dinţi
6 culori diferite
GIBBS
Capac hermetic, apărând săpunul de impurităţi.
Săpun putând fi întrebuinţat până la ultima bucăţică.
Pantă spre interior, pentru a evita revărsarea spumei.
Scobitură ce împiedică învârtirea săpunului.
închis
gata pentru întrebuinţare
practic • elegant • curat • economic

„Le-am putut aprecia inteligența, admira talentul și pătrunde caracterul; le-am putut constata infinita varietate a temperamentelor și a metodelor. Am stat sub vraja farmecului și a spiritului lor; nu mi-au rămas necunoscute nici virtuțile, nici slăbiciunile lor.

„Dar, totdeodată, am avut prilejul să le cunosc și... mâinile.

„Ce mâini curioase și revelatoare, ce mâini simbolice am văzut!"

Desigur, compunerea, așa cum urmează mai departe, e plină de finețǎ și de inteligență a oamenilor. Dar nu într'asta e meritoasă, ci în chipul cum zugrăvește printre rânduri pe omul care a scris-o. Să fii om politic de categoria întâi, și să observi pe furiș mâna oamenilor cu care vii în contact, aceasta înseamnă o mare capacitate de a se rupe din înlănțuirea sentimentelor imediate, o mare putere de contemplație și aci e literatura. I. G. Duca avea de altfel o impresionabilitate la merit cu totul deosebită și o sensibilitate amicală vădită la tot pasul. El nu scria ca să caracterizeze, ci ca să construiască o figură pe care o venerează, ca să-și obiectiveze într'un cuvânt entusiasmul. Când vom fi în măsură, peste câțiva ani, să-i citim memoriile, vom vedea întrucât această latură a memorialisticii lui este sau nu dominantă. Portretele de oratori sunt făcute sub imperiul admirației. Au, din cauza aceasta, o linie descriptivă viguroasă și clară, o respirație fără gâfâituri:

„O talie mijlocie (zice el despre Briand); încovoiat aproape până la diformitate. O figură ciudată, făcută parcă din două bucăți ce nu sunt bine juxtapuse: partea de sus frumoasă, nobilă, senină, dominată de niște ochi minunați; partea de jos urîtă, sub două mustăți care cad; o gură brutală.

„La tribună o gesticulație monotonă. O formă neîngrijită, puțin literară, fraze lungi, adesea încâlcite, o pornire spre declamațiune, dar un simț psihologic, o intuiție a atmosferei din sală, care cu ajutorul influenței fizice a turburătoarei sale voci îi îngăduc să se joace cu mulțimile ce-l ascultă".

Este evident că I. G. Duca avea talent literar. Dacă împrejurările l-ar fi ținut (spre fericirea lui) departe de viața politică, atunci el s'ar fi încovoiat tot mai contemplativ asupra trecutului și, eliberat de considerațiile politice, ne-ar fi dat pagini vii de memorial. Și în orice caz calitatea de președinte de consiliu ar fi dat oratoriei sale o notă nouă de gravitate și răspundere, cu efect asupra calității literare.

Dar poate că *Memoriile* sale conțin tot ce nu putuse fi spus în viață și istoria literaturii va înregistra memorialul unui om care a trăit cele mai mari evenimente ale României vechi și a avut totdeodată talent.

G. CALINESCU

Scrisoare

Azi mi-am dat în cărți. Am scos dintre cele 24 de cartoane uzate, dama de cupă, care seamănă atât de puțin cu mine. Ea are obrajii rotunzi ca două mere domnești, ochii vii deasupra cărora se întorc încondeiate, sprincenele groase și negre.

Bustul proeminent, încărcat cu panglici colorate, îmi arată moda împărăteselor de demult.

Eu sunt o biată femeie, de înălțime potrivită. Deși nu m'am măsurat niciodată, cred că am 1.60 m.

Sunt slabă, am 48 de kgr.. Dar am părul brun și foarte lucios, despărțit în mijlocul frunții de o liniuță palidă și bandoanele care ondulează ușor peste urechi, îmi subțiază puțin figura și-i scoate în evidență, ochii.

Ochii mei sunt foarte frumoși. Eu spun că sunt galbeni, alții însă spun că-s aurii. Și ochii mei îs largi și triști. Sprincenile mele sunt subțiri și ceia ce-mi place mie, e că una se urcă mai mult ca cealaltă, spre tâmplă.

Să nu credeți cumva că aceasta e efectul creionului sau al pensetei. Nu. Sprincenele mele-s naturale.

Nasul meu seamănă perfect cu nasul Ioanei Crawford și-i frumos pentrucă deasupra lui, am o frunte mică, fără riduri, iar dedesubt o gură palidă și blazată.

Trupul meu e prea mic și subțire când sunt îmbrăcată, dar singurul meu amant spune că pielea mea-i de mătase și steluța de sub coasta stângă, care-mi pigmentează ca un strop de cafea minuscul pielea mea mată, e încântătoare.

Toată comoara asta, o țin închisă într'o chilie de maică și desigur d-voastră vă mirați, cum de n'am ajuns dansatoare, cu picioarele mele de căprioară, ori de ce nu m'am măritat?

Vreau să vă satisfac curiozitatea, dealtfel acesta mi-a fost și scopul: să vă distrez.

Sunt bolnavă.

Vă pare rău? Și mie! Desigur întrebați: Câți ani o fi având și-mi străpungeți cu priviri lacome și curioase, ochii mei triști și aurii.

Am douăzeci de ani. De ce oftați? Eu sunt sigură că n'am să mor.

Dar mie nu mi-e frică de moarte. Eu sunt sigură că n'am nimic. Asta numai idiotul de doctor mi-a băgat-o în cap, ca să mă îngrijesc, sunt sigură.

Dar un singur lucru nu înțeleg. De ce-mi ard mânile și de ce mi se pare părul așa de greu?

Astă noapte am visat urât. O broască țestoasă și o apă foarte mare. Când m'am trezit și-am aprins lumina, ceasul arăta două și douăzeci.

Mi-era frig, mi-era sete și tâmplele mele erau umede și fierbinți. Ce mă enerva mai tare, era pisoiul cel tărcat, care-și găsește adăpost la mine.

Torcea tacticos și fericit la picioarele mele. Intră în fiecare noapte pe fereastra pe care eu o las totdeauna deschisă.

M'am sculat să-l bat și să-l dau afară. L'am luat în brațe și m'am dus până la geam. Când să-l arunc pe fereastră, s'a lipit de mine duios și cald.

Noaptea era alburie și plină de brumă. Deodată, am simțit că singură ființa asta e lângă mine, că s'a apropiat fără frică și că ceva ne leagă.

Suntem amândouă singure.

Am început să plâng, strângând pisica la piept și plângeam cu lacrimi lungi, sărate și călduțe, în blana tărcată a pisicii. Nu știu de ce, am rămas până la ziuă în cadrul ferestrei mele. Când a început să se facă dimineață, și-am deslușit fagii care ardeau roșii printre brazii protocolari și negri, m'am simțit și mai rău.

De-atunci temperatura mea arată peste treizeci și nouă de grade. Pisica nu mai vine, deși am lăsat mereu geamul deschis. Dar în tăcerea nopților, aud toaca clănțănind dinții de lemn și clopotul care bate rar și teatral. Totuși eu sunt sigură că n'am să mor. Sunt sigură că totul va trece și la vară am să culeg iarăși margarete cu cozile lungi și steluțe albe, care încăpeau așa de bine într'o farfurioară de compot.

Sunt prea tânără și prea frumoasă, ca să mor între maici, toamna.

In geamul meu se păstra o mușcată roșie și tânără. Am rugat pe maică să mi-o aducă.

Mi-am atârnat-o la ureche și când m'am privit în oglindă, mi-am amintit, că din fundul patului, o vedeam proectându-se pe frunzele galbene ale unui fag, care murea.

Dar eu n'am să mor, am să vă mai scriu și mâne.

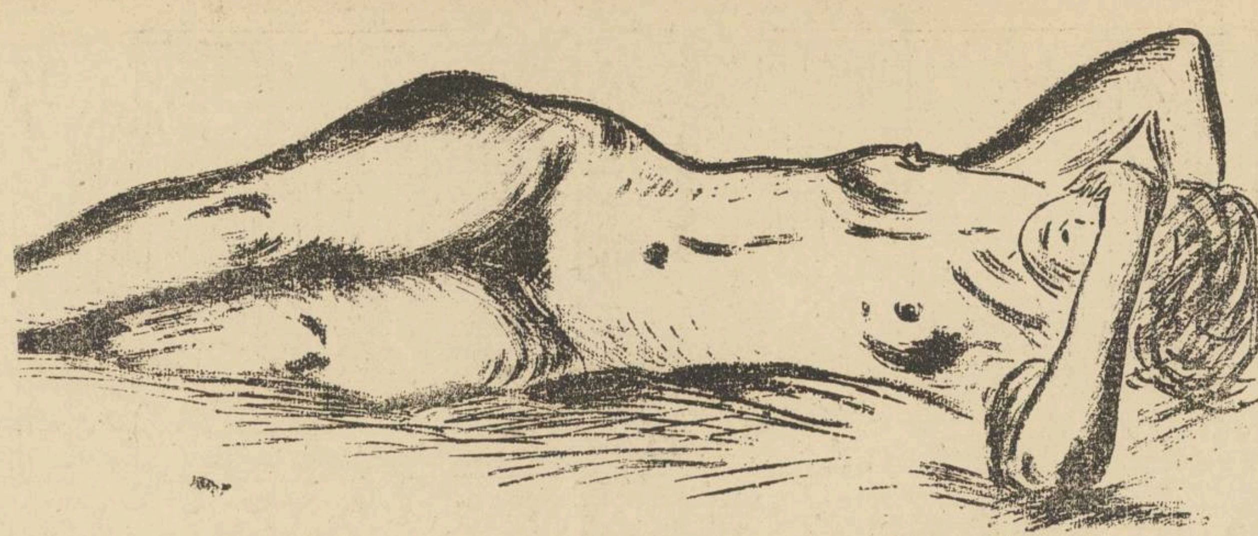
SABINA HATMAN

Văratec 1933.

Curier bibliografic

VIAȚA BUCOVINEI (Revistă de analiză și cronică economică, socială, culturală și politică) a împlinit un an dela apariție. In ultimul număr remarcăm un articol al d-lui T. Cristureanu despre „Tineretul bucovinean".

LUMEA NOUĂ (24 Dec. 1933) conține un interesant articol al d-lui Alexandru Claudian despre „Dezorientarea intelectualilor".

Cinematograful

Willi Forst, regisor

De luni de zile n'am mai avut ocazia să semnalez vre-un film nemțesc bun. Acum câteva săptămâni spuneam despre „Frumoasa din Aranjuez" că este bine decupat și că, spre marea mea uimire, am găsit acolo o Brigitte Helm care nu mai joacă prost. Dar filmul nu are în el nimic vrednic de reținut. Este doar distractiv și n'are cusururi. Atâta tot.

Cu totul altfel stau lucrurile cu privire la filmul german „Leise flehen meine Lieder". unde ni se reprezintă câteva episoade din viața lui Franz Schubert. Este un film într'adevăr original prin structura lui. Personajul principal dintr'însul este, Muzica. Oamenii pe care îi vedem defilând pe ecran sunt accidente, simple accidente mai mult sau mai puțin muzicale. Chiar și Schubert însuși. In fața marilor bucurii precum și în fața nefericirii, figura lui păstrează ceva distrat și senin: evenimentele îl sgudue just atât cât trebue pentru ca, din ele, să isvorască melodii. Această impresie a noastră, — ecranul o realizează prin privirea actorului care joacă rolul lui Schubert, prin zâmbetul lui în acelaș timp bun, trist și în fond nepăsător. Avem senzația că omul acesta își întoarce privirea pe dos și o îndreaptă către interior, asupra propriilor lui gânduri. Acest spectacol de permanentă reflecțiune interioară face ca expresia feții — care, încă puțin, și ar sămăna cu stupiditatea atonă a unui debil mental — rămâne totuș inteligentă și nobilă.

Trebue să felicităm pe Willy Forst, regisorul acestui film. Lui i se datoresc toate subtilele frumuseți dintr'însul. In deosebi, felul cum melodiile se împletesc cu evenimentele într'o continuitate unitară. Deasemeni decupajul este minunat. Fiecare scenă are unitate și noutate, și toate scenele refac ceva din atmosfera epocii Rococoului vienez (începutul veacului al XIX-lea), epocă extrem de grațioasă și de fericită. Toți actorii au capete adequate și joacă corect. Exterioarele sunt de o frumusețe absolută. Martha Eggert cântă „Ständchen" și alte melodii cu acea artă care îi este proprie, artă care constă din a emite sunetele ca pe niște suspine lăsate să cadă: auzind-o, avem impresia că face nu un efort ca să cânte, ci din potrivă, că ar trebui să facă efort dacă ar împiedeca notele să iasă slobod în afară. Insfârșit, există scene, ca accia a orei de aritmetică dintr'o școală primară, scenă de o originalitate delicată și de o frumusețe înduioșătoare.

Așa zisul „sentimentalism" este în genere un lucru plăcut, dar comportă totdeauna riscurile căderii în dulceag. Când însă această primejdie e ocolită, devine un lucru foarte artistic. Și e tocmai cazul filmului acesta, film original și perfect, cu singura rezervă a titlului românesc care e „Cântecele mele te imploră", ceiace este de un desăvârșit prost gust.

Tragedie americană

*Irene Dunne și-a făcut o specialitate din a străluci într'un anumit gen de filme, filme lacrimogene, cam simpliste și totdeauna impecabil jucate, cum au fost „Back Street" sau „Simfonia milioanelor". In ele, Irene Dunne face roluri de „fete de treabă" pe care le nenorocește organizarea socială nedreaptă și crudă. Este mereu acelaș lucru, dar în schimb este, de asemeni mereu, acelaș joc perfect și emoționant, care produce totdeaun*a *un mare spor în consumația de batiste la doamnele — și chiar la domnii — din staluri.*

Reviste și Reviste

In genere suntem împotriva acelor jucării pentru copii mari care se numesc reviste și super-reviste. Ele constitue un gen unde e imposibil să dai ceva cu adevărat artistic: o înșirare de „numere" răslețe, care se mișcă între teatru și acrobații de circ, fără a fi totuși nici-una nici alta, și unde singura calitate este în cantitate, în gradul de bogăție în costume, personal și sex apeal.

Pentru toate aceste motive am fost încântați la văzul filmului „Strada 42", care este nu o revistă, ci povestea unei reviste. Ni se redă pe ecran o pagină de moravuri americane, viața pe care o duce acea societate provizorie compusă din colaboratorii unei reviste newyorkeze. La o asemenea operă conlucrează sute de oameni, fiecare având atribuțiile lui și aspirațiuni deosebite, dela simpla coristă până la managerul general, dela lucrătorul mașinist până la domnul obez care finanțează întreprinderea. Caracteristică pentru aceste societăți este munca intensă; un regim de ocnă: de dimineață și până târziu noaptea se repetă cu înfrigurare, se cântă și se dansează fără întrerupere, subt răcnetele nemulțumite și mojice ale managerului.

Unul din lucrurile cele mai remarcabile ale acestui film este atmosfera de oboseală progresivă, care la sfârșit devine istovire. Spectatorul simte că și lui au început pleoapele să-i cadă, că îl trec mișcări furniculare prin mușchii picioarelor, și că lucrul cel mai dulce pe această lume este o ședință de câteva ceasuri de somn.

Revista propriu zisă — care are, din punct de vedere plastic, câteva aspecte foarte reușite — durează puțin: vre-o zece minute, la sfârșitul filmului; restul acestuia este umplut cu viața oamenilor acestia speciali care socot — pe drept sau pe nedrept — că soarta Universului și fericirea eternă a oamenilor depind de reușita comercială a Revistei lor. Este o mentalitate foarte specială, oglindită în moravuri deasemeni foarte curioase și caracteristice, pe care artiștii filmului „Strada 42" le zugrăvesc cu acea perfecție actoricească proprie studio-urilor americane.

D. I. SUCHIANU

V a r i a

Un minunat tratament medical

O metodă nouă și foarte îndrăzneață a fost introdusă în Franța de către savanți autorizați, pentru vindecarea rănilor infecțioase. Tratamentul constă în a face să fie mâncate părțile moarte ale rănii de către larvele de muscă. Viermișorii sunt puși subt o pânză metalică fixată cu benzi; după 5-6 zile, când se ridică pansamentul, rana este complect curățată, roză și pe cale de vindecare.

In special, viermișorii unei muște verzi numită *Lucilia* au dat rezultate minunate și n'au provocat niciodată vreo emoragie. Câteva laboratoare din Paris cresc larvele acestei musculițe.

S'au obținut în deosebi rezultate remarcabile în boala numită *Osteomyelită* sau putrezirea oaselor, boală considerată până acum ca nevindecabilă și care se lecuește complect mulțumită viermilor de muscă.

O catedrală in primejdie

Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol are temeliile șubrede. Lucrul acesta l-au descoperit arheologii care au găsit de curând niște mozaicuri superbe sub stratul gros de tencuială cu care le acoperiseră Turcii când au cucerit Constantinopolul.

E vorba să se înceapă o mare lucrare de întărire a temeliilor catedralei Sfânta Sofia, așa cum s'a făcut acum câțiva ani cu catedrala dela Strasbourg și de curând cu o biserică din Maiența.

Foiletând pe La Rochefoucauld, distrugătorul de idoli

■ *Nici soarele, nici moartea nu pot fi privite țintă.*

■ *Dacă n'am avea și noi defecte, nu ne-am bucura atât de mult de a le observa și la alții.*

■ *Sunt învinuiri care laudă și laude care batjocoresc.*

■ *Cine trăește fără nici o nebunie nu este atât de înțelept cum se crede.*

■ *Gravitatea este un mister al trupului inventat pentru a ascunde lipsurile spiritului.*

■ *Se pare că natura a prescris pentru fiecare om, dela naștere, margini pentru virtuți și pentru vicnuri.*

■ *Ocaziunile ne fac cunoscuți celorlalți și mai ales încă nouă înșine.*

■ *Oamenii sunt de obiceiu mai bârfitori din vanitate decât din răutate.*

■ *Intențiunea de a nu înșela pe nimeni niciodată, ne expune a fi adesea înșelați.*

■ *N'avem destulă putere pentru ca să urmăm toată rațiunea noastră.*

■ *Există merit fără ridicare, dar nu există nici o ridicare fără vreun oarecare merit.*

Tălmăcite și alese de

AUREL GEORGE STINO

Moda

pentru inceputul anului

In ultimul timp a apărut o linie nouă, aceea a toaletelor de seară puțin montante; foarte puține culori; mai bine zis rochia e făcută din cel mult două tonuri. Rochia de catifea neagră ori marron are spatele din „marocain" brodat cu aur sau argint.

In acest caz mânicile sunt făcute din aceeași țesătură ca și spatele.

Lărgimea excepțională a rochiei de dans, festoanele dela fustă, decolteul ascuțit, sunt detalii care ne amintesc toaletele celui de-al doilea Imperiu.

...„tulle"-ul — fie că este vorba de o rochie neagră, violetă, prune ori capucine — se întrebuințează totdeauna dacă rochia e de bal.

Se fac pentru femeile friguroase, mici bolerouri în lamé ori paiete, foarte elegante.

...toaleta de după masă, de preferință neagră — va avea ca garnitură unică — o piatră prețioasă, frumos montată și prinsă de corsaj.

...Seara au o deosebită vogă florile naturale albe ori roșii, iar pentru vizitele din timpul zilei e mult mai discret un buchet de violete.

...mănușile de après-midi, din catifea ori căprioară, sunt destul de lungi, iar eșarfele din două tonuri opuse, alb și cerise ori verde și beige, se vor asorta pe cât e cu putință la o mică tocă în lipsa căreia, sugerăm o beretă neagră în formă de caschetă.

...în ceiace privește costumele de sport, eleganța provine mai ales din stofa întrebuințată. Notăm in treacăt câteva denumiri caracteristice și sugestive ca: *erdina* ușoară, călduroasă și impermeabilizată, *bursnow*-ul care se garnisește cu piele, *whipcord* — țesătură clasică pentru sport, *burella* și *angora*, mai obișnuite însă nu mai puțin elegante.

...lupta între pălăriile aplecate pe un ochiu și pălăriile descoperind fruntea, continuă. O voaletă completează de obiceiu aceste pălării care dau figurii un aer tineresc și degajat.

BRIGITTE

CITIȚI TOȚI AZI

în „LECTURA"

— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

PORCI!

PORCI!

- Romanul unui „Tartuffe" -

de ilustrul romancier englez

SOMERSET MAUGHAM

Numărul mai cuprinde: **„Pagina humorului", „Jocuri încrucișate".**

Lei 4, Romanul complect.

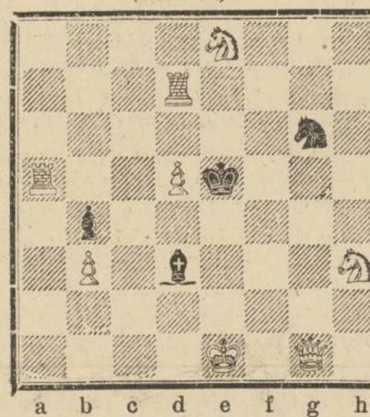
La chioșcari și librari.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 677

de **W. Pauly**, București,

(inedită)

8 + 4 = 12

Mat în 3 mutări.

✱

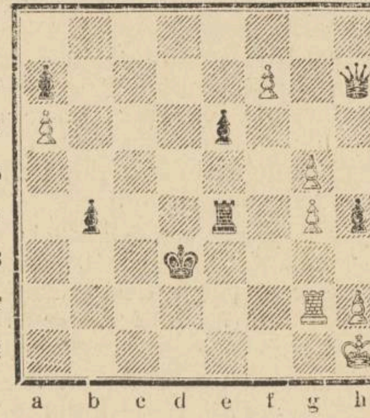
In cadrul congresului general de șah și al campionatului național de șah, organizat grație neobositei străduiuți a d-lui A. Kéry, actualul președinte al „Federației române de șah", a avut loc și un concurs de deslegări de probleme. S'a propus celor 7 concurenți problema de mai sus a marelui nostru problemist W. Pauly.

Rezultatul acestui concurs a fost: Premiul I d. B. Kahane, premiul II d. dr. Zeno Proca și premiul III d. Al. Nagy.

PROBLEMA No. 671 *)

de **W. Pauly**, București.

(inedită)

7 + 7 = 14

Mat maximal invers în 2 mutări.

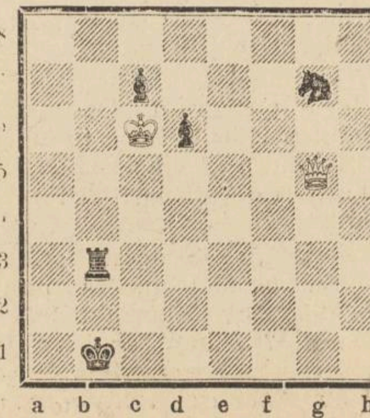
Joc aparent.

*) Publicăm din nou această problemă greșit apărută într'un număr anterior.

PROBLEMA No. 678

de **dr. L. Lazarus**, București.

(inedită)

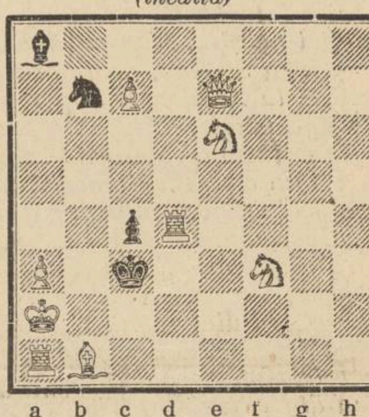
2 + 5 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 679

de **A. Obrenovici, București.**

(inedită)

9 + 4 = 13

Mat invers în 3 mutări.

PARTIDA No. 172

Jucată în match la Siegen, în ziua de 1 Octombrie 1933.

ALB : G. Rogmann.

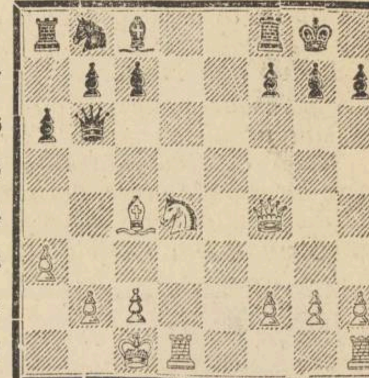
NEGRU : H. Müller.

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—b4; 5. Cg1—é2, această continuare în varianta Mac Cutcheon a partidei francez devine din ce în ce mai la modă. 5..., d5×é4; 6. a2—a3, Nb4—é7; 7. Ng5×f6, Né7×f6; 8. Cc3×é4, é6—é5; 9. Dd4—d3!, 0—0; 10. 0—0—0 é5×d4; 11. Cé4×f6+, Dd8×f6; 12. Dd2×d4, Df6—h6+: mai bine ar fi fost Cc6. 13. Dd4—f4!, Dh6—b6; 14. Cé2—d4, a7—a6; spre a împiedeca Cb5, ceeace ar putea după Cc6 să aducă pierderea unui pion. 15. Nf1—c4,

Situația partidei după a 15-a mutare a albului.

Negru : Müller.

Alb : Rogmann.

c7—c5, la Cc6 ar fi urmat: C×c6, D×c6; D×f7+!, T×f7; Td8+. 16. Th1—é1!, g7—g6?; o apărare insuficientă la amenințarea D×f7+, T×f7; Td8‡. mai multă rezistență ar fi oferit Dh6. 17. Té1—é8! și negru abandonează.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIȚI:

„Realitatea Ilustrată"

Istoria Artelor

H. BLAZIAN, Plastica 1932 (L'art roumain en 1932)

Bucureşti, 1933., 125 pag., 130 clişee

Dacă producţia plastică din cuprinsul unui an îndreptăţeşte pe istoric să afirme existenţa unei reale şi valoroase mişcări artistice în ţara noastră, nu tot acelaş lucru se poate spune despre critica plasticei româneşti, care se mărgineşte la reportaje, lipsite de autoritate, pe care orice gazetă se simte datoare a le publica, cu prilejul fiecărei expoziţii.

Artiştii au simţit, ei înşişi, această lipsă a unui just discernământ critic, iar publicul n'a încercat niciodată o orientare după cronicile banale, care repetă formule stereotipe în judecarea unei expoziţii.

Sunt, negreşit, câteva fericite excepţiuni, şi printre acestea, contribuţiile d-lui H. Blazian se aşează în primul rând.

Cronicile sale, pe care le susţine de câţiva ani în paginile „Adevĕrului literar" au dovedit că posedă însuşiri alese de critic plastic: o frumoasă educaţie artistică, un gust fin şi mai ales o putere de expresivitate necesară într'o apreciere estetică.

Conştiincios cercetător al expoziţiilor, d. Blazian găseşte totdeauna o nobilă formulă în aprecierea unei opere de reală valoare sau în mustrarea ori îndemnul la muncă pentru artistul care şovăeşte încă în aflarea adevăratei sale căi de desăvârşire artistică.

„Plastica 1932" este un capitol din istoria artei româneşti, urmărită atent în vreme de un an şi prezentată în cele mai bune exemplare ale sale. Sub înfăţişarea ei de admirabilă execuţie technică, în partea de reproducere a operelor pe care le-a ales autorul pentru acest studiu, şi prin materialul de informaţie şi judecata obiectivă, cartea d-lui Blazian este unică la noi.

Cunoaştem albumele de artă ce apar în fiecare lună în Italia, Germania şi Anglia, sub auspiciile marilor muzee şi tratând probleme ale artei vechi sau moderne. Acest gen de publicaţii ne lipsea până acum.

Autorul „Plasticei 1932" începe, prin urmare, să înfăptuiască o sinteză din cercetarea operelor pe care le studiază într'un an, în calitatea sa de cronicar plastic.

Lapidarele sale caracterizări estetice ale artiştilor noştri sunt în acelaş timp, modele de critică plastică: „Artistul de rasă se recunoaşte mai ales după vitalitatea creatoare şi după diversitatea creaţiei.

In această privinţă, pictorul *Iser* e un exemplu unic în istoria artei române.

Niciodată principiul continuităţii în evoluţie şi cel al unităţii în varietate n'au fost mai strălucit ilustrate.

Iser e în adevăr o apariţie singulară pe orizontul plasticei noastre.

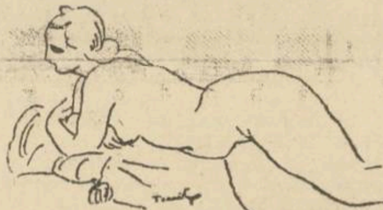
Innoind expresia artistică, diversificându-se necontenit, el a rămas totuşi neschimbat în stilul său unitar şi caracteristic.

Il descoperi pe Iser dintre o mie de expozanţi, îi identifici linia şi tuşa cu uşurinţă, chiar dacă tabloul nu-i poartă semnătura, dar nu după identitatea procedeului, nu după *manieră*, ci numai prin legătura profundă, imponderabilă, care uneşte şi închiagă realizările cele mai deosebite în acelaş mare şi generos avânt.

Gustul rafinat şi poezia adesea misterioasă, care se desprind din operele acestui artist, au un puternic substrat emoţional.

Iser e un sensitiv, dar un sensitiv care ştie să gândească. Pe el nu-l interesează fixarea anecdotică a subiectului în pânză, ci turnarea impresiei primite într'o echivalenţă cromatică expresivă." (pag. 93).

Indreptăţită este şi pledoaria pe care la sfârşitul cărţii, autorul o face pentru muzee ca factori de educaţie artistică. Dar vina cea mare o are programul şcoalelor noastre secundare, unde istoria artelor nu este luată în seamă, deşi ar putea fi un studiu plăcut, în partea sa teoretică, ca şi în cea de aplicare, prin vizitarea muzeelor şi expoziţiilor noastre.

C. N. NEGOIŢA

Bibl. folkloristică „Izvoraşul"

Calendarul revistei de muzică, artă naţională şi folklor „Izvoraşul" pe anul 1934. No. 5, 1933. Preţul 30 lei.

Cărţi şi reviste

Traduceri din româneşte

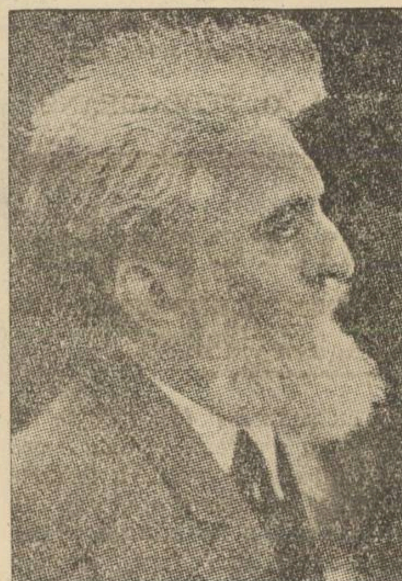
O apropiere între două ţări vecine, fie ea deocamdată numai pe tărâmul literar, trebue totdeauna primită cu bucurie. „Gazeta Femeii" care apare la Sofia, organ de literatură al scriitoarelor bulgare, a luat iniţiativa de a publica în traducere bucăţi reprezentative din literatura noastră feminină. Vestea ne-o dă ultimul număr din „Revista Scriitoarelor şi Scriitorilor români" care-şi dă şi osteneala de a transmite bucăţile ce-i vor fi recomandate de înseşi autoarele.

Tot în acest număr al „Revistei Scriitoarelor", se publică un fragment inedit din „Memoriile" de curând scrise ale Reginei Maria, şi un articol „*Adevĕrul literar* şi scriitoarele" în care partea ce-a avut-o revista noastră în relevarea literaturii feminine e comentată cu juste aprecieri.

„Adela" de G. Ibrăileanu

Am citit cartea cu acea pioşie ce o ai în faţa unui lucru de o frumuseţe dumnezeească, cu acea evlavie fricoasă ce ţi-o poate insufla numai grandoarea divinului, a cărei tangibilitate nu e de resortul minţii noastre de simpli bieţi muritori... Las la o parte chestiunile de ordin technic ale romanului, asupra cărora şi-au spus de mult cuvântul atâţia recenzori consacraţi, iar marele premiu naţional l'a confirmat... Doresc numai să caut să-mi explic mie însumi posibilitatea unei asemenea iubiri, ca acea a doctorului Codrescu pentru Adela. Mă interesează în special eroii, căci ei sunt şi reprezintă viaţa reală, oamenii de care te loveşti zilnic şi al căror zâmbet superficial, politicos, poate ascunde de multe ori aceleaşi sbuciume pe care le-a încercat Codrescu.

Intr'adevăr, ca să comentez cartea din acest punct de vedere, ar trebui să mă transpun în epoca în care a fost scrisă. Intre mine — şi eu reprezint generaţia actuală — şi perioada doctorului Codrescu este un interval de peste 30 ani. Treizeci de ani în care timp moravurile au luat un astfel de avânt, o astfel de descătuşare de tot ce e tradiţie, pudoare, (în mentalitatea epocei Adelei), încât îmi este imposibil să concep existenţa unei asemenea iubiri în ziua de astăzi. Temperamentul rapid al epocei actuale nu are răbdarea de a se supune unei auto-analize de meticulozitatea eroului d-lui Ibrăileanu, spre a termina apoi prin... nimic. Iu-

G. Ibrăileanu

birea platonică este luată în derâdere chiar la protagoniştii de 15—18 ani. Dar când ai în faţa ta 40 ani faţă de 20 ani, este inadmisibil, în mentalitatea noastră, o atât de mare tergiversare spre a ajunge numai să săruţi braţul până la cot...

Forţez imaginaţia să-i transpun pe eroi, astăzi. Poate că se mai găseşte un doctor Codrescu cu frumuseţea sufletească descrisă de d-l Ibrăileanu, cu acea frică de ce va fi mai târziu, care-l împiedică să fie fericit acum şi, poate, să mai facă fericită o fintă. Dar... Adela din zilele noastre? Ar fi avut răbdare să se plimbe prin vârfurile munţilor cu doctorul Codrescu fără a-l provoca? Oare iarba de pe platou ar fi avut numai singurul rol de a-i facilita admiraţia decorului natural din toate perspectivele? Şi, la izvor, când Adela varsă apa din pahar, îl umple şi iar îl varsă şi numai după acea îl oferă doctorului — ceeace îl face pe acesta să se simtă jignit văzând în acest gest o îndepărtare a intimităţii dintre ei — Adela „noastră" n'ar fi băut numai jumătate, iar restul l-ar fi oferit doctorului cu gestul cel mai cochet posibil? Apoi Adela din zilele noastre ar fi păstrat acel respect religios pentru iubirea doctorului, ştiind că acesta o iubeşte şi nu îndrăzneşte s'o iubească şi altfel decât spiritual din cauza diferenţei de vârstă? Nu, desigur că nu! Sau ar fi râs, pur şi simplu de el; sau, admiţând că l-ar fi iubit — înclin să cred că Adela îl iubea pe doctor — i-ar fi spus'o ea întâi.

O scenă: Emil Codrescu cu Adela în preajma despărţirii. Adela se aşeză pe o buturugă şi „îşi netezeşte cu mâna rochia în aşa fel încât să nu se vadă nici vârfurile botinelor"... Pudoare excesivă, dar înălţătoare pentru Adela arhaică în faţa sentimentelor lui Emil. Dar Adela noastră? Oh, ea şi-ar fi întins bine picioarele — descoperite de mult de rochia prea scurtă — iar doctorul ar fi început prin a-i complimenta simetria acestor picioare, terminând conform rapidităţii şi nervozităţii veacului nostru...

Altă scenă: Amândoi se înapoiază spre casă sau aiurea, n'are importanţă. Adela are mânile în buzunarul pardesiului doctorului. D-l Ibrăileanu întrebuinţează o pagină spre a descrie frumuseţea sentimentelor ce-l munciau când simţia pumnul ei mic în mâinile sale sau degetele ei într'ale sale. Această scenă transpusă modern **ar fi tot aşa? Adela l'ar fi luat la braţ, cu trupurile cât mai apropiate, iar Codrescu, dacă ar fi făcut auto-analize, sunt sigur că ar fi de natură anatomică sau fiziologică.**

Dar, revenind la epoca d-lui Ibrăileanu, stau şi mă întreb: în definitiv doctorul Codrescu a făcut bine cum a procedat? Iubirea este un sentiment dat de Dumnezeu şi n'avem voie să-l abandonăm, să renunţăm la el. Fericirea stă în cât mai puţin raţionament şi cât mai multă supunere instinctelor noastre sau, mai bine, sentimentelor noastre. Cine poate prevedea viitorul şi anticipa asupra lui? Şi, deasemenea, cine se poate lăuda că a pătruns adânc psihologia feminină încât să nu se înşele asupra ei? Nimeni, deci nici Codrescu. Trebuia să fie sbuciumat atâta timp cât nu era sigur asupra sentimentelor Adelei. Dar când a observat că şi aceasta ar răspunde iubirii sale, datoria lui era să-i declare dragostea şi să-i ceară mâna. In definitiv chiar şi diferenţa de vârstă nu era prea mare între ei şi dacă mai târziu cu 10 ani doctorul ar fi avut 50 ani iar Adela 30 ani, iar iubirea n'ar fi fost aşa de mare, lăsa loc în schimb acelei prietenii ce încălzeşte sufletul omenesc, ridicându-l la ideal...

Sau judec cu mentalitatea generaţiei mele? Hotărât, romanul d-lui Ibrăileanu este prea frumos ca să fie înţeles de noi, tinerii de astăzi. Are prea multă esenţă divină în rândurile sale ca să le concepem noi, zămisliţi mai mulţ din esenţă demonică...

ROLLY

Buletinul Stelei

Publicaţie periodică, aducând numai traducerile autentice ale cuvântărilor, aforismelor şi poeziilor lui J. Krishnamurti, „Buletinul Stelei" şi-a făcut apariţia în România, în anul 1929. Cu exteriorul ei îngrijit, cu limbajul select şi uşor, care nu dădea impresia unei traduceri, publicaţia s'a prezentat timp de patru ani şi jumătate cu o regularitate demnă de conţinutul ei ales. Acum încetează; numărul apărut zilele trecute este ultimul număr al „Buletinului Stelei".

Motivul încetării nu este vreuna din obişnuitele cauze de care mor revistele, căci nu i-au lipsit nici abonaţii, nici cumpărătorii cu numărul. Nici Krishnamurti nu a încetat de a fi productiv; chiar din contra: el a întreprins — la chemarea prietenilor săi — o lungă călătorie în emisfera sudică pentru a expune noua lui concepţie.

„Buletinul Stelei" a încetat dintr'o hotărâre ce a luat Krish**namurti, în vara anului curent pe când se afla în mijlocul celor cca 2.000 oameni veniţi din toate colţurile Europei la seria de conferinţe, la „Lagărul" din Ommen, Olanda.**

Este al doilea caz, când Krishnamurti, din propria voinţă, spre regretul aderenţilor săi, distruge eşafodajul ce s'a creiat în scopul de a-i asigura posibilitatea unei cât mai largi publicităţi în toată lumea.

Primul caz, ne amintim, a fost în 1929 disolvarea „Ordinului Stelei din Orient", organizaţie care număra circa 50.000 membri şi care fusese creiată — nu de Krishnamurti — în scopul de a ajuta răspândirea ideilor lui Krishnamurti.

De la disolvarea ordinului a început să apară „Buletinul Stelei", o publicaţie periodică lunară, care se tipărea simultan în 16 limbi.

Patru ani şi jumătate „Buletinul Stelei" a publicat textele autentice, revăzute şi autorizate ale conferinţelor, şi iată că acum Krishnamurti a încetat o publicaţie, care ar fi satisfăcut cu persistenţă ambiţia multora, ducând un nume şi o concepţie peste tot pământul. Din Editorialul ultimului număr al Buletinului, aflăm cauzele încetării.

Ele sunt multiple, două însă au fost determinante şi anume:

„Grija lui (Krishnamurti) absolută, pentru ca prin însăşi periodicitatea mecanică uniformă a publicităţii, lucrul lui spiritual să nu fie din nou ameninţat pe de o parte de pasivitate, intelectualism, standardizare, iar pe de altă parte de sectarism deformat şi misticism.

In al doilea rând, voiajurile lui de conferinţe devenind tot mai ample — din doi în doi ani înconjură pământul — el poate revedea tot mai dificil, fără a prejudicia publicaţiei, corecturile astfel cum doreşte să o facă, personal, în mod cu totul absolut".

Coloanele noastre au făcut menţiune de dispariţia „Buletinului Stelei" şi scurta reprivire de mai sus, pentru a înregistra un fapt petrecut în mişcarea spirituală literară mondială.

Pe lângă ideile exprimate, care sunt de origină străină, „Buletinul Stelei" avea însă frumosul stil românesc care este — cu foarte mică excepţie — al d-nei Stefania Zottoviceanu Rusu. Ne amintim că înainte de a se dedica cu totul redactării „Buletinului Stelei", d-na Stefania Zottoviceanu a publicat poezii şi a scris piese pline de căldură şi de culorile unei vii inspiraţii.

Doi romancieri în jurul lumii:

Blasco Ibanez şi Aldous Huxley

In literatura de după războ, numărul scriitorilor care au căutat un izvor de inspiraţie cutreerând lumea e foarte mare. Felul lor de a privi lumea, pământul şi pe locuitorii săi prezintând o infinită varietate, cărţile care redau cititorilor aceste impresiuni sunt şi ele foarte diferite.

In literatura străină pe care o cunoaştem mai bine cu toţii, cărţile lui Paul Morand, Francis de Croisset, Dorgelès, Lacretelle, prezintă între ele diferenţe foarte mari.

Două maniere cu totul diferite una de alta ne prezintă — deşi romancieri amândoi — doi călători, Spaniolul Blasco Ibanez şi Englezul Aldous Huxley care, la interval de câţiva ani — unul pe la 23, celălalt prin 26, au făcut înconjurul lumii. Cartea lui Ibanez, deşi apărută de mai mulţi ani, recapătă actualitate prin traducerea recentă în limba română datorită domnului Sanielevici. Cartea lui Huxley a apărut în traducere franceză sub titlul: „Tour du monde d'un sceptique". Titlul englezesc ar însemna: Pilat ironizând, iar volumul are următorul epigraf după Bacon: Ce este adevărul? ironiză Pilat, şi nu aşteaptă răspunsul. „De altfel, acest: Ce este adevărul?" ar putea servi de *motto* oricărei opere a lui Huxley — dela Contrapunct până la „Cercul vicios" care, deşi anterior, a fost tradus recent.

Autorul ne spune că titlul francez trebuia să fie: „Périple méditatif". titlul care mi se pare a reda perfect spiritul în care e scrisă cartea. Nu e tocmai exact să se spună de autor că e sceptic: E un spirit critic, o minte ageră şi ascuţită, pătrunzătoare, care nu se lasă influenţată de nici o părere străină. Părerile altora nu au nici o „priză" asupra lui. O spune clar: „Nu-mi place să cugete altul în locul meu".

Blasco Ibanez are păreri diametral opuse. Transformă cabina vaporului în bibliotecă, citeşte, se documentează, stă de vorbă cu oricine, ia note „à tour de bras" şi scrie volume groase în care impresiile personale nu ocupă locul cel mai însemnat. Nu scuteşte pe cititor de nici una din anecdotele pe care le-au povestit predecesorii săi; cu tranziţii mai mult sau mai puţin dibace, face istoricul locului pe unde trece şi fără voie îţi zici că dacă ar fi vrut el, şi mai cu seamă dacă ar fi consimţit editorul — ar fi putut să scrie, fără dificultate, de două-trei ori mai mult. Dar alături de lucruri pe care le ştie toată lumea, aduce şi unele amănunte pe care nu le-ai citit nicăeri. Are mai mult o mentalitate de jurnalist decât de romancier. Cartea lui aminteşte reportagiile unui Jules Huret înainte de războ, sau articolele unui Albert Londres, unui Henri Béraud, articole destinate să apară într'un cotidian înainte de a fi publicate în volume.

O curiozitate universală, o oarecare goană după senzaţional, un realism care nu dă îndărăt în faţa nici unui spectacol, cât de respingător sau trivial ar fi, o predilecţie marcată pentru macabru, caracterizează pe Ibanez. După ce povesteşte cu mare lux de detalii arderea cadavrelor la Calcutta, când ajunge la Benares, reia toată descrierea *da cappo*. Mulţi călători au făcut aluzii la Turnurile tăcerii, la Bombay, unde sunt expuse cadavrele Parsişilor spre a fi mâncate de vulturi. Blasco Ibanez crede că imaginaţia noastră nu e suficientă ca să ne reprezintăm oribilul spectacol şi insistă, dând amănunte înfiorătoare.

Ibanez nu e lipsit de vanitate, ţine să se ştie că-şi face călătoria în cele mai bune condiţiuni de confort; înşiră cu satisfacţie toate primirile care i s'au făcut, toate împrejurările în care a fost tratat ca un om celebru. Huxley ne scuteşte de orice amănunt material, datează prima pagină dela Port-Said, vorbeşte de el ca şi cum ar fi un debutant, un necunoscut, pare sincer mirat şi se simte măgulit când îşi vede romanele expuse în vitrinele librarilor din Bombay, primul său popas în India.

Intr'un dialog cu sine însuşi, care serveşte drept prefaţă, Blasco Ibanez ne spune cu câtă greutate s'a decis să părăsească vila lui de pe Coasta de Azur, grădina lui frumoasă de pe marginea mării ca să cutreere lumea. Nu ştiu dacă printre scopurile pe care şi le propunea, era şi dorinţa de a regăsi influenţele Spaniolilor în fostele lor colonii, dar oriunde le întâlneşte, salută cu mândrie urmele dominaţiunii şi grandoarei spaniole de altă dată. Scoate în relief superioritatea ţinuturilor care libere acum sau sub altă dominaţie, datorează toată civilizaţia lor primilor cuceritori.

Drept răspuns la întrebarea pentru ce călătoreşte Huxley, am putea cita următoarele pasagii: „Ne pierdem vremea cu nimicuri, şi minunata, neînchipuita lume în care trăim, aşteaptă să o explorăm", şi are aci o figură de o nespusă frumuseţe: „Viaţa e scurtă şi zilele curg fără încetare, ca sângele dintr'o rană mortală". Şi adaugă: „Mai e ştiinţă, artă, oameni şi, în cărţi, sufletele acelora dintre morţi care au meritat să rămână nemuritori".

Iar într'alt pasagiu zice: Lumea este imensă, de o varietate de necrezut şi mai fantastică decât ar putea-o concepe imaginaţia. Şi totuşi viaţa marei majorităţi a oamenilor este, la popoarele occidentale, strâmtă, monotonă şi ştearsă... Nu ne interesăm în deajuns de această lume minunată care ne aparţine. Călătoriile sunt rapide şi puţin costisitoare. (Trebue să amintim că, în 26, Englezul avea la dispoziţie valută forte...)

Pretutindeni se grămădesc câştigurile nesfârşite ale ştiinţei moderne. Orice om care se bucură de ceva timp liber şi are destui bani ca să cumpere un bilet de călătorie sau orice om capabil de a citi, are puterea de a se înălţa pe el insuşi, de a-şi înfrumuseţa propria sa existenţă, de a-şi croi o viaţă bogată, plină de înţeles şi interesantă. Dar pentru motive de neînţeles, mulţi dintre noi preferă să-şi utilizeze timpul şi plusul de forţe, silindu-se să-şi omoare vremea, într'un mod costisitor şi lipsit de inteligenţă. Ca urmare, vieţile noastre sunt goale şi fără interes.

Acest dor de a cuprinde lumea sub toate aspectele ei, acest scop pe care îl propune altora, Huxley şi l-a însuşit.

Te uimeşte, la Huxley, vastitatea şi diversitatea cunoştinţelor. Are o cultură filozofică şi ştiinţifică temeinică; născut dintr'o familie de savanţi celebri, îl preocupă mai cu seamă ştiinţele biologice; cunoaşte literaturile antice şi moderne — cea franceză pare să-i fie tot atât de familiară ca şi cea engleză; posedă mai multe limbi moderne, ai impresia că arta n'are nici o taină pentru el, vorbeşte cu o deosebită competenţă de arhitectură, de pictură şi mai ales de muzică pentru care arată o pricepere, o sensibilitate cu totul remarcabile.

Iţi dă impresia a fi familiarizat cu toate ideile, cu tot ce a trecut vreodată prin mintea omenească.

Deşi mărturiseşte pasiunea lui pentru citit, deşi vorbeşte de cărţile citite în ritmul de trei pe zi, te întrebi cum şi când a putut acest tânăr care avea 23 de ani pe vremea călătoriei în jurul lumii, să-şi însuşească un asemenea bagaj de cunoştinţe. Dar cuvântul e greşit: nu e vorba de *bagaj*. Toate aceste cunoştinţe au fost sublimate, asimilate, devenind substanţă din substanţa lui, dând o rară şi inapreciabilă cultură. In faţa oricărui spectacol al lumii, cugetă şi ne sileşte şi pe noi să meditām. Ce trebue să căutăm în cartea lui, sânt reacţiunile unui om de o uimitoare inteligenţă, în faţa multiplelor înfăţişări ale vieţii.

De sigur, Blasco Ibanez e mai variat, mai complet, mai instructiv. Cine vrea să cunoască multiplele aspecte exterioare ale lumii, cine umblă după pitoresc, exotism, bizarerii, aspecte, spectacole nebănuite, trebue să citească pe Ibanez.

Nu poţi rezuma o carte ca a lui Huxley în care găseşti *idei* la fiecare pagină. Reflecţiile sale asupra vieţii, civilizaţiei, sânt adesea originale, totdeauna de un interes profund.

Când analizează sentimentele reciproce ale Englezilor cu diferitele clase de Hinduşi, vezi la el dorinţa de a se desbrăca de calitatea lui de Englez spre a judeca obiectiv, şi-şi pune întrebarea atât de arzătoare pentru un Englez: pot Hinduşii să se guverneze singuri? Şi răspunde: Nu ştiu dar nu o ştie nimeni. Nu putem controla prin experienţă adevărul teoriilor contradictorii.

In politică nu există ştiinţă, de oarece nu există laboratorii politice în care să poţi să faci experienţe. Intrucât îl priveşte, mărturiseşte că rămâne indiferent la principiile politice şi că tot ce cere regimului sub care trăeşte, e să-i garanteze securitatea şi să-i dea posibilitatea să lucreze liniştit.

Vorbind de Mahatma Gandhi, spune că sfinţenia şi isteţimea politică sânt rar împreunate. Sfinţenia lui Gandhi i-a dat puterea asupra poporului, dar el nu a avut dibăcia politică necesară spre a trage din această putere cele mai bune foloase.

Huxley e filosof. Dar e şi un mare humorist. Are în cel mai înalt grad simţul ridicolului şi nu poate să lase să treacă vre-o notă comică fără să o sublinieze. Cartea e plină de consideraţiuni neaşteptate, judicioase, adesea amuzante, pe care, ca orice umorist inteligent, nu se sfieşte a le îndrepta chiar în contra lui.

De pildă, privind oamenii care descarcă vaporul, face următoarele reflecţiuni: „Toată activitatea omului se reduce la transportarea unor fărâmi de materie dintr'un punct la altul pe suprafaţa globului. Inţelepciunea Orientului constă a le lăsa acolo unde sânt. Intr'o măsură, înţelepţii Orientului au de sigur dreptate. Multe ar putea, fără pagubă pentru nimeni, să fie lăsate unde sânt. De exemplu aceste părticele de cerneală pe care mă căznesc să le transport dela călimară până la suprafaţa hârtiei".

Mai departe, această reflecţie pe care ar fi putut să o contrasemneze J. J. Rousseau: „Pentru a vedea, pentru a vedea lucrurile cu adevărat, trebue să te serveşti de picioare tot atât de mult ca de ochi".

La sosirea lui în America, reporterii se precipită ca să-l fotografieze şi să-i ia un interview asupra ultimelor evenimente politice. După câte-va ceasuri, are în mână ziare în care fotografiile seamănă cu originalul, dar i se atribue păreri diametral opuse celor pe care le exprimase. Şi exclamă: „Aş fi vrut mai bine să-mi retuşeze figura decât ideile".

Considerând că formele pe care le ia reclama sânt foarte semnificative, reproduce anunţuri extrase din ziare, reviste, cataloage medicale din India. Aci are prilej minunat de a se exercita verva autorului nostru. Cu mult umor vorbeşte de comentatorii care, interpretând texte sanscrite, susţin că vechii Hinduşi au fost superiori tutulor popoarelor şi au cunoscut toate invenţiile moderne. Dintr'o frază obscură, unii savanţi de azi au scos vorba că înţelepţii lor cunoşteau compoziţia chimică a apei. Alţii, că cu mult înaintea lui Pasteur, au descoperit origina microbiană a boalelor. Iar un pasagiu din Mahabharata aduce mărturia că inventaseră dirijabilele...

Dar umorul său nu-şi are scopul în sine, nu vrea numai să ne distreze, ci are vderi mai înalte. Când povesteşte un film stupid pe care l-a văzut alături de spectatori javanezi, e ca să arate că se dau oamenilor din lumea întreagă noţiuni ciudate şi foarte puţin favorabile asupra Albilor şi civilizaţiei lor. Inainte de invenţiunea cinematografului, popoarele de alte rase puteau să creadă că civilizaţia Albilor e ceva măreţ şi minunat, mai mare şi mai extraordinar decât este în realitate. Dar acum? Le prezintăm o lume în care domnesc prostia şi criminalitatea.

Nici micile anecdote ale lui Ibanez nu sunt lipsite de savoare, mai ales când povesteşte câte o întâmplare personală. In Egipt, la picioarele giganticelor statui ale lui Memnon, se simte mişcat când vede pe un Beduin care, renunţând la viaţa nomadă a strămoşilor săi, ară cu un măgar şi o cămilă, acel pământ cultivat timp de zeci de secole, de atâtea generaţii. Şi zice: „Câtă simplicitate în acel ţăran egiptean, indiferent la schimbările de guvern şi de religie, cu toată atenţia îndreptată asupra pământului mocirlos care-l hrăneşte..." Se uită la el cu simpatie, regretă că nu-i poate vorbi pe limba lui, simte dorinţa de a strânge mâna lui noduroasă. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândul, ţăranul se apropie, face o plecăciune, şi zice: „Bacşiş"...

La întoarcere, împreună cu 23 de lăzi mari şi numeroase colete pline cu achiziţiunile lui exotice, aduce şi următoarele convingeri: Oamenii au rămas aceiaşi; progresele sunt exterioare, nu sunt decât mecanice şi materiale. Revoluţia cea mare, ar fi o revoluţie interioară. Suntem datori să ne croim un suflet nou, să distrugem în noi egoismul şi atunci toţi oamenii vor practica abnegaţia şi toleranţa, cunoscute azi numai de câteva spirite privilegiate.

Huxley zice: Orice călător aleargă după o fantomă care, veşnic, îi scapă; speră neîncetat să descopere un nou mod de viaţă care să fie fundamental diferit de cele pe care le cunoaşte. Viaţa rămâne fundamental aceiaşi.

Huxley se întoarce din călătoria sa mai bogat în experienţă, dar sărăcit de convingeri. Numai ignorantul e convins că el are dreptate. Cu cât cunoştinţele şi experienţa cresc, cu atât se adânceşte îndoiala. Dar păstrează totuşi o convingere, aceia că valorile spirituale stabilite sunt îndreptăţite şi că ele trebue păstrate. Călătoriile aduc convingerea despre diversitatea, dar şi despre uniformitatea omenească. Religiile, codurile de morală, formele de guvernământ şi ale societăţii variază la infinit. Totdeauna şi pretutindeni au fost cinstite bunătatea, frumuseţea, ştiinţa, spiritele creatoare.

Drept concluzie, aş zice că — din motive cu totul diferite — amândoi scriitorii de care ne-am ocupat, au dreptul la acelaş sentiment din partea cititorilor: recunoştinţă.

Lui Blasco Ibanez îi suntem recunoscători că şi-a dat osteneala să adune un bogat material, pitoresc, instructiv. Lui Huxley, că ne-a deschis o portiţă spre comoara nesfârşită a intelectualităţii sale.

VICTORIA GHEACEOIU

Cronica gastronomică

Bilanț de fine de an

Curând se împlinește anul decând am aruncat această rubrică în apele cenușii ale opiniei noastre publice, ca un voloc. Acum, că l'am tras la mal, va să aleg galoșul și cutia de conserve goală, de ramura de mărgean și să caut în carapacele de sidef ale scoicei, bobul de mărgăritar.

Cu toate că am făcut aci, ceia ce nici n'am făcut nici voi face în literatura mea, adică am ținut pe cât mi-a stat în putință seamă de preferințele cititorilor, în măsura în care s'au manifestat, nu m'am învrednicit și ca să fiu sincer mi-a lipsit și buna-voința, să răspund fiecărei scrisori în parte. Am înaintea mea un impresionant maldăr și alături câteva, care cântăresc cât toate celelalte la un loc. Unele sunt elogioase (foarte puține), altele agresive (cele mai multe), unele ironice, trei spirituale, patru pedante, câteva deadreptul idioate și una, datată Bazargic, patriotică. Autorul îmi notifică în termini hotărîți că e, ca și mine, moldovean și că rețeta de cozonaci pe care am comunicat-o în numărul de Paști al revistei, nu e rusească, așa cum pretind eu, ci curat moldovenească. *La finele scrisorii mă somează să* retractez, *anunțându-mă că în caz contrar,* mă va împușca. *Dealtfel, această rețetă a produs scandal, ceia ce dovedește că publicul nostru nu e indiferent la ale gurii, ba că e capabil chiar de pasiuni. Pe creasta valurilor de indignare pornite din masa compactă a gospodinelor protestatare, se iveau epigramiștii* ad-hoc, *ca delfinii, împroșcându-mi mie manuscrisul cu stropi amari de apă, mai mult sau mai puțin sărată. Replica le-a dat-o tuturor domnul doctor Cădere, din Iași, care, mi-a trimis un excelent și foarte bine crescut cozonac, făcut* după această rețetă. *Ii mulțumesc și felicit meștera care l'a executat.*

Variația temelor din toată corespondența adunată în tot cursul anului nefiind prea mare, nu mă voi ocupa de fiecare categorie de scrisori separat și metodic, ci mă voi mulțumi să fac câteva însemnări sumare pe marginea lor, privite în bloc. In cele ironice, ca și în cele pedante și ca și în cele agresive, trei întrebări, revin fără greș, stereotipe:

1) De unde până unde te pricepi dumneata la bucătărie?

2) Ce, ești bucătar ca să înveți pe alții ce și cum să mănânce?

3) Cum te poți înjosi până acolo, încât să tratezi sub semnătură asemenea subiecte?

Răspund:

1) Această întâmpinare legitimă, îmi stârnește, nu atât prin ea însăși cât prin tonul pe care în genere e făcută, o nostimă amintire:

In casa unui prieten care învitase lume la o petrecere, se stinsese lumina. A telefonat la uzină, după un electrician. Până să vie specialistul însă, vezeteul unui cunoscut reparase stricăciunea. Electricianului i s'a dat un bacșiș, spunându-i-se că nu mai e nevoie de el. Pe culoar, măcar că primise bacșișul, l'am auzit răstindu-se la vezeteu:

— Ce te-ai amestecat, domnule? De unde și până unde te pricepi dumneata la electricitate?

E inutil să adaug că și musafirii prietenului meu erau în drept să se întrebe și chiar să se mire, *de competența nebănuită a vezeteului, dar nu-i așa că ar fi fost absurd* să se irite?

Dar, pentrucă unii preferă răspunsului prin pildă, pe cel direct iată-l și pe acesta:

Cunoștințele practice le-am adunat prin observație, *pe cele teoretice prin* lectură. *Punct.*

2) Măcar că nu-s exercitat în mânuirea satârului, această întrebare sunt ispitit s'o despic în două, ocupându-mă pe rând de fiecare parte. Așa dar:

a) *Nu numai că nu sunt bucătar, dar cu toată admirația pe care o am pentru această nobilă ocupație, personal îmi repugnă să-mi introduc mâna în interiorul unei păsări moarte și nici nu-mi place măcar să fiu față la curățirea unui pește, sau la jupuirea unui miel. Aspectul cărnei crude mă scârbește și îmi displace să mi se amintească la masă că racul pe care îl savurez a fiert de viu. Singurele operații culinare la care accept să asist sunt sosurile, a cărora savantă complicație mă uimește și dulciurile care mă interesează mediocru.*

b) *Afirm: nu e nevoie să fii bucătar ca să înveți pe alții ce și (mai ales), cum să mănânce (ar fi chiar regretabil să mănânci ca un bucătar și să gătești ca un cugetător).*

Și demonstrez: Dl. C. Brăiloiu scrie cronici muzicale, dl. Suchianu cinematografice și dl. H. Blazian plastice. Sunt convins că nimeni nu i-a cerut d-lui Blazian să semneze tablouri, nici d-lui Brăiloiu să cânte din contrabas, nici d-lui Suchianu să joace într'un film. Atunci de ce să-mi pretindă mie cetitorul să fac pârjoale? Q E. D.

3) A treia întrebare (de ce n'aș spune-o?), e un întristător indiciu de incultură. Dacă acei care au formulat-o și care par a fi oameni eminamente serioși, și-ar fi sacrificat puțintică vreme mai cercetând, așa, în momentele libere, din cele literaturi străine, desigur că ar fi renunțat la ea. Fără să se fi ostenit până în îndepărtatul orient asiatic, unde țări ca Persia, India și China s'au impus atenției străine printre altele și prin rafinamentul bucătăriei lor și fără să fi luat act că în antichitatea greacă și romană regi, împărați, artiști de toate felurile și mari poeți, nu s'au sfiit să boteze mâncările pe care le născoceau sau apreciau, cu numele lor, dar în istoria modernă ar fi găsit suficiente motive care să-i rușineze de ceia ce-au spus. Un istoric literar se poate convinge cu ușurință că în literaturile balcanice sunt puțini scriitori care au actualmente stilul bucătarilor *francezi din veacurile trecute. Dar în afară de* specialiști, *cele mai ilustre nume ale Franței se împletesc pe frigări și melestee ca vița pe harac: contele d'Artois, principele de Condé, principele de Guéméné, ducii de la Vallière și de Duras, marchizul de Brancas, monseigneurul de Belloy, arhi-episcop al Parisului, Jourgniac de Saint-Méard, marchizul de Villevielle, mareșalul de Richelieu, Cambacérès și marchizul de Cussy, ca să nu citez de cât pe cei câțiva pe care mi-i amintesc în fuga stiloului. și-au câștigat un just renume în gastronomie.*

O bibliografie completă a scrierilor franceze în această materie, ar ocupa în întregime toate coloanele revistei. E destul să spun că Alexandre Dumas-père a publicat un dicționar gastronomic și că la noi în țară, una din cele mai vechi cărți de bucate *e semnată de* Mihail Kogălniceanu și Kostache Negruzzi. *In zilele noastre oameni de știință ca Babinsky (Ali-Bab) și scriitori ca Paul Reboux scriu deadreptul și fără sfială cărți de bucate. Așa că putem conchide că:*

Nu există subiecte idioate, ci numai redactori tâmpiți.

*

In scrisorile puse deoparte, o Doamnă care se dovedește o cunoscătoare emerită îmi reproșează că îmi pierd vremea, ocupându-mă de lucruri femeiești. Imi pare nespus de rău că trebue s'o contrazic, dar după cum am mai spus-o și, vorba lui Cațavencu, dacă n'am spus-o o repet, în bucătărie femeile n'au inventat nimic. Istoria bucătăriei e o istorie a bucătarilor. *De abea câteva dulciuri și, după câte știu,* les filets de volaille à la Bellevue *(datorite marchizei de Pompadour),* les chartreuses à la Mauconseil, les poulets à la Villeroy și les cailles à la Mirepoix, *poartă nume de* autoare. *Incolo, toate mâncările de* autori.

In rezumat mă pot declara mulțumit că într'un an de activitate pe această cale, am putut deștepta interes, *fie și ostil. Că unul scrie că într'o rețetă de mine dată care îi părea neverosimilă, îmi bat joc de public și că altul înțelege că dacă scriu că împărtășania e originea aperitivului, insult* clerul românesc *și se supără în gazeta lui de provincie, nu are nici o importanță față de faptul pozitiv de a fi deschis o pârtie nebătută în publicistica noastră și de-a aduce modesta mea contribuție la consolidarea ei.*

Mă bucură de asemeni faptul că pentru mulți patroni de local și șefi bucătari, observațiile mele n'au fost literă moartă (specialistul e mult mai docil ca diletantul și gospodina). Dar ceia ce mă bucură mai mult decât toate e faptul că mirosul de bucate care se ridica din rubrica mea, a stârnit apetitul muzei satirice a multor humoriști. mai înainte necunoscuți. Epigramele soseau cu duiumul în bucătăria mea literară și martor mi-e Dumnezeu și dl. M. Sevastos că îndată ce le simțeam pe limbă dramul de sare, imediat le dam la tipar, cu toate că se îndreptau împotriva mea.

Dar dacă n'ar fi avut efect decât minunata poezie pe care Domnișoara Otilia Cazimir mi-a adresat-o în această revistă și pentru care îi mulțumesc și pe această cale, osteneala mea nu va fi fost zădarnică. Și mărturisesc că, oricâtă adversitate aşi întâlni și oricât m'aşi convinge de zădărnicia trudei mele săptămânale, munca acestui an mi s'ar părea de tot plăcută, dacă aşi şti că va mai scrie una.

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

Institut pentru prelungirea vieții

Unul din amicii mei cei mai joviali mă întâmpină ieri cu jurnalul desfăcut și cu aceste cuvinte:

— Tot americanii mai ingenioși și mai plini de bun simț. Uite ce scrie aici: că s'a înființat un institut pentru prelungirea vieții, care dă consultații preventive oamenilor sănătoși. Te duci să te vadă doctorul dacă n'ai vreun început de boală sau vre-o predispoziție și în chipul acesta te cauți din vreme și-ți prelungești viața. Noi n'avem asemenea institut, dar am să aplic principiul și am să mă duc din când în când la doctor.

Eu râsei cu oarecare scepticism, ceeace supără în chip evident pe amic.

Peste câteva zile îl întâlnii din nou, dar cam adumbrit.

— Ce e cu tine? — zic eu.

— Sunt puțin cam îngrijorat. Am fost la doctor, știi, așa în consultație preventivă, fiindcă tușec uneori când fumez, și doctorul mi-a spus că nu găsește nimic dar că, spre mai multă siguranță, e bine să-mi fac o radiografie și analiza sputii. Te pomenești la vre-o surpriză.

Peste câteva zile îl întâlnii din nou și mai întunecat.

— Am făcut radiografia, dar m'am cam mișcat în timpul operației, așa încât nu sunt sigur de ea. Nu prea am poftă de mâncare. Am să mă duc la un doctor de stomac, știi, așa preventiv, nu strică.

— Prostule, i-am strigat eu, să nu cumva să faci una ca asta, că ești om pierdut. Te doare ceva, te simți bolnav, nu dormi noaptea?

— Ba nu.

— Atunci ce-mi tot bați capul cu doctorul? Fii cumpătat, fii mai cu seamă voios, trăește intens și cu socoteală și asta e cea mai bună prevenție. Nu te duce la doctor! Doctorul o să dea din cap evaziv, o să bănuiască cel puțin că ai idei fixe, o să-ți prescrie medicamente ca să-și facă meseria și o să te bage în sperieți. O să începi să te observi cum mănânci, cum dormi, cum mistui și cum expectorezi. Și dacă te-o pune nenorocul să-ți asculți inima, te vei îmbolnăvi de inimă. Tu nu vezi care e suferința lumii noui? Nevroza. Prea multă îngrijorare, prea multă conștiință a vieții, din care rezultă o diminuare tocmai a vieții. Dacă pasărea din colivie ar ști că are să moară mâne, ar mai cânta azi așa de frumos? Ceeace face sănătatea vieții animale este lipsa de conștiință a funcțiunilor fiziologice, liniștea existenței. Examinează-te din când în când la doctor și vei deveni un bolnav închipuit, un om nefericit, incapabil de bucuria vieții.

Institutul american de care îmi vorbești este un institut pentru scurtarea vieții. Căci odată și odată ne vom îmbolnăvi de ceva. Dar a ști cu douăzeci de ani înainte că ne vom îmbolnăvi de acel ceva e a ne multiplica suferința cu douăzeci. Dă-l încolo de doctor preventiv și hai să bem un pahar de vin.

ARISTARC

In cursul acestei luni
va apărea

Aventurile din Strada Grădinilor

— Roman —
de M. Sevastos

I n s e m n ă r i

Lectura

Chiar dacă ne-am gândi numai la cărțile frumoase, am saluta cu plăcere revenirea frigului. In adevăr cărțile constitue o parte și nu cea mai puțin remarcabilă din confortul iernii. Pentru cine cunoaște bucuria profundă de-a mângâia paginile în timpul lungilor meditații ale serii își dă seama că nu există voluptate mai plăcută.

In adevăr cartea constituie tot ce e mai bun pentru om. Ea e istoria vieții sale, care e istoria omenirii. Cu ea singurătatea e un cuvânt lipsit de sens. Fără carte n'am putea suporta greutatea vieții căci am fi siliți să-i cunoaștem deplina realitate.

Fagus

„Pe Fagus, — spune Léautaud în N. R. F., — n'o să-l mai întâlnesc la ora douăsprezece pe strada de l'Ancienne Comédie sau pe străzile de Buei și de Seine strigându-mă îndată ce mă zărea traversând și întâmpinându-mă spre marea curiozitate a trecătorilor. De asemenea nu voi mai primi dela el acele interminabile misive scrise pe formulare administrative sau pe dosul prospectelor găsite pe stradă și cu plicuri primite de el pe care ștergea cu grije numele său ca să-l înlocuiască cu al destinatarului și pe care le așeza el însuși dis de dimineață pe biroul meu. N'o să-l mai văd pe Fagus sosind la biroul meu, căutând în coșul de hârtii timbre — pentru fiul portăresei — zicea el.

Sâmbătă în dimineața zilei de 4 Noembrie — el a murit Miercurea următoare — stătea în fața mea încercând să-mi demonstreze diferența între meritele poetice ale lui Béranger, Désaugiers și Bruant. Deodată l-am văzut că se scoală brusc și începe să cânte cu o voce plină nu știu ce melodie de Bruant.

Acest omuleț nervos, veșnic neliniștit, cu pălăria sa „melon" demodată, îmbrăcat cu o pelerină de lucrător și încălțat cu pantofi grosolani, având totdeauna buzunarele pline cu hârtie, distrat, absorbit, urmărind un gând sau altul, era un poet, un scriitor cu o imaginație bogată, un epistolar plin de spirit — puțin prolix și cu un stil cam înflorat după părerea mea — și de-o bogată cunoștință a literaturii.

Fagus era cinstea, desinteresarea, tactul și delicatețea însăși.

Era civilizat și niciodată vulgar. Cinstit, liber, deschis, era un om dintre cei care nu cer nimănui nimic și n'au nici datorii de plătit întrebuințând complimente de fațadă.

Avea și un mic defect. Fagus era circonspect și puțin avar.

Sunt sigur că nici o voce nu se va ridica să-mi contrazică rândurile mele".

Thomas Mann și civilizația

Atitudinea guvernului nazist față de Thomas Mann a făcut să se confunde adeseori ideologia acestuia cu acea a fratelui său H. Mann.

De aceia trebuie de specificat în primul loc că Thomas Mann nu este democratul radical pe care și l-a închipuit adeseori lumea.

El e departe de a admite drept cuvinte de ordine ale vieții moderne, egalitatea, fraternitatea și libertatea. Atitudinea lui este acea a unui pesimist iremediabil care ia lucrurile cum sunt, fără emfază și idealism social și fără prea mare încredere în progresul și regenerarea omenirii. Cugetarea sa este impregnată de filosofia lui Shopenhauer și a decadentului Nietzsche. Dar el protestează nu numai în potriva democrației oamenilor de litere din vremea noastră, ci denunță și falsul lor naționalism. Cârmuirea lumii după el ar trebui încredințată numai celor mai cultivați și mai drepți dintre oameni.

Autorul „Considerațiilor unui om nepolitic", *disprețuește, de altfel, și pacifismul sau așa zisul pacifism contimporan. El se intitulează burghez-conservator, aprobă Constituția germană și crede că progresul internațional nu poate sfârși decât printr'o deziluzie. Spiritul național nu trebuie lăsat să moară, căci cultura personală nu se poate realiza decât în el. Primejdia care ne amenință este năvala masselor al căror suflet e năpădit de credința oarbă în panaceele democrației. Civilizația mecanizată este sclava banului. Principiul utilitar visând fericirea tuturor, se uită că fericirea e lucru relativ, iar utilitarismul profită de această confuzie spre a face pe oameni să creadă că fericirea este viața confortabilă și să identifice credința în Dumnezeu cu încrederea în propășirea materială.*

E bine că s'au rezumat astfel convingerile lui Thomas Mann și s'a stabilit concepția lui despre civilizație, pentru a se cunoaște lămurit atitudinea sa morală.

Educația politică a Germaniei

Intre Jacques-Richard Grein și A. van Gennep s'a iscat o scurtă polemică pe chestia hitlerismului și a națiunii germane, în paginile revistei „Mercure de France".

Primul, combătând cu savantă ținută principiul hitlerismului, arată că una dintre sursele filosofice ale nebuloasei ideologii care turbură Germania contimporană trebue căutată în partea primă a filosofiei lui Schopenhauer: „Lumea ca voință"... Numai voința fatalistă, oarbă, este luată în considerare.

A. van Gennep vede mai degrabă în Kant etatistul și moralizatorul imperios din „Critica rațiunii practice" pe inspiratorul politicei de azi. Germanii însă n'au știut niciodată ce este libertatea. Au fost obișnuiți totdeauna să aibă stăpân. „Disciplina" lor de care fac atâta caz, echivalează cu negația libertății. Germanii nu vor ști ce este libertatea decât după experiența hitleristă.

In Franța, 35 milioane oameni din 40, știu ce este libertatea în artă, în politică și de gândire. Dar pentru asta a fost nevoe de o educație lungă prin presiuni (Napoleon I, Ludovic XVIII, Napoleon III), prin explozii (1830, 1848, 1870) și prin șovăeli (Carol X, Louis-Philippe, Imperiul liberal, Mac-Mahon). „Câți germani, în 1789-1800, erau capabili de a înțelege acest cuvânt de „libertate"? Nici treizeci, cred. Câți după 1870? Nici o mie. Și câți după 1918-1928? Nici un milion".

„Presiunea progresivă" ar fi cea mai bună educație posibilă pentru poporul german, silit să nu recunoască libertatea decât sub forma „germanică" barbară.

Ceeace face Hitler, nu e aplicarea unui principiu nou, ci adaptarea cât mai repede posibilă la condițiile rousseau-iste și revoluționare franceze a unei masse rămasă amorfă.

Problema care interesează pentru viitorul Europei constă în a se ști câți ani de presiune și cataclisme vor trebui pentru instruirea psihică a Germanilor și ridicarea lor la nivelul Englezilor și Francezilor.

Eduard VII și epoca sa

André Maurois a renovat acel gen literar care în Anglia a cunoscut totdeauna cel mai desăvârșit succes: biografia.

Maurois cunoaște admirabil pe Englezi, limba, decorurile și ritmul vieții lor. Și știe cum gândesc și cum le bate inima. Iată pentruce în jurul unui personagiu central poate anima o întreagă epocă. Cu Disraëli ne-a descris era victoriană.

Cu „Eduard VII et son temps" ne ajută să înțelegem o țară, care alături de Franța, e singura ce reprezintă azi civilizația și libertatea.

Inainte de-a fi regele Angliei și împăratul Indiilor, Eduard VII a fost un prinț al Parisului, unde a trăit multă vreme și-a avut nenumărați prieteni. Numele său este menționat de toți scriitorii care vor să redea atmosfera celui de-al doilea imperiu, a eleganței și veseliei dela Boulevard. Era nelipsit de la Jockey-Club, dela teatre, purta favoriți, părul frizat, monoclu rectangular și lansa moda.

Era ținut departe de preocupările politice de către mama sa și miniștrii ei. Victoria nu simpatiza pe Francezi pentrucă îi socotea ușurateci și vanitoși. Ea își blamă fiul când acesta voi să intervină pe lângă Friederich al Prusiei pentru eliberarea prietenului său Gallifet, prizonier la Sedan.

Republica nu-i plăcea. Reveni însă cu timpul asupra prejudiciilor, după ce se împrietenise cu Gambetta și cu Clemenceau.

Eduard VII a fost rău instruit, îmbuibat de tot felul de lucruri, crescut într'un chip prea rigid. Avea însă o natură fericită, mult bun simț și o excelentă memorie. Foarte realist, se arăta metodic și punctual cum fusese și Victoria. Era fără cultură și nu citea niciodată. Era amabil și ospitalier.

Mama sa, geloasă de puterea ce deținea a împărțit-o cu prințul Albert pe care-l adora; și-a îndepărtat astfel dela toate afacerile tronului fiul, care abia la 60 ani a putut juca un rol politic. Nimeni nu și-a închipuit însă că un epicurian atât de hotărît va fi în acelaș timp și un adevărat om de Stat.

Profund constituțional, a fost arbitrul partidelor politice și primul reprezentant al poporului său în fața lumii.

Eduard VII fu cel dintâi om care a înțeles că Anglia trebuia să iasă din izolarea de până atunci. A încercat întâi o apropiere cu Germania, dar nepotul său Wilhelm II îl refuză. Atunci Eduard își întoarce privirile spre Franța și Rusia.

Eduard VII era binevoitor și prudent. Nu doria războiul. Ceru numai Germaniei un acord asupra construcțiunilor navale.

Germania refuză și Anglia a înarmat ca să nu fie surprinsă, tot așa cum Franța în fața preparativelor militare de dincolo de Rin, a recurs la serviciul de trei ani, tot așa după cum mâne în fața provocațiunilor germane, se vor lua din nou precauțiuni.

Cărți

IOAN GEORGESCU: *Cântece din umbră.* Ed. „Universul" București 1934. Prețul 40 lei.

CONST. T. PETRESCU: *Mâna cu patru degete.* (Roman detectiv). Prețul 20 lei.

BENJAMIN GARTENBERG: *Un strigăt care te răpune.* (Mizeria din ghetto-ul botoșănean) Tip. „Viitorul" Botoșani, 1933. Prețul 20 lei.

Ziare

Pământul No. 52—54 (Dec.).
Omul No. 11 (Dec.).
Porunca Vremii: No. 43 (Decembrie).
Lumina Poporului (Dec.).

Poșta-Redacției

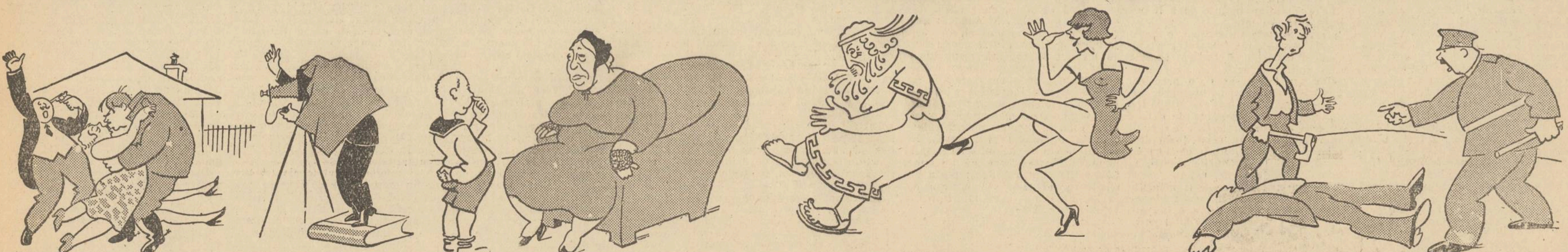
Manuscrisele semnate cu inițialele de mai jos nu se publică, neîndeplinind condițiunile:

București: O. D.; A.; R. R. A.; I. S.; M. C.; H. R.; N. P.; I. L.; L. S.; E. E.; M. A.; P. R. M.; Coca; Joyce; A. C. A.; N. C.; I. A.; T. G.; C. P.; M. Z.; N. I.; G. G.; P. H; V S.; N. V.; G. S.; E. P.; S. C.-Roșiori; V. B.; Un cântec pentru tine; N. I. V.; V. Gr. F.; M. L.; G. S. S.; P. B.; N. I.; D. A.; M. S.; M. G.; M. T.; N. L.; J. C.
Ploești: T. S.
Iași: A. A.; M. M.; V. C.; M. B.; V. C.; Ay.
Pașcani: N. V.
Călărași-Ialomița: N. B.
Ardeal Tulcea: I. Gh. I.
Râmnicul-Sărat: H. V. R.
Curtea de Argeș: E. I. V.
Hârlău: I. G.
Aiud: D. M.
Paris: P. C.
Vaslui: V. M. M.; P. S.
Rădăuți: C. A.
Cernăuți: N. V.; Teomar; B. Th. Ț.; S. M. R.; M. C.
Târgoviște: I. D. S.; I. P.
Chișinău: I. L.
Butoești-Mehedinți: S. N. Ș.
Logrești: P. C.
Drăgănești: L. C.
Scăești-Dolj: T. I. Ț.
Ada Kaleh: I. S.
Galați: M. St.; M. M.
Petroșani: Gh. M.
Predeal: B. S.
Cluj: E. Z.
Caracal: V. D. R.
Tulcea: A. C.
Corabia: M. M. A.
Câmpina: M.
Oravița: I. R.
Roman: H. L.; F. A.; I. T.
Olișcani-Orheiu: E. G.
Botoșani: V.
Ungheni: A. M. U.
Dorohoi: C. P. G.; V. P. D.
C.-Lung: I. H. M. N.
Craiova: Gh. I. C.
Sibiu: V. D.; N. M.
Brăila: M. B.
Silistra: C. C.

Următoarele manuscrise nepublicabile n'au nici o indicație relativ la adresă.

N. I. P.; F. C. P.; I. F.; M. R.; Gh. A. V.; A. V.; Z. M.; Gr. P.; St. M. T.; G. Z.; G. I. M.; Gh. L.-Olt; Miorița; N. P. Dor; V. Zl.; T. C.; L. G.; A. C.; C. V. S.; G. I. C.; C. E. L.; G. G. I.

Urmarea în no. viitor. — M. S.

Din viață — nu din cărți!

— Petrișor maică, știi tu ce e aia stare de asediu?
— Când vine tăticu doar la miezul nopții

Bătrânul teatru și comedia muzicală

— De, dom'le sergent, dacă n'aveam alt argument în discuție

Atelierile „ADEVERUL" S. A.

Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 685
DUMINICA 21 IANUARIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Ana'ema asupra intelectuali'or

Din indicaţia evenimentelor consumate, până acum ştiam că numai în lotul stângei extreme (sindicalismul revoluţionar şi leninismul) intelectualii sunt suspectaţi şi încercuiţi de privirile duşmănoase ale muncitorimii.

Dintre doctrinele revoluţionare notorii, sindicalismul sorelian din principiu neagă orice valoare şi ridică orice rol intelectualilor într'o viitoare organizare a societăţii, după criteriul elitelor muncitoare.

Anarhismul teoriei soreliene, îi imprimă acesteia un caracter utopic.

O dură ostilitate împotriva intelectualilor s'a putut observa şi în etapa primă a revoluţiei ruseşti. Ura împotriva lor avea însă mai mult o semnificaţie politică. Numeroasele „trădări" de care s'au făcut vinovaţi intelectualii faţă de regimul nou şi cauza muncitorească, justificau oarecum această ură. Ea a fost din plin întemeiată, după identificarea intelectualilor în faimosul complot al partidului industrial din Moscova. In acel complot, ei s'au dovedit categoric elemente contra-revoluţionare. Republica muncitorilor s'a ferit însă de greşala generalizării şi nu a decretat ca duşmani ai clasei muncitoare pe *toţi* intelectualii. Acum s'a revenit la sentimente mai bune faţă de ei, şi-i utilizează la împlinirea planurilor cincinale, creindu-le, chiar excelente condiţii de muncă şi creaţie.

Iată însă că fenomenul acesta se repetă şi în „revoluţia naţională" a Germaniei.

Gottfried Benn, un fost bolşevizant, convertit la doctrina rassei şi mitului germanic odată cu instaurarea la putere a lui Hitler, a scris o carte „Intelectualii şi Statul nou" care a fost primită cu ditirambice elogii, frizând ridicolul, de către presa germană care mai există.

Acest Gottfried Benn, despre care presa excelenţei sale cancelarul crede că viitorul va vorbi mult, este pur şi simplu furios pe intelectuali. Este furios pe această categorie ciudată de oameni din multe motive, ne asigură el — fireşte cu argumente procurate tot de către intelect. Iată unele din ele:

1. Inteligenţa este o toxină cu putere dizolvantă, nimicitoare. Ea, această blestemată însuşire umană care este inteligenţa, distruge elanul acţiunii prin exerciţiul continuu al analizei raţionale (Entuziasmul primitiv al batalioanelor de asalt a fost, aceasta e foarte adevărat, adesea risipit prin critica intelectualilor, aşa cum se risipeşte întunericul la apropierea fâşiilor de lumină).

Funcţiunea esenţială a inteligenţei ar fi, după ingeniosul autor, numai distrugerea. Intelectul creiază antinomii dialectice irezolvabile, care seamănă perplexitatea în spirit, cu efecte de radicală neutralitate a acţiunii. Inteligenţa, după cum se vede, este un *instrumentum diaboli,* care duce deadreptul la apatia creaţiei (Schöpfungsapathie).

2. Intelectualii ar fi contra ţării. (Comuniştii îi considerau contra revoluţiei). Gottfried Benn face aluzie la acei care nu s'au putut ralia revoluţiei miliţienilor hitlerişti. „Ţara" este aci numai cei încadraţi misticei hitleriste. Restul e duşmănie. Acelaş periculos exclusivism l-a practicat şi fascismul. Evident că intelectualii sunt împotriva „ţării" care răpeşte libertatea de gândire, impunându-ţi norme de creaţie, agreabile unui regim al momentului.

Acum, dupăce intelectualii l-au adus la putere cu teoriile lor seducătoare, şi cu argumente favorabile socializării, canalizând clocotul nemulţumirilor dense ale massei, acest regim se întoarce împotriva intelectualilor, sub motivul că aceştia ar fi „contra ţării". Adică împotriva lui, a acestui regim. Cei care îl aprobă, ca doctorul Goebels şi Rosenberg, sunt glorificaţi. Gottfried Benn condamnă însă pe *toţi* intelectualii, din principiu. (Insuşi Hitler care este foarte, foarte puţin intelectual, o recunoaşte spre marea satisfacţie a „anti-intelectualiştilor" germani, a afirmat într'o întrunire populară, cu vocea crispată, răguşită şi gravă ca sunetul de orgă deranjată, că lui „puţin îi pasă de intelectuali şi de ceeace spun ei". Aversiunea aceasta mărturisită a fostului zugrav, este oarecum explicabilă, date fiind antecedentele educaţiei sale de autodidact).

Dar acest „anti-intelectualism" fanatic nu este şi el tot o invenţie a intelectualilor? (Să ni se ierte apropierea, dar Gottfried Benn ar fi trebuit de multă vreme să se împrietenească cu... evreul Henri Bergson). Pentru a nu adumbri înverşunata ură a lui Benn, nu stăruim asupra acestei delicate chestiuni.

3. Intelectualii sunt apoi contra eroismului. Gottfried Benn vrea să spună contra militarismului german, dela care se aşteaptă revanşa. Câte nu aşteaptă Germania de azi din partea acestui militarism agresiv capabil de eroisme ca cele din 1914—1918.

4. Statul nou german este însăşi expresia Statului autoritar, forma ideală a Executivului. Prin urmare împotriva desbaterii, a discuţiei colective a problemelor (corpuri legiuitoare), adică împotriva intelectualilor şi a civilizaţiei pe care numai ei o ajută să progreseze. Noul stat nu are nevoe de această specie de oameni obişnuită să treacă orice problemă prin creuzetul raţiunii critice. Din punctul lor de vedere, hitleriştii pot să aibă dreptate. Da, sigur au dreptate. Căci să ne gândim un moment, ce s'ar mai alege din hitlerism după o riguroasă analiză şi examinare critică în lumina argumentelor logice, cărora trebue să reziste orice doctrină, orice valoare?

5. Intelectualii trebuesc desfiinţaţi, pentruca astfel *tipul biologic* să se poată dezvolta în ordinea hitleristă.

Tipul biologic, adică omul cavernelor (cu cap tare şi coarne de rinocer, cum îi place lui Benn să şi-l imagineze spre hazul şi desfătarea unui Robert d'Arcourt), aşa cum e el, primar şi necomplicat este omul viitorului, fără „Schöpfungsapathie". Intelectualul este cu „Schöpfungsapathie" zice Benn. Deci intelectualul trebue să dispară. Lumea de mâne, lumea nouă, în splendoarea ei biologică (se va putea atinge cândva înălţimea celor din cavernă, invidiaţi de Benn?) se dispensează de naturile complicate şi întrebătoare. Tipul biologic e anti-dialectic, zice Gottfried Benn; şi-l credem, fără rezerve. Indoiala se iveşte numai în chestiunea dacă acest zeu al cavernei, cel mai biologic dintre exemplarele cunoscute ale speciei umane, va fi tipul viitorului. Cât timp va mai pâlpâi flacăra raţiunii pe acest pământ, de acest lucru sunt motive să ne îndoim.

Iată câteva argumente aduse de Benn. Reţinem din enunţarea lor antipatia dreptei extreme pentru intelectuali.

Se ridică aci o problemă mai gravă şi demnă de observat: de unde această ură împotriva intelectualilor, atât în concepţia stângii cât şi a dreptei revoluţionare?

N. TATU

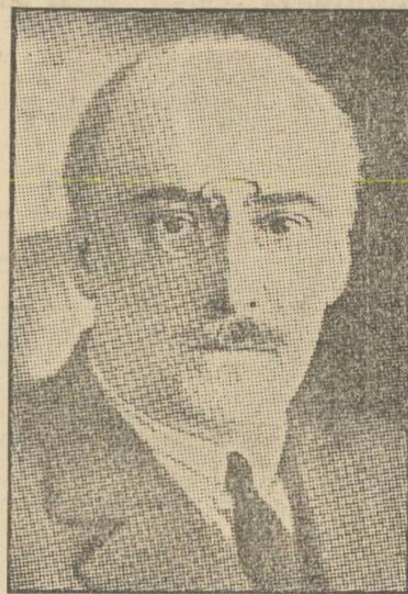

HELADA

I. G. Duca şi Literatura

Acum câţiva ani am fost delegat de „Adevărul Literar şi Artistic" să întreprind o anchetă de ordin literar în rândul personalităţilor de seamă ale politicii noastre. Această anchetă avea de scop să arate ce preferinţe au fruntaşii noştri politici în domeniul literaturii, ce autori români şi străini citesc şi care e cartea lor de căpătâiu. Am stat de vorbă cu câţiva foşti miniştri, şi am publicat la timp răspunsurile domniilor lor.

Aveam note luate dela încă vreo câteva personalităţi. Printre ele găsesc acum răspunsul mult regretatului I. G. Duca. Moartea lui impresionantă redă astăzi declaraţiilor sale din acel timp, toată actualitatea.

I. G. DUCA

Răspunsul lui I. G. Duca

— Ce scriitori prefer şi care e cartea mea de căpătâiu? Răspund că unui om politic nu-i îngădue timpul să poată avea preferinţe literare. Preocuparea lui de căpetenie e să se ţie la curent cu evenimentele politice şi să mediteze asupra unor reforme în ritmul progesului timpului, în interesul neamului căruia el aparţine. Din acest punct de vedere literatura nu-l interesează decât numai dacă ea poate să-l ajute în evoluţia activităţii lui politice, furnizându-i, fie un material de natură documentară, fie fapte sau personagii care prin situaţia lor să-i poată servi de comparaţie pentru demonstrarea unor anumite teme. După cum vezi, unui om politic îi e greu să aibă o operă literară de căpătâiu şi când acel om îţi va declara că o are, va fi o dovadă că a trecut politica pe planul al doilea şi acum are răgazul să se gândească şi la alte lucruri. Aceasta e părerea mea. Dar nu trebue să tragi de aici concluzia că nu citesc literatură. Citesc foarte multă; am mulţi autori preferaţi, atât străini cât şi români. In momente libere mă recreez foarte plăcut citind opere literare alese; dar, ca să păstrez o anumită carte literară la căpătâiu, aceasta n'am făcut-o nici odată până acum...

. . . . .

La sfârşitul convorbirii, I. G. Duca m'a rugat să-l mai vizitez înainte de a le da publicităţii ca să le revadă şi să le complecteze. Dar eu renunţând de-a mai continua ancheta n'am mai trecut pe la el. Şi aceste note au rămas aşa cum le-am redat mai sus.

L. LEONEANU

Faeton

Helios, deşi cu teamă.
I-a dat voe să conducă
Telegarii lui de-aramă
Şi nălucă.

Caii, buimăciţi de goană,
Au aprins în fugă vântul
Şi 'ntr'o nebunească toană
Şi pământul.

Râurile-au fost secate,
Fructele schimbate 'n zgură,
Şi bucatele uscate,
De căldură.

Zews a priceput că nu e
Timp de chibzuit cu sine,
Şi-a pus fulgerul să spue
Cum e bine.

Trăznetul a spart văzduhul
Şi cu Făeton pe dună
A căzut de şi-au dat duhul
Impreună.

N. DAVIDESCU

Hanul

Memoriei pictoriţei Mimi Zavodnicu

Din ce în ce mai vânăt se face cerul serii,
Şi peste toate noaptea se tolăneşte-acum.
Pe unde-a trecut plugul, boroanele durerii,
Scurmând ogorul vremii îl samănă cu scrum.

Şi drumul galopează şi caii se avântă
Şi surugiul straniu se leagănă şi cântă,
Cu sfârc de bici atinge câte-o plăpândă stea,
Şi roţile retează vremelnicia mea.
Iar chipul tuturora ce 'mbătrâneşte 'n pripă,
Se uită 'n amintire cu silă şi regret,
Când surugiul vesel, cu mâna-i de schelet,
Ca pe-un tăciune-şi pune luceafărul în pipă,
Şi râde, peste caii ce poticnesc mereu,
Prin bulgării din bezna spre care merg şi eu.

Inaintăm în noapte şi noaptea intră 'n noi,
In urma noastră soarta zoreşte să se şteargă,
Şi drumu-i tot mai tainic şi lumea-i tot mai largă,
Pământul gras şi negru necontenit aleargă:
Cum să scăpăm de dânsul? Cum să fugim 'napoi?
Cu gurile-i căscate se ţine după noi...
Sunt gata să ne-apuce, aproape, mai aproape,
Şi roţile nădejdii au început să crape.

Mai biciuieşte caii! Sau lasă-i mai domol...
Prin inima mea corbii îşi împânzesc elanul.
Vezi, se zăreşte 'n zare ca o fantomă, Hanul;
Şi gându-i tot mai veşted şi visu-i tot mai gol.
Odaia neagră-aşteaptă cu aşternutul rece,
Din cei ce intră nimeni nu poate să mai plece.

Nu te uita că-s vesel, că-s stăpânit şi cânt:
Ajunşi la Hanul Nopţii, hei surugiu, opreşte!
Deshamă caii vieţii, cu negură-i nutreşte,
Şi vino să bem vinul tăcerii care creşte,

Căci trebuie să mânem cu toţii subt pământ...

GEORGE LESNEA

Dridri

O mare dragoste a lui Vasile Alecsandri

Poeţii, acei iluzionari naivi de altădată, prin detaşarea lor firească de viaţa de toate zilele, sunt recunoscuţi astăzi ca singurii oameni care văd şi simt cele mai multe din realităţile tainice ale naturii, în vreme ce obştea omenească, legată prin simţurile ei şi cerinţele vieţii zilnice, nu vede decât suprafaţa imediată a lucrurilor, care-i acopere, ca un văl des, lumea intimă a naturii.

Pentru poeţi acest văl e mai străveziu. Ei sunt, în privinţa aceasta, cei mai privilegiaţi ai soartei, căci, dacă alţi artişti, un pictor sau un muzicant, pătrund în acele orizonturi adânci, ei nu o pot face decât unilateral, numai prin unul din simţurile lor, văzul sau auzul.

Aşa fiind, cei mai mulţi poeţi, adevăraţii poeţi, au simţit dragostea, adică iubirea sentimentală, iubirea sufletească dintre bărbat şi femee, — văzută de ei în nuanţele frumuseţilor ei şi în potenţele-i virtuale, dincolo de instinct,— ca un prinos minunat al naturii, ca o comoară de armonii şi fericiri; în voinţa dragostei de a fi unică, absolută, ei au văzut un elan al fiinţei noastre spre infinit, infinit de bine, de frumos, de simpatie şi de conştiinţă umană; în dorinţa dragostei de a fi eternă, ei au văzut un simbol, o verigă de aur prin care circulă curentul din lanţul eternităţii.

Alecsandri este din numărul lor. Pentru el, dragostea de femee a fost un bun atât de preţios şi atât de sfânt, că el simţea această dragoste întinerindu-l, dându-i aripi, ridicându-l de-asupra mizeriilor vieţii, idealizându-l, — îndumnezeindu-l, — cuvântul e al lui şi poate numai al lui.

Pentru el, femeia avea o menire supremă, misterioasă şi de aceea ea era o făptură vrednică de admiraţie şi de respect, pentru frumuseţea ei, pentru poezia ei, pentru divinaţia ei, superioară bărbatului în simţirea, în gustul, în aristocraţia ei firească, în eroismul suferinţelor ei fizice de pe urma dragostei.

Neapărat, punctul de atracţie care apropie distanţele, era tot frumuseţea corpului femeesc şi la el, pentru care ochii lui aveau un adevărat cult. El spunea, şi a şi scris-o, că nu ştia în care an aflându-se în insula Principilor şi preumblându-se într'o seară pe lună pe malul mării, atenţia lui fu deşteptată la zgomotul vesel al mai multor glasuri femeeşti care păreau că eşeau din mare. S'a apropiat pe furiş de malul unde erau, s'a culcat pe pământ, lăsând ca numai privirea să se poată duce până acolo şi văzu în razele lunii argintii vre-o 20 de naiade dându-se la nebuniile cele mai voluptoase „Mişcările lor, zicea el, puneau în relief o întreagă comoară de rotunzimi, un întreg muzeu de statuarie antică, care mă ameţeau şi mă atrăgeau aşa, că dacă instinctul de conservare nu venea la timp, m'aş fi dus în fundul unei prăpăstii".

Dar dragostea ce l-a pasionat şi i-a inspirat poezie a fost cea sentimentală, cea ideală.

In acest înţeles, a iubit el pe artista franceză Dridri, căreia i-a închinat versuri şi un început de roman intitulat cu numele ei.

Biografia eroinei

Dridri a fost o copilă drăgălaşă, frumoasă şi veselă. Ea se născuse la Bordeaux, rămăsese orfană de mică, venise la Paris la 18 ani, devenise artistă la teatrul Varietăţilor prin protecţia celebrei Déjazet şi fermecă cu talentul ei publicul parizian. Iubită la început, în avere şi lux, de un conte francez care îi oferise un palat pe care îl mobilase ea după gustul ei, având bani la discreţie, şi rămasă liberă, când acesta îşi pierdu toată averea, ea cunoscu pe Alecsandri, în modesta-i locuinţă din Rue du Havre şi iubi pe poetul nostru cu dragostea cea mai caldă şi mai devotată din lume.

Acestea le ştiam mai de mult, dar nu ştiam împrejurările şi amănuntele acestui amor, şi pândeam necontenit ocazia, care trebuia să vie într'o zi, ca să le aflu de la el. Erau două cuvinte care mă făceau să aştept cu încredere. Natură de poet din fire, Alecsandri simţea nevoia de a evada din contingenţele vieţii imediate; în viitor nu mai putea clădi iluzii, din pricina vârstei; rămânea singur trecutul, singure amintirile frumoase, în spre care se îndrepta adeseori. Intr'o zi el îmi mărturisise: „Cu dragostea cu care sue alpinistul până în vârful muntelui, de unde nu se mai vede valea sau nu se vede decât micşorată ca o jucărie, cu aceeaşi dragoste m'am ridicat eu totdeauna pe înălţimea poeziei, de unde nu se mai vede valea vieţii sau nu se vede decât ca o jucărie". Şi altădată: „Acea *gioventu primavera de la vita* a poetului, adică tinereţea pe care o asasinează viaţa de mai apoi, e singura grădină din care culege zilnic flori bătrâneţea". Al doilea cuvânt pentru care aşteptam cu încredere, era că el simţea interesul şi plăcerea imensă ce-mi pricinuiau povestirile lui, şi aceasta-i da un îndemn mai mult.

In adevăr, într'o Duminică seara de început de Iunie, a cărei zi fusese superbă, cum sunt unele zile de Iunie la Paris, şi în care el se plimbase pe jos pe Avenue de l'Alma până la Arcul de Triumf, fiind singuri la masă numai cu d-na Alecsandri, Alecsandri păru mai bine dispus ca oricând. La complimentul ce-i făcui în privinţa aceasta, el zâmbi ridicând din umeri, în vreme ce d-na Alecsandri ciocăni cu degetul în masă şi mă fixă cu privirea în doi peri învinuindu-mă oarecum că-l deochiu. In mijlocul mesei, într'un galì albastru, mai mulţi trandafiri galbeni Maréchal Nil, la care alunecau ochii poetului, din timp în timp. Crezui un moment, că privirea lui asupra lor ascundea o ironie şi că ei erau acolo puşi de mâna cuiva ca o aluzie la adresa d-nei Alecsadri, căreia, zicea râzând Alecsandri, nu-i era teamă de ridicol, fiind geloasă şi acum. Mă înşelasem.

In timpul mesei, cum mânca puţin, el vorbi, între altele, de frumuseţile oraşului Paris, de străzile lui cu perspectivele şi clădirile lor, sobre şi monumentale în acelaş timp, în care, zicea el, în unele zile de primăvară, simţi, că nici într'un alt oraş din lume, un aer de sărbătoare, un suflu de nostalgia tinereţii...

Povestirea aventurii

Pe la 10 ceasuri, ne scularăm dela masă şi trecurăm, ca de obicei Duminica seara, în salonaşul din colţul apartamentului. De astă dată însă, Alecsandri luă în mână vasul cu trandafiri de pe masă, îi mirosi lung şi-i duse în salonaş pe gueridonul de lângă fotoliul lui american, în care se aşeză încet şi cu precauţiune, ridicându-şi poalele redingotei.

— Ai băgat de seamă, zise el, cât e de special mirosul de trandafir Maréchal Nil? E în el „tout un monde", o lume întreagă... orient şi occident... poate şi de aceea că la mine el e legat

de o zi frumoasă din tinerețea mea, — cum mirosul florii de chiparos îmi amintește una din cele mai triste zile din viață... Maréchal Nil îmi aduce aminte de seara în care am văzut de aproape pe biata Dridri, artista de la Teatrul des Variétés, pe care o vedeam de luni întregi pe scenă și eram fericit s'o văd și s'o ascult de la distanță. O ființă unică în felul ei, care împrăștia fericire prin prezența ei la mii de oameni. Când apărea pe scenă, frumoasă și costumată cu gust, de o grație desăvârșită, — de o drăgălășenie fără seamăn, era atâta entuziasm în sală, atâta frenezie de aplauze, atâtea ovațiuni și strigăte de bravo care țineau minute întregi, că tot publicul părea exaltat. După fiecare scenă, aplauzele reîncepeau zgomotoase și nesfârșite, după fiecare act, lungi ovațiuni, flori cu grămada, porumbei legați cu panglici de mătase aruncați pe scenă, valeți de-ai teatrului ce-i duceau pe tave prezenturi de preț.... Fermecase tot Parisul....

Pentru un tânăr de talia și modestia mea de avere, ar fi fost o curată nebunie de a mă gândi s'o cunosc și să-i cer prietenia... Și cu toate acestea, într'o seară, pe când câțiva studenți care făceau coadă la cassa de bilete o zăriseră sosind la teatru și-i opriseră cupeul ei galben cu calul alb ca să o ovaționeze, amestecându-mă și eu printre ei și apropiindu-mă de ușa cupeului, îi aruncai prin geamul deschis, un trandafir Maréchal Nil pe care mi-l pusese la butonieră gazda mea. Apoi, intrat în sală, mai fericit ca oricând, care îmi fu mirarea neașteptată, când, peste o jumătate de oră, văzui pe Dridri, ieșind pe scenă în rolul ei de fată evaporată, cu trandafirul meu pe piept. Surpriza aceasta mă aruncă deodată în al nouălea cer. Inchipuirea, „la folle du logis" le escaladase pe câte nouă până deasupra...

Toată noaptea n'am închis ochii, ca prins de friguri. In schimb, am scris un imn regal, închinat ei, pe care a doua zi, nici mai mult nici mai puțin, i l-am lăsat în plic acasă și, la care, altă minune și mai neașteptată, avui un răspuns de aprobare chiar în seara aceea. „J'aime vos vers, continuez", îmi plac versurile d-tale, continuă... scria ea pe o mare carte de vizită cu en-tête-ul „Tout ou rien". Ce-mi cerea ea, adică versuri, era singurul dar de care puteam fi prodig. Am continuat, și, după două sau trei bucăți și mai înfierbântate, fui invitat la dânsa acasă. Mă mir și acum cum de n'am răsturnat ceva intrând în camera ei, electrizat cum eram. Dar în așa împrejurare, cu cât ești mai rău, cu atâta ești mai bine. Ea era abea de 19 ani, „l'enfant divin", copilul dumnezeesc, cum am numit-o, de un natural și, în casă la ea, de o frumusețe și mai uimitoare... Văzând-o înaintea mea, îmi venea să mă pipăi ca să mă încredințez dacă sunt eu. După ce am cunoscut-o, bunătatea ei, interesul ce purta de soarta emigraților români, dragostea de poezie, spiritul și veselia ei fură nemărginite... Câte zile frumoase, petrecute cu dânsa în locuința ei din Rue du Havre și câte o dată, cu câțiva prieteni români, prin împrejurimile Parisului, și câte lucruri nostime și incidente, uneori comico-tragice, cu cei ce o urmăreau după reprezentații acasă! O florărie de pe Bulevardul Italienilor îi trimise luni întregi, din ordinul unui lord englez ce nu-și da decât o literă din nume, tipul omului negrăbit, în fiecare dimineață la 9 ore precis, câte un buchet alcătuit din cele mai frumoase flori ale zilei. Un sculptor spaniol, cu numele predestinat de Don Amantes, tânăr cu capul svăpăiat și așa de slab de credeai că nu poate sufla o lumânare, și căruia ea nu-i răspunsese la zeci de scrisori, scrise cu cerneală roșie ca sângele, îi promise în cele din urmă că se va sinucide pe scara ei, dacă nu-i va da voe să-i sărute mâna și s'o păstreze ca presse-papier-icoană după ce o va mula...

Proect de căsătorie

După mai bine de un an, trebuind să mă întorc în țară, unde mă chemase tatăl meu și alte datorii, primii într'o zi pe neașteptate o scrisoare de la ea — din Londra, scrisoare plină de simțire, prin care îmi mărturisea că era cerută în căsătorie de un lord englez și mă ruga să viu din nou la Paris ca s'o scap de amenințarea aceasta...

Pe vremea aceea însă, feciorii nu treceau cu ușurință peste sfaturile părinților, iar, pe de altă parte, ezitai câtva timp să-i dau un răspuns, temându-mă ca nu cumva să-i stric viitorul împiedecând-o de a fi soția unui om bine și bogat, față de mine, un paysan du Danube, un țăran de la Dunăre.

Totuși, îi scrisei ceva mai târziu, arătându-i aceste scrupuluri.

Fie din pricina scrisorii mele, fie din alte motive, ea se întoarse la Paris, unde, căzând bolnavă, încetă din viață în câteva zile, cu toate îngrijirile lumii savante medicale de acolo.

Eu am știut lucrurile ceva mai târziu. Când am ajuns la Paris, n'am putut afla decât că biata Dridri avusese o înmormântare de regină, fiind întovărășită la mormânt de tot Parisul distins și iubitor de teatru... Biata Dridri...

Amintirea pe care mi-a lăsat-o ea, e așa de adâncă în sufletul meu că, îmi pare că o am întreagă adeseaori dinaintea mea, cu acel brio de bună dispoziție continuă, cu vorbele ei scânteind de spirit franțuzesc la fiecare moment, cu râsul ei din toată inima răsunând în camera ca cristalul, cu talentul ei de a te înveseli, de a-ți da curaj, de a te face să te crezi că ești ceva, de a-ți revărsa fericire; îi admir talia elegantă, ca trasă prin inel, îi privesc steaua ce-i strălucea în ochi, „steaua ta", zicea ea, o simt punându-și capul de mătase pe umărul meu, și zicând că ar vrea să moară acolo, cu un cuvânt, retrăesc în căldura plină de viață a sufletului ei ori de câte ori îmi vine în minte...

Alecsandri tăcu un moment gânditor.

Apoi, ca și cum ar fi voit să schimbe vorba, alese din vasul de alături un trandafir, cel mai frumos, îl mirosi puțin și oferindu-mi-l, zise privindu-l:

— Cei ce nu cred în Dumnezeu, să privească un trandafir ca acesta!...

Spusele lui Alecsandri erau mișcate în seara aceia, luminate parcă de lumina unei năframe ideale de dragoste ce-i flutura pe față, de o putere vie a trecutului care-i înviora privirea, atitudinea și gesturile.

Tot ce-mi spuse el atunci, e confirmat de lucruri scrise și de documente de ale timpului.

Astfel, poeziile scrise de dânsul în franțuzește la adresa ei, cu ardoarea aceia a momentului, sunt rezumate, poate ceva mai calm, în poezia sa: „*Visul de Poet*", în care zice:

Ea era frumoasă, dulce 'ncântătoare
Ca o floare vie căzută din soare,
Lumea 'namorată și de doruri plină
O slăvea în taină ca pe o regină,
Și pe când nici visul nu'ndrăznea, nici dorul
Până lângă dânsa să-și înalțe zborul,
Gingaș cu iubire, un poet ferice
Prin a lui cântare îndrăsnea a zice:
— Când privesc la tine, scumpa mea iubită,
Ca o liră dulce inima-mi trezită,
Cântă și serbează bunurile vieții,
Farmecul iubirii și al tinereții.
Când privesc la tine, draga mea frumoasă,
Raiul îmi deschide poarta-i radioasă
Și zăresc printr'însa plaiul nemuririi,
Unde ne așteaptă îngerul iubirii...
Și tot ce încântă, tot ce dă uimire,
Tot ce'nalță omul la dumnezeire,
Dragostea, virtutea, dulcea poezie,
Imi șoptesc de tine și mă'nchină ție!..."
Astfel la picioare-i poetul cânta,
Iar ea vărsând lăcrimi, blând îl asculta.
Și'n așa uimire gingașă, adâncă,
Il ruga, zâmbindu-i, să mai cânte încă...

Fericit de iubirea ei, el o întreba ce să-i deie în schimbul divinului ei amor:

— Vrei s'anin pe frunte-ți mărgăritărele,
Salbe înșirate pe raze de stele?
Vrei tu la picioare-ți lumea s'o închin?
Vrei să fii regină cerului senin?
— Dragul meu poete! Nu doresc odoare,
Din a ta cunună vreau numai o floare...
Tu ești visul gingaș ce din zborul său
Varsă încântarea sufletului meu...

Scrisorile eroinei

Puterea dragostei ei se vede și mai bine din ultima ei scrisoare către el, în care ea zice:

„Ah, scumpul meu, îmi tremură mâna scriindu-ți aceste rânduri și inima mi se bate astfel de tare că pare a voi să-mi iasă din sân pentru ca să sboare la tine. Scrisoarea ta iubită e dinaintea mea, dulce, spirituală, plină de simțire, plină de soarele orientului, ea mi-a adus câteva raze fierbinți care au luminat pentru mine cerul întunecat sub care mă aflu de câteva zile, căci, nu știi? Soarta bizară m'a adus la Londra!

„Iți închipuești, iubitul meu, pe biata Dridri, pierdută în negurile Engliterei, tristă, regretând trecutul și neștiind ce-i pregătește viitorul? O! pentru ce destinul ne face să gustăm încântătoarele fericiri depline, dacă este ca mai târziu să le pierdem pentru totdeauna? Pentru ce te-am întâlnit eu pe tine în viața mea, dacă nu mi-a fost permis să mor înainte de a cunoaște amarul despărțirii! Dar ce vorbesc de mine, când tot, tot sufletul meu e aproape de tine? Nu vreau să mai plâng după tine. Nu vreau să plâng, nu vreau să te mai întristez cu jeluirile mele, nu vreau să mă arăt ochilor tăi altminteri, decât cum m'ai cunoscut, veselă și râzătoare.

„Ce voiaj încântător am făcut în compania ta pe marea Mediterană, la Neapol, pe la Malta, pe la Smirna, pe Bosfor, prin toate acele locuri desmierdate de razele soarelui, unde viața cu tine ar fi atât de dulce!... Viața cu tine!... iar mi se umplu ochii de lacrimi.

„Neapolul! Ai văzut Neapolul, dragul meu, și ai avut curaj să te duci mai înainte!?...

„Am întrerupt această scrisoare în timp de câteva ore, pentru ca să mă liniștesc și să-ți pot spune pentru ce mă găsesc la Londra, însă înainte, vin să te sărut ca o soră și să reclam indulgența ta..."

Și ea arată, în scrisoare, mai departe, cum un lord englez care o iubise la Paris în tăcere, veni la ea după plecarea lui Alecsandri, și, reamintindu-i vechea lui pasiune pentru dânsa, îi propuse s'o ia în căsătorie, așteptând la Londra hotărîrea ei. Apoi, ea continuă:

„Scumpul meu! Am luptat cu mine două săptămâni dearândul, în speranța că voiu primi dela tine vre-un răvaș, să-mi vestească întoarcerea ta la Paris, dar în fine pierzând orice speranță și văzându-mă amenințată de a cădea, ca multe dintre cunoștințele mele, în valurile unei vieți svânturate, mi-am pus mâna pe inimă, zicându-ți ție, amicul meu, un adio dureros, și iată-mă la Londra.

„Lord F. face acum pregătirile necesare pentru cununia noastră... Iată, scumpul meu, tot adevărul. Acum, cu lacrimile în ochi, vin să te auz ca să-mi răspunzi, bine sau rău am făcut?... Ori cum să fie însă, sufletul meu va fi în veci cu tine, tu care mi-ai dat cea mai mare fericire pe pământ.

„Adio, iubitul meu, adio! Permite-mi în viitor ca să am ca în trecut un loc cât de mic în inima ta... O dragul meu, nu mai văd ce scriu, lacrimile mă înăbușă... Adio.... scrie-mi. Iți dau ultima mea sărutare și pun tot sufletul meu în ea"...

Dar, cum văzurăm, Dridri se întoarse și muri pe neașteptate la Paris.

Moartea artistei

Gazeta „Le Téatre" din Paris, în numărul ei din 25 Iunie 1851, anunță astfel moartea ei.

„O tânără artistă, cea mai „frumoasă din toate câte le-am „zărit pe scenele teatrelor de pe „bulevarde, a murit în floarea „tinereții. Veselă și grațioasă, ea „poseda calitățile inimii și ale „spiritului. Toți artiștii care au „cunoscut-o regretă în persoana „sa o artistă de talent, și un mo„del perfect de eleganță și de „istețime parisiană... Numele ei „adevărat era: Marie Angélique Chataignez".

Când se întoarse, grăbit și dezolat, Alecsandri o găsi:

Sub o cruce tristă
Tânăra artistă
Odihnește-acuma
singură'n mormânt
Singură, tăcută,
Deapururi pierdută,
Intr'un colț din lume,
sub negrul pământ...

Ce se desprinde din dragostea gentilei Dridri pentru Alecsandri? Care să fi fost pricina acestei atât de mari iubiri, pentru a-l fi preferat pe el, ea, o ființă slăvită de atâta lume și de atâți bărbați, pentru a fi uitat orgoliul ei de rasă, luxul ce i se oferea și rangul social? Răspunsul e ușor: mai întâiu, pentru că el era bine ca om și avea calități sufletești superioare cu care îi inspiră încrederea cea mai mare, dar mai ales pentru că el, cum ziceam mai sus, știuse singur, ca poet, să descopere și să prețuiască acel tezaur încântător de realități subtile ale dragostei, pe lângă care imensa majoritate a oamenilor, trece ca mioapă, și care fac din femee darul cel mai sublim al naturii pe pământ...

Noi care am avut un cult pentru Alecsandri, ca și pentru alți oameni mari ai țării, am reținut marea dragoste a acestei femei pentru el, considerând-o ca o mândrie mai mult a poetului, ca o rază luminoasă din aureola lui.

A doua zi, după cele povestite de Alecsandri și cu ideia unei recunoștinți profunde pentru el, am luat omnibusul Madeleine-Boulevard de la République, și am coborît la cimitirul Père Lachaise, unde, după indicații neprecise, am căutat mai bine de două ore în zadar mormântul bietei Dridri. Umblând prin acel muzeu de monumente arhitectonice, întâlnii, între altele, mormintele lui Molière, Musset, Delacroix, Palma. Lângă mormântul D-rei Mars, o soră a frumoasei Dridri, mă oprii și, în neputință de a face mai bine, smulsei foaie cu foaie trandafirul ce mi-l dase seara Alecsandri, și aruncai petalele lui în aer, zicând încet: Ție, dragă Dridri! Primește-le ca niște versuri parfumate de amintirea ta, ca niște mângâeri catifelate din partea scumpului tău poet Vasile Alecsandri!...

N. PETRAȘCU

Actualități științifice

Radiațiile omului distrug drojdia

Știința a făcut de curând o constatare foarte curioasă: anume că din vârfurile degetelor unor persoane pornesc radiațiuni, capabile să ucidă în cel mai scurt timp, culturile unor anumite ciuperci, ca bacteriile drojdiei.

Se pare că această acțiune stranie e datorită razelor ultraviolete emanate din corpul nostru. E drept că asemenea raze nu reprezintă un caracter comun al tuturor oamenilor, ci se observă numai în cazuri izolate, relevând atunci o stare bolnăvicioasă a organismului.

Celulă fotoelectrică pentru raze ultraviolete

Compania americană „Westinghouse" a pus de curând la punct o nouă celulă fotoelectrică, sensibilă la razele ultraviolete și numai la aceste raze. Stratul emițător de electroni e constituit — la această celulă — din thoriu, metal rar, care n'a fost până acum folosit decât în foarte puține aplicațiuni.

Catoda celulei poate fi constituită, fie dintr'o placă de thoriu curat și masiv, fie dintr'un strat subțire de metal răspândit pe suprafața sticlei.

Sensibilitatea fotoelectrică a thoriului începe la limita spectrului vizibil și se continuă în domeniul ultravioletului. In chipul acesta, putem măsura intensitatea de radiație, independent de radiația vizibilă la care celula nu reacționează.

Un indicator termoelectric pentru avioane

Pe bordul unui avion, e foarte util ca mecanicul sau pilotul să cunoască în orice moment temperatura unor anumite puncte ale motorului sau aparatelor anexe, ca magneto-uri, carburatori, pompe, etc.

De curând s'a realizat un dispozitiv bazat pe principiul cuplului termoelectric și menit să îndeplinească tocmai acest serviciu.

Iată cum funcționează acest dispozitiv: în anumite puncte, a căror temperatură interesează pe pilot, se fixează, sub un bulon, o rondelă specială, formată din două metale deosebite, lipite unul de altul. Aceste două jumătăți sunt legate prin sârme din aceleași metale cu un milivoltmetru foarte sensibil, instalat sub ochii pilotului. Se știe că un asemenea cuplu bimetalic produce un curent electric, de o intensitate proporțională cu diferența de temperatură a celor două elemente.

Dispozitivul este de o extremă sensibilitate și s'a dovedit foarte practic.

Impotriva electrocutării

Doi savanți americani dela Universitatea din Baltimore au studiat de curând efectele curentului electric asupra funcționării inimii. Se știe că o electrocutare provoacă în general o contracție muschiulară. Inima este și ea un mușchiu gros și dacă acțiunea unui slab curent alternativ de 60 de perioade nu e suficientă ca s'o paralizeze cu desăvârșire, ea ajunge totuș să-i dezorganizeze funcțiunea în așa fel, încât circulația sângelui să fie oprită. Această stare persistentă atrage la om, ca și la câteva animale, (cânele de exemplu) moartea.

Efectul mortal poate fi însă înlăturat, dacă un nou impuls electric vine și restabilește ordinea și coordonarea în ritmul bătăilor inimii.

Cei doi savanți americani au făcut o serie de experiențe asupra cânilor, anesteziați în prealabil cu morfină și eter. Au observat astfel primejdiile speciale, provocate de un curent electric de mică tensiune.

Un câne, supus timp de două secunde la o tensiune de 110 volți, n'a putut fi readus la viață. Dimpotrivă, un animal de aceeaș putere, care a suferit două impulsuri de 2200 de volți, a rezistat la această încercare, fără a părea câtuș de puțin vătămat.

Starea particulară — de care am pomenit mai sus — ia naștere numai în cazul unei joase tensiuni electrice. Ea încetează dacă provocăm fără întârziere, un contra-impuls, prin aplicarea bruscă a unei tensiuni mai eficace, după o direcție transversală față de axa inimei. Totuș, acest efect nu este întotdeauna acelaș. Astfel, din 22 de experiențe, 19 au provocat oprirea completă a inimei prin intervenția unui contraimpuls. După această oprire, s'a obținut în 16 cazuri, o revenire a pulsațiunilor inimei. Mai întâiu slabă și apoi, din ce în ce mai pronunțată, prin injectarea unor stimulente convenabile în artera carotidă.

In toate cazurile, contra-impulsul trebuia aplicat în cel mult 5 minute, după electrocutare.

Casele cu cancer

D. Leon Imbert, directorul centrului anti-canceros din Marsilia, a făcut de curând o interesantă comunicare la Academia de medicină din Paris.

Pe baza unei lucrări statistice, care se referea la 1023 cazuri diferite de cancer, observate în intervalul dela 1929 până la 1932, la o populație de 600.000 de locuitori, d. Imbert a stabilit că locurile în care bântuie cu deosebire această boală, sunt acele cu populația cea mai deasă.

De asemenea, cercetătorul francez a constatat că — în ceiace privește locuințele — e neîntemeiată teoria medicului francez, dr. Lakhowsky, care susține că există anumite case, care dau cancer. De fapt, nu există terenuri canceroase. In 1001 de case s'a găsit un singur caz, în 8 case două cazuri și numai într'o singură casă, (foarte mare dealtfel) 3 cazuri.

Așa dar, teoria contagiunii prin „casele cu cancer" nu se confirmă.

Lumina electrică și cultura tomatelor

Cultura în seră a tomatelor e practicată în numeroase ținuturi. Se'ntâmplă, însă, adesea că, cheltuelile suplimentare, pe care le necesită, nu compensează beneficiile rezultate din vânzarea recoltei. Aceasta, întrucât în unele țări o temperatură mai favorabilă permite cultura tomatelor în aer liber și deci o concurență redutabilă. Pentru a lupta cu această concurență, s'a căutat prin toate mijloacele să se precipite data maturării „trufandalelor" de seră, adăugând la acțiunea căldurii și pe aceea a unui iluminat potrivit.

Astfel, Institutul de agronomie „Kaiser Wilhelm" din Münchenberg (Germania) experimentează de câțiva ani acest procedeu. Până acum însă rezultatul nu e concludent, din punct de vedere economic, întrucât cheltuelile suplimentare de iluminare electrică ridică prețul de cost într'o măsură neadmisibilă. E drept însă, că s'a obținut o avansare remarcabilă în ceiace privește rapiditatea creșterii și coacerii tomatelor.

In încercările efectuate, iluminând 15 ore pe zi culturile de tomate în sere, s'a putut grăbi cu 20 de zile recolta.

Flori care radiază căldură

Această proprietate curioasă o posedă unele flori cunoscute sub denumirea de „toiagul lui Aron". Ansamblul florilor este strâns învelit într'o manta în formă de pungă, iar spațiul gol dintre ele se încălzește foarte tare din cauza respirației plantei. Prin aceasta sunt acare mijlocesc transmisiunea polenului florilor.

Dacă punem laolaltă mai multe asemenea flori, și le învelim cu un postav pentru a reține cât mai mult timp căldura radiată, obținem între flori o temperatură de peste 50 de grade.

Viteza de 660.000 rotație pe minut...

...a fost realizată grație unei mașini centrifugale, construită de curând de câțiva savanți belgiani, care urmăreau să măsoare viteza de propagare a luminii.

Metalele introduse în această mașină centrifugă cristalizează imediat și plumbul curge întocmai ca și apa, fără să-l mai încălzim în prealabil.

Tot pe aceeaș cale s'a ajuns să se descopere diverse fenomene vitale, în celula omenească. Puterea centrifugă, desvoltată de această mașină, este de 3 milioane de ori mai mare decât forța de gravitație a pământului.

Percepția culorii roșii

Din cercetările psihologului francez Piéron, rezultă că durata de percepție a culorii roșii este cu trei sutimi de secundă mai mică decât aceea necesară pentru albastru.

Prin aceasta, se confirmă, din partea psihologilor, că semnalele roșii la drumul de fier sunt cele mai potrivite și din punctul de vedere al unei percepții rapide.

Pieron a stabilit apoi că percepția culorii este cu atât mai imediată, cu cât această culoare e mai curată și mai plină.

Prin durata de percepție se înțelege intervalul de timp care se scurge între momentul excitației în ochiu și localizarea fenomenului în conștiință.

Mult mai tare decât diamantu

Se cunosc astăzi o serie întreagă de metale dure, care înlocuesc cu succes în technica modernă, diamantul.

Sculele, destinate să realizeze această tărie, sunt formate din wolfram, molibden, tantal, cu adausuri de carbon, azot, etc.

Profesorul german Gürtler e de părere că în viitor vor fi necesare, pentru prelucrarea diferitelor materiale, cât mai multe asemenea metale dure.

I. S.

Foiletând pe La Rochefoucauld, distrugătorul de idoli

■ *Ura contra favoriților, nu este altceva decât dragostea pentru favoare. Ciuda de a nu o avea, o mângâem și o îmblânzim prin disprețul ce-l arătăm celor care o posedă și le refuzăm omagiile noastre, neputându-le ridica ceiace le atrage omagiile lumii întregi.*

■ *N'ar trebui să ne mirăm decât pentru faptul că putem încă să ne mirăm.*

■ *Aversiunea contra minciunii este adesea o imperceptibilă ambiție de a face afirmațiunile noastre considerabile și de a aduce vorbelor noastre un respect de religiune.*

■ *Adevărul nu face atât bine în lume cât rău fac aparențele sale.*

■ *Puțina lume știe ce este moartea; de regulă nu este suportată prin hotărâre, ci prin stupiditate și prin obicinuință; și cea mai mare parte a oamenilor mor pentrucă nu sunt în stare să împiedice moartea.*

Tălmăcite și alese de
AUREL GEORGE STINO

Adevĕrul Literar și Artistic
Redacția și Ad-ția București, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30
Apare săptămânal
5 lei exemplarul
Prețul abonamentului:
1 an . . . . . Lei 200
6 luni . . . . . Lei 100
3 luni . . . . . Lei 50

EDITURA ALCALAY
VA PUNE IN VÂNZARE PESTE CÂTEVA ZILE
3 romane de mare succes:
N. D. Cocea, „PENTR'UN PETEC DE NEGREAȚĂ"
Clifford Moore, „AL DOILEA AM NT AL D-NEI CHATTERLEY"
Victor Margueritte, „CAMARADELE" (Nos Egales)

T a b l e t ă

Rostirea limbii românești

Nu am dori ca nimeni să iasă jignit din lectura prezentei însemnări și ne-am aștepta la inițiativa unei reacțiuni. E vorba de obrazul limbii „ce vorbim"...

Poporul românesc, care-i totdeauna țăranul, are o muzică a lui, particulară, cu numeroase motive originale, relevate de tecnicitatea străină și exploatate, de câteva ori cu succes, în muzica numită cultă. Cântecul săteanului are o discreție și o delicatețe, împărtășite deopotrivă între stihuri și melodii. E o demonstrație spontană a unui simț de măsură și de mărginiri în sensibilitate, aristocratice. Omul cu zeghea și căciula e un boer, un boer al pământului, în toate județele vechiului Regat, unde izbește cu deosebire desinteresul material, corespondentul fizic al rafinamentului sufletesc.

Muzica țărănească s'a văzut ce dă pe scripca lăutarului profesional; un tărăboi de mustărie și o evocare a mirosului de grătar. Toate gingășiile și puritățile muzicii țărănești împrumută dela uneltele și buzele care le rostesc o vulgaritate cu totul absentă din producțiile artistice ale poporului, puternic solidare; povestea, znoava, scoarța, doina, țesătura, costumul și dansul, adaose la frumusețea chipului și trupului locală. Colportajul tarafului circula în interiorul țării: de câțiva ani, cioara colindă Europa, difuzată de microfon. Ar fi timpul să se instituie pieptănatul arcușului de lindinii lui țigănești. Să nu-i jignim evident, pe Domnii țigani, a cărora conștiință națională și politică începe să se trezească, dar excesul trebuie supraveghiat. Să le punem mâna la gură și să-i apucăm de cot.

Conservatoriile nici ele nu s'au obosit oficial să muncească problema. Un număr de meșteri, dintre care cel mai recent d. Sabin Drăgoi, s'au aplicat pe socoteală proprie să adune bijuteriile muzicale risipite în bătaia vântului și arhiva națională dispune actualmente de câteva mii de broderii și filigrane sonore. Lipsește execuția fidelă din Conservatorii, unde altă tendință funestă hibridizează materialul, dându-i o expresie gongoristă țuguiată și un accent derivat, de simili operă și operetă. E ceeace face ipsosarul: marmură, cu terci de ghips. Majoritatea cucoanelor și coconilor de la Operă găsesc artistic să complecteze căciula cu o cravată și să prezinte un cioban încălțat cu opinci de lac. Cântecele lor din „muzica populară" sunt corectate după tipicurile artistice declamatorii fredonate cu tremolo de Cișmigiu. Vulgaritatea savantă e tot o vulgaritate. Dacă, rareori, foarte rareori, d. Fotescu nu ar ieși din tăcerea programelor, melodiile brazdei ar rămâne moarte pentru auzul european.

Aceeaș vulgară brutalizare se petrece cu limba, când vine împrejurarea să se joace teatral o împrejurare țărănească. Actorii și actrițele se simt obligați să vocifereze, să urle și să dea cuvintelor noastre frumoase o lăbărțare, o descumpănire, o mitocănie și un substrat de flașnetărie, pe care nu le au. Era o școală literară, din fericire aproape de disparație, care își lua zeflemeaua din cârciumi și idealul umoristic dintr'un personaj de afiș electoral. Se știe ce a putut ajunge o fostă revistă de asemenea specialitate, după un apogeu nemeritat, datorit unui semi-analfabetism luxuriant și mojic. Interpreții încă actuali ai unui teatru cu tendințe țărănești, ai unui vicleim, ai unui colind au rămas tot acolo, unde s'a dovedit că trebuie să piară hazul prost, gluma jalnică și satira stupidă.

Toate acestea cad în sarcina Academiilor de muzică și recitare să le desființeze. Un simplu act de bună cuviință.

T. ARGHEZI

Muzeul etnografic

Arta populară românească

Colecția de artă populară românească donată de guvernul român muzeului de etnografie din Paris, a fost așezată în palatul Trocadero, într'una din sălile catului de jos. Ea produce foarte mult efect — deoarece piesele din care e formată sunt aranjate cu un gust deosebit de către directorul muzeului național din București. România a trimis colecția întovărășită de suma necesară instalării sale în muzeu.

Regele Carol, — spune „Le Temps", — nu precupețește nici o sumă, când e vorba de-o plăcere făcută prietenilor.

Mulțumirea muzeului de etnografie și-a tuturor vizitatorilor îi este asigurată pentru prețiosul dar făcut din toată inima.

Darul e în adevăr prețios, fiindcă cuprinde aproape tot ce poate interesa: veștminte, obiecte întrebuințate curent, instrumente de muzică, ouă de Paște. Aceste ouă de Paște, care se dăruesc între prieteni în epoca marei sărbători creștinești, sunt adevărate opere de artă. Aceste simple ouă răscoapte n'au nimic comun cu ouăle roșii vândute de negustori.

Artiștii, care le decorează pe fond albastru, verde, auriu, roz sau roșu, atât de variat sunt adevărați maeștri în felul lor.

Motivele însă sunt extrem de simple: linii sau puncte aranjate fie în benzi verticale sau în zone orizontale, despărțite prin dungi albe, formează combinații de un minunat efect pitoresc și de-o colorațiune armonioasă.

Lingurile tăiate în lemn nu de meșteri ci de păstorii care 'n timpul liber își fabrică pentru uzul lor personal tot felul de obiecte, amintesc — prin gingășia ornamentării —lingurile vechiului Egipt. Fără îndoială că nu le egalează. In decorarea lor nu e amestecat elementul decorativ liniar cu elementul animal sau uman. In simplitatea lor nu sunt însă lipsite de grație.

Oalele de pământ sunt încă și mai simple, iar farmecul lor mai mare. Sunt vase ovoide de pământ negru sau într'o nuanță de galben. Acestea sunt împodobite la bază și spre gură cu o zonă de ornamentații de cea mai perfectă distincție.

Olarii care le lucrează ard în cuptoarele lor și farfurii al căror email alb este ornat cu motive florale în culori foarte asemănătoare vechilor vase din Strasburg și Lunéville.

In ceiace privește instrumentele muzicale, flaute, flageolete sau simple fluere, au aceleași ornamentații ca și ouăle de Paște, cu linii și puncte. Decorațiunea murală e reprezentată prin covoare țesute de țărănci pe o temă aproape unică. Femeile țes aceste covoare vara, în fața casei, cântând cântece, pe care se pare că le indică însăși metoda lucrului. O artă rustică dar foarte decorativă ale cărui tonuri vii, albastru, verde, roșu sunt de un efect necunoscut.

De asemenea se lucrează în casă stofa catrințelor, pe care le poartă femeia române deasupra cămășii albe, lungă până la călcâi. Aceste catrințe în care predomină roșul sunt complectate prin benți largi de stofă, care se leagă la talie și se aplică pe șolduri. Cojocul de piele căptușit cu blană de oaie se lucrează cu un sutaș de diferite culori: negru, alb, albastru, verde având din loc în loc câte o floare roșie; el constitue pe lângă vestmânt cea mai minunată podoabă și e purtat atât de femei cât și de bărbați.

Această artă rustică, în care nu se găsește nici o abatere dela bunul gust, dă o idee complectă asupra instinctului artistic al rasse.

Neliniște

Vine seara, ca un văl
De mătase albăstrue
Și mă'ndeamnă să visez
Nedormind, la tot ce nu e;
Să visez la tot ce-a fost,
Să visez la ce-o să vie
Și, visând așa, să cred
Că lumina nu'ntârzie.

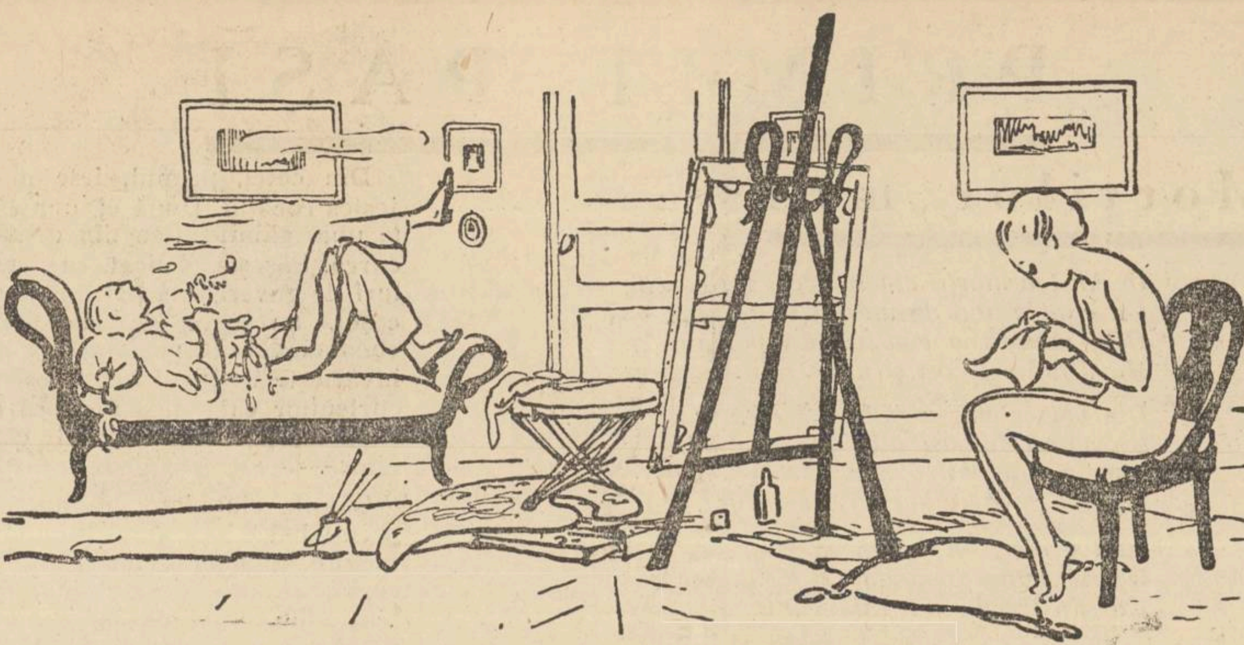
Vine seara, ca o apă
Tălmăcită'n adâncime
Și-mi întoarce, de pe cale,
Gândul plin de 'ntunecime.

Vine seara, ca o taină
Și mă prinde'n vraja ei...

Și mi-e inima un bulgăr
De cenușă și scântei,
Și mi-e inima un cântec
Neștiut încă de nime,
Și mi-e inima o apă
Fără maluri și-adâncime
Și mi-e inima dușmană
Și mi-e soră-adevărată
Și nu știu s'o sfarm de pietre
Și nici s-o mângâi vre-odată...

Ajung șoapte ne'nțelese
De departe, dinspre zări,
Și nu știu de sunt blesteme,
Ori suspine, ori chemări...
Și mă prinde dor de ducă
Și nu-mi vine să pornesc
Și-atunci îmi aduc aminte
Că eu singură-mi șoptesc...

COCA FARAGO

PLASTICA

Luna Ianuarie înregistrează o neobișnuită aglomerare de expoziții. Parcă artiștii și-ar fi pus toți nădejdile în acest trist și rece început de an și nu vor să piardă prilejul unui dorit și posibil succes.

Paul Verona — Autoportret

Din păcate se expune prea mult, mai mult decât poate suporta bunăvoința amatorilor docili, și se fac prea mari și vizibile concesii gustului mediocru.

Numai la Fundația Dalles sunt cinci expoziții, în care se remarcă deopotrivă calități vagi și mai cu seamă mari defecte.

Astfel, corect în acuarele, în desenul colorat și în câteva uleiuri, d. *E. Nicolescu-Nic* are intuiție artistică și viziune clară, fixând pe alocurea unele accente personale. In general însă pictorul e încă neorientat, șovăitor, tinzând să se degajeze cu greu din canoanele și obsesiile școalei.

Alături de d-sa, superficială, confuză și neglijentă, pictura prezentată de d-na *Constanța Eftimie-Ionescu* indică totuși resurse care, prin studiu și stăruință s'au putea armoniza.

Inghesuind în chip arbitrar forma și torturând pasta, nu se ajunge la artă.

E condamnabilă mai ales graba de a expune a tinerilor, înainte de a-și găsi formula care să-i reprezinte plastic.

E. Nicolescu-Nic — Desen

Cu ce-și justifică d-ra *Elena Tălășescu* expoziția d-sale de debut?

Cu o sculptură decorativă diletantă, în care linia, mișcarea, atitudinea, forma, volumul și echilibrul masselor rămân de cele mai multe ori probleme cu desăvârșire neînțelese?

Amânându-și debutul, d-ra Tălășescu și-ar fi asigurat fără îndoială o mai bună apreciere.

Mult, inegal și rece expune d. *Constantin Isachie.*

E un meșteșugar vrednic să fie stimat pentru abilitate și efort, dar care nu poate convinge ca artist.

Expoziția d-sale e, prin infinită repetiție, monotonă și deprimantă.

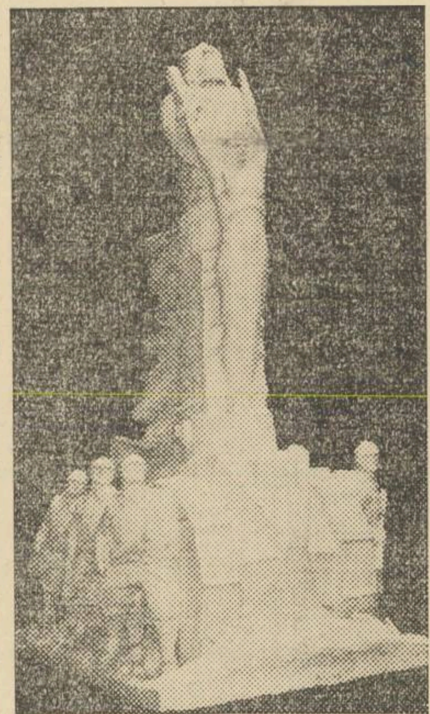
Desigur, față de activitatea întinsă a pictorului, judecata noastră poate părea prea aspră. Ea are cu toate acestea o îndoită justificare: convingerea că d. Isachie își va vedea neturburat de drum, — și hotărîrea noastră neclintită de a defini cinstit valorile chiar când bursa curentă le-a dat certificat contradictoriu.

O compensație, la Dalles, este întrucâtva expoziția d-lui *S. Mützner.*

D-sa înfățișează o serie de lucrări vechi și noi, acestea din urmă mai ales Balcicuri.

In plină desfășurare a viziunii d-sale de aer liber, d. Mützner aduce mai multă adâncire a problemelor pastei, un lirism cromatic domolit și o largă putere de comunicare.

Printre acorduri și reflexe a-

I. Pantazi — Proect de Monument

tent studiate, în care desenul suferă adesea dispersări neîntemeiate, artistul scoate frumoase efecte de lumină.

Picturalul d-lui Mützner, ca să fie cu adevărat constructiv, va trebui răzimat neapărat pe formă.

Şlefuirea subtilă a nuanțelor rămâne fără extensiune emoțională dacă viziunea nu e modelată și formal.

*

Lipsa de gust și banalitatea sufocantă pare că tind să se permanentizeze în sala din Str. Brezoianu No. 23, unde, după d. Kimon Loghi, meșterul cofeturilor cromatice naționale, expune d-na *Maria Ionescu-Bacaloglu*, pictoră specialistă în flori.

Esteticește, d-na Ionescu-Bacaloglu nu face decât dovada specializării în platitudine.

*

La Ateneu, d-na *Eugenia Filotti-Atanasiu* și-a redeschis și anul acesta vechea și cunoscuta d-sale colecție de flori ieftine, dulci și gentile, din care sensul pictural e alungat cu consecvență înduioșătoare.

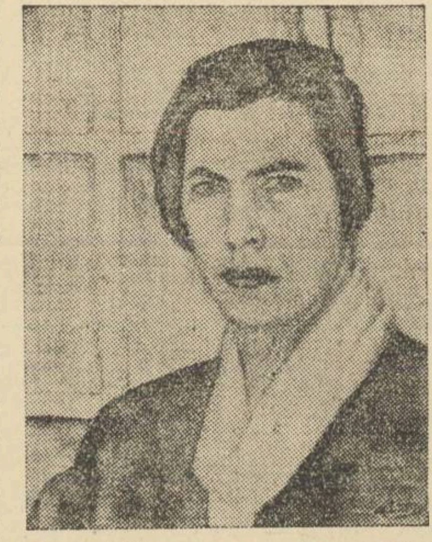
Mai interesant, deși nedefinit ca personalitate plastică, e d. *Paul Verona.*

Pictura d-sale, care nu se valorifică suficient în exemplarele expuse, oferă uneori perspective surprinzătoare.

In toate lucrările se cere mai multă libertate în compoziție și mai mare atenție la raportul valorilor.

D. Verona e un artist înzestrat cu mijloace bune și aplicat spre rezolvarea genurilor dificile.

O manifestare de nivel mult

Mandia Ullea — Autoportret

mai ridicat are d-na *Mandia Ullea.*

D-sa dă prestigiu propriu unei tehnice originale de frescă, însuflețind fiecare operă cu sinceritatea vibrației lăuntrice.

In ulei, d-na Ullea construește din culoare, redă concis și expresiv forma vie și interpretează variat portrete, flori, peisaje, naturi moarte și mici compoziții de atmosferă.

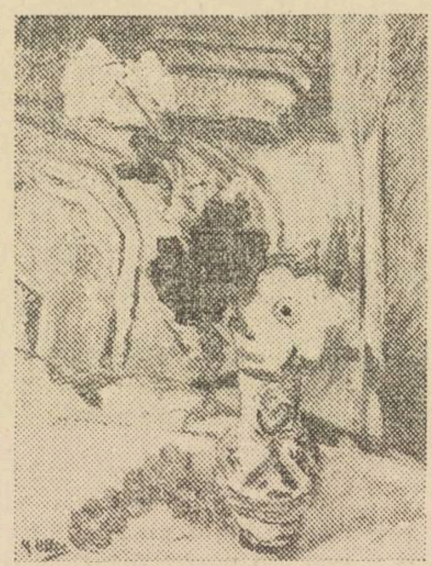
Un sentiment de dramatism și de distincție învălue lucrările acestea, caracterizând sensibilitatea delicată a pictorului.

In desen, d-na Mandia Ullea vădește o remarcabilă vigoare de stil. Expresia psihologică se desvoltă din linii sigure și se integrează într'un ansamblu omogen.

D-na Ullea nu falsifică realitatea și nici n'o deformează. Arta d-sale sobră și comunicativă conține toate elementele certitudinii prezente și ale viitorului asigurat.

*

Xilografiile, gravurile în pointe-sèche, acuafortele și desenele expuse de d-na *Maria Manolescu-Bruteanu* la librăria Hasefer sunt executate într'o sobrietate lineară, într'un calm al jocurilor de umbră și lumi-

Mandia Ullea — Flori

nă care rezumă însușirile de frunte ale unui artist conștiincios și reținut.

Grafica, în înțelesul ei firesc, se afirmă aci prin ilustrația artistică cea mai autorizată.

*

La Cartea Românească d. *Ioan Pantazi* înfățișează sculptură incertă, dar făgăduitoare, iar d. *George Barbieri* — pictură, acuarelă și desen menținute cu oarecare vizibilă dificultate pe linia onestității inofensive.

H. BLAZIAN

Pe marginea cărților

D. Petre Pandrea despre morala sexuală

„Sexualitatea nouă nu este deboșare, ci funcționare *normală fiziologică* fără intervenția factorilor *străini de esența ei* (idei, idealuri, *obsesii*). Ea este totuși profund hedonică", ne spune d. Petre Pandrea în cartea sa atât de inteligentă, de vioiu scrisă și de documentată *„Germania hitleristă"*.

Să-mi dea voie să-i atrag atenția asupra concepțiilor științifice care stăpânesc astăzi cugetarea omenească, referindumă la unul din cei mai mari și mai savanți medici și gânditori ai vremii noastre, *Pierre Janet.* El este printre cei dintâi care au cerut medicilor și psihologilor să gândească *funcțional* și nu *anatomic* și a făcut studiile cele mai întinse, mai pătrunzătoare și mai desăvârșite asupra funcțiunilor, pentru că în calitatea lui de psihopat a trebuit să trateze funcțiuni și nu organe. Iată aci părerea sa:

In funcțiunile diverse ale organismului nostru trebuie să ne decidem a distinge funcțiuni inferioare și superioare. Mai ales în organismele în care funcțiunile se exercită de multă vreme vom găsi părți, care fiind vechi, funcționează ușor și sunt reprezintate prin organe foarte distincte și specializate. Dar pe lângă aceste părți inferioare ale funcțiunilor sunt și altele, adaptațiuni mai recente la împrejurări care nu sunt cele obișnuite și care sunt reprezintate prin organe mult mai puțin diferențiate, cum e de pildă în alimentare prehensiunea alimentelor cu gura și mânile, organe care au mai multe și mai variate întrebuințări, deci un sistem de reflexe mult mai complicat de cât mașinala secrețiune a glandelor gastrice.

Dar putem urca și mai sus, zice eminentul savant, la partea cu totul superioară a funcțiunii, acea care consistă în adaptarea la o circumstanță specială, sau la o serie de împrejurări interne și externe existând în momentul prezent. Și ca să ne servim tot de exemplul alimentației, să luăm această funcțiune în clipa în care ne găsim la o masă de sărbătoare, cu haina cerută de împrejurare, în mijlocul unor persoane plăcute, noi, importante, îndeplinind cu corpul și cu sufletul anume rituri sociale. Este tot funcțiunea alimentării, dar trebuie să observăm că nu mai e vorba aci numai de o simplă secrețiune a pancreasului!....

Ei bine, aceiași distincțiune și aceiași erarhie a diferitelor grade trebue să se găsească în toate funcțiunile, deci și în funcțiunile sexuale. Nu poate să fie vorba într'o societate ca a noastră, într'o cultură rafinată și spiritualizată, ca acea a secolului în care trăim, de o funcțiune pur fiziologică, organizată, regulată, simplă așa cum o concepe fiziologul în mecanismul său abstract.

Omul nu pune în acțiune numai funcțiuni vechi, câștigate și fixate odată pentru totdeauna în organismul său. Omul evoluiază și când e vorba de fenomenele vieții trebuie să ținem seama și de evoluția actuală. El evoluiază individual în decursul vieții sale proprii de la naștere la moarte. Dar evoluiază și cu neamul său, care se preface mult mai repede de cât ne închipuim, odată cu variația fenomenelor sociale. Fenomenele de dezvoltare organică ce întovărășesc transformările moravurilor, ale concepțiilor realului, ale eticei, sunt fenomene identice, nu cu mișcările automate ale pulmonilor sau ale inimii, ci cu acele prin care se dezvoltă embrionul, construindu-se și creându-și organe noi. Aceste transformări se înscriu mereu în părțile din creer care le prezidează și creerul nu se mărginește numai să funcționeze ca inima, în acelaș ritm regulat, ci continuă evoluția din embrion până la ultima zi a vieții.

Că morala sexuală de azi s'a dezbrăcat de „prejudecățile teologale medievale", de filistinism, de idealurile creștine ale ascezei, de panașul romantismului ca și de artificialul și falșul idilic al cetelor Wandervögel de odinioară, lucrul este firesc și de înțeles. Dar că împerecherea pur și simplu ca la animale, reducerea funcțiunii la manifestarea cea mai frustă și mai grosolană a formelor ei cele mai inferioare, poate să devină idealul unor generații care au evoluat atât de intens, cu atâtea variații și nuanțe fine și complicate în rafinarea spiritualității, a gustului estetic, a concepțiilor etice, nu se poate concepe. Afară dacă numai nu ar interveni o nevroză care să oprească evoluția omului și să răstoarne îndărăt sistemul complicat și diferențiat care alcătuește funcțiunea, în planul uman, spre a o împinge brutal în rusticitate și animalitate.

Popeștii din Germania ca și cei dela noi se pot împerechea la mica publicitate. Procedeul nu e nou... Indiferent dacă e adulter sau... logodnă cu experiență prenupțială. Dar dacă nu mai putem să ne închipuim o reîntoarcere la pudicitatea și tot panașul grandiloquent al secolului trecut, nu e cu putință să revenim nici la morala țărănească și cu atât mai puțin la cea foburiană a lui Hans-Popescu de la Berlin.

Pansexualismul (și nu înțeleg de ce i se zice freudist) — nu știu cât ar fi de salutar, dar, îmi pare rău că sunt de altă părere de cât d. Pandrea, mi se pare anachronic și oribil de reacționar.

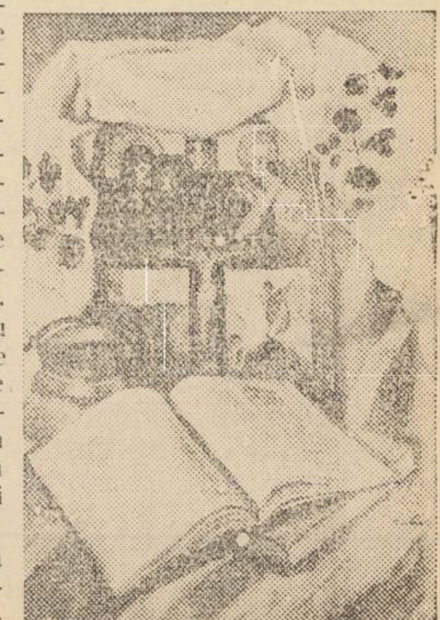
De alt-fel și Arnold Ulitz în romanul său *„die Bärin"* ajunge la aceleași concluzii. Acea bacantă nordică, cu trupul de urs, care pleacă cu cetele „din mișcarea tinerească" în sânul naturii, și se arată băeților goală cu atâta candoare, căutând să învețe de la natură înțelesul vieții sexuale, cedează dorinții, dar sfârșește năprasnic și tragic, tocmai pentru că a crezut prea naiv și prea pueril că în natură nu e nimic bine, nici rău și mai ales pentru că n'a văzut răul nicăeri.

Cât despre hedonism, care scuză și justifică, după părerea d-lui Pandrea, toată această puțin atrăgătoare animalitate teutonă, ar trebui să citez textual părerea lui Huxley, dintr'un articol din „Neue Rundschau", apărut acum câți-va ani, pe care regret că nu-l am momentan la îndemână. Tânărul și scepticul scriitor englez găsește că această voluptate stearpă este tot ce poate fi mai jalnic și mai omorâtor pentru sentimentul dragostei.

Să sperăm deci că „licoarea viitorului" pe care o pregătește mustul care fierbe pretutindeni și mai ales la Berlin, nu va semăna nici cu cidrul înăcrit al dragostei rustice, nici cu, doamne ferește! cu aventurile pline de „Geselligkeit" și „Gemütlichkeit" ale lui Hans Popescu.

Aceasta nu scade întru nimic prețul pe care-l pun pe admirabila și foarte bine gândita și frumos scrisa lucrare a eminentului cugetător și scriitor Petre Pandrea.

ISABELA SADOVEANU

George Barbieri — Natură moartă

Caleidoscop

Biblia dela Sinai

In comerțul de anticărie s'a înregistrat un record neîntrecut până acum: Muzeul Britanic a cumpărat, din colecțiile rămase în urma revoluției rusești — manuscrisul-pergament al Vechiului și Noului Testament dela începutul secolului al IV-lea, cu suma de 100.000 lire sterline (50—60 milioane de lei). Acest pergament a fost descoperit în 1844, la mânăstirea Sf-ta Ecaterina de pe muntele Sinai, cumpărându-se pe atunci de Rusia. Acum, însuși MacDonald a declarat în Camera Comunelor, că statul va acoperi o jumătate din suma necesară, ca a doua jumătate să fie complectată prin subscripție publică. — „E cea mai mare sumă care s'a cheltuit până acum pentru o carte cumpărată de muzeul nostru, — a spus primul ministru englez, — și nici un muzeu din lume nu a cumpărat vreodată un manuscris mai vechi și mai de valoare".

Marele colecționar american, Rosenbach, spunea într'un interview:

—„Mă miră faptul că Muzeul Britanic a reușit să cumpere „Biblia dela Sinai" cu prețul de 100.000 de lire sterline. Regret că n'a fost cumpărată pentru America de către guvernul nostru sau de vreunul dintre colecționarii americani. Guvernul sovietic mi-a cerut 1.250.000 dolari pentru această carte. Este un succes cu totul neobișnuit pentru Mister Flower, directorul Muzeului Britanic. Imi închipui cu câtă abilitate a lucrat el pentru a înlătura atâția concurenți și a plăti o sumă, de altfel foarte rezonabilă"...

Manuscrisul este în limba greacă și a fost lucrat de patru scriitori. Vechiul Testament e oarecum scurtat, iar cel Nou e scris în întregime. Acest pergament mai cuprinde: apocriful „Mesagiu al lui Varnava" și un tratat cunoscut în literatura teologică sub numele de „Pastorul din Hemes".

Unul dintre cei care au scris pergamentul dela Sinai, a mai lucrat și Biblia numită „a Vaticanului", care se găsește la biblioteca Papei din Roma.

O altă variantă, aflată acum tot în Muzeul Britanic și numită manuscrisul „alexandrian", datează din a doua jumătate a secolului al V-lea.

„Biblia dela Sinai" s'a păstrat în răstimpul 1844—1933 la biblioteca de stat din Petrograd.

Patruzeci și trei de file se aflau de vreo zece ani la Lipsca, unde o comisie de specialiști germani le studia sub conducerea prof. Tieschendorf, cel care a găsit acest manuscris la Sinai.

Când, în 1881, s'a lucrat la textul definitiv al Bibliei, — în Britania, — teologii din lumea întreagă au recunoscut că acest document e cel mai curat, mai veridic, și mai complect din câte au rămas din antichitate.

Cartea conține 346 de foi, din pergamentul cel mai fin. Dimensiunea fiecăreia este de 30 pe 27 centimetri. Pe fiecare pagină textul e scris în câte patru coloane, dar versurile sunt rânduite pe câte două coloane. Biblia conține numai 22 de cărți din Vechiul Testament, iar Noul Testament este complect.

Mai există și o copie exactă, scrisă în sec. al V-lea. Ea se numește „Efremi Rescriptus" și se află la Biblioteca Națională din Paris.

Tot în sec. al V-lea s'a făcut și o variantă a acestei cărți, scrisă în grecește și latinește; varianta aceasta a fost donată, în 1581, universității din Cambridge, de Theodor Beza, amic și partizan al lui Calvin.

„Biblia dela Sinai" a fost cumpărată prin Anticăria „Fraților Maggs" din Anglia, care tratează afaceri mari cu reprezentanții bibliotecilor sovietice. Anticăria aceasta a mai reușit să cumpere din Rusia, în 1931, un exemplar din Biblia imprimată în 1455 de însuși Gutenberg.

„Biblia dela Sinai" a și sosit în ajunul Crăciunului la Londra.

Directorul Muzeului Britanic, împreună cu o delegație foarte numeroasă și de public, a întâmpinat pe curierii care o aduceau, și a rostit, între altele, următoarele:

— Avem tot dreptul să ne bucurăm astăzi, când ne vine cea mai autentică dovadă asupra evenimentelor din Bethleemul de acum 1933 ani.

Acest neprețuit document va fi aci în deplină siguranță. Știu că lumea învățată din Rusia va fi foarte îndurerată că nu mai este în posesia acestui tezaur...

Suma de 100.000 de lire sterline rămâne însă în Anglia drept plată pentru mașinile comandate de Soviete.

Teatrul celor cinci simțuri

Ziarul englez „Daily Telegraph" aduce amănunte senzaționale despre proectul „Teatrului celor cinci simțuri", care va fi clădit la Moscova, în 1935. Proectul acesta a fost elaborat de ministerul de instrucție, cu ajutorul Institutului de medicină experimentală. S'a ales un vast teren, în centrul orașului și s'a aprobat apoi suma necesară construcției. Iată ce se spune despre ideia acestui gen nou teatral:

— Spectacolele și reprezentațiile de modă veche se adresau numai auzului și văzului. Spectacolele viitorului vor trebui să dea spectatorului o deplină armonie a umbrelor, a luminilor și culorilor, a sunetelor și sgomotelor (muzicale ori nemuzicale), a mirosurilor, etc. până la savurarea, cu simțul gustului, a mâncării. Dinspre scenă trebue să vină cele mai variate mirosuri. Temperatura, în sala teatrului, trebue să varieze după schimbările atmosferei de pe scenă.

Pentru ca spectatorul să nu fie „deranjat" de murmurul sau aplauzele vecinului, pentru ca publicul să nu fie plictisit și supărat de tusa sau strănutul, care nu se poate evita, din cauza schimbărilor de temperatură în cursul piesei, fiecare fotoliu va fi apărat de un paravan.

Două mii de paravane, „impermeabile" în ce privește acustica, vor răsări, pe nesimțite, de jos, la ridicarea cortinei, și prin acest procedeu — emoțiile fiecărui spectator vor fi strict individuale și integrale.

Nu numai artiștii bipezi vor apărea pe scenă: în teatrul „celor cinci simțuri" vor juca și animalele de circ, a căror dresare a și început sub direcția celebrului „artist popular", Wladimir Durov. Sau, după cum glăsuește „introducerea" acestui proect senzațional:

— „Animalele vor juca scene din viața lor și vor demonstra, cu tot farmecul lor înăscut, utilitatea animalului domestic în economia statului și apărarea țării".

Proverbe inversate

Foarte spirituală e fraza lui Sem despre un celebru contemporan, a cărui avere mărită prin industria de parfumuri, suferise în ultimul timp mari pierderi.

„Mirosul nu mai are bani"...

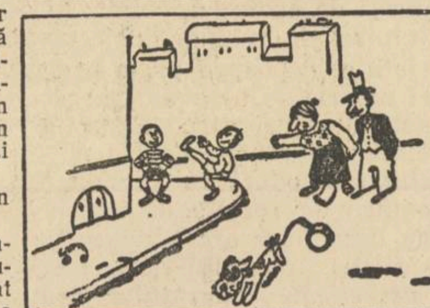
Pentru fanaticii bridge-ului

Un jucător pasionat de metoda Culbertson își petrecuse toată Duminica în jurul mesei de cărți. Norocul îi fusese protivnic. Noaptea următoare avu un vis curios:

Se părea că are în mână as, rigă și dama de pică, as, rigă și dama de cupă, as, rigă și dama de carou și valet de pică.

El cere „grand schelem" la „sans atout". Adversarul zice contra el supracontrează...

...Adversarul atacă a cincea culoare pe care n'o văzuse niciodată: verde...

— Ticăloșilor, mizerabililor!
— Da' ce, Madam, e cânele d-tale?
— Nu... oala-i a mea.

Au apărut:

D. H. Streitman:
„Mi se pare că..." Lei 60
Luca Gheorghiade:
„A doua viață a lui Șerban Varu" „ 60
I. Petrovici:
„In Cronica Filosofiei Românești" „ 14
Din amintirile unui fost dregător „ 7

Editura „ALCALAY" SE GĂSESC DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

PRIMII PAȘI

Morților mei

In cinstea morții am să scriu un cânt.
Un cântec nou de umbră și de fum,
Căci amintirea voastră, un parfum
Mă urmărește ori și unde sânt.

Din voi cenușe a rămas și scrum;
Un pumn de oase albe sub pământ.
Dar glasul vostru mai răsună'n vânt
Ca sol al vremii ce s'a dus acum.

Sunteți aici; nu pot să vă ating,
Dar vă cunosc, vă simt și vă iubesc
Ca și'n trecut, și'n inimă învinq

Dorința pentru tot ce-i pământesc.
Și când luminile prezentului se sting
Mă simt cu voi și uit că mai trăesc.

FLORICA OBOGEANU

O carte rară

Sunt puține cărți, dintre acele apărute în ultimii ani, despre care să se fi scris atât de mult și atât de spontan elogios — cât despre romanul d-lui Ibrăileanu. Și cât s'ar mai scrie, dacă toți acei care au trăit clipe neuitate cu această carte, și-ar putea înșira pe hârtie, impresiile!....

Ca orice operă de mare valoare, acest roman a născut multe discuții, în privința psihologiei eroului său, — căci eroina nu există decât în funcțiune de stările sufletești prin care trece Emil Codrescu. S'a comentat îndeajuns psihologia acestui fin intelectual, ca să mai fie nevoe de adăugat ceva, de o pană nesigură ca a mea. Vreau să vorbesc însă despre „Adela", sora mea cu treizeci ani mai bătrână, despre care d. Rolly, — în unul din numerele „Adevĕrului literar" — vorbește ca despre icoana fidelă a femeii de altă dată, atât de departe de cea actuală.

Să-mi fie permis a răspunde tuturor celor, care fac din iubirea lui Emil Codrescu și a Adelei, prototipul iubirii de acum 30 de ani, — că aceste două ființe nu pot fi luate ca înfățișând moravurile unei epoci, întrucât Codrescu e un suflet aparte, un intelectual rafinat, un om al cărților. Poate, acum 30 ani, oamenii erau mai sentimentali, mai aplecați spre visare, — dar și atunci, ca și acum, cred că sunt puțini acei care ar fi urmat drumul lui Codrescu, când erau stăpâniți de o pasiune atât de violentă și când vedeau că li se răspunde acestei pasiuni.

Dacă acest subiect nu ar fi fost tratat de mâna unui maestru, ar fi eșit o exasperantă povestire superficială.

In adevăr, pasiunea eroului, care parcă ne arde degetele când întoarcem filele acestui roman, nu-i deloc platonică (vezi pag. 114) și deci ușor de stăpânit. Emil Codrescu o iubește pe Adela cu carnea, cu sânii, șoldurile ei, în fine cu întreg corpul ei de femee frumoasă — și e conștient de genul iubirii sale. Dacă totuși rămâne stăpână rațiunea peste simțurile lui înfuriate, chiar în acele lungi tête-à-tête-uri, în nopți târzii cu lună, e pentrucă, analist la extrem, cercetându-și mereu senzațiile, le diminuiază astfel intensitatea. Pe de altă parte, se pare că acest bărbat de 40 ani, simte o voluptate deosebită în iubirea-i fără nădejde și că suferința în dragoste e climatul său sufletesc. Iată ce gândește Codrescu, într'una din minunatele lor plimbări, în munți:

„Dacă ea mi-ar fi spus acum cuvântul unic, mi-ar fi dat să sorb tot văzduhul albastru, dar aș fi regretat poate că farmecul ascuțit se rupe. Adela se conformase inconștient momentului".

Nici acum 30 ani și nici azi, cred că nu sunt numeroși acei care ar găsi plăceri „ascuțite" în asemenea clipe fără satisfacții mai reale, mai intense....

Tipul acestui intelectual rafinat nu aparține exclusiv acelei epoci, oricât am crede-o noi de ideală.... Și nici Adela nu e femeia caracteristică acelor timpuri. Dacă Adela de atunci își înfășura, pudică, botinele în marginele rochiei pe când cea de azi își arată genunchii cu naturalețe — urmând curentul unor moravuri, care nu influențează sufletește decât ființele superficiale — sub corsajul lor însă bate aceiaș inimă — inima femeii de totdeauna — dornică de romanesc, însetată de omagii. Și ce omagiu mai mare, decât iubirea violentă, care se ascunde și tace, dintr'un exces de delicatețä....

Desigur că și atunci ca și acum, nu orice femeie ar fi înțeles atitudinea — cam nefirească — a doctorului Codrescu. Dar Adela nu-i o femee „oarecare". E un suflet delicat și înțelegător. Asemenea suflete se găsesc și sub bluzele decoltate de azi; numai că ele se ascund cu grijă, de teamă să nu pară ridicole și nu se relevă decât în fața adevăratei iubiri.... căci iubirea aduce cu sine timiditatea, delicatețea, pudoarea și înțelegerea care o caracterizează pe Adela.

Să nu creadă d. Rolly că „Adela" de azi nu ar mai gusta farmecul unei plimbări într'o noapte de vară, cu mâna în mâna omului iubit ,fără să ceară nimic mai mult! Numai că, asemenea exemplare umane nu se găsesc pe toate drumurile.

Femeia, când iubește, și când e cu adevărat „femee", se transformă inconștient — cât ține puterea acelei pasiuni — în ființa pe care o vede și crede că a găsit-o în ea, bărbatul îndrăgostit. „Emil Codrescu" din zilele noastre va găsi și el o „Adela" dacă va fi iubit cu adevărat de o femee.

Probă că Adela și Emil Codrescu nu aparțin nici unei epoci, e că noi cei de azi, suntem subjugați de farmecul acestei cărți, — de pasiunea violentă închisă între paginile ei...

„O ADELĂ A TIMPURILOR NOASTRE"

Dimineață

Intr'o curte minusculă de găini. Cu-cu-ri-guuu.... Cu-cu-ri-guuu.... răspund ecouri din ce în ce mai depărtate....

Din coteț, primul, iese majestos cocoșul. După el, una câte una, găinile. Cea din urmă, curca. Pășește, delicat, cu gesturi de guvernantă bătrână. Cocoșul, cu aere de cuceritor, cheamă găinile pe lângă el, se învârtește în jurul lor, le oferă curtenitor câte o boabă, ca și când ele ar avea „orbul găinilor".

Găinile ciugulesc grăbite, nu prea-l bagă în seamă. Numai o pichire stingheră, cu cap de clown, se silește a-i răsplăti atențiunile, umblând mereu după el. Cioc în cioc cu el. Vrea să fie văzută. El, parcă nici n'o vede. Eterna poveste:

...der andre liebt eine andre"...

Un cocoșel mai tânăr încearcă și el să apuce câteva boabe. Cocoșul cel bătrân se repede spre el — ca într'un match de box — deprins să se impună numai cu un gest. Cocoșul cel tânăr se dă timid înapoi, privind cu jind la boabele de aur.... Două puici, moțate și sfioase, vin încet lângă el. Din când în când se fac a ciuguli ceva, jenate.... După ce s'au săturat ceilalți, se duc și ei și ciugulesc în silă, fără grabă, boabele rămase....

Cocoșul cel bătrân s'a retras îngâmfat în mijlocul găinilor care-și fac toaleta de dimineață, aranjându-și grațios câte o pană care nu-i la locul ei.... Din când în când se apropie discret de o găină, îi șoptește ceva la ureche, jucând în jurul ei ca un curcan.... Ea pleacă cuminte capul, cu creasta îmbujorată, se scutură ca de-o ispită, pe când cocoșul sbârlit și contrariat pășește mai departe....

O rață face mare scandal la strachina cu apă. Bea, bea lacomă, își moaie gâtul, bate din aripi — ar vrea să intre toată în strachină. Instinctul atavic de înotătoare și largul apelor visate o chinuesc.... Işi aduce însă aminte că-i fată bine crescută și — abia stăpânindu-și tentația — trece demnă pe lângă strachină, măcănind cu dispreț....

Toate stau acum într'un colț, cu aere plictisite, ne mai găsind nimic de făcut. Numai pichirea își continuă cochetăriile cu cocoșul. Ii pigule bărbiile de mărgean, se 'nalță în vârful picioarelor și-i ciugulește ceva de pe creastă, se 'nvârtește în jurul lui, ca o curtezană... El stă nemișcat ca o reclamă din vitrina unei cofetării la Paște, privind — superb în disprețul lui — un punct fix în spațiu... De odată face un pas solemn înainte și trâmbiță un „cu-cu-ri-gu" puternic. Pichirea pleacă jenată, se așează cuminte lângă curcă și imobile amândouă, privesc distrat în gol....

Cu-cu-ri-gu....

DOINA BUCUR

IN CURÂND SE VA PUNE IN VÂNZARE ROMANUL

AVENTURILE DIN STR. GRĂDINILOR

de M. SEVASTOS

Acest roman cuprinde viața unei străzi, cu întâmplările din vre-o douăzeci și cinci de familii, în curs de câți-va ani.

E oglinda mahalalei intelectuale românești

BOLILE DE PLĂMÂNI SUNT VINDECABILE!

Tuberculoza pulmonară, tusea, tusea seacă, tusea cu expectorație, sudoarea noaptea, catarul bronchilor, catarul laringelui, răgușeala, hemoptizia, presiunea, junghiurile, etc., sunt vindecabile.

MII AU FOST VINDECAȚI!

Cereți imediat cartea despre

Inainte de întrebuințare „Metodă nouă de nutriție" După întrebuințare

care a vindecat: **pe mulți**

Absolut gratuit

primiți cartea mea din care veți afla multe demne de știut. Cine este chinuit de dureri, și cine dorește să se vindece repede și definitiv fără nici un pericol să scrie chiar azi!

Menționez din nou că veți primi absolut gratuit fără nici un fel de obligație din partea Dv., indicațiile mele și chiar doctorul Dv. va admite această

Nouă metodă de nutriție

care a fost găsită excelentă de cei dintâi profesori.

Este deci în interesul Dv. să scrieți imediat și veți putea fi în urmă servit oricând de reprezentantul meu de aco lo.

Culegeți sfaturi și voință de sănătate din cartea **unui medic experimentat.**

Cuprinde alinare și CONSOLAREA IN VIAȚA și se adresează tuturor bolnavilor cari au interes să cunoască metoda actuală de VINDECAREA BOLILOR DE PLĂMÂNI.

Adresa pentru scrisori: GEORG FULGNER, Berlin-Neukölln, Ringbahnstrasse 24 Ab. 586

Mihail Streajă se logodește...

Scoborând spre gară, d-ra Alina Damian, doctoriță în orășelul Tg.-Jiu, îi spuse, sprijinindu-se drăgăstos de brațul scurt și gras al lui Mihail Streajă, romancier cunoscut și redactor la ziarul „Globul".

— Bagă de seamă, te aștept în prima zi de Crăciun! Am invitat o grămadă de lume... E doar logodna noastră!...

— O, n'avea nici-o grijă, îi răspunde Mihai.

— Las'că te știu eu!, se răsfăță Alina, cu un ton care vrea să pară că știe cu adevărat multe.

— Ce știi?

— Știu eu, că tu ai uneori obiceiul să faci chefuri, cheltuești banii, răule!...

Un șuer ca de jucărie de copil și trenul în scârțâeli de fierărie ruginită, se opri în gară.

S'au îmbrățișat și Mihail se sui într'un vagon de întâia — are doar permis — și, încă pe scara vagonului, Alina ținu să-i dea unele sfaturi.

— Bagă de seamă, să fii cuminte la București și... să nu bei... Jură...

— Jur...

— Mihai, ai jurat?

— Da, am jurat!

Cu o smucitură scurtă, trenul s'a pus în mișcare și Alina, în sgomotul trenului, îi mai striga din urmă:

— Nu uita... prima zi de Crăciun...

In vagon, Mihai se gândea acum cu mulțumire.

— O să mă rostuiesc și eu! Ce dracu... Era și timpul. Aș fi îmbătrânit singur cuc... Așa fată bună, casă, vie... Mi-a pus Dumnezeu mâna'n cap!...

*

Seara, în ajun de Crăciun, un prieten a venit să-l ia dela birou. Afară plouă. O ploaie măruntă, care te pătrunde până la oase. Lumea forfotește pe străzile scăldate de lumină, după cumpărături.

Mihai și cu prietenul lui merg grăbiți. Localurile aruncă ochi de lumină în ceața albăstruie de afară.

— Știi ceva? Ii spuse prietenul lui, Radu. Hai să intrăm aici, să luăm un aperitiv.

— Nu, nu merg... Mă duc acasă, răspunde hotărît Mihai Streajă. Mâne trebue să fiu la Tg.-Jiu.

— Haide mă!, ce ești copil! Nici nu te-ai însurat bine și te-a și pus nevastă-ta sub papuc.

— Nu, nu merg, spune mai moale Mihai.

— Haide mă, nu face pe nebunul! Nu vezi ce vreme urâtă e!... Un spriț numai, și pe urmă o ștergem... Doar n'o să se facă gaură în cer pentru atâta lucru!...

In sfârșit, Mihai a intrat silit de insistența prietenului și a consimțit să bea un spriț. După puțin timp, intră în local Milică Ionescu, un alt cunoscut de-al lui Mihai. Apoi veni Dan Stroescu și alții. Cum îl văzură strigară în cor:

— Uite-l, mă! V'am spus eu că vine!

— Ce spuneai tu că se însoară! Ce mă, ăsta-i om de însurat?...

— Lăsați gluma, intervine energic Radu. Se însoară. Ei; și ce-i cu asta?... Asta nu-i un motiv să nu bea un spriț cu noi...

— Hai noroc pe chestia asta...

Un spriț, apoi încă unul, trei, cinci, zece... Intre atâți prieteni, Mihai Streajă începu să se simtă bine. Jurământul adus Alinei i-se părea o copilărie; vinul își recăpătase toate drepturile.

Prietenii aveau poftă de petrecere. Dar localul se închidea. Era 8.

— Unde mergem, mă?

— La „Caraiman".

— Haideți, băeți!

— Ura!

— Ura!

— Inainte marș!

Și împleticindu-se, împingându-se unul pe altul, toată banda s'a suit într'o trăsură, care i-a depus la „Caraiman".

De aci au pornit la „Cotitură", apoi la „Răcaru", și după ce au colindat toate localurile, s'au oprit cu toții la periferie, „La Groapa Dulce". Sticlele pocneau, curgeau ca ploaia de afară. Lăutarii parodiau „Carmen".

S'au ținut toasturi, s'au sărutat, s'a băut „Bruderschaft", au pus să le cânte lăutarii „Du-l, du-l", pentru că se însura Mihai; erau ciupiți cu toții.

Dar dintre toți, cel mai tare era Mihai, care începu să vadă dublu și să-i se învârtească localul cu el...

Spre dimineață, cu capul buimac, prietenii l-au sculat cu greutate, l-au pus într'o mașină și l-au trimis acasă...

*

S'a trezit în pat; simte o amăreală care-i roade gâtlejul, iar capul parcă i-a luat foc. Işi duce cu greu mâna la cap, gândind: „Ce mă fac eu dacă îmi iau foc creerii?"

— Ah, dar grozav mă mai doare capul! Ce dracu să fie? Și parcă trebuia să fac ceva astăzi?... Dar ce trebuia să fac? Ce trebuia să...

Și fără voe ochii îi căzură pe calendarul din perete: 24 Decembrie.

— 24! A, da! azi e 24 Decembrie...

Și se culcă din nou.

Când s'a trezit apoi, după trei zile de somn, calendarul arăta tot 24 Decembrie.

— 24 Decembrie? 24, mereu 24! Ce dracu!... Parcă a mai fost? Ori sunt eu nebun!

Sună enervat servitoarea.

— Ia ascultă, fato, în câte suntem astăzi?

— Astăzi, conaș', la noi e 27 Decembrie.

— Ce? Ce-ai spus? In 27? Glumești! sare speriat Mihai.

— La mine nu glumesc... Dar conaș' a dormit la el trei zile...

— Hait! S'a dus dracului toată afacerea!

Și revenit subit în simțiri, se dă jos din pat, se îmbracă la iuțeală și se așează la birou, unde așterne următoarele rânduri:

„Rog scuzați nevenirea mea. Reținut pat, grav bolnav. Mihai".

— Du-te fuga cu ea la Poștă...

Să spui că-i foarte urgentă... Stai... Na și bani... Vezi cât costă și-mi aduci restul.

Servitoarea a eșit. Mihai se plimbă enervat prin odae.

— Ah, imbecilii, mi-au făcut-o!... De, dar cine strică?... Tot eu... cine m'a pus să mă încurc cu niște stricați ca ei.

Dar firul gândurilor s'a rupt de intrarea năvalnică a servitoarei.

— Ce-i, Marișca?

— Portar dat la mine telegram asta.... Spus: Dai repede la conaș'...

Mihai se repede și deschide înfrigurat telegrama. E dela Alina.

„Așteptat nerăbdare prima zi Crăciun. N'ai sosit. Rupt logodna".

Dar n'apucă să sfârșească bine de citit telegrama, că răsună o energică bătaie în ușă.

— Intră.

E Alexe Damian, fratele Alinei, sublocotenent în regimentul 9 roșiori. Salută grav și ceremonios.

— Domnule, deoarece nu te-ai ținut de cuvânt și ai făcut pe sora mea să te aștepte în prima zi de Crăciun cu logodna, țin să te anunț că pentru această rușine...

— Dragă Alexe, stai să-ți explic...

— N'am nevoe de explicațiile d-tale... Rușinea aceasta trebue spălată în sânge.

Și dintr'o singură mișcare, două palme congestionară obrajii lui Mihai.

— Poftim, asta acum!...

— Te rog deci să-mi trimiți mâne martorii.

Și plecă, trântind ușa.

— Hait, asta-mi mai trebuia acum! făcu Mihai, și căzu copleșit pe un scaun.

PAUL B. MARIAN

— Scuzați... Dar sunt nevoit să vă deranjez. Am văzut de trei ori programul...

Discuţii confuze

Discuţiile multe şi variate privind toate domeniile, ce au loc dela războiu încoace, au ca trăsătură comună şi caracteristică: Confuzia. Nu fiindcă oamenii de după războiu ar fi mai puţin cultivaţi ca mai înainte. Din contra. Preocupările intelectuale de astăzi sunt mai intense şi mai generale, şi sunt convins, că persoanele cultivate sunt superioare celora din 1910, de o pildă.

Dacă totuş observăm atâtea contradicţii şi confuzii, faptul se datoreşte altor împrejurări, şi în rândul întâi, evoluţiei capitalismului. Capitalismul moare. Şi dincolo de acest capitalism, se pare, că nimeni nu mai vede clar. Obişnuiţi să operăm cu noţiunile sociale şi de cultură în acest cadru, ne-am pierdut echilibrul, şi am schimbat sensul tuturor noţiunilor, îndată ce acest cadru a devenit caduc, şi îndată ce am observat cu nelinişte, că balansarea lumii între cele două extreme, ce a început acum câţiva ani, nu mai vrea să se oprească.

Agitaţia creşte în fiecare zi, şi fiece clipă aduce noui motive de tulburare. Desigur, este de esenţa societăţii umane această frământare, şi progresul necesită conflicte periodice ce opun omul instituţiilor sociale, propriilor sale instituţiuni. Se pare însă, că nici odată surprizele şi ineditul n'au fost atât de bogate, ca 'n zilele de faţă.

In ordinea politică şi socială confuzia pare şi mai teribilă ca în alte domenii. Capitalism, capitalism de stat, imperialism (chiar şi câţiva publicişti români au vorbit nu de mult de necesitatea unui „imperialism românesc") autarhie etc. Sunt noţiuni cu un conţinut ce se deosebeşte după cum statul este industrial sau agrar, continental sau colonial, după profesor de economie politică şi bărbat politic de dreapta sau de stânga, — fiecare încercând să pună în cadrul rigid al acestor noţiuni, realităţile personale şi colective, concepute pe un plan mai îngust, sau mai larg.

Acestor împrejurări se datoreşte, că noţiunile îşi schimbă conţinutul.

Pascal a dat, cum se ştie, o definiţie universală culturei. In Germania însă, constată Henri de Mann, dela Goethe încoace pentru nici un om de mare anvergură, ideia de cultură n'are semnificaţie umană şi universală fără de care cu toate acestea nu poate exista nici un progres istoric.

Războiul a îngustat şi concepţia de cultură, făcând din ea o armă spirituală cu care se băteau beligeranţii naţionalişti, rupând unitatea de cultură pascaliană.

Cu toate acestea marile epoce creatoare ale spiritului burghez au fost acelea ale gândirii cosmopolite. In Evul Mediu ea a fost catolică, universală; în timpul Renaşterii şi a humanismului a restabilit unitatea pierdută din punct de vedere religios, rataşându-se la moştenirea comună a culturii antice; în secolul al XVIII-lea, al Enciclopediştilor şi al filozofilor clasici, s'a reclamat dela universalitatea raţiunii.

Filozofia germană însă—continuă Henri de Mann — începând cu Hegel a răsturnat lucrurile şi a opus ideia, idealului. Idealismul este o maladie germană din secolul al XIX-lea, şi vrea să demonstreze, în mod absurd, neputinţa ideii. Pentru o ideie se trăeşte şi moare. Pentru un ideal se exaltă.

In timpurile de astăzi, când moartea liberalismului e decretată de către toate gurile, şi se vorbeşte despre un „naţionalism de massă", în opoziţie cu cel literar; despre organizaţii de masă, în opoziţie cu individualismul egoist; noţiunea socială a masei se pretează mai mult decât oricând la confuzii şi la contradicţii.

Unii cred, că se pot servi de masă contra individualismului şi a libertăţii de a gândi. De aci frecvenţa cuvântului „dictatura maselor", pe care le citim şi auzim la fiecare pas. Alţii încearcă să facă o analogie între clasă şi masă, pentru a justifica „rotativa", dominaţia unei clase asupra alteia.

Pentru foarte mulţi — cum remarcă R. Aron şi A. Dandieu — ideia de masă joacă aproape acelaş rol afectiv — deşi în împrejurări deosebite pe care l'a jucat ideia de „popor", pentru revoluţionarii veacului al XVIII-lea şi XIX-lea.

Ambele idei însă au fost trădate în profitul hegemoniei unei clase.

Pentru alţii, noţiunea socială a masei se opune nu numai minorităţii privilegiate a statului major capitalist sau biurocratic, ci şi individualismului şi personalismului.

Spaţiul limitat al ziarului nu ne îngădue să mai insistăm. Credem însă, că interpretările ce se dau noţiunii sociale a masei sunt tendenţioase sau eronate. De oarece în lupta acerbă de astăzi, pentru ca să învingem, trebue să plecăm dela un postulat de libertate a individului, care declară libertatea scopul său suprem, mijlocul său suprem, regula supremă a convieţuirii umane; care luptă în plină libertate pentru autonomia spirituală, pentru emanciparea conştiinţei în domeniul individual şi pentru organizarea libertăţii în domeniul social.

PAVEL PAVEL

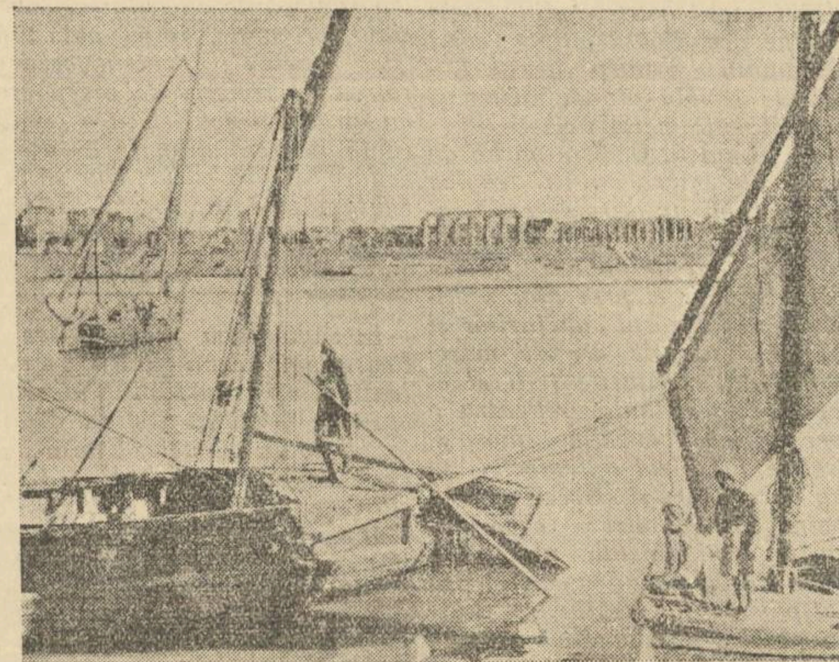

O călătorie în Africa

Luxor. Karnak.

Cine călătoreşte în Egipt e curios să vadă cât mai repede vechea Tebă, gloria Egiptului de altă dată şi aş putea adăuga şi de astăzi. Numai că actualmente Teba poartă trei nume moderne: Luxor, Karnak şi Valea Regilor.

Părăsim Cairo cu trenul de dimineaţă, îndreptându-ne spre oraşul Luxor. In compartimentul de alături câţiva indigeni (după haină şi preţul biletului păreau mai mult decât felahi) s'au şi instalat deasupra canapelelor din tren, cu picioarele sub dânşii, ca şi cum ar fi fost la ei acasă. (Chiar în automobil, indigenii sau cinchiţi). Pentru ca voiajul să li se pară cât mai agreabil ei s'au aprovizionat cu un depozit de trestie de zahăr, bună de companie până la destinaţie. La început, când vezi maldărul de trestie în tren, dacă nu cunoşti mai dinainte moravurile din partea locului, ai putea crede că este o colecţie de cozi de undiţă pentru un amator de dat la peşte în apa Nilului. Mai pe urmă, însă, vezi cum indigenii îşi mănâncă undiţele, stând cu tetina la gură, în tot cursul voiajului. Să nu vă închipuiţi că ei aruncă resturile incomestibile pe fereastră. Din contra, le scuipă sub formă de proectile, în toate direcţiile compartimentului, fără să contravină la regulamentul căilor ferate. N'am văzut în trenurile din Egipt anunţuri contra scuipatului, sau contra altor murdării. La început am crezut că indigenii nu aruncă gunoiul, din lene. Mai târziu am văzut cât de greu e să se deranjeze din poziţia cinchită, în care se găsesc şi apoi mai e şi altă ceva. Ca să poată arunca resturile de mâncare ar trebui să stea mereu cu fereastra deschisă. Or, chiar cu fereastra închisă, nisipul fin, din ambele deşerturi, pătrunde aşa de abundent, încât e cazul să existe în tren un văxuitor de ghete şi un curăţitor de haine, care să nu se ocupe decât de asta. Personal am avut multe neplăceri din cauza nisipului. La început însoţitorul vagonului, văzându-ne grija noastră pentru curăţirea hainelor, îşi făcuse o sursă de încasat piaştri, tot mereu ştergându-ne hainele şi canapeaua de praf. Mai pe urmă, însă, am renunţat la serviciile însoţitorului şi ne-am lăsat şi noi în voia prafului, la fel cu ceilalţi călători. Pentru noi proveninţa nisipului în tren era greu de explicat, fiindcă de o parte şi de alta a liniei ferate, cât vedeai cu ochii, (şi asta coincidea doar cu lăţimea Egiptului) era numai verdeaţă. Ni s'a explicat, mai apoi, că vânturile deşertului trec şi peste verdeaţa, destul de abundentă, a văii Nilului. Dacă n'ar fi acest mic inconvenient desigur că valea Nilului ar părea şi mai agreabilă. Cu toate acestea în tot lungul drumului sunt lucruri atât de interesante, încât n'ai vreme să fumezi o ţigară. Dacă priveşti ogoarele, vezi felahul, cel mai activ dar şi cel mai sărac ţăran din univers. Lucrează douăsprezece luni pe an, două, trei recolte pe an, iar în deltă până la cinci recolte. Fiecare ţăran are cel mult două hectare de pământ. (Ţăranul român lucrează cel mult şapte luni şi are ceva mai mult pământ). Felahul e în compania unor animale şi unelte de lucru, care nu se deosebesc de uneltele agricole sculptate pe zidurile rămase de la Faraoni. Satele lor nu arată decât sărăcie lucie. Casele sunt făcute din pământ uscat. N'au nici ferestre, nici acoperiş şi nici nu sunt văruite. Noaptea felahii nu aprind lumina în casă de frica vendetelor. In tren facem cunoştinţa judecătorului şi şefului gării din Luxor, de la care căpătăm informaţii asupra locurilor prin care trecem. Suntem nerăbdători însă să vedem vechea Tebă şi şeful gării ne anunţă că s'a apropiat şi acest eveniment. Am ajuns seara în Luxor, aşa că n'am putut gusta deodată măreţia momentului. După ce am luat masa, deşi eram din cale afară de obosiţi, n'am avut răbdare să stăm în casă şi am eşit în oraş. Chiar în faţa hotelului nostru erau ruinele templului de la Luxor. Era lună pe cer şi atmosfera aşa de limpede, încât mulţi Europeni de la Nord ar fi bucuroşi să aibă parte şi ziua, de lumina nopţii de la Luxor. Coloanele templului erau luminate feeric. Nu se simţea nici cea mai mică adiere de vânt. Doar apa Nilului, cu melodia ei dulce, de mai dădea puţină viaţă liniştei desăvârşite a serii.

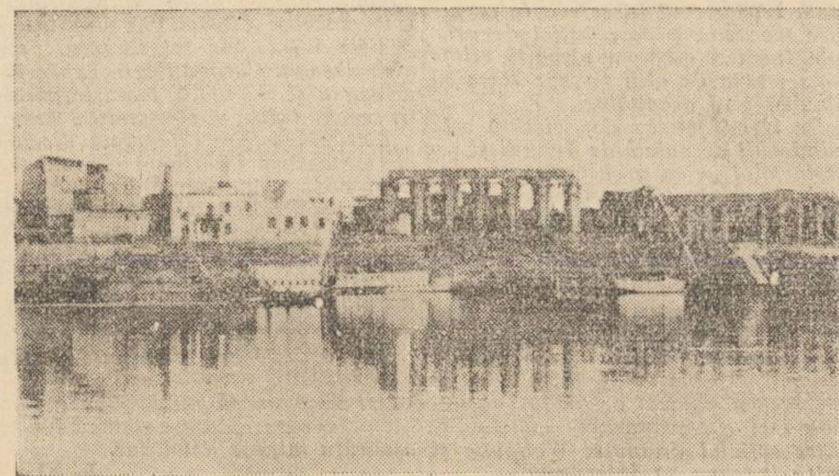
Nilul şi templul dela Luxor

Ne-am plimbat puţin prin oraşul Luxor, de mărimea oraşului Vaslui. Cer scuze cetăţenilor din Luxor de comparaţia cu Vasluiul. Alături de templul uriaş de la Luxor, casele din oraş par cu mult mai mici. Se vede foarte bine deosebirea dintre oameni şi divinitate.

După ce am vizitat a doua zi templele din vechea Tebă ne-am făcut idee că Egiptenii vechi lucrau mai mult pentru persoana lor spirituală, pe când Egiptenii actuali, caşi vecinii lor Europeni, de altfel, lucrează pentru persoana lor terestră. Am ajuns cu plimbarea noastră pe malul Nilului. Nilul desparte regiunea în două. De partea noastră e domeniul celor vii, de partea cealaltă a Nilului e domeniul celor morţi. O barcă prinsă la mal aşteaptă, ca altă dată barca lui Charon, trecerea de la cei vii la cei morţi. In faţa regiunii mormintelor regilor, de acum câteva mii de ani, avem fără să vrem câteva momente de reculegere. Un lătrat sinistru de şacal ne readuce la realitate şi ne sileşte să ne retragem, în liniştea nopţii, la somnul nostru care trebuia să ne pregătească pentru a doua zi. Când ajungem la otel mai abuzăm puţin de oboseala noastră şi ne facem un mic plan de acţiune pentru vizitarea Tebei. Avem de vizitat valea regilor (cetatea morţii), Karnak (cetatea religioasă), vaticanul de acum trei mii de ani şi Luxor (cetatea civilă).

Karnak — Aleia sfincşilor

Templul dela Luxor, pe malul Nilului

DOCTOR GH. T.

TRISTAN BERNARD

Alibiul asasinului Pierre

Domnului Le Gevaudan
Avocat la Curtea de Apel
din Paris

Nouméa, 7 Febr. 19...

Prea stimate d-le avocat!

Alăturat, vă aduc la cunoştinţă amănuntele în legătură cu faptul despre care v'am vorbit în ultima mea scrisoare. Veţi găsi toate explicaţiile de care aveţi nevoe pentru îndeplinirea formalităţilor judiciare.

Mă numesc Pierre-Louis Brond. La 1 Decembrie am împlinit treizeci şi nouă de ani. Locul meu de naştere e Lyon. Pe mama am pierdut-o de mic copil. Tatăl meu, care se îndeletnicea cu negoţul la Lyon, a murit acum vre-o 18 luni.

Dela vârsta de nouăsprezece ani n'am mai avut legături cu familia mea. Am fost funcţionar pe la diferite instituţii; însă un funcţionar rău, pentrucă eram leneş şi veneam totdeauna târziu la slujbă. Din pricina asta, am rămas cinci ani fără serviciu. Trăiam din mici pariuri, am fost vânzător de ziare şi am împărţit reclame. Dar agenturile mă foloseau din ce în ce mai puţin, deoarece hainele mele deveneau din zi în zi tot mai murdare şi pentrucă nu-mi plăcea să mă scol de dimineaţă.

Dela Iulie 19... am locuit într'un hotel cu aspect mizerabil, din Rue Bédex, care se numea „Hotel des Fondeurs". Locatarii erau recrutaţi, în special, dintre prostituate şi marinari.

Luna Martie a anului următor era caldă şi fără ploaie.

După amiază obişnuiam să plec de acasă şi să colind cartierul Saint-Germain. Uneori eram prea obosit, ca să mă mai înapoiez la Paris; atunci, dormeam pe câmp, sau în vre-o gară oarecare.

Vizitam satele dimprejur ca să cerşesc şi ca să mă informez asupra numărului locuitorilor. Adesea eram alungat. Cum mergeam însă, în cursul unei zile pe la un număr apreciabil de case, tot strângeam câţiva gologani, şi foarte multă pâne veche. Din surplus hrăneam cânii satului, iar fărămiturile le împrăştiam păsărelelor.

Insfârşit, într'o zi, la Ecueil, în Poissy, o bătrână mă primi cu o deosebită bună-voinţă. Era mică şi grasă, iar pe cap aproape n'avea fir de păr. A vorbit mult timp cu mine şi mi-a dat sfaturi bune. Ne aflam în bucătărie. Servitoarea, la fel de îndesată şi grasă ca şi stăpâna, curăţa zarzavat. In timp ce-mi vorbea, m'am uitat cu atenţie împrejur. Uşa dela intrare nu avea lacăt; iar ulucile grădinii erau joase. In casele vecine nu locuia nimeni. Cu cei cinci franci pe care mi i-a dat doamna cea bătrână, mi-am cumpărat un cuţit.

M'am hotărât să procedez fără zăbavă. Era în 31 Martie, ora trei, când am părăsit casa din Ecueil. La Poissy am luat trenul spre Paris; pe la ora şapte seara mă aflam la hotel. Am cerut o lumânare şi, spunând tare şi cuviincios, noapte bună, am rămas în camera mea până la opt şi jumătate. In cutia dulapului aveam o rangă veche. Mi-o adusese un camarad, care-mi dăduse explicaţiile necesare asupra felului cum trebue întrebuinţată.

Am plecat la opt şi jumătate; ştiind că la ora asta nu puteam întâlni pe nimeni, nici pe scară, nici pe coridor. Câteva clipe m'am gândit să mă duc pe jos până la Poissy, pentru a evita neplăceri şi a nu trezi bănueli. Dar n'aveam oare un alibi suficient? Am luat deci trenul care pleacă la ora nouă şi patruzeci din gara Saint-Lazare. Aproximativ la zece şi jumătate am coborât la Poissy. De aci, aveam de făcut un sfert de oră până la casa din Ecueil.

Când sosii, am văzut că două ferestre, una dela parter şi cealaltă dela etaj, sunt luminate. M'am hotărât să aştept. După câteva minute, la parter s'a făcut întuneric; iar la etaj s'a aprins o lumină nouă. Ştiam deci, că stăpâna şi servitoarea aveau de gând să se culce. Sunase de mult ora douăsprezece jumătate. Deodată, amândouă luminile s'au stins una după alta, ca doi ochi care se închid. Atunci, m'am urcat pe ulucă şi am sărit în grădină. Am răsucit ranga în uşa dela intrare, am spart broasca şi am trecut apoi în săliţa de unde pornea scara la primul etaj.

Mi-am desbrăcat haina şi vesta. Apoi am aprins o bucăţică de lumânare pe care o luasem cu mine. In mâna cealaltă ţineam cuţitul. Când am ajuns la ultima treaptă a scării, cineva a întrebat; era glasul bătrânei:

— Tu eşti, Jeane?

I-am răspuns cu glasul prefăcut:

— Da!

Speram că se va duce să se culce din nou, liniştită. De-odată însă, mă izbi o rază de lumină. Uşa din spatele meu se deschise şi apăru bătrâna, ţinând în mână un sfeşnic. Făcui un pas îndărăt şi lovii orbeşte. Ea scoase un strigăt subţire, aproape ca un copil, şi se prăbuşi la pământ. Lumânarea se stinse. Căutam tocmai lumânarea mea când o uşă dela etaj se deschise cu putere. Paşi greoi coborau scara. Era servitoarea, îmbrăcată în halat de noapte, roş. Când m'a zărit la lumina lămpii, am văzut faţa ei plină şi bună, îngălbenind. Am ridicat braţul, şi am doborît-o şi pe ea la pământ, fără să scoată o şoaptă.

Atunci am luat lampa şi am trecut în camera bătrânei. In cutia biroului, am găsit două

Vesperală

Maestrului G. T

Păşind pe sub castanii ruginii
Intr'un amurg de toamnă mohorît,
Din sufletul zdrobit mi-au izvorît
Melancolii.

Mă întrebam — atunci — cum alţii pot
Să-şi mai anine zâmbete de guri,
Cum pot tristeţea vinetei naturi
S'o treacă'nnot...

Cum mai vorbesc, cum goarna din Copou
Mai sună monoton, prelung şi plat —
Cum dealul sur mai stă pe brânci culcat
Să-l pască-un bou...

Linţoliul violet pe culmi căzut,
Peste cavoul oamenilor vii —
Hrăni în mine sumbre fantezii
Ce m'au durut.

Vedeam în umbra-aceloraşi castani
Doi juni călăuziţi de-acelaş dor...
Şi m'am surprins plângând că anii mor
Să nască ani!

...Deasupra mea — lopată de pământ
Şi dedesupt — al gurii gropii cer...
Un clopot văitându-se stingher
Fără cuvânt.

Mormânt uitat, al crucii muced lemn
Stropit cu frunze veştede, altar
Spre care pomii bat mătănii rar
Din trist îndemn.

Şi peste tot tomnatecul amurg...
Sub paşii mei uscate crengi trosneau,
Durerile spre mine călăreau
Pe-al morţii murg.

NECULAI ŢAŢOMIR

Din volumul-manuscris: *Lebede negre.*

bancnote de câte o sută de franci, și o sută de franci în monetă de aur. Am luat banii. Niște podoabe vechi le-am lăsat acolo. N'am luat cu mine decât un pumnal cu mânerul împodobit cu pietre prețioase.

Am coborît scara cu băgare de seamă. Ajuns jos, am stins lampa și mi-am îmbrăcat din nou haina și vesta. Apoi am părăsit casa și am închis ușa ușor, în urma mea. Strada era pustie. Am sărit ulucii și m'am îndreptat spre gară. Ceasornicul gării arăta ora trei. Primul tren spre Paris trecea abia după ora cinci. N'am hotărît să-l aștept la stația următoare, pentru a îndepărta orice bănuială.

Pe drum am constatat că-mi pătasem cămașa cu sânge. Asta mă neliniști puțin. După părerea mea însă, nimic nu putea să arunce bănueli asupra mea. Hangioaica m'a văzut ducându-mă spre odaia mea. Pe la nouă puteam să mă strecor neobservat în hotel. Dar mi-am adus aminte de pumnalul luat cu mine. Mă putea trăda; și-apoi nici nu puteam spera să-l pot vinde pe un preț bun. Mai bine era să scap de el. L-am aruncat într'o fântână dela marginea drumului.

Imediat ce m'am urcat în tren, am adormit. M-am deșteptat în gara Saint-Lazare, în zorii zilei, indispus și frânt de oboseală. M'am târît încet spre Rue Bédex. La o lăptărie am băut un pahar cu lapte. Mi-am cumpărat apoi o cămașă, dela un telal, ca să-mi pot schimba cămașa pătată de sânge.

Adâncit în gânduri, am ajuns la încrucișarea străzii Bédex cu strada Aubervilliers. La o depărtare de câteva case de acolo se afla hotelul meu. Dar aci mi se înfățișă înaintea ochilor un spectacol foarte ciudat. In fața „hotelului des Fondeurs" erau adunați o mulțime de oameni. La ușă staționau o trăsură și câțiva polițiști. Fără 'ndoială, eram descoperit... Am făcut un pas înapoi; dar inspectorul se și afla lângă mine:

— D-ta ești Pierre Bond?

Nu i-am răspuns.

— Ești arestat!

Doi polițiști m'au luat în primire. M'au dus la hotel. Mulțimea mă salută cu strigăte și huidueli. De când am fost prins n'am scos nici un cuvânt. Am fost dus într'o odaie, la etaj. In pat zăcea întins trupul unei tinere femei.

Nu pot să spun exact ceiace am simțit când am privit-o. Nu săvârșisem eu crima, așa încât am rămas liniștit. Cam tardiv, i-am adresat inspectorului întrebarea:

— Pentruce mă arestați? Cine-i femeia asta?

M'au dus în camera alăturată și m'au cercetat. Au găsit banii și cămașa mea pătată de sânge. Apoi m'au trimis la închisoare.

In timpul cercetărilor am aflat ce se 'ntâmplase. Pela miezul nopții cineva a părăsit hotelul. Puțin după aceea s'au auzit vaete și strigăte. O tânără femeie a fost găsită dându-și sufletul. Dulapul și cutiile erau sparte. Cum se cunoștea felul meu de viață, bănuiala căzu asupra mea dela 'nceput.

Inaintea judecătorului de instrucție am negat cu încăpățânare orice amestec. Insă, cum nu puteam aduce un alibi pentru noaptea dela 21 spre 22 Martie, am fost condamnat la muncă silnică pe viață. Eram hotărît să vorbesc numai în cazul când aș fi fost condamnat la moarte.

✱

Vă scriu deci din Nouméa, unde mă aflu de unsprezece ani. Purtarea mea e ireproșabilă; de aceia am și fost repartizat la lucrările de birou. Așî fi fost destul de mulțumit aci dacă nu m'ar fi cuprins un dor nemărginit de Franța. Conform legii mă pot înapoia, și asta vreau să și fac.

Și iată în ce fel anume:

Ultimul act, în legătură cu crima din Ecueil, poartă o dată de la care au trecut mai bine de zece ani. Deci, infracțiunea s'a prescris. De aceia vreau să dovedesc un alibi de care atunci nu puteam să fac uz. Voiu dovedi că în noaptea de 21 Martie am fost la Ecueil și nu la „Hotel des Fondeurs". Servitoarea, pe care am rănit-o atunci, grav, trăește încă și desigur că mă va recunoaște. Va fi găsit deasemeni și pumnalul pe care l-am aruncat tot atunci în fântână.

Pot, deci, să cer revizuirea procesului meu și să dovedesc atât vinovăția, cât și nevinovăția mea.

Sper, domnule avocat, că veți lua asupra dvs. această afacere, și în așteptarea răspunsului, rămân al dvs.

Pierre-Louis Brond
Nouméa
(Noua-Caledonie)
In rom. de AD. B.

Linii răslețe
din Paul Geraldy

Mulți îndrăgostiți confundă iubirea și plăcerea, și seamănă cu călătorii care își închipuie că iubesc un oraș — pentrucă au prânzit acolo excelent.

✱

Trebue să te simți fericit în urma unui succes, dar să nu fii măgulit. Asupra femeilor nu se câștigă niciodată victorii mari, căci atât de mult doresc ele dinainte să fie învinse!

✱

Pentru ca să rămâi nesimțitor în fața frumuseței femeilor trebuie să fii sau înțeleptul Ulyse sau director de muzic-hall.

✱

Ai fi voit să te păstrezi pentru femeia pe care vei iubi-o? Nu există un mijloc mai sigur pentru a-i displace decât acesta.

✱

Un spirit cu adevărat superior nu este niciodată dominat de dragoste.

✱

Cei slabi sunt cei mai avizi de dragoste. Ei știu că au puțin de așteptat dela o societate care te face să-i plătești scump favorurile, dar cunosc prea bine faptul că dragostea concepe un favoritism larg și că pot spera dela iubire încă mult mai mult decât li s'ar cuveni.

✱

Dragostea este sforțarea pe care o face bărbatul polygam prin fire, ca să se mulțumească cu o singură femee.

✱

Oamenilor puțin le pasă dacă-s iubiți pentru însușirile alese pe care le au. Ajunge că le au. Dar virtutea, talentul care lipsește, sapă în suflet niște mici abisuri pe care rolul iubirii este să le umple. Peste insuficiența și neliniștea noastră, ne trebuie un compres de dragoste.

✱

A iubi însemnează a dori un schimb unde binele și cu binele să se topească în mai bine.

✱

Nu era în firea bărbatului să iubească. Femeile l'au învățat ce este iubirea; bărbații însă au dus dragostea cu mult mai departe decât ele.

✱

Femeile au inventat iubirea, iar bărbații căsătoria și fidelitatea. Nu! Nu este deloc un paradox!

✱

Bărbatul cel mai tare ascunde într'însul un sentiment chiar și rușinos, după cum femeia cea mai duioasă ascunde un realism feroce.

✱

Dintre toate raporturile omenești, dragostea care este cel mai rafinat, a rămas și cel mai barbar.

✱

Ne-am asimilat cultura Eladei și a Romei, am asimilat pe barbari. Asimilăm astăzi pe Negri. N'am putut asimila încă până acum Femeile...

✱

Ceiace Tristan și Isolda caută la disperare, este această proecțiune a lor înșiși pe ecranul viitorului. Ei nu-l cunosc și rătăcesc ca orbii. Ei se dizolvă în moarte lângă fântâna resurecțiunii.

AUREL GEORGE STINO

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
130 CLIȘEE 150 LEI

ROMANELE DE MARE SUCCES

D. H. Lawrence: **Femei in Dragoste** Lei 80
Amantul Doamnei Chatterley „ 60
Armăsarul Doamnei Lou „ 60
Victor Margueritte: **Camaradele (Nos egales)** „ 60

SE GĂSESC DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE
Editura „ALCALAY"

Cinematograful

Vânătoarea după specialitate

In orișice întreprindere artistico-comercială, peocuparea primordială este de a nu face „double-emploi" cu nimeni, de a fi altfel decât concurența. Când un grup de scriitori vrea să fundeze o revistă, primul gând e să-i dea acesteia o structură care să nu semene cu a nici uneia din cele existente. Când un artist de cinema vrea să devină celebru (sau — ceeace revine la acelaș lucru — când un regisor vrea să-l scoată în relief) caută roluri și-și prescrie atitudini care să nu amintească nimic din jocul colegilor lui. Cu alte cuvinte, fiecare actor tinde la găsirea unei specialități. Exemplu: Conrad Veidt, care optează cel mai des pentru personagii mai mult sau mai puțin demoniace; sau Wallace Beery care s'a fixat la situațiile de brută cu suflet de copil; sau Ramon Novaro, care nu întruchipează decât adolescenți șireți și sentimentali; sau Greta Garbo care nutrește o marcată preferință pentru ca să zicem așa „sufletele neînțelese"; sau Marlene Dietrich care ne prezintă prostituate profunde și cocote cu viață interioară; nu mai vorbesc de Douglas Fairbanks, Charlot, Malec, Harold Lloyd, care au creiat deadreptul genuri, specii cinematografice proprii.

In această vânătoare după specialitate mai putem recunoaște un participant. Este Leny Riefenstahl. Nici ea, nici filmele ei nu seamănă cu celelalte. Filmele ei aș propune să fie numite „filme fizice". Intr'însele, principalul personaj este Natura cu N majuscul. Ea, Leny Riefenstahl,e doar un simplu atribut amintitor al acesteia. Mă gândesc la Simfonia Albă, la Mirajul Alpilor, la Beția Albă, toate acele povești de nouri, munte, ghiață și zăpadă, în care ea era un simplu accident omenesc. Vă aduceți iarăși desigur aminte de acel misterios poem cinematografic care se numea „Lumina albastră", în care era vorba de o fată lunatecă și bizară, îndrăgostită de un pisc de munte, la care singură, din tot satul, se putea urca?

S. O. S. și filmul fizic

Ultima ei producție face deasemeni parte din acest gen de „filme fizice". Iarăși ghiață, cer și mare, și zăpezi vecinice, și nouri, și cer. Acum muntele a fost înlocuit cu ghețari plutitori. Aventura se petrece la pol. Și nu-i vorba, ca în penultimul ei film, de o voioasă întrecere cu ski-ul, ci de o foarte gravă luptă pe viață și moarte în mijlocul pustietăților arctice. Dar, că-i vorba de o „chasse-à-papier" sau de un războiu serios împotriva elementelor, tema fundamentală e riguros identică. Ni se arată acel lucru totdeauna grandios care este omul încercând să-și depășească propriile lui puteri, omul sforțându-se să facă ceiace omul nu poate face; ni se arată acea aprigă tensiune mușchiulară și nervoasă prin care o ființă umană ajunge să învingă toate obstacolele pe care i le ridică natura și oboseala. Subiectul tuturor acestor filme se poate rezuma în cuvintele: „încă, încă puțin, și dacă nici acum nu ajungi, mai silește-te iară, și iară până ce, în cele din urmă, vei reuși". Pe deoparte încordarea omului, pe de altă parte nepăsarea unei naturi fizice vaste, ironice și prestigios de frumoase.

*Până și în filmele cele mai proaste, atunci când intervine o **urmărire, o goană, o fugărire,** interesul artistic e trezit. Emoțiile incertitudinii, ale ezitării între două pronosticuri, ale pariului pentru eșec sau reușită, sunt totdeauna garanții sigure de valoare artistică a unui film. Gândiți-vă că cinematograful a debutat cu bucăți ca „Incendiatorul prin imprudență" sau „L'arroseur arrose" care nu erau altceva decât o continuă vânătoare după un fugar. Au trecut treizeci de ani și această încordare de sforțări a rămas încă principalul „poncif" estetic al ecranului.*

Totdeauna interesantă, această luptă a omului contra adversității care-l gonește din spate devine grandioasă atunci când dușmanul e Natura însăși. Lucrurile capătă atunci mister și semnificație metafizică.

In filmul S. O. S. e vorba de un șir de „mezaventuri" tragice îndurate de un grup de exploratori. Leny Riefenstahl intervine. Intervine ca de obiceiu, aducând simpla ei prezență, profilând, pe decorul ghețurilor și nesfârșitului de cer și mare, profilând trăsăturile feții ei energice și voluntare. Pentru a personifica bărbăția morală, trebue neapărat o femee. (Așa au procedat și Grecii când, voind să simbolizeze acea însușire eminamente masculină care e înțelepciunea, au inventat pe zeița Palas-Athene). Ca și în partida de sky din penultimul film, Leny Riefenstahl nu face mare treabă. Dar prezența ei dinamizează întreg tabloul. Ea aduce, în mijlocul peisajului, farmecul straniu al unei — dacă se poate spune — al unei grații aspre.

Toate producțiile acestei artiste sunt perfect originale. In ele găsim sentimentul rar și înălțător al depășirii de noi înșine, al elanului care ne trece dincolo de propriile noastre puteri.

Meș teșug

In contrast cu S. O. S. care e numai Natura, și unde ființele funcționează oarecum fizic, războindu-se cu un Dumnezeu material, — am avut în aceiaș săptămână un film unde frumusețea e făcută numai din meșteșug. Se numește „Sora Albă", și se numește Hellen Hayes. Cititorii își aduc aminte de „Păcatul Madeleinei Claudet", sau de „Farewel to Arms". („Supremul păcat"). Hellen Hayes este prima actriță din America. Zic „prima" nu într'un sens hiperbolic, ci pur aritmetic. La un concurs de artă dramatică ținut de curând în Statele Unite, Hellen Hayes a ieșit întâia.

Hellen Hayes nu e urâtă, și nu este frumoasă. Prin simplul ei joc fizionomic poate deveni bătrână, tânără, frumoasă, urâtă —tot ce vrea. Este o atât de perfectă comediană, încât adeseori — cum să zic? joacă par'că prea bine. și asta ne amintește că joacă, și că povestea nu-i reală ci imaginată. Câte odată perfecția agasează, căci e neverosimilă; suntem neobicinuiți cu desăvârșirea, și această neobicinuință ne dă un sentiment aproape penibil de perplexitate. Ceiace e nițel supărător la Hellen Hayes este că știm că oricând, ori unde, este gata să „dea concurs", pentru orișice rol, și de treizeci de ori pe zi, cu un talent egal și cu o siguranță nedesmințită, fără vre-o ezitare și fără cusur. Dar să nu căutăm pete în soare. Hellen Hayes este o mare tragediană.

Feerie

In săptămâna sărbătorilor a fost inaugurat un film (care rulează și azi), un film cu desene animate în culori destinat copiilor de toate vârstele. Este o poveste de jucării și de Moș Crăciun, cu pitici și soldați de plumb, cu călătorii, în sanie trasă de doisprezece cerbi, dealungul lunii și stelelor. Ca să spun cum sunt făcute aceste desene, e deajuns să amintesc de ilustrațiile din cărțile englezești de basme — care sunt cele mai frumoase și mai spirituale din lume. In filmul nostru fiecare jucărie are un fel de personalitate și un temperament propriu. Asta se vede atât în momentul nașterii, adică al fabricării (care se face după cea mai tayloristă metodă de muncă), cât și în momentul când micile automate defilează triumfal pentru a intra în sacul gigantic pe care Moș Crăciun îl încarcă în sanie pentru a-i distribui conținutul la copiii cuminți. Moș Crăciun este tot timpul enorm de bine dispus; râde cu chef și face mare haz de micile năzbâtii ale creaturilor sale — adică ale jucăriilor de toate sexele și regnurile. Această veselie bonomă a lui Moș Crăciun este o ideie remarcabilă, care dă întregii povești ceva fantastic și înaripat. Am fost de trei ori să văd acest minunat basm în culori, și m'aș mai duce încă.

D. I. SUCHIANU

DISCUL

Plăci prețioase

O placă sortită să ocupe un loc de onoare în discoteca celui mai pretențios discofil este Sonata pentru piano și violină, op. 42 *de Mozart (Gramophone DB 2057—2058) pe care o execută doi copii, dintre care unul este un virtuoz de geniu și celălalt — o artistă precoce foarte abilă, cu toată frăgezimea vârstii. E vorba de fratele și sora* Iehudi *și* Nephzibah Menuhin. *Iehudi, îndeajuns de cunoscut, nu mai trebue prezentat cetitorilor noștri. Sora sa, Nephzibah, n'are decât treisprezece ani și nu a luat încă niciodată, până acum, contact cu publicul. Largile sale posibilități artistice ne sunt revelate în aceste două plăci — de un interes deosebit — în care juna pianistă reușește să înscrie o interpretare mozartiană de o astfel de calitate, încât cele ce vor urma în viitor — semnate de alții — vor risca să rămână fără ascultători.*

De sigur, partea de violină este admirabil executată de Yehudi și regăsim aici — ca pretutindeni — instinctul muzical și măestria acestui tânăr și dibaciu mânuitor al arcușului. In ceeace privește siguranța și maniera ce o are executarea micii pianiste, d. Dominique Sordet, un reputat critic muzical parisian, spune că dac'ar reveni printre noi, Mozart nu și-ar cânta altfel opera sa. Iar mai departe adăogăm: „Totul se petrece ca și când o legătură misterioasă și supranaturală s'a stabilit între sufletul divinului Wolfgang și ***între ingenua sa interpretă".***

Din punct de vedere tehnic inginerii Gramophonului au izbutit să capteze toate sunetele, fără nici o modificare supărătoare a mașinii. E locul nimerit să pomenim tot acum și de înregistrările datorite altor două figuri binecunoscute: Wladimir Horowitz și Marguerite Long.

Celebrul pianist Wladimir Horowitz a făcut să apară săptămânile trecute două fețe de disc consacrate lui Chopin: Mazurka în fa minor *și* Studiu în fa major *(Gramophone) sunt înregistrări de o reușită perfectă și de o calitate uimitoare.*

Marguerite Long aparține categoriei privilegiate a acelora care sunt dotați cu cele mai pure virtuți fonogenice. Fiecare nouă înregistrare a eminentei artiste este o cucerire totală. Columbia e editat luna trecută Barcarolla *lui Chopin. Intreaga frumusețe a acestei pagini apare în toată lumina ei grație D-nei Marguerite Long, care în afara aptitudinilor sale artistice este și una din interpretele ideale ale lui Chopin. Farmec, legănare armonioasă, expresiune suplă și nuanțată, toate le găsim în recentul disc al Margueritei Long.*

Ultraphone prezintă două discuri ale Orchestrei Filarmonice berlineze *unul consacrat* Marșului din Tanhäuser *și* Preludiului actului al treilea din Lohengrin *conduse de* Selmar Meyrowitz — și celălalt conținând celebrul vals de Strauss: (Ediția pt. Franța" „Aimer, Boire, Chanter" *condus de* Erich Kleiber.

Aceste două executări sunt, ca de obiceiu, de o perfectă calitate tehnică și de o constantă bogăție a timbrelor ceeace ajută la analiza foarte ușoară a tuturor detaliilor.

L. FL.

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7, recomandă următoarele:

Câteva romane: cele mai interesante din ultima vreme și într'adevăr demne de citit: *Pearl Buck:* La terre Chinoise (una din cele mai frumoase cărți scrise în ultimii ani).— *Ivan Bounine* (premiul Nobel): Sacrement de l'amour.— La nuit.— *André Malraux:* Les conquérants.— La condition humaine.— La voie royale (trei romane admirabile care au cucerit pentru autorul lor premiul Goncourt).— *Céline:* Voyage au bout dela nuit (roman social de mare anvergură, extrem de discutat).— *André Maurois:* Edouard VII: sa vie et son temps (un „pendant" al lui Disraeli al aceluiaș autor).— *Schalom Asch:* Petersbourg (despre care Stefan Zweig scrie: ,ample et puissante fresque de l'époque russe 1910—1920, par un témoin lucide et incorruptible").— *Stefan Zweig:* Marie Antoinette (une femme transfigurée par la douleur): pagini minunate întrecând adesea vigurosul „Fouché".— *Ch. Braibant:* Le roi dort (prix Théophraste Renaudot: premiul gazetarilor decernat în așteptarea premiului Goncourt). — *Geneviève Fauconnier:* Claude (premiul Fémina). — *Paul Morand:* Rococo (nuvele-schițe).

Prețurile noastre sunt 7 lei francul francez, — în provincie expediem numai contra plății anticipate sau a unui acont prin mandat poștal, restul ramburs. — Cititorii își pot deschide un compt la „Hasefer" remițând un mic avans și urmând să primească volumele comandate în compt deschis.

Cronica Șahului

Campionatul de șah al României

Concursul pentru campionatul de șah al României s'a terminat Duminică. Această manifestație de șah grandioasă, cea mai însemnată de când există mișcarea șahistă în țară a avut un deosebit succes, grație entusiasmului stăruinții și străduințelor neobosite ale noului președinte al „Federației române de șah", d. ing. A. Kéry.

Rezultatul definitiv al concursului a fost:

Premiul I — *hors concours* — *Rudolf Spielmann* cu 12 puncte.

R. SPIELMANN

Premiul II și titlul de campion al României pe anul 1934 *St. Erdely* cu 11½ puncte.

Premiul III *Al. Tyrsler* cu 10½ puncte.

Premiile IV și V *(ex aequo) dr. I. Balogh* și *M. Wechsler* cu câte 10 puncte.

Urmează apoi:

E. Negruțac și *dr. Zeno Proca* cu câte 9 puncte.

Ing. *St. Marton* cu 8 puncte.

H. Silbermann cu 7½ puncte.

Traian Ichim cu 7 puncte.

I. Mendelssohn cu 6½ puncte.

Toma Popa cu 5½ puncte.

Ing. H. Taubmann cu 5 puncte.

A. Ban cu 3½ puncte.

C. Gheorghiu cu 3 puncte.

M. Davidsohn cu 2 puncte.

Rezultatul definitiv al partidelor jucate s epoate vedea din următorul tablou:

NUMELE	E. Negruțac	C. Gheorghiu	St. Marton	H. Silbermann	Toma Popa	M. Wechsler	M. Davidsohn	R. Spielmann	Ing. Taubmann	Al. Tyroler	A. Ban	Dr. Zeno Proca	St. Erdely	I. Mendelsohn	Traian Ischin	Dr. I. Balogh	Total	Clasificare
1. E. Negruțac	—	1	½	0	0	½	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	9	VI—VII
2. C. Gheorghiu . . .	0	—	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	3	XV
3. St. Marton . . .	½	1	—	½	1	0	1	0	½	0	1	½	0	1	1	0	8	VIII
4. H. Silbermann . .	1	1	½	—	1	0	1	½	½	½	1	0	0	0	0	½	7½	IX
5. Toma Popa	1	1	0	0	—	0	1	0	1	½	½	½	0	0	0	0	5½	XII
6. M. Wechsler	½	1	1	1	1	—	1	½	1	0	½	1	½	1	0	0	10	IV-V
7. M. Davidsohn . . .	0	0	0	0	0	0	—	0	1	½	0	0	0	0	0	½	2	XVI
8. R. Spielmann . . .	0	1	1	½	1	½	1	—	1	1	½	1	1	1	1	½	12	I
9. Ing. H. Taubmann	0	1	½	½	0	0	0	0	—	0	1	1	0	1	0	0	5	XIII
10. Al. Tyroler	0	1	1	½	½	1	½	0	1	—	1	0	1	1	1	1	10½	III
11. A. Ban	0	0	0	0	½	½	1	0	0	0	—	½	½	½	0	0	3½	XIV
12. Dr. Zeno Proca . .	0	1	½	1	½	0	1	½	0	1	½	—	½	½	1	1	9	VI-VII
13. St. Erdely	1	1	1	1	1	½	1	0	1	0	½	½	—	1	1	1	11½	II
14. I. Mendelsohn . . .	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	½	½	0	—	1	½	6½	XI
15 Traian Ichim . . .	1	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0	-	0	7	X
16. Dr. I. Balogh . . .	1	1	1	½	1	1	½	½	1	0	1	0	0	½	1	—	10	IV—V

Marele maestru R. Spielmann, unul din cei mai geniali jucători de șah ai timpului, a jucat la început în stilul său vioi și ofensiv, a slăbit însă mai târziu. Cum el însuși a declarat, nu poate rezista până la sfârșit oboselilor unui concurs atât de lung.

Despre ceilalți clasați în primele rânduri maeștrii Erdely, pentru a doua oară campion al României, Tyrsler și dr. Balogh, foști campioni naționali nu mai avem nimic nou de spus.

Subliniăm în primul rând performanța uimitoare a maestrului *M. Wechsler,* care s'a plasat printre premianți alături de maestrul dr. Balogh. Tare și talentat juctăor și-a evidențiat și acum calitățile sale de fin analist. Dotat cu ingenioase și precise combinațiuni știe să exploateze orice slăbiciune a adversarului și să întoarcă în favoarea sa partida în care se găsește în situație dificilă. Titlul său de maestru este pe deplin meritat.

Surprinzătoare pentru toți a fost felul cum s'a comportat tânărul **jucător E. Negruțac, campionul cercului** de șah C. F. R. A fost singurul care a învins pe marele maestru Spielmann și aceasta într'un mod strălucit în 25 de mutări. A mai fost victorios și împotriva altor maeștri ca ing. Taubmann, Tyrsler, dr. Zeno Proca și Mendelssohn.

Remarcabil a fost succesul precocelui șahist Tr. Ichim (numai de 18 ani!) campionul Iașului. Calitățile de atâta înțelegere a pozițiilor a uimit azistența și a făcut pe maestrul Spielmann să prevadă un viitor strălucit pe arena șahului.

D-nii dr. Z. Proca și H. Silbermann ar fi putut să atingă trepte mai înalte, fiind foarte talentați, dar au jucat superficial, apreciind pe adversari sub reala lor valoare.

Au decepționat d-nii I. Mendelssohn și ing. H. Taubmann, cunoscuți ca unii din cei mai buni jucători din București. Au fost probabil indispuși și în imposibilitate de a rezista fizicește, într'un astfel de concurs.

Au funcționat impecabil ca arbitri d-nii Al. Nagy și S. Than.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Academia de Literatură în Polonia

Impărțirea unei literaturi pe epoci nu-i lucru ușor.

Distribuirea unei culturi literare pe diferite perioade va fi totdeauna convențională.

Totuși, în viața spirituală a oricărei țări, sunt unele clipe de preschimbare, care marchează sfârșitul unei epoci și începutul alteia.

In viața poporului polonez a început acum cincisprezece ani o nouă eră a existenței sale independente.

In domeniul culturii spirituale, trebue să semnalăm mai întâi coeziunea și unitatea poporului polonez care, împărțit fiind în trei părți mai bine de o sută de ani, s'a arătat unificat și inseparabil către renașterea lui ca stat unitar.

WACLAW SIEROSZEWSKI
Primul Președinte al Academiei Poloneze de Literatură

Această integritate a fost păstrată mulțumită culturii proprii și originale exprimate în literatură.

Romantismul și messianismul de odinioară cedând locul realismului în litere și pozitivismului în concepția vieții în genere, căpătaseră accente noui și tari pe pragul secolului al XX-lea.

Se poate defini ultimul sfert de veac dinaintea războiului 1914—1918 ca progres literar al „Poloniei June".

Fiecare poet, prozator sau dramaturg trăia prin conștiința unei misiuni eroice, încât acuma trece drept adevărat erou în ochii generațiilor moderne.

Când scopurile dorite au fost atinse, literatura poloneză și-a pus, în drumul ei firesc, probleme noui.

Bineînțeles, nu se pot revizui astăzi toate curentele literare din Polonia ultimilor 15 ani. E deajuns să spunem că aproape toți scriitorii din epoca antebelică au supraviețuit războiului și au fost în stare să-și spună cuvântul în noua literatură poloneză.

Poeții au căutat să creieze un nou limbaj poetic. Ei luau lecții dela generația care i-a precedat și o urmau pe aceasta în năzuința ei de a atinge nivelul literaturilor altor popoare.

Graiul plastic a căpătat culori noui, versul polonez — nouă tonalitate.

O serie de școli și curente au realizat cele mai variate căutări în drumul lor obiectiv spre artă.

In această privință meritul grupului „Chimera" e neobișnuit de mare. Dar și alte grupări, inclusiv futurismul întârziat, au contribuit cu elemente creatoare.

In acest nou proces, Cracovia, care fusese înainte de războiu centrul literaturii poloneze, n'a mai rămas căminul exclusiv al culturii poetice. Varșovia, capitala cea zgomotoasă, a început să atragă toate talentele literare, și le va atrage și în viitor, deoarece e adevăratul centru spiritual geografic al țărilor baltice și carpatine.

Nu se poate spune că toate grupările poetice poloneze se dezvoltă cot la cot după războiu.

Ca și în alte țări, poeții întrețin discuții aprige intelectuale și ideologice, iar în ultimul timp grupările lor par'că se concentrează și se închid în interiorul fiecăreia, separându-se de organizațiile prietenești. E o dovadă de auto-aprofundare și de încordare lirică.

Centrele provinciale, deasemenea, se înavuțesc cu bisericuțe literare proprii, cu poeți și prozatori regionali remarcabili.

Romanul și nuvela, mai ales, sunt cultivate de cei mai talentați scriitori din Varșovia și Cracovia.

Astăzi, la a 15-a aniversare a restaurației poloneze s'a realizat, însfârșit, visul literaților naționali: — o Academie poloneză de Literatură.

La 8 Decembrie a avut loc prima ei ședință, deschisă de ministrul instrucției publice, scriitorul I. Iendrjeievici, în prezența primilor 15 academicieni.

Vațlav Seroevschii a fost ales președinte al Academiei. E un nume cunoscut și în literatura rusă, unde a ocupat un loc de cinste ca autor de nuvele din viața triburilor siberiene, pe care le-a studiat pe când era deportat ca polonez-revoluționar.

Scaunul de vice-președinte e ocupat de poetul clasic al „Poloniei June, L. Staff; secretarul e prozator: I. Kaden-Bandrovschii.

Ceilalți membri sunt: S. Nalcovska, autoare dramatică; romancierul V. Berent; poetul Z. Pejesmîțchi (pseudonimul: „Miriam"); nuvelistul P. Hoinovschi; poetul B. Lesmian; dramaturgii K. Rostvorovschii și I. Șarevschii; criticii T. Zelenschii („Bov"), K. Irjicovschii și V. Rijmovschii; profesorul universitar din Varșovia, elinist celebru, T. Zelinschii și încă un prof. univ., istoricul literaturii poloneze din Lwow (Lemberg), I. Kleiner.

Primul volum ce se va publica în anul curent de către noua Academie, va cuprinde „Curentele și autorii din Literatura Polonă din 1900-1933", care ne va furniza ultime informații asupra Artei literare din Polonia.

Cărți și reviste

Utilul și Frumosul în artă

A apărut în englezește un volum de conferințe, ținute la T. S. F. cu un succes european de către *I. E. Bartou*, sub titlul: *„Purpose and admiration"*, în care se pune din nou problema dacă se pot întâlni în artă aceste două atitudini fără să-și strice una alteia și să dăuneze opera de artă.

In partea critică, autorul constată răul pe care l'a produs în secolul al XIX-lea complecta separație între *arta pură*, pe deoparte, și produsele meșteșugurilor și ale industriei pe de alta. De aci a urmat complecta decădere a arhitecturii secolului al XIX-lea și ruperea legăturii dintre arta monumentală și sculptură, suprimarea artei decorative care a sprijinit secole unitatea dintre ele.

In architectură s'au produs edificii de *„o utilitate mârșavă"*, căzărmi, case de raport, obiecte de întrebuințare în scris, fără gust sau obiecte de lux, edificii publice încărcate cu decorări stupid îngrămădite și absolut inutile.

Pictura însăși cu toate că a păstrat ceva din vechea ei strălucire, ca și sculptura, s'au scoborît adeseori la nivelul de a nu fi, pur și simplu, decât producții de lux, care să dea impresia de *artistic* în saloanele burgheze de cel mai prost gust.

Numai în Franța s'a păstrat tradiția sănătoasă în pictură prin Cezanne, Renoir, Seurat și în operele *primilor* cubiști, în sculptură prin opera lui Maillol și Bourdelle. S'a revenit printr'un principiu caracteristic mai ales la Cezanne și la cei doi sculptori pe care i-am pomenit, la *Construcție* și la noua architectură, care urmărește expresiunea clară și sinceră, în ansamblul monumentelor, ca și în cele mai mici detalii, a scopului practic căruia trebuie să-i răspundă.

Aceasta a permis, zice Bartou, urbanismul unor orașe ca Stockholm sau Stuttgart, în care s'a restabilit unitatea unui stil, unitate mai mult sistematică de cât organică, dar unitate. Dar această prefacere care a urmărit legarea artei pure cu utilul nu a ajuns să-și *umanizeze* arta contimporană, pentru că arhitectul care e și inginer a ajuns la o perfecțiune *mecanică*, adică la principiul lui Le Corbusier că „o casă este o mașină de locuit". Aceasta nu va putea aduce umanizarea edificiilor și nici nu va putea duce la crearea unor opere de artă cu adevărat umane.

Bartou constată această nouă dificultate dar crede că mecanizarea și standardizarea artei moderne corespund unui nou colectivism care se realizează în prezent și care aduce cu sine un nou sentiment de comunitate *(comunal sense)* care va fi spiritul nou ce va însufleți artele mecanizate și architectura funcțională și va creia o artă nouă ca acea a evului mediu, precum și o religie nouă a utilității și frumuseții sociale.

Rococo

Este titlul ultimului volum al lui Paul Morand, volum de nuvele în care fondul e romantic și forma, stilul 1933.

Nuvele cu subiecte asiatice oribile, dintre care unele de o neagră tragedie, povestiri din diferite epoce în care se amestecă, foarte fericit, romantismul de odinioară cu gustul pentru luciditate și documentul exact al generației actuale.

„La Mort du Cygne" de pildă este mai mult un studiu de caractere, povestea rivalității dintre artista dănțuitoare și un act criminal al unui „mic șoarece de Operă" pentru răzbunarea unei camarade pe care o admiră, punând-o mai presus de ori care alta. Fondul romantic dispare sub observația exactă, schițarea repede și curgătoare a unor tipuri și scenele din această viață de după cortina Operei, care fascinează prin repeziciunea și ascuțimea cu care autorul vede și exprimă tot, ca într'un film în care atitudinile dansatoarelor ar fi prinse și redate cu o perfecțiune ce nu se poate închipui. Nu lipsește nici humorul foarte britanic, ca în nuvela „La semaine du Bath", în care-și închipue pe Englezi suportând invazia Germanilor, ca Franța în 1916. După cum nu lipsește nici comicul foarte francez, parizian și picant din unele părți din *„la Mort du Cygne"*.

„Rococo" este un album cu multiple atitudini morale ale lui Paul Morand, prezintate cu franchețâ și într'un spirit de înțepătoare parodie, care le dă alură și le face ațâțătoare. E Paul Morand în cele 68 de fotografii ce ni le promite reclama unui atelier de fotografii, de curând deschis!...

A sosit ceasul..

Printre primii comentatori ai revoluției spaniole este și romancierul Alberto Insúa, autor a vreo douăzeci de volume în care este pusă și analizată mereu problema dragostei. Romanul se intitulează „Ha Hegado el dia"... Eroul romanului, Jorg Cisneros vrând să curme o legătură de dragoste cu o actriță madrilenă și să se repauzeze, pleacă la Malaga, la fratele său. Dar în loc de odihnă, cade în frământările revoluției și mai presus de toate se îndrăgostește de o tânără văduvă, frumoasă și mândră, Crislina Branting. In puterea patimii care-i mână unul către altul se ivesc mici ciocniri și ușoare certuri între cei doi îndrăgostiți atât de diferiți prin atitudinile lor sufletești. Crislina este credincioasă, catolică fervență, devotată tradiției scumpe sufletului ei. Jorge este un spirit modern, care în timpul marilor sărbători religioase din Malaga se entuziasmează pentru valoarea lor estetică ce nu se poate nega.

Iată însă că izbucnește revoluția tocmai în clipa când iubita sa îi cere lui Jorge să renunțe la ideile sale revoluționare și se simte că el nu va renunța.

Dar revoluționarii dau foc mânăstirilor și distrug icoanele sfinte. Jorge reacționând în potriva vandalismului coreligionarilor săi, se amestecă într'o ciocnire spre a scăpa un Christ de Mena din mânile lor și este rănit.

Crislina pe când îl îngrijește, înțelege că sub aparența divergenței dintre ei, este între sufletele lor o legătură trainică și reală.

Ceiace e nou și impresionant în romanul acestui psiholog al sufletului femeii, este felul în care a știut să se folosească de evenimente politice recente spre a-și încadra studiul psihologic.

Revista Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, anul II, No. 1

Concepută ca o publicație de documentare sanitară și îndrumare socială, revista aceasta prin caracterul ei științific și frumoasa înfățișare literară a articolelor de popularizare semnate de personalități autorizate își îndeplinește cu succes programul său.

Vom sublinia în primul rând considerația de ordin general că o publicațiune de felul aceasta ne lipsea. Apoi că ea înseamnă realmente o apariție utilă în lumea revistelor, deoarece răspunde unei adevărate necesități. Suntem încă foarte înapoiați în domeniul pe care le abordează. Perioada de pregătire și organizare, adică perioada actuală obligă pe oamenii competenți să activeze foarte serios. Ei au nevoie de concursul opiniei publice și în orice caz de al celor în măsură să contribuie la opera ce și-au asumat-o conducătorii revistei d-nii A. Relea și Horia Robeanu.

Numărul apărut la 15 Ianuarie 1934 continuă linia de conduită a numerelor precedente de-a strânge un mănunchiu de colaboratori dintre cei mai distinși. Semnează articole d-nii C. Dimitriu, ministrul muncii, prof. Dr. C. Daniel, prof. Ion Răducanu, prof. agregat Poenaru Căplescu, Andrei Corteanu, dr. Marius Nasta, I. Setlacec, dr. Dem. Paulian, ing. Stavri Cunescu, docent dr. N. Blatt, G. Vlădescu-Răcoasa, dr. Gr. Kessim, N. A. Rusescu, dr. Eugen Spirt, G. P. Dâmboviceanu, Horia Robeanu, ing. Spiridon Maican, Lazăr Măglașu, A. Relea.

Revista este întregită de rubrici importante cum sunt acelea denumite: Accidentele de muncă; Politica socială internațională; Jurisprudența muncii: Interpretări și comentarii la legea asigurărilor sociale și din câmpul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale care complectează un material documentar și util.

Marcel Rolland: Eros au jardin (ed. Rieder & Cie, Paris)

Pentru descrierea unei iubiri atât de gingașe, cum este aceia a coleopterelor, nu se putea găsi un titlu mai potrivit. Dacă, în genere, autorii moderni alearгă după un titlu-senzație, d. M. Rolland a știut să dea cărții sale, unul plin de farmec și de finețe, potrivit cu fragilitatea subiectului pe care îl tratează. Și îl tratează nu cu ochiul rece al unui om de știință, ci cu sufletul unui subtil poet.

Subiectul iubirii la insecte a fost tratat de mulți entomologi, dar mai toți — afară de Fabre — s'au mărginit să expună actul fecundării așa cum este, brutal și câteodată fatal pentru mascul. Nici unul n'a voit să se elibereze de superstiția că sufletul este apanajul exclusiv al omului. Marcel Rolland, dimpotrivă, a descoperit în fiecare vibrare de antenă, în fiecare țârâit tânguitor, expresia unui suflet copleșit de pasiune. Această irupere a sufletului în amorul insectelor este grija esențială, de care trebue să țină seamă pajul Cupidon în grădină, când își îndreaptă săgețile, nu cu ajutorul darurilor piratului înapoiat dintr'o expediție de pradă pe țărmurile Africei, fără să se folosească de rondelul și luthul trubadurului medieval, nu grație mustății ascuțite ca sabia a mușchetarului, ci cu ajutorul unui organ fin, cu o infinitate de forme: antena. Dela organul penat al cavalerului cuirasat, cărăbușul, și până la fragilul fir al lăcustei verzi, antena reprezintă întotdeauna arma cu care masculul convinge sau chiar obligă femela îndărătnică să i se supună. Dar nu oricând, nu pe întuneric, ci în plin soare cald, sau sub lună plină, alcătuind un cuplu plin de omenesc, uitat să fie cântat de Verlaine în „Fêtes galantes".

Ca un adevărat artist orfevrier, Roland reia tema cântului în dragoste, atât de măiestru expusă în cartea sa anterioară: „Les chanteurs de l'été". Ce poate fi mai plin de suflet, ca un *lied* de greere tremurat de emoția primei întâlniri cu iubita? Ce poate fi mai atrăgător pentru adorata sufletului său, ca darul întregii sale arte? Sub cer cu lună plină un cânt tremurat și timid. Iată-ne fără îndoială, și la coleoptere în cel mai pitoresc peisaj, în cea mai desăvârșită atmosferă romantică. Dar această feerie nu este neîntreruptă la toate insectele. Visul se destramă de brutalitățile *Mantei religioase* și de libertinajul *Scolyților*. Unde mai este frumosul și purul elan la aceste specii? *Manta religioasă*, mașteră fără pereche, își omoară masculul chiar în timpul fecundării. Descrierea acestui omor, făcută de Fabre în *Souvenirs entomologiques*, este îngrozitoare. Nici împerecherea *Scolyților* nu este mai puțin interesantă. Femela sapă în scoarța copacilor galerii, din care scoate numai terminația abdominală, oviscaptul și se lasă fecundată de primul venit, numai după ce acesta i-a adus un dar, care va sluji ca hrană larvei de mai târziu. La această curtizană, nu mai poate fi vorba de idealism. Dar nu poate fi oare, în cazul *Mantei religioase*, o subtilă perversitate, care să ne demonstreze ascuțimea de simțire la care au putut ajunge insectele? La aceasta nu putem răspunde.

Putem susține că, în afară de unele excepții, viața de iubire a insectelor se petrece într'o feerie, ca pe o pânză a vaporosului Watteau. Subiect eteric încăput pe mână unui fin artist, cum e Marcel Rolland. De aceia lucrarea sa, fără a fi o operă de mare viziune arhitectonică, nu poate fi socotită nici ca o operă de simplă descriere, ci ca o lucrare de adevăr, de poezie și de încântare.

MIRCEA ALEX. BRUCAR

Cronica literară

N. Crevedia, Bulgări și stele

Când câteva din versurile d-lui N. Crevedia au apărut în revista *Gândirea* am remarcat și reprobat voita lor vulgaritate. Acest aspect plăcea însă d-lui Nichifor Crainic, care era așa de încântat, încât a publicat versurile în chestiune sub denumirea anonima de *un nou poet*, sigur fiind că toată lumea va rămânea uimită. Acest lucru nu s'a întâmplat, dar observ cu satisfacțiune că poetul însuș a eliminat multe din elementele impure, dintr'o conștiință artistică ce-i face onoare.

Se pune întrebarea: este d. Crevedia un poet liric? Scriitor e, de bună seamă. In scrierile sale în proză, în chiar versurile de față, se vede acel stil al meșteșugarului, care caută întâi o formă, și numai apoi stingerea emoției originale. Insă poeziile d-lui Crevedia au un nu știu ce silnic și prozaic, prozaic în înțelesul unui realism descriptiv care convine mai cu seamă prozei.

In pluralitatea cazurilor poetul face declarațiuni și profesiuni de credință:

Cred!
Cred în cărămida cuvântului taichii
Carele unde-a scuipat nu mai linge—
. . . .
Cred în oasele sfinte ale mamei
Care nu stau jos din zori până la cântatul cocoșilor.
. . . .
Cred în carabina'ncărcată și'n bocancii unși ai militarului.

E drept că nu rareori declarațiile acestea sunt îmbrăcate în imagini viguroase și pitorești, care exprimă sentimentul deșteptat de o anume stare de lucruri. Alteori însă caracterul lor e mai mult umoristic, dezvăluind o dispozițiune a spiritului, pe care noi o socotim ca o suferință morală:

Gloria, gloria,
Parșivă muiere,
Cu sânii de mere și gură de miere —
Aș vrea să ies cu ea'n trăsură, la plimbare,
Să m'arate lumea: ăsta e cutare!

Năzuința de glorie e adevărată, expresia ei se clatină însă între lirism și umorism. Clarificându-se într'un fel sau altul, d. Crevedia putea face uz mult mai fericit de imaginile sale rustice.

In fond d-sa este mai mult un poet obiectiv, descriptiv și dacă ar stărui în această direcțiune ne putem aștepta la compuneri foarte valoroase. Căci nu se poate tăgădui vigoarea portretistică a bucății *Taica* bunăoară:

Uscat, oacheș: sfânt,
Taica pare făcut din buturugi și pământ.

Mâinile noduroase'i vin
Așa, ca rădăcinile de anin.

Ca ursul, ca lupul,
Păr pe picioare, pe piept, pe tot trupul.
. . . .
Taica bea tutun în foaie de porumb.
Scapără cu amnar.
Ține toate sichermurile la brâu, într'o bășică de porc.
Dela Sfântul Gheorghe, până toamna, doarme pe prispă afar:
Miroase frumos trifoiul înflorit al stelelor...
Hor, hor, horc-horc.
Stă de vorbă cu părinții morți de mult

Și tușește, tușește.

Toată poezia e citabilă. Ea revelă un talent de caracterizare plastică a țărănimii dunărene, lucru ce l-am observat și în încercările de roman ale d-lui Crevedia. Că poetul a vrut să înfățișeze o latură a vieții românești, în modul d-lui Arghezi din *Flori de mucigai* dar cu alt lexic, pare oarecum evident. *Foamete* pare o parafrazare a arghezienei *Duhovnicească*.

Am uitat și leatul și ceasul.
Se 'mpleticește plaivasul.
E vremea d'apoi ori e vis?

Morile s'au închis,
Pătulele-s deșarte.
Trei ani în Marte, decând n'a mai plouat.

In genere nu e cazul de a se vorbi de asemeni servilități și d-lui Crevedia i se poate imputa absența fondului liric, a originalității însă nu. Nu pot să nu remarc de pildă plăcerea neprevăzută pe care o încerci atunci când dai de versuri intelectualiste în metru popular:

Dulce-i, Doamne, când te culci
Pe troenele de fulgi.
Și să-ți ningă luna'n geam
Beethoven, Francis James.
Dulce-i deșteptarea când
Ești cu Bergson la un gând
Și pornești să'ncaiberi spinii
Cu Arghezi ori Papini.

Din nefericire poetul se rătăcește prea adese în definiții declamatorii, făcute în numele unui neîntinat sufletește rural dunărean, căruia Bucureștii îi „miroase":

Altoit la un fotel,
Put a urdă și-a oțel.
Cade somnul-ipingea,
Frigu-adoarme sub pingea —

(In legătură cu compunerea din care am citat, mă întreb de unde va fi luat d. Crevedia ciudata formă de optativ *arde-r-ai?*

Arde-r-ai în gaz și scrum
Ca Gomora și Pompei!)

Ceeace strică d-lui Crevedia este voința de a face peste tot poezie *tare*, chiar când momentul sufletesc nu e compatibil cu cruditatea pitorească. Dar dacă nu a izbutit să ne dea o poezie clarificată sub raportul intențiilor ei artistice, a reușit totuș să ne convingă de îndreptățirea pe care o are de a promova genurile pe care și le-a ales.

Alice Gabrielescu, Marșul femeilor

In stilul de vârf de peniță al scrisului mai vechiu al d-nei Papadat-Bengescu, cu o vaporositate și o sensibilitate față de momentele cărții, pe care cu greu o poate converti în acea concentrată indiferență artistică ce este adevărata origină a pateticului, d-ra Alice Gabrielescu încearcă a trata în această carte o problemă dificilă în modul de a o pune și în ea însăși. E vorba anume de îndreptățirea femeii la viața politică și în orice caz la o colaborare (și respectiv răspundere) mai mare cu bărbatul. Vasăzică *Marșul femeilor* e un marș feminist, extirpat de acel sufragetism care face din femee un concurent al bărbatului. Sunt multe lucruri interesante și de bun simț, teoreticește vorbind, în convorbirile pe care femeile din această carte le au între ele. Căci trebue să mărturisim că mai toată intriga se reduce la discuțiune de idei. Am impresiunea că autoarea a voit, și cu dreptate, să opună aspirațiunilor sociale ale femeii rosturile ei fiziologice și să ne pună față în față femei care iubesc și femei care luptă. Insă d-ra Gabrielescu n'a avut curajul de a se ridica deasupra problemei într'o pură indiferență observatoare, ci s'a păstrat mereu într'o prietenie culpabilă artisticește cu eroinele sale. Dar oricum, *Marșul femeilor* este o scriere grațioasă, care se citește cu popasuri de meditație și eu văd în ea începutul unei activități literare lăudabile.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

Pârjoale moldovenești

Nu-mi amintesc să fi mâncat vreodată pârjoală bună în vreun restaurant din București și nici pârjoală proastă în vre-o casă moldovenească.

E unul din rarile cazuri în care marele bucătar trebue să cedeze locul micii bucătărese. Ca avocat din oficiu al bucătarilor de talent, mă văd obligat să le dau mijlocul să curme această anormală stare de lucruri, comunicându-le această simplă rețetă. Inainte de a trece la ea însă, câteva considerațiuni liminare:

O pârjoală moldovenească nu trebue să întreacă în lungime o carte de joc, trei degete de dimensiuni normale în lățime și în grosime un index.

In exterior trebue să fie bine prăjită, în interior mustoasă. Ca majoritatea tocăturilor, pârjoalele se fac din carne de proveniență diversă: vițel, miel, pasăre, adică: găină, clapon, curcan și (mai rar), gâscă. Pârjoala clasică însă se face din carne de bou* și porc, *amestecată.*

Rețeta pe care o dau mai jos (ca toate rețetele de altfel), poate suferi orice modificare a executantului, care trebue să se orienteze în primul loc de preferințele aceluia pe care îl servește. Așa, mie îmi place ca în tocătură să se adauge ficat de gâscă (avis d-lor: Andrei Cernea, Bălău, Romulus și Irimia), ceiace nu toată lumea admite. Unora le place să fie mai piperate, altora mai puțin, unora mai umflate, altora mai scăzute, etc., etc. Reamintind deci că o rețetă e mai mult un punct de plecare decât de oprire, iată rețeta:

Se trece carnea prin mașină de două ori. A doua oară se adaugă: un miez de pâne muiat în lapte, sare, piper, ceapă foarte fin tocată și prăjită în unt, mărar și pătrunjel, tocat fin.

Când au ieșit a doua oară din mașină se adaugă numărul de ouă necesar (la ½ kgr. de carne, două ouă). Se freacă fundul vasului în care se pune tocătura cu unt proaspăt (la această cantitate untul trebue să fie cam de mărimea unui ou). Unii adaugă și un cartof ras pe răzător (e inutil).

Odată tocătura bine amestecată se presoară fundul de lemn pe care se lucrează carnea cu posmag (pesmete pisat foarte fin). Se ia din tocătură câte o lingură bună și se tăvălește prin posmag până ce ia forma sferică. După aceia se turtește cu un cuțit lat, până ce sfera de tocătură se reduce la lățimea unui deget (index).

Apoi, cu două cuțite, se bate lateral tocătura până îi dai forma numită în geometrie sector circular, *care e forma definitivă, având grijă să rotunjești puțin, prin turtire, vârful. Ajunși aci, pregătești o tigae în care lași să se topească o bucată bună de unt proaspăt (nu grăsime, scumpă doamnă, pentru Dumnezeu). Nu-i nevoe de atâtea calorii și te vei convinge că e mai bine așa!). Când clocotește untul, așezi pârjoalele în tigae și le prăjești pe ambele părți, până se rumenesc cât trebue (aici, e aici!). După ce s'au rumenit, le scoți cu lingura găurită și le potrivești pe farfuria în care vor fi servite.*

Garnitura tradițională a pârjoalelor moldovenești e pireaua de cartofi. Se servesc însă și cu morcovi, sau cartofi sauté au beurre. *Vara se servesc cu cartofi noui opăriți cu unt.*

Ca salată, varză roșie sau murată (iarna), castraveți noi (vara).

Acele de carne amestecată strigă după vin roșu, capitos. Cele de pasăre (pasărea tot pasăre!), se mulțumesc și cu alb, dar pretind și ele să fie sec.

AL. O. TEODOREANU

* Expresia *Carne de vacă,* e o dovadă că suntem încă în urmă cu bucătăria. Carnea de vacă e de calitate inferioară, bucătarul bun n'o acceptă și gastronomia o respinge.

Cronica teatrală

Teatrul Național „Dinu Păturică", piesă în patru acte de d-nii Ion Pillat și Adrian Maniu

Teatrul Național a reluat închegata lucrare dramatică pe care d-nii Ion Pillat și Adrian Maniu, poeți de frumos talent, au extras-o din cele treizeci și trei de capitole ale „Ciocoilor vechi și noi", vigurosul și, încă într'o îndeajuns de bună măsură, actualul roman al lui N. Filimon. Autorii, consecvenți titlului pe care l-au dat piesii, nu au prelucrat pentru dramatizare decât acele capitole care se refereau la viața și activitatea lui Dinu Păturică. Câte-odată, strâns legați de textul care le-a servit de model și ca sursă de inspirație, mergând până la replici luate deadreptul din roman; altădată, depărtându-se de paginile romanului, sau privind lucrurile cu mai puțină adâncime de cum s'ar fi cuvenit, — d-nii I. Pillat și A. Maniu au reușit totuși să înfăptuiască una din cele mai bune dramatizări ce au fost aduse pe scenele noastre. Autorii au adăogat astfel un argument „pro" discuțiunii ce se face neîncetat în jurul problemei, dacă se poate extrage dintr'un roman o piesă bună, cu viața de sine stătătoare și cu farmec propriu.

Ascensiunea în viclenie, avere și titluri e desigur, puțin prea cu multă rapiditate, tratată de autori. Deasemeni trecerea dela umilire față de cei mari la aroganță cu cei mici e iarăși neveridic și brusc schițată de autori, cu atât mai mult cu cât, în această direcție, romanul e foarte clar. Din primele scene ale actului I-iu, deabia de câteva minute ajuns la curtea Postelnicului Andronake Tuzluc, îl și vedem pe Dinu Păturică purtându-se impertinent cu una din femeile curții. Romanul însă precizează: „Osebit de aceasta, el (Dinu Păturică. N. Cr.) se purta cu mare amabilitate către toți servitorii casei fără excepțiune; îi ajuta la lucrările lor și le împlinea toate dorințele"...

Dar acestea sunt lucruri de amănunt care nu scad întru nimic meritul autorilor, dar care ar fi fost mai nimerit să nu le fi scăpat din vedere.

„Dinu Păturică" nu înfățișează un caz răzleț de ascensiune și prăbușire, ci o întreagă mentalitate de veacuri care, în afara retușărilor de formă, nu a pierit nici astăzi. Lingușitor, om fără scrupule, fără lege, fără inimă, prefăcut, arivist nu e numai tipul din „Ciocoii vechi și noi" sau personajul d-lor Ion Pillat și Adrian Maniu, ci astfel de oameni, care nu cunosc limită și piedică ori câte mârșăvii ar comite, — deși nu-i putem arăta cu degetul — îi simțim furișându-se pe lângă noi în fiecare zi.

Distribuția cuprinzând elemente de frunte ale „Naționalului" a înțeles să imprime nota justă personajelor interpretate.

In rolul lui Dinu Păturică a apărut d. N. Băltățeanu așa cum poate n'a mai fost niciodată văzut. In afara accentului declamatoriu din primul act, d. N. Băltățeanu a jucat tot timpul natural trădând — așa cum și trebuia — prin glas și atitudini, gândurile viclene de procopseală în dragoste și avere.

Apărând pe scenă, după o absență de un an, d-na Marioara Zimniceanu *în rolul Kerei Duduka, „țiitoarea" Postelnicului Tuzluc, amanta și apoi soția lui Păturică, a adus frumusețe scenică și un joc plin de cele mai variate nuanțe.*

Pe nenorocitul Andronake Tuzluc — ciocoiul jefuit până la cămașă de slugă — l'a înfățișat cu prea multe accente comice — deși reușite — d. V. Antonescu. *In actul al treilea însă intrând pe drumul bun, a impresionat profund. In ultimele scene care prezintă prăbușirea și ruina unei averi, dar și a unui suflet trădat de toți, un fior a străbătut întreaga asistență.* D. Săvulescu *a creionat cu mult humor un alt tip de jefuitor: Costea Bogasierul.*

Buna pricepere și finul gust artistic a d-lui I. Sahighian *au condus întreg spectacolul.*

LIVIU FLODA

Mărunte

■ Editura Alcalay va lansa un roman al d-lui Theodor Râșcanu.

Domnul Ocneanu, directorul editurii crede că romanul al cărui titlu nu a fost încă fixat va consacra pe acest scriitor de talent.

■ *Editura Alcalay va face să apară două romane traduse din spaniolă. Primul va fi al cunoscutului scriitor Jose Caretero „Femeia bine plătită", iar al doilea al scriitorului Alberto Insua.*

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

Cronica mizantropului

Libertatea canarului

— Hei, — îmi zise prietenul meu iubitor de animale, privindu-mi canarul din colivie — cum răpești tu libertatea unei viețuitoare nevinovate? Și pentruce? Pentru o fărîmă de ciripit smulsă cu prețul atâtor tristeți. Tu nu vezi cum se sbate biata păsărică în colivie? Nu-ți dai seama că aripile ei sunt plumbuite într'un spațiu de celulă, aripile acelea făcute s'o poarte ca o săgeată sub cerul limpede și cald de sud? Nu vezi ce tristă și tăcută e? Fără libertate, soare și verdeață nu poate fi altfel.

— Ba te'nșeli — zisei eu — cântă toată ziua. Și ca o confirmare voită, canarul începu să scoată un fir de triluri interminabile. Ei, vezi?

— Cântă de nostalgia țărilor calde! — zise prietenul.

— Aș! — ripostai eu. După ce țări calde vrei să suspine ea, când s'a născut dintr'un ou clocit chiar în colivie? Și apoi ce-ai vrea tu să fac?

— Să-i dai drumul, să-ți extirpezi egoismul feroce care te face să-i speculezi cântecul captivității și să o redai cerurilor.

— Nu te știam așa poet — îl ironizai eu. Uite, dacă vrei, dă-i drumul! Iți dau autorizațiunea mea.

— Zău?

— Zău.

Prietenul se repezi la portița coliviei, pe care o deschise, scoase ceștile cu apă și semințe, lăsând două locuri de ieșire și așteptă.

Canarul, la început intimidat de mișcare, păru curând foarte nemulțumit. De obiceiu el își întrebuința ziua țopăind de la vasul cu cânepă la cel cu apă și de aci la spuma de mare sau, eventual la bucățica de zahăr. Negăsindu-și vasele sale, ciuguli nervos locul în care fuseseră, apoi se uită chiorâș în toate părțile, îngrijorat. Amuțise. Să iasă din colivie, nici vorbă. Parcă nici nu vedea că toate porțile erau deschise.

— Ei, amice, ai văzut?

— Asta nu probează nimic. Canarul nu-și dă încă seama că e liber!

Atunci scosei dușumeaua coliviei și scuturai pur și simplu canarul jos. El căzu pe parchet și rămase o clipă uluit. Apoi începu să circule fricos prin odaie, căutând de mâncare pe jos. Picioarele îi erau nesigure și-i alunecau la fiecare pas. Tăcut, cu un piuit îngrijorat din când în când, cerceta aerul în toate părțile căutând evident ceva.

— Caută pomi, verdeață, — zise prietenul idealist.

— Nu caută verdeață, — rectificai eu — caută colivia.

Și într'adevăr, lăsai colivia cu portițele deschise jos. După oarecare dibuire, canarul o descoperi. Atunci începu o adevărată frământare pentru a intra înăuntru. Se urcă cu picioarele deasupra, își vârî ciocul printre gratii, privi cu nerăbdare sămânța și zahărul ce se vedeau înăuntru. Insfârșit nemeri o ușiță și se strecură înăuntru. Atunci se porni pe adevărate chiote și triluri de bucurie. Țopăia de pe un băț pe altul, ciugulea și bea apă, se scutura și mai ales cânta. Și, când am încercat din nou să-i redăm „libertatea" nu s'a mai lăsat păcălit.

—Tu-mi faci — declamai eu atunci prietenului — teoria libertății. Dar ce e această libertate decât o noțiune abstractă și foarte arbitrară, ieșită din mentalitatea noastră umană? Canarul meu nu vrea libertatea ta poetică ci captivitatea mea tihnită în care s'a născut. Aci este apa, aci sămânța, aci zahărul, aci căldura. Aici s'a născut și aici vrea să moară. A-l da afară e o acțiune tot așa de dureroasă pentru el ca o deportare a noastră în Siberia. Când l-ai aruncat pe parchet inima lui mică a fost cuprinsă de dorul de casă. Incă puțin și s'ar fi îmbolnăvit de nostalgie. Gratiile acelea pe care tu le vezi așa de fioroase sunt pentru el zidurile casei părintești din care nu vrea să iasă.

Cași când ar fi înțeles ce spuneam, canarul se porni pe un tril gâlgâitor și apoi trozni cu mulțumire o sămânță de cânepă în cioc.

ARISTARC

Cronica muzicală

„Filarmonica" dirijată de d. Alfred Alessandrescu

Al doilea concert simfonic dirijat în această stagiune de d-l Alfred Alessandrescu *a readus pe programul „Filarmonicei" lucrări de netăgăduită valoare și de sigur succes:* Simfonia a treia (Eroica)) *de Beethoven,* Concertul pentru vioară și orchestră în Re major *de Ceaikowsky și* Bolero *de Ravel. Ar fi de prisos așa dar să ne mai mâhnim de faptul că nici programul acestui din urmă concert n'a fost înviorat de vre-o adiere înnoitoare. Și, deși avem impresia că recentul festival de muzică franceză dirijat de d-l Alessandrescu a convenit mai mult temperamentului distinsului conducător, întregul program al ultimului concert s'a bucurat de o execuție și-o interpretare corectă.*

Concertul pentru vioară și orchestră al lui Ceaikowsky a prilejuit debutul tânărului violonist d-l Iosif Bernstein. *D-sa a avut desigur intenția să se afirme printr'o biruință grea — și într'o oarecare măsură a isbutit. Pasagiile de bravură nu-i sunt accesibile încă — dar intrările sale au fost sigure, sunetul limpede și pe alocuri amplu iar nota de pătrunzătoare tristeță slavă ce caracterizează banalul și mult prea cântatul concert al lui Ceaikowsky, nu i-a scăpat tânărului interpret.*

Cu totul inutil suplimentul.

n.

Insemnări

Societatea de mine

S'au împlinit zece ani de când apare la Cluj „Societatea de mâne", revista de sub conducerea pricepută a d-lui Ion Clopoțel.

Concepută ca o publicație cu preocupări sociale, politice și economice „Societatea de mâne" a concentrat în jurul ei o seamă de colaboratori ardeleni, precum și din vechiul regat, însuflețiți de gândul unui drum nou, potrivit spiritului vremii.

Apariția regulată a revistei se datorește unui om care n'a șovăit o clipă în fața obstacolelor inerente unei asemenea întreprinderi.

Meritul d-lui Ion Clopoțel e cu atât mai mare, cu cât a isbutit să le învingă prin idealismul și entuziasmul său.

Situat în rândurile de stânga ale intelectualității românești, d. Clopoțel a făcut incursiuni în toate domeniile programatice actuale. Combătând ideia, d-sa a făcut totdeauna abstracție de persoană, cucerindu-și prin aceasta respectul confraților de aci și de peste munți.

Om de convingeri nestrămutate, lipsit de ambiții, modest, dar dotat cu fanatismul culturii, ne facem o plăcută datorie relevând munca neistovită a acestui cărturar ardelean; iar „Societății de mâne" îi urăm viață îndelungată sub aceiaș viguroasă conducere.

Expoziția Magda Iorga

Frământările artistice ale vremii noastre au făcut să apară o nouă categorie de artiști, care, fără teamă de obiecțiile criticei și fără să cunoască apăsarea spiritului de concesie, nu vor să se așeze nici în slujba detaliului academic, nici sub egida deformării geometrice cu care jonglează ultramoderniștii.

Căutând o formulă de mijloc, ei vor să sudeze marginile celor două piedestale, construind deasupra un edificiu nou, fără riscul prăbușirii.

Magda Iorga Portret

In rândul acestora a crescut pictorul Magda Iorga. Păstrând legătura cu tradiția prin utilizarea bunelor învățăminte, d-sa s'a apropiat cu egal interes și de formele noui ale artei, și-a croit drum propriu, și-a lămurit și definit stilul.

Expoziția d-sale dela Fundația Dalles cuprinde, într'un ansamblu armonios, rezultatele unei munci inteligente și controlate, despre care vom vorbi pe larg în numărul viitor. — h.

Procesul intentat culturii

Subtilul și strălucitul esseist Jose Ortega Y Gasset, *care este unul dintre observatorii cei mai conștiincioși ai lumii moderne, a deschis și el un proces culturii moderne științifice și literare, punând problema în chipul următor:*

„Masa enormă a științii pe care orice student este obligat să și-o asimileze, a crescut peste măsură. Cu cât crește, se îmbogățește și se specializează știința, cu atât mai puțin recunoaște studentul imediata și autentica sa necesitate. E din ce în ce mai puțină corespondență între studii și faptul admirabil al științii umane. Șanțul dintre cultura vie și știința autentică a omului mijlociu se adâncește din zi în zi. Știința și cultura au numai atâta vreme valoare cât răspund unei dorințe reale, unei necesități flagrante; când nu se resimte o astfel de dorință, studiul care are menirea să transmită cultura, rămâne ceva deșert și omul mijlociu trebue să înghită materiile pe care i le propune învățământul fără a le înțelege și a-și da seamă de ce le învață. Sub cultura primită, dar nu asimilată autentic omul mijlociu va rămâne incult și barbar. Când știința era mai puțină, mai elementară, mai organică, atunci putea fi asimilată de omul mijlociu. Astăzi ne găsim în fața acestui paradox uriaș: un progres imens al culturii produce tipul de om indiscutabil mai barbar decât cultura mai săracă de acum o sută de ani. Acumularea culturii *determină în mod automat și paradoxal* o întoarcere reală la barbarie".

Singurul mijloc pe care-l găsește Ortega y Gasset pentru a combate această stare de lucruri este să subliniem în transmiterea culturii, necesitatea ei umană. Trebuie să facem să se simtă orice materie predată ca o necesitate a sufletului și nu ca ceva deșert și factice. Dar cum?!

Bernard Shaw pe ecran!

Se cunosc butadele lui Bernard Shaw împotriva cinema-ului și jurămintele cu care s'a legat să nu lase, cu nici un preț, să i se filmeze vre-o piesă.

Dar în cele din urmă a cedat ecranului autorizația de a-i adapta și filma piesa „Devil's Disciple", „Ucenicul diavolului". Bine înțeles prețul plătit a fost formidabil. Nu e mai puțin adevărat că Hollywood-ul *exultează, deși, pe lângă preț, Bernard Shaw care nu are încredere în scenariștii americani a cerut să i se prezinte la cenzură dialogul filmului, cu dreptul de a-l refuza.*

Inscenarea acestei piese va fi terminată în cursul anului și „Devil's Disciple" va rula în 1934 cu John Barrimore în rolul principal.

Iată că se adeverește, încă odată, zicătoarea „Il ne faut jurer de rien".

Salon modern

In mijlocul faubourgului St. Germain, pe locul unde a fost odinioară micul hotel în care a trăit și a murit Melchior de Voguë se ridică azi o clădire impunătoare, locuită de contesa de Pange *nepoata lui Albert de Broglie, om politic și membru al academiei franceze în 1901, soră cu ducele de Broglie, cunoscutul savant ajuns tânăr la celebritate prin studiile sale asupra radierii radiumului și prințul Louis de Broglie, care a luat premiul Nobel în 1929 pentru teoria sa asupra mecanicii undulatorii. Ambii sunt membri ai academiei de științe.*

După ce s'a devotat în timpul războiului și lucrând în diferite opere de asistență patriotică, contesa de Pange s'a așezat la Saverne, unde vila sa About, *așezată pitoresc în mijlocul pădurii, a format un centru intelectual pentru Alsacia.*

Dela 1920 până la 1925, stabilită în vila sa a primit pe cei mai mari savanți și literați ai lumii. Celebrul critic englez Edmund Gosse, Rudyard Kipling, Gulielmo Ferrero, George Goyau, Lady Frazer și alții au fost oaspeții săi obișnuiți.

François de Curel îi era vecin și unul din oaspeții cei mai statornici, precum și profesorii de la Universitatea din Strasburg: Chateby, Sabatier, Fernard Baldensperger, Rocheblave, Pfister, etc.

Salonul din vila „About", după plecarea contesei de Pange, a fost continuat în castelul de la Robertsau de marchiza de Loïs Chandieu, care a căutat să întreție viu focarul de cultură franceză din Alsacia, pe care-l aprinsese contesa de Pange.

Aceasta reinstalată în Paris, și-a redeschis salonul cu recepții strălucite de savanți, literați și oameni politici ca Paul Valéry, Maurice Baring, Thomas și Heinrich Mann, Keyserling, Salvator Madariaga, Paul Morand, André Maurois, Fr. Mauriac, Bedel, Maurice Martin Du Gard, Mary Duclaux, Jean Paulhan, în sfârșit „Tot Parisul", notorietățile și celebritățile din toate specialitățile.

Descendentă directă prin bunicul său după tată din d-na de Staël, după mamă nepoata generalului de Segur, făcând parte dintr'o familie de savanți și oameni de condeiu distinși, contesa de Pagne este nu numai o salonieră fermecătoare și de o strălucită cultură pe toate terenurile, ci și o scriitoare de calitate.

Ca și bunica sa contesa de Ségur, născută Rostopchine, ea este autoarea unei fermecătoare feerii pentru copii „Le Trésor de Mélisande", *autoarea unei teze de doctorat, remarcabilă prin documentarea asupra relațiilor între Franța și Germania timp de 50 de ani și având ca subiect: „Guillaume Schlegel și D-na de Staël". Salonul modern sub auspiciile acestei nobile femei este o adunare demnă de saloanele de altă dată. Intr'un cadru de distinsă și rafinată eleganță, o adunare din tot ce are lumea mai superior și mai ales, spre a se lua la întrecere în spirit, fineță, humour și filosofie, în atmosfera creiată de o asemenea amfitrioană este o formă de viață pe care nu ne-am fi putut-o închipui dacă n'am fi știut că există. Sub semnul vitezei, sub care trăim azi, un popas în care să avem vreme să ne oprim și să bem la izvorul proaspăt al unei conversații pur spirituală, este ca visul unei oaze în arșița deșertului.*

Cărți

N. Crevedia: *Bulgări și Stele. Ed. „Cartea Românească", București, 1934, Prețul 60 lei.*

Ilma: *Inflorescențe (versuri). Tip. „Merlau" București, 1934. Prețul lei 100.*

I. Ludo: *Mesia poate să aștepte. (Cu mașina pe urmele profeților). Ed. „Adam", București, 1934. Prețul 60 lei.*

Virgil Treboniu: *Mojdrean înverzit (poem în XXI de efigii). Ed. „Raze Poetice", București, 1933.*

Erastia Peretz: *Imi placi!... Librăria „Universală"-Alcalay, București, 1933. Prețul 50 lei.*

Ioan Al. Bran-Lemeny: *Talaz (poezii). Tip. „Șoimii Carpaților" Brașov, 1933, Prețul 30 lei.*

N. Milcu: *Versuri, Craiova 1934.*

Reviste

Țărănismul: *No. 1, 2 (Ianuarie).*

Revista Fundațiilor Regale: *(Ianuarie).*

Granița: *No. 2—3 (Ianuarie).*

Abecedar: *No. 36—40 (Ianuarie).*

SO_4H_2: *No. 9, 10 (Ianuarie).*

Vremea: *No. 320 (Ianuarie).*

Revista scriitoarelor și scriitorilor Români: *No. 11—12 (Noembrie—Dec.).*

Societatea de Mâine: *No. 12 (Decembrie).*

Izvorașul: *No. 11—12 (Noembrie—Dec.)*

Brașovul Literar: *No. 14 (Decembrie).*

Hotarul: *No. 8 (Decembrie).*

Viața Basarabiei: *No. 12 (Decembrie).*

Feamătul Literar: *No. 2—3 (Noembrie—Decembrie).*

Revista technică C.F.R. *No. 1—2, 3—4, 5—6, 7—8, 9—10. (Februarie—Decembrie).*

Revista societății Tinerimea Română: *No. 4 (Decembrie).*

Satul: *No. 38 (Ianuarie).*

Libertatea: *No. 1 (Ianuarie).*

Azi: *No. 1 (Ianuarie).*

Progresul Social No. 12 (Dec.).

Lumea Nouă No. 12 (Dec.).

Revista spiritistă No. 12 (Dec.).

Astralis No. 1 (Ianuarie).

Blajul No. 1 (Ianuarie).

Convorbiri Literare (Dec.)

Revista pentru Moralizarea Delinquților No. 11—12 (Noemb.—Dec.)

Flamura Verde: No. 7 (Decembrie).

Ziare

Pământul: *No. 55—56 (Ianuarie).*

Scânteia: *No. 19—20 (Ianuarie).*

Gazeta Femeii: *No. 44—45 (Ianuarie).*

Linia Nouă: *No. 10 (Ianuarie).*

Lumea: *No. 4696 (Ianuarie).*

Buletine

Camera de Comerț și Industrie (circumscripția Turnu Măgurele) Darea de Seamă pe anii 1932—1933.

C. A. P. I. R.: Confederația Asociațiunilor de Profesioniști Intelectuali. Buletin Informativ No. 8—12. (Oct.-Dec.).

Buletinul Cărții Românești No. 12.

Cuget Moldovenesc: No. 9 (Decembrie).

Buletinul Teosofic: *No. 12 (Decembrie).*

Buletinul Democratic al României: *No. 11, 12 (Noem.—Dec.).*

Monitorul Municipiului Timișoara: *No. 1 (Ianuarie).*

Ziare și reviste străine

La Bulgarie No. 3101-3102 (Dec.).

Mercure de France (Dec.)

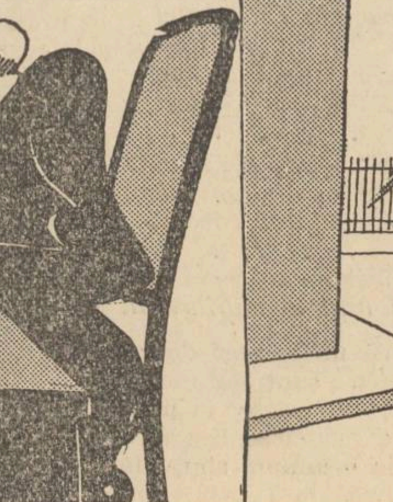
Băiatul popii ed. II-a pe epuizate

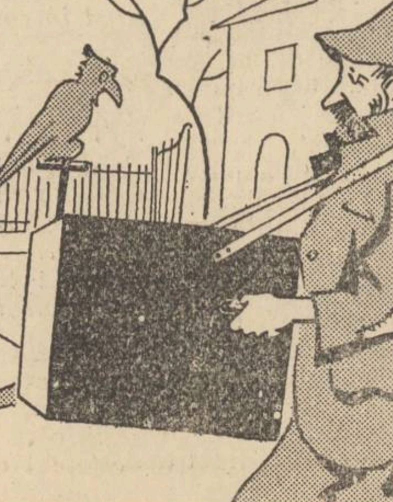

Preoteasa așteptând cel de al treilea băiat al popii

— Ce scrii, domnule profesor?
— Ceiace nu se poate scrie: adevărata cronică a zilei de azi.

Opera Română are aceiaș repertoriu

Atelierile „ADEVERUL" S. A.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 686
DUMINICA 28 IANUARIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Unirea

Se împlinesc acum 75 ani dela Unirea principatelor. Se împlineşte un deceniu şi jumătate dela Unirea provinciilor cu Vechiul Regat.

Acest eveniment naţional covârşitor interesează, într'o impresionantă măsură, însăşi cultura neamului — literatura noastră, numărul şi calitatea scriitorilor români.

Cum foarte bine a văzut lucrurile d. G. Ibrăileanu în „Insemnări literare", — scriitorii noştri, dela 1800 şi până astăzi. s'au recrutat din clase din ce în ce mai largi: boerime la început, apoi burghezie şi, tocmai în urmă, ţărănime.... pe măsură ce cultura pătrundea de sus în jos.

După războiu, ţărănimea — prin împroprietărire şi vot universal — a fost chemată la viaţa publică. Va fi accesibilă culturii şi, în mod natural, va oferi rezerve de talent şi, poate, de geniu.

Acelaş lucru, — urmează d. Ibrăileanu, — se va petrece cu provinciile. Basarabia a fost complect detaşată de cultura românească. De-aceia ea n'a produs nici un scriitor mare (Scriitorii basarabeni: Russo şi Hasdeu, de exemplu, s'au desvoltat dincoace de Prut). Iar Ardealul şi Bucovina, — cu o cultură oprimată, nu desfiinţată, — au produs un număr de scriitori, mai mic însă decât în cazul unei complecte libertăţi naţionale şi culturale.

Izolarea şi dominaţia străină au răpit literaturii române un număr de scriitori cel puţin egal cu cei existenţi. Şi — cum ţărănimea s'a desvoltat şi 'n provincii în condiţii neprielnice culturii — istoria literaturii noastre a fost încă mai păgubită.

Numai prin răspândirea culturii româneşti în provincii, prin fuzionarea spiritului tuturor regiunilor, graţie aportului culturilor străine de peste vechile hotare, — vom intra în normal.

Poporul nostru va putea produce scriitorii cuveniţi numărului său şi aptitudinilor sale.

Iar caracterul noii literaturi se va fixa din topirea tuturor caracterelor într'un singur tot — original, capabil să producă opere de însemnătate europeană.

Biblioteca apusului se va îmbogăţi încă cu o carte: cea românească.

Ad. Lit.

Săptămâna Unirii

Societatea de Radiodifuziune din România a organizat, cu prilejul împlinirii a 75 de ani dela cea dintâi unire, o săptămână consacrată în întregime acestei comemorări.

In centrul programului se află însuşi Regele Carol II, care vorbeşte despre *Unirea tuturor Românilor*. In jurul Suveranului stau luptătorii şi înfăptuitorii Unirii, d-nii: Nicolae Iorga, Iuliu Maniu, Ion Inculeţ, Vaida-Voevod, Ion Nistor, Mareşalii României, etc.

In afară de marile personalităţi pomenite, — oamenii de stat, scriitorii, cărturarii şi conferenţiarii vor vorbi despre figurile Unirii, începând cu Cuza. Vor fi pomeniţi Cuza, Alecsandri, Kogălniceanu, Negri, Ion Brătianu, Take Ionescu, Filipescu şi Delavrancea.

D. prof. Ion Simionescu va vorbi despre Unire — tineretului şcolar; d. Ion Mihalache — ţăranilor, iar d. ministru Dimitriu — muncitorilor dela oraşe.

D. prim-ministru va face la sfârşitul săptămânii epilogul Unirii, iar d. Vaida Voevod va încheia marea săptămână românească vorbind despre prietenii românilor în luptele pentru unitatea românească.

D. Ion Manolescu, profesor de artă dramatică, va ceti în cursul săptămânii versuri legate de Unire, discursuri şi proclamaţii.

*

D. prof. N. Iorga a deschis seria conferinţelor. D-sa a tratat despre „Istoricul tuturor unirilor", începând prin a arăta că aceste uniri n'au făcut altceva decât să dea o formă deplină şi definitivă — căci o garantează toată puterea de viaţă a unui încercat şi vrednic popor, — unităţii fundamentale a poporului românesc.

Oricâte stăpâniri străine s'au putut impune unor părţi însemnate din poporul nostru, oricât de mult ar fi ţinut, ele n'au putut nici să desnaţionalizeze, nici să creeze un alt fel de-a fi al Românilor din toate timpurile şi din toate locurile.

Insuşirile de căpetenie rămân aceleaşi: aceiaşi oameni faţă de oricine, aceiaşi sfială de a-şi vădi simţirile cele mai scumpe, aceiaşi gingăşie duioasă, aceiaşi chibzuială înaintea faptei şi aceiaşi măsură în săvârşirea ei, aceiaşi bucurie de inimoasă hotărîre înaintea jignirii care trebuie pedepsită.

Unirile toate n'au fost o creaţiune cu care să se poată mândri acei care au avut norocul să le facă, oricare le-ar fi fost ostenelile, ci o constatare a faptului istoric.

D. prof. Iorga a enumărat apoi pe voevozii care stăpâneau ţinuturi de ambele versante ale Carpaţilor: Vladislav, Litovoi, Mircea, Ştefan cel Mare şi Petru Rareş, până la stăpânirea lui Mihai asupra celor trei ţări româneşti.

La 1859, generaţiile de naţionalişti intelectuali din Moldova şi din Muntenia, s'au întâlnit, şi în chipul cel mai firesc şi-au dat mâna.

Inlăuntru toate s'au petrecut aşa cum le facem noi când suntem în datina noastră: liniştit, cu bună cumpănă, aproape pe tăcutele, ca oameni care, oricând ştim să ne ţinem firea.

„Ardealul, Bucovina, Basarabia, aşteptau. Noi, cei liberi, arătam numai că suntem gata să ajutăm plinirea vremilor şi să dovedim că suntem în stare a primi un astfel de dar al lui Dumnezeu.

Suntem singurul popor care n'a uneltit o conspiraţie, care n'a făcut un complot, care n'a săvârşit un act de violenţă pentru netăgăduitul său drept până la ceasul marilor socoteli. Astfel de uniri nu se desfac, aşa cum se poate face cu produsul ambiţiilor vulgare şi al numărătoarei de kilometri şi de capete omeneşti.

Ele sunt o parte din necesitatea imanentă a lucrurilor.

Una este iscodirea minţilor dibace, care se joacă de-a ţările şi de-a oamenii şi azi face, mâine desface, în slujba celor mai ticăloase interese materiale şi altceva e ce urmează firii, care trece peste putinţa şi uneori chiar peste înţelegerea noastră, creând anume oameni pentru anume ţări şi legând cu chingi de fier care nu se pot rupe, cutare oameni de cutare ţară, rea sau bună, săracă sau bogată şi acea ţară numai de acei oameni, aşa cum sunt, una cu dânsa şi de dânsa nedespărţiţi".

Dr. I. Cantacuzino şi arta

O podoabă a omenirii şi a neamului românesc în deosebi, Dr Ion Cantacuzino nu mai este printre noi. Mişcarea artistică a ţării suferă o groaznică lovitură prin dispariţia aceluia care şi în domeniul artei a avut o covârşitoare înrâurire, fiind unul din cei mai de seamă animatori şi pe acest târâm. Căci înainte de a fi creat Institutul de seroterapie, care-i va perpetua numele în lumea ştiinţifică mondială, înainte de a i se fi încredinţat, în împrejurările grele ale războiului conducerea serviciului sanitar şi apoi al Ministerului Sănătăţii publice şi înainte chiar de a fi ilustrat prin atâtea lucrări originale catedra universitară de care se simţea aşa de strâns legat, Dr. Cantacuzino a rămas în tot decursul frumoasei sale vieţi un adept înflăcărat al literelor şi al artelor.

S'a iniţiat în misterele clasicismului elin încă din căminul bunicului său, Generalul Mavros, ale cărui colecţii provenite în majoritate din patria sa, au alcătuit primul nucleu al Muzeului nostru de antichităţi.

Prin tradiţia păstrată şi în casa părinţilor săi, tânărul Cantacuzino moştenise între altele din cultura vastă a mamei sale cunoaşterea pe de rost a rapsozilor elini, cu care a surprins apoi pe dascălii săi din Paris, unde şi-a desăvârşit educaţia literară. Tot din îndemnul mamei lui, care până în adânci bătrâneţi concerta împreună cu fiicele sale, el a primit şi iniţierea în tainele muzicii pe care a cultivat-o şi executat-o cu atâta pasiune, fiind unul din cei mai entuziaşti wagneriani şi un nelipsit oaspe al manifestărilor dela Beyreuth. Prin cumnatul său mai vârstnic, absolvent al Şcoalei Politechnice din Paris, cunoscutul academician-numismat Mihail Sutzu, decedat la vârsta de 90 de ani, în vara trecută, a căpătat gustul pentru ştiinţele naturale, pe care le-a absolvit la Sorbona înainte de a se consacra definitiv studiului medicinei, pe care l-a desăvârşit apoi cu strălucit succes prin lucrările de laborator sub Mettchnikof la Institutul Pasteur şi apoi la staţiunea biologică dela Roscoff, unde a lucrat până în vara trecută.

Din vremea entuziasmului său neîncătuşat exclusiv de-o singură preocupare, datează şi iniţiarea lui în domeniul artelor plastice, pe care avuse prilej să le cultive pe îndelete şi profund în minunatele colecţii ale Luvrului şi prin atâtea alte muzee ale Franţei, care devenise patria intelectualităţii sale.

Spirit larg, înţelegător şi de o uimitoare vioiciune şi prospeţime, unită cu o neprecupeţită bunătate a sufletului său nobil şi îngăduitor, Cantacuzino în cea mai fragedă a sa tinereţe şi până la sfârşitul zilelor a căutat să aline sub toate mijloacele suferinţele semenilor săi.

In mijlocul grupului social din care făceau parte, între alţii, răposaţii fraţi Alexandru şi Mişu Seulescu şi George şi Constantin Diamandi precum şi contimporanii noştri: Racoviţă, Voinov, Bujor, Garoflid şi Alexandru Slătineanu, am cunoscut pe d-rul Cantacuzino în ultima decadă a veacului trecut. După cum singur arată, „grupul evoluă spre concepţiile poporaniste, condus şi susţinut în toată evoluţia sa, de cel mai pur, cel mai desinteresat spirit democrat".

Aceste preocupări sociale, cărora Cantacuzino le-a rămas devotat întreaga viaţă şi care îl însufleţeau aşa de tare la Paris, la epoca când l-am cunoscut, nu-l împiedecau de a se deda cu tot atâta pasiune şi fireştilor sale înclinări spre domeniul mai senin al artei.

Sub înfăţişarea de înfrigurat amator şi colecţionar de artă, mi-a fost dat să-l apreciez mai ales în timpul, când Parisul era încă dominat de faimoasa colecţie a fraţilor Goncourt şi se pasiona de interesul pe care un mare maestru al lumii medicale ca Charcot îl manifesta pentru opera deabia descoperită a unui Grünewald şi pentru pictura contemporană.

Nu voi putea uita niciodată peregrinările făcute sub conducerea pricepută a lui Cantacuzino în muzeele Parisului, pe care pentru întâia dată le cercetam, şi vizitele la anticarii şi vânzătorii săi de stampe, unde era primit cu deferenţa cuvenită amatorului ce se impunea prin cunoştinţe atât de solide în diferitele specialităţi ale domeniului artei.

Stăpânit de pornirea atavică de a colecţiona obiectele de artă ce-l interesau, pe lângă desenele italiene cumpărate la o licitaţie din Nisa,

DR. CANTACUZINO

Cantacuzino se specializă în achiziţionarea de gravuri ale tuturor marilor maeştri. Condus în alegerea sa nu numai de înăscutul său gust, dar şi de discernământul eruditului cunoscător al tuturor tainelor artei şi technicei gravurii, tânărul doctor reuşi să-şi alcătuiască o colecţie din cele mai complete şi mai variate.

Nemulţumindu-se cu exemplare curente, subtilul amator, dublat de un specialist din ce în ce mai temeinic, el reuşi să-şi însuşească tiragii rarisime *avant la lettre* sau din diferitele stări ale gravurilor de seamă.

In cartoanele sale găsim astăzi una din cele mai complete colecţii ale operei lui Dürer, cuprinzând atât gravurile cât şi xilografiile marelui artist al renaşterii germane şi ale principalilor săi premergători şi contimporani.

Din şcoala franceză posedă nu numai epoca lui Claude Lorrain, dar şi mai tot secolul al XIX-lea cu splendidele serii ale lui Delacroix şi alţi ilustratori moderni.

Şcoala italiană este reprezintată nu numai prin gravorii clasici ai renaşterii, dar şi prin clar-obscurii secolului al XVII-lea. Din opera atât de apreciată a lui Rembrandt au dispărut sub ocupaţie unele din cele mai rarisime planşe, care au fost depuse aiurea. Intreg tezaurul de gravuri, cărţi şi celelalte opere de artă ce mi-au fost încredinţate la părăsirea Bucureştilor, au fost salvate graţie unei plăsmuiri de acte ocazionale, combinate cu ajutorul prietenului cocomun d. Dinu Brătianu.

Din domeniul picturii, profesorul Cantacuzino poseda o serie de tablouri moderne dintre care unul pare a fi atribuit lui Manet, altele lui Carpeaux şi Monticelli. Sculptura e mai bine reprezintată prin opere ale lui Constantin Meunier.

O valoare deosebită are bogata bibliotecă a savantului, în care se găsesc publicaţiile romantice în ediţiile princeps, precum şi cele mai vechi cărţi, referitoare la începuturile medicinei.

Toate aceste comori adunate cu atâta pricepere şi discernământ, unica în ţară la noi şi rara chiar în streinătate colecţie de gravuri, ar trebui să nu scape Statului, care ar putea da astfel o menire mai precisă Muzeului Toma Stelian, rămas fără un program şi scop bine definit până aci.

In afară de acest rol de colecţionar, profesorul Cantacuzino mai avea şi pe cel de mare animator în domeniul artei româneşti. Sub a sa preşedinţie s'a înfiinţat acum vre-o 30 de ani Societatea Arta Românească, care a cumpărat din comerţ obiecte de preţ din patrimoniul naţional şi a publicat în fascicole principalele monumente arhitectonice din ţară. Tot sub auspiciile acelei societăţi s'a publicat în primul rând biserica unică în felul ei din Filipeşti, din preajma moşiei dela Călineşti a preşedintelui nostru, unde membrii se adunau uneori în şedinţe extraordinare.

Prin contactul ce-l avu tot mai de aproape cu tinerele generaţii de pictori, cari s'au bucurat de nepreţuitul său sprijin, d-rul Cantacuzino, prin simţul său rafinat şi prin entuziasmul său sănătos şi comunicativ, a avut una din cele mai fericite influenţe în asanarea curentelor extremiste şi menţinerea artei în marginile tradiţiei celei sănătoase.

AL. TZIGARA-SAMURCAŞ

Pastel

Soarele se lasă în apus
Pe raze, fân de aur,
Muntele'l prinde în coarne de taur,
Frunzarele de brad, cunună i-au adus.

O cumpănă a scos în ciutură
O râmă de inele
Şi-acum o scutură
De stele.

Din câmpul de scaieţi,
Un greiere,
A râs de lună şi de stele,
De şirul plopilor nătângi şi drepţi.

Noaptea vine cu tăcerea în urechi
Şi luna şi stelele sunt vechi.
Obosit adoarme vântul.
Din adânc respiră 'n şoaptă, florilor, pământul.

PETRE DINU

M. Sevastos:

Aventurile din strada Grădinilor

de G CĂLINESCU

După ce a debutat în *Viaţa Romînească* cu graţioase cronici rimate, care ne îndreptăţiau să întrevedem un poet al sentimentului înăbuşit în humor, d. M. Sevastos a tăcut. Şi nu numai că, scriitor prin vocaţie, nu s'a încumetat să-şi aşeze gândurile pe hârtie, dar dintr'o modestie nemai auzită, neînţeleasă aproape, s'a bucurat întotdeauna de lucrul altuia, putând deveni astfel cel mai onest director de revistă, acela care iubeşte şi nu invidiază. Cine a urmărit însă activitatea jurnalistică a d-lui Sevastos, cele mai adese anonimă, a putut vedea că humoristul dăinuia într'un stil concis, îmblânzit de umanitate.

Dacă însă imagina creatorului ne-a fost învăluită atâta vreme, activitatea redacţională a d-lui Sevastos a revelat celor care-l cunosc de aproape una din poziţiile fundamentale ale simţului său estetic. Şi aceasta este cultul purităţii stilistice, în frază şi în cuvânt, ceeace a putut indigna pe câte un poet modernist, dar care ca higienă a limbii literare este admirabilă. Aspru cu alţii, d. Sevastos s'a dovedit sever şi faţă de sine, şi recenta sa scriere, pe care cu atâta sfială profesională ne-o înfăţişează — se vede aceasta din lămuririle pe care le dă cetitorului — e remarcabilă prin simplitatea de tencuială de lux a limbii, care absoarbe lumina şi o distribue proporţionat pe toată suprafaţa compunerilor.

Dar ceeace miră mai mult — şi aceasta din împrejurarea latenţei darurilor sale literare — este să constatăm o experienţă de oameni întinsă şi o cunoaştere a eternului omenesc atât de ascuţită, încât autorul să poată renunţa la metoda analitică şi să ne înfăţişeze viaţa în unităţi sintetice, pline de mişcare ca nişte mici scene tratate în plastilină de un humorist al sculpturii.

Cartea d-lui Sevastos e plină de anecdote, dar de un alt gen de anecdotă de cât acela pe care îl cunoaştem de obiceiu. Autorul în intenţia de a pironi pe stâlpul unei caracterizări pe eroii săi, îi pune în situaţiunea cea mai tipică, îi provoacă să spună vorba memorabilă, din care să rezulte definitiva lor stare civilă. Anecdota d-lui Sevastos e drama şi în deobşte tragi-comedia închisă în câteva linii dure, care se poate desvolta într'o compunere de proporţii oricât de mari, dar care nu rămâne mai puţin, aşa cum este, un moment de o acută valoare umană. E uimitor cum a putut autorul aduna în câteva pagini. sub pretextul inventarierii chiriaşilor unei curţi de mahala intelectuală ieşană, atâtea tipuri de neuitat, atâtea drame şi comedii ale existenţei, materia însfârşit a câtorva romane şi a câtorva comedii.

D. Sevastos a legat deosebitele fişe de oameni cu un ciment fin de lirism, abia perceptibil în sine, întins însă peste materialul constructiv, şi şi-a strecurat nuanţa de culoare sub care a voit să i se privească faptele prin imagini scurte, izgonite din primul plan, dar doveditoare, când le descoperim, de gingaşă fineţe, ca aceasta:

„Ca să vadă mai bine pe uliţă, o cucoană a tăiat un piersic încărcat de floare — ca o catedrală de faianţă roză, în miniatură".

Să intrăm acum în galeria de portrete şi să ne oprim în faţa celor mai proeminente. In primul rând ochii ne cad asupra figurii autorului, zugrăvit în pornirile sale de gospodină:

„Totdeauna mi-a plăcut gospodăria. Deşi singur. făceam menajul în casă. Discutam cu servitoarea, grav şi până'n amănunţimi, *menu*-ul pe-a doua zi. Uneori mă duceam cu dânsa în piaţă — ca să aleg cu mâna mea un peşte proaspăt sau nişte cireşe hultuoane. Iar la masă, savuram şi cu ochii fiecare fel de bucate.

„Toamna îmi plăcea să fac bulion şi povidlă. Aşezam cu pasiune proviziile la pivniţă. Aşezam lemne şi le rânduiam dinaintea ferestrelor — ca să le pot privi, din când în când...

„In calitate de gospodar, intrasem în intimitatea tuturor familiilor din ogradă. O vecină îmi aducea, pe-o farfurioară, dulceaţă de fragi — ca s'o încerc: dacă-i legată. O alta venea întins la mine dela cuptor cu tava plină de plăcinte".

Nici nu se poate închipui un mod mai simplu de a sugera intimitatea unei curţi de chiriaşi şi reputaţia de „fată cuminte" cu pricepere culinară a unui bărbat.

Miluţă Voronca exemplifică în chipul cel mai concis amărăciunea în faţa ingratitudinii umane. Din când în când el are prilejul să-şi explice filosofia sa mizantropică, rezumată în acest aforism:

„Dacă-ţi spun eu că omu-i porc!"

Cazul Caliopiei Costandache e de natură a putea fi desvoltat într'o lungă comedie, deşi formal, prin concesiunea tratării această nevoie nu se simte. E vorba aci de gelozia tardivă şi retrospectivă a Conului Alecu, care, împăcat la bătrâneţe cu fosta lui soţie, o chinue cu interogatorii menite a clarifica o infidelitate de mult consumată.

M. SEVASTOS

D. Sevastos excelează în portrete de bărbaţi creduli, mereu înşelaţi şi mereu mistificaţi, de soiul lui *Boubouroche* al lui Courteline sau al *Jupânului Dumitrache* al lui Caragiale. Aşa este cazul cu domnu Vrânceanu care, găsindu-şi soţia într'o şedinţă de spiritism cu studentul Ionel, după o temporară despărţire penală, se convinge că n'a fost altceva decât hipnotism, şi asta după unsprezece cazuri de infidelitate ale soţiei sale:

„Bună ziua, domnu Vrânceanu. Vra-să-zică, duduia Nataliţa s'a întors.

— Şi de ce să nu se întoarcă? — îmi răspunse brusc dumnealui, Ştii: istoria ceia... S'a lămurit.... A fost chiar *hinoptism*. Se boldea Ionel la Nataliţa, — şi apoi tâlharul făcea cu dânsa tot ce vroia... Ceiace nu-i cu ştirea şi voia omului — nu-i păcat. Şi pe urmă încă ceva:... Parcă... i-a mutat-o din loc?"

Admirabilă concisiune aforistică pentru a ascunde insuficienţa caracterului. Nu mai puţin memorabile sunt vorbele de

(Continuare în pag. II-a)

mai jos pronunţate de o mamă frigidă:

— „Madam Şoltuz, unul din băeţii matale s'a înecat.

— „Nu le spuneam eu să se astâmpere? — răspunse liniştit mama; apoi, fără să se mişte din loc, rugă pe un tânăr de alături: Dragă Jenică,du-te te rog şi vezi care din doi s'a înecat".

Din acelaş aluat sufletesc greu e făcută şi Florica, soţia lui Stanislau:

— „A mers mai uşor decât îmi închipuiam — zicea subcomisarul care s'a dus să-i anunţe moartea bărbatului. Am luat-o cu diplomaţie: „De când nu ţi-a venit bărbatul acasă?" „De eri". „Să ştii că nici n'are să mai vie". „Cum asta?" „Iac-aşa! S'a împuşcat as-noapte la Copou". Ea n'a zis nimic. Apoi a oftat: „Asta are să coste parale".

In schimb ce figură interesantă acest Stanislau! Ce îndemânatec deşi sumar este înfăţişată umilinţa lui, nevoia de a iubi o femeie care-l goneşte din casă şi a cărei respiraţie o ascultă cu înfiorare, ascuns sub pat! Scena întrevederii lui cu amantul nevestei sale, pe care caută să-l convingă că are mai puţină nevoie decât el de Florica — este puternică şi capabilă de a fi desprinsă şi reconvertită într'o dramă.

E greu să poţi alege dintr'un grup aşa de compact de fiinţe vii. Să ne oprim asupra generalului incapabil în războiu, care face paradă de tactică în bucătărie deplasând unităţile pe plită, sub simbolul unei cepe sau al unui morcov? Să amintim pe cocheta bătrână care-şi pune dublură la gura bluzei ca să ascundă — zice ea — părţile turburătoare pentru bărbaţi? Pe d. Tanistru care tiranizează o mahala întreagă, fiindcă a luat iniţiativa aducerii unei conducte de apă? Pe avarul Dragomir care, rugat o zi întreagă să plătească taxa şcolară a unei nepoate, scoate banii abia seara, cu o jumătate de ceas înainte de închiderea fatală a secretariatului? Sau pe Coana Ilencu care cultiva amintirea gloriei trecute artistice?

„Coana Ilencu fusese în tinereţă artistă de operetă. Ştia o mulţime de şansonete, pe care le cânta şi acum la bătrâneţă— cu ocazia vreunei sindrofii în familie.

„Cânta, dând ochii peste cap. Schiţa gesturi cochete. Işi înălţa drăgălaş umerii — sau numai unul... Câţiva paşi seducători de dans. Apoi — la sfârşit — după ce-şi sălta în sus colţurile de pe delături ale rochiei... fosta subretă îşi punea ruşinos mâna pe ochi, cu degetele desfăcute".

De neuitat este „Nebunul", profesorul universitar care fură găini: „Profesorul făcuse o gaură subt gard, presurase grăunţe — una-două de ceialaltă parte şi mai multe la dânsul... Pe acolo băga capul găina de-alături. In dreptul găurii era un laţ — cu sfoara trecută prin verigi, ca la stor, şi pe după cue până în mâna vânătorului. Când vâra găina capul în laţ, profesorul — haţ! zmucea sfoara. O înfăşura împrejurul cuiului bătut în gard la îndemână şi alerga la gaură, unde se zbătea vânatul. Apuca găina de cap — şi pe-aici ţi-i drumul la bucătărie..."

Nu-mi mai pot îngădui să atrag atenţiunea decât asupra acelei profunde zugrăviri a unui temperament neliniştit, sălbatec, de femee tânără, inconciliabilă cu instituţia căsătoriei, din bucata intitulată *Tamara*.

Imens câmp de observaţie sobrietate dusă până la simulaţia unui simplu jurnal, expresie sintetică, aforistică a momentelor culminante, lirism discret, delicat, stil limpede şi elegant, acestea sunt cele mai de seamă însuşiri ale d-lui Sevastos, a cărui carte în afară de aceasta se citeşte cu un interes incomparabil, nervos, explicabil prin bogăţia şi varietatea cazurilor de umanitate înfăţişate, ceeace va contribui nu numai la câştigarea locului de scriitor pe care d. Sevastos îl merită şi va şti să-l onoreze, dar şi la un succes de public de care nu am nici cea mai mică îndoială.

C. CALINESCU

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Cea mai mare minune a iubirii, este să vindece de cochetărie.* (La Rochefoucauld).

■ *Nu dragostea este necesară pentru ca să determine căderea unei femei: sunt momente nenorocite când cea mai virtuoasă este slabă.* (Ninon de Lenclos).

■ *Femeilor n'ar trebui să li se inspire frică de bărbaţi, ci tot de ele însişi.* (I. J. Rousseau).

■ *Orice fiinţă poartă în sine o mie de motive pentru a plăcea şi a displăcea, adică are în sine historia dragostei sale şi a tuturor dragostelor.* (P. Géraldy).

■ *De obicei între soţi se aruncă reproşuri neîntemeiate; cât despre cele adevărate, trebuie să le treacă sub tăcere.* (J. Rostand).

■ *Pudoarea stă atât de bine femeilor când o au, atât de bine când n'o mai au, încât nu pot concepe de loc nişte femei care să nu dorească s'o aibă.* (Paul Morand).

■ *Suntem obicinuiţi a debita minciuni vorbind femeilor pentrucă ele doresc prea mult să audă dela noi ceiace le place.* (R. Boylesve).

■ *Slăbiciunea anumitor femei este de a fi mereu flămânde: „încă o desmerdare, una sigură, pentru a mă asigura că sunt dorită".* (Fr. Mauriac).

■ *Naturaliştii spun că, în toate speţele animale, degenerarea începe prin femele. Filozofii pot aplica moralului această observaţie, în societatea civilizată.* (Chamfort).

■ *Nu există în viaţă decât o singură dragoste. Dragostea este o admiraţie care nu se oboseşte nici odată.* (H. de Balzac).

■ *Amorul este apetitul pentru o cantitate oarecare de carne albă şi delicată.* (Fielding).

■ *Femeile sunt orgolioase de extravaganţele toaletei lor, ca şi lacheii de aurul livrelelor pe care le poartă.* (A. Ricard).

■ *Câte odată este plăcut pentru un soţ să aibă o soţie geloasă; el aude mereu vorbindu-se de ceiace iubeşte.* (La Rochefoucauld).

■ *Pentru ca o căsătorie să fie fericită, ar trebui ca soţul să fie surd şi femeia oarbă.* (Don Alfonso d'Aragon).

■ *Dintre toate lucrurile serioase, căsătoria este cea mai bufonă.* (Beaumarchais).

■ *Femeile nu sunt femei decât pentru a deveni mame; ele merg spre virtute prin plăcere.* (J. Joubert).

■ *Speranţa plăcerii face cât speranţa însăşi.* (Fabre d'Eglantine).

■ *Femeile nu văd niciodată cât trebue şi ce trebue. Sau văd în prea mare, sau în prea mic şi adesea nu cred a vedea nimic.* (N. de Sirol).

■ *Nu se spune niciodată unei femei că este frumoasă, ci mai util este să-i afirmi că este extrem de frumoasă.* (A. Lueist).

■ *Nihil agendo mulieres male agere discunt. Nefăcând nimic, femeile învaţă să facă rău.* (Publius Syrus).

■ *Dacă vrei rău unei femei, las-o să-şi realizeze voinţele.* (Young).

■ *Cât timp va mai rămânea o femee pe pământ, totdeauna va mai fi ceva de spus nou despre femei.* (Boufflers).

■ *Cei ce vorbesc de bine pe femei nu le cunosc; cei care le vorbesc totdeauna de rău, nu le cunosc de loc.* (Pigault Lebrun).

■ *Nu orice învins este şi un sacrificat, în dragoste însă cel mai adesea, învinşii sunt şi sacrificaţii dragostei.* (A. Trayner).

■ *A-ţi scoate ochii, înseamnă să-ţi închizi două uşi spre dragoste şi să-ţi deschizi o mie către înţelepciune.* (Solomon).

Extrase şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

Ce scrie presa despre:

Testamentul domnişoarei Brebu

ROMAN DE Virgiliu Monda

...Remarcabilă arta cu care autorul a împletit firul misterului cu al iubirii; interesul acţiunii se menţine tot timpul încordat. ...Scene impresionante... stil de o rară elevaţie artistică.

„Adeverul" din 8-I-934

...E un roman pe care'l citeşti dintr'odată dela prima la ultima pagină.. un roman cu zări de vis şi nostalgie, cu un parfum discret şi totuşi persistent..

„Omul" din 7-I-934

...E o carte fermecătoare... Atenţia lectorului e constant încordată... Personagii minunat descrise... Autorul e un scriitor adevărat, un scriitor de esenţă nobilă...

„Epoca" din 10-I-934

Editura Naţionala-Ciornei Lei 50

Actualităţi ştiinţifice

Apărarea anti-aeriană prin unde electrice

Se vorbeşte mult în timpul din urmă de metodele de apărare antiaeriană. Mulţi cred că ar fi posibilă o asemenea apărare, graţie radiaţiilor electrice proectate pe pământ şi cu care s'ar putea opri, în sborul lor, avioanele de atac. Un post de emisiune pe unde scurte şi de mare putere ar crea un câmp electromagnetic de înaltă tensiune, care poate fi îndreptat în direcţia voită, cu ajutorul unui reflector mobil. Imediat ce un avion intră în câmpul de acţiune al unui asemenea mănunchiu de raze, aprinderea motorului este bruscă, motorul se opreşte şi avionul e silit să ateriseze.

Este oare posibilă instalarea unui asemenea post emiţător? Pentru a întrerupe aprinderea unui motor de avion trebue să-i paralizăm magneto-ul. Ar trebui deci ca undele să slăbească curentul electric. Intru cât avem aface cu câmpuri magnetice foarte puternice ar fi necesar ca „radio-tunul" să creeze un câmp destul de puternic, pentru a acţiona la o distanţă de 3—8 km. dela pământ. Mai trebue deasemenea ca acest câmp să fie atât de întins în cât să ajungă aeroplanul.

Dacă în teorie e posibil să concentrăm cantităţi mari de energie într'un fascicol de lumină, în practică însă suntem departe de a putea realiza acest deziderat.

Chiar dacă s'ar reuşi să se construiască un emiţător destul de puternic, încă avioanele ar putea să se apere fără dificultate împotriva acestor raze. Ar fi suficient să se ascundă magneto-ul într'o cutie metalică, pentru a-l sustrage astfel influenţei unui câmp magnetic vrăjmaş. Sau — şi mai simplu încă — s'ar putea suprima magneto-ul, adoptând aprinderea prin acumulatori.

E drept că undele ultrascurte ionizează spaţiul ce-l străbat. Şi astfel, aerul, care e în general un bun izolant, poate deveni un conductor electric. Profitând de aceasta, am putea produce un scurt circuit la bujii. Impiedicând scânteia de aprindere, motorul s'ar opri. Dar şi împotriva acestui neajuns există mijloace de apărare.

In rezumat, dificultăţile pe care le prezintă actualele metode de apărare antiaeriane la distanţă, sunt de aşa natură, încât pentru multă vreme încă nu putem prevedea o realizare a lor în practică.

Lumina solară artificială

Savanţii francezi, Besnard şi Korsa au făcut de curând, la Academia de ştiinţe din Paris, o interesantă comunicare, relativă la isvoarele de lumină, capabile să întreţie viaţa animalelor şi a plantelor într'un aquarium, lipsit de lumină naturală.

Cu ajutorul unor becuri electrice obicinuite de 300 de waţi, ei n'au putut obţine decât o eflorescenţă redusă la trei specii de plante aquatice. Reducând puterea becului la 120 de waţi, plantele pier încetul cu încetul. Dimpotrivă, folosind lămpi speciale de 300 waţi, lămpi al căror spectru este foarte apropiat de spectrul luminii solare, s'a obţinut o desvoltare considerabilă a plantelor, o înflorire permanentă şi numeroase frunze plutitoare.

Electron arcoza

Actualmente se întrebuinţează — pentru a adormi pacienţii în timpul intervenţiunilor chirurgicale — un amestec de eter şi de cloroform, care combină efectul a două narcotice, doza fiecăruia nefiind suficientă pentru a provoca anestezia. Aşa dar, un narcotic măreşte efectele unui alt narcotic.

Acesta este tocmai efectul curentului electric, după cum a arătat în experienţele sale, profesorul Scheminsky, dela institutul de fiziologie din Viena.

Savantul austriac a dovedit că un curent electric are asupra peştilor în apă, efectul unei adevărate anestezii. Observând animalele, care rămân imobile şi nu reacţionează la excitaţiile exterioare, nu putem şti dacă sunt cu adevărat paralizate, sau dacă conştiinţa lor dispare numai momentan.

Curentul electric intensifică acţiunea eterului şi a cloroformului. Prin urmare, el constitue un adevărat anestezic. O contra-probă e următoarea: există medicamente care combat efectul narcozei, dar nu şi pe acel al paraliziei muşchilor. Aceleaşi medicamente se opun deasemenea şi narcozei electrice.

Spre deosebire de curentul continuu, curentul electric alternativ nu acţionează ca un narcotic şi nu provoacă decât paralizia muşchilor, fără a amorţi durerea. De aci rezultă că, în pescuitul electric, e preferabil să întrebuinţăm curentul continuu, pentru a nu pricinui peştilor suferinţe inutile.

De altfel, curentul alternativ, care comprimă băşica înnotătoare, omoară peştii, înainte ca să-i scoatem din apă.

Ce acceleraţie suportă omul

Cercetările recente ale fiziologilor, relative la efectele acceleraţiilor — din ce în ce mai mari — asupra funcţionării organismului omenesc, au condus la concluzia că, dacă supunem un om la o mişcare cu o acceleraţie de cinci ori mai mare decât acceleraţia terestră, se nasc turburări ale simţului văzului. Dublând încă această accelerare, se produc şi alte vătămări ale sănătăţii.

Aceste cifre impun o limită practică în accelerările permise în aeronautică.

Teoria chromozomilor

Laureatul premiului Nobel pentru medicină pe anul 1933 este savantul american, zoologul Thomas Hunt Morgan, profesor la Universitatea din Pasadena (California).

Lucrările mai de seamă ale lui Morgan privesc teoria eredităţii. In această direcţie savantul american a făcut descoperiri senzaţionale. El şi-a propus să descopere mecanismul de transmisiune a calităţilor şi defectelor ereditare dela părinţi la copii. In cursul acestor cercetări, Morgan a descoperit că în celulele germinative ale plantelor şi animalelor se găseşte întotdeauna acumulată o cantitate invariabilă de corpusculi extrem de mici denumiţi „chromozomi". Aceşti chromozomi transmit calităţile ereditare dela o generaţie la alta. Fiecare individ vegetal sau animal are un număr determinat de chromozomi şi orice chromozom posedă calităţile lui proprii, el fiind un purtător de dispoziţii distincte.

Descoperirile profesorului Morgan au ca obiect în special reacţiunile reciproce ale acestor diverşi chromozomi. In ce mod întâlnirile şi amestecurile lor ajung să se întărească, sau eventual să se neutralizeze acesta e miezul problemei. Intr'un ou fecundat, în care celulele mascule s'au confundat cu cele femele putem întotdeauna distinge şi un anumit număr de chromozomi împerechiaţi. Chromozomii paterni şi cei materni, prin combinaţiile, amestecurile şi împerecherile lor, joacă un rol hotăritor în ereditatea individului viitor.

Fiecare chromozom, având propria sa individualitate, împerecherea chromozomilor paterni şi materni într'un individ, nu dă totuş întotdeauna un rezultat identic. Vitalitatea chromozomilor fiind absolut individuală, rezultanta amestecului lor şi a acţiunii individuale variază adesea. Se produc câteodată rupturi, transbordări sau mutaţiuni. Aceste fenomene exercită o puternică înrâurire în manifestarea eredităţii noului individ atât la om cât şi la animale.

Lumina artificială vindecă rănile

Savantul ceh Pollaczek a constatat că, tratând rănile la oameni şi animale prin lumina ultravioletă, se obţin vindecări rapide. Deasemenea, leziunile situate relativ mai departe de câmpul de radiaţie, se vindecă mai uşor.

Acest efect deosebit al razelor ultraviolete este explicat de Pollaczek printr'o formaţiune mai bogată de vitamine, provocată de această radiaţie.

Recepţiile de radio în 1934

In ultimii ani, recepţiile radiofonice erau foarte favorabile. Faptul se găseşte în directă legătură cu petele solare. In viitor numărul acestor pete este din nou în creştere, ceeace va pricinui o perturbare în recepţia emisiunilor mai îndepărtate. Se crede însă că aceste perturbaţiuni se vor ivi abia în anul 1935 şi că în 1934 recepţia va rămâne tot atât de bună ca şi în anii precedenţi.

I. S.

Din lumea antichităţii clasice

Ibsen şi Euripide

S'ar părea paradoxală o apropiere între aceşti doi poeţi dramatici, unul reprezentând luminoasa Heladă, cu miturile-i de o luxuriantă imaginaţie, celălalt ceţosul Nord, cu omu-i chinuit de probleme morale, rigide şi aspre. Totuş, o astfel de apropiere s'a făcut şi chiar mai de mult. Aşa, cercetători ai lui Ibsen, ca Roman Woerner, care a numit pe Euripide „Ibsen-ul Atenei" şi filologi clasici, ca Willamowitz şi Nestle, au făcut-o. Era de aşteptat în privinţa aceasta un studiu mai amănunţit, care ar fi fost foarte bine venit. Până acum n'avem ceva complet, însă câteva date foarte interesante găsim într'un recent studiu asupra lui Euripide datorit lui Hugo Steiger. * *Acest fin cunoscător al tragicului grec ne dă în prefaţă câteva asemănări foarte potrivite între aceste două genii ale dramei. Astfel, analizând personalitatea lor, Steiger ajunge la concluzii foarte interesante. In primul rând, o principală asemănare între Ibsen şi Euripide o găseşte el în acţiunea sguduitoare a dramelor lor. Câte idealuri scumpe publicului n'au distrus amândoi? Mulţumirea de sine de orice fel, falsul optimism, nedreptatea care tronează, tot ce-i convenţie şi orânduire omenească, toate acestea sunt aprig atacate de Ibsen. Aduce el o nouă morală? Nu, el aplică pe cea veche creştină, însă în toată rigoarea ei, fără nici o concesie. De aci câte atacuri împotrivă-i! A fost socotit drept un stricător de moravuri, drept un duşman al omenirei. Ibsen a rămas însă liniştit şi senin. „Am fost numit, spune el într'o cuvântare, unul din cei mai mari pesimişti. Sînt într'adevăr aşa, întrucât nu cred în eternitatea idealurilor omeneşti. Intrucât cred însă în puterea de sădire a idealurilor şi în capacitatea lor de desvoltare, sînt un optimist". Tot aceiaşi poziţie faţă de poporul său şi de idealurile sale o are şi Euripide. Tot ceea ce-i convenţie, „nomos", orânduire omenească, cercetează el şi aruncă de o parte. In special pe zeii şi semizeii Olympului îi atacă şi-i nimiceşte chiar. Nu s'a exagerat, când s'a spus de el, că în fiecare din tragediile sale dărâmă câte un zeu scump publicului. Şi când o face aceasta? La sărbătorile dionysiace, când publicul venea pătruns şi entuziasmat de respectul divinităţii... Din această cauză câte atacuri şi împotriva lui Euripide! N'a fost el numit „reprezentantul raţionalismului" şi n'a fost combătut de conservatori în frunte cu Aristofan ca sofist şi novator periculos societăţii? Şi totuş, caşi Ibsen, poetul atenian a rămas neturburat. Pentru el un zeu, ca să fie „zeu", trebuia să nu facă niciun rău şi să dea numai exemple bune. Şi caşi Ibsen este el, în prima linie, un moralist. Ca atare, nu-i vina lui, dacă aplică vechiului Olymp omeric morala timpului său.*

El reprezintă în acest caz pe zeii şi eroii omerici caşi cum ar trăi în Atena lui Pericle şi a lui Socrate. Nu-i de mirare dar că lui Euripide să nu-i pară zeu demn de respect un Apollo, care ordonă lui Oreste să-şi ucidă mama, sau Zeus care-şi calomniază pe propriu-i fiu, sau o Afrodita care nimiceşte pe Hippolyt din răsbunare personală. Şi tot aşa şi eroii. Caşi Ibsen, Euripide e un fel de misionar, de profet. El predică în tragediile sale morala aspră şi pură care nu se poate împăca cu cea frivolă din miturile tragediei.

Caşi Ibsen el sacrifică de multe ori pe poet predicatorului.

Pe lângă morală, ca un adevărat misionar, Euripide e şi un fanatic iubitor al adevărului. „Ce vreţi, spune el adresându-se publicului în una din tragediile sale, ce vreţi să vă spun: dulci minciuni sau aspre adevăruri?"

Şi atunci ne explicăm uşor de ce distruge el pe vechii zei ai legendei, de ce preface pe tradiţionalii eroi ai tragediei în oameni slabi şi comuni, aşa cum sînt toţi muritorii. Tot aşa şi la Ibsen. Numai că sarcina poetului norvegian e mai uşoară: el n'are aface, ca Euripide, cu zei şi eroi, ci cu oameni adevăraţi, cărora le aplică morala şi simţu-i de adevăr, aşa cum îi convine. Viaţa acestor eroi ai lui o concepe Ibsen după propria-i viaţă, poetizarea lor o face după cum înţelege el această poetizare. „A trăi, zice el într'una din poeziile sale, e a lupta în sine cu puterile întunericului. A poetiza, e a ţine judecată asupra eului tău propriu".

Nicăieri nu se vădeşte mai bine acest simţ fanatic de morală şi adevăr la aceşti doi poeţi, ca în problema căsătoriei şi în situaţia femeii în societate. Aci şi unul şi altul au fost consideraţi pe nedrept ca apărători ai emancipării femeeşti. In dramele lor vedem două tipuri de femei distincte. In primul rând femeia bună, iubitoare, care se sacrifică chiar pentru soţ. Aşa întâlnim la Ibsen pe Aurelia din „Catilina", pe Agnes din „Brand", pe Hedwig în „Raţa sălbatecă". La Euripide pe Alcesta, pe Ifigenia, pe Polyxena. In al doilea rând avem pe femeia fatală, care captivează pe bărbat şi-l conduce orbeşte la rău sau la bine. Exemplare de acestea avem, la Ibsen, pe Furia din „Catilina", pe Rebekka West din „Rosmersholm", pe Hedda Gabler, etc. La Euripide întâlnim pe Medea, pe Fedra, pe Stheneboea, etc.

Oricum ar fi, şi unul şi altul, deşi nu sînt feminişti, dau femeii în dramele lor un rol precumpănitor, făcând din femei de multe ori, eroine mai demne decât bărbaţii. Şi totuş cât a fost atacat şi Ibsen şi Euripide, fiind consideraţi de mulţi tocmai contrar de ce erau: duşmani şi stricători ai căsătoriei, ei care aplicau cea mai strictă morală în această problemă!... O altă asemănare găsim între poetul norvegian şi cel atic în ceiace priveşte rolul pe care l-au jucat ei ca cetăţeni în statele lor respective".

Privitor la aceasta, Ibsen scria lui Georg Brandes prin 1882: „Ca cetăţean n'am niciun talent şi acolo unde n'am talent, îmi las mânile în jos. Pentru mine prima şi ultima condiţie de viaţă e libertatea". Ca atare statul nu joacă niciun rol în dramele lui Ibsen. Ca particular, deşi îşi iubeşte ţara, el e un izolat, un fanatic al libertăţii. Tot aşa şi Euripide.

Deşi Atenianul veacului al cincelea nu putea neglija cu totul statul, aşa cum o face Norvegianul secolului al 19-lea, ca om privat însă Euripide e caşi Ibsen: trăieşte izolat, neluând parte la viaţa de stat. Trăiesc amândoi numai pentru dramele lor. Trăiesc, mai bine zis, pentru a-şi realiza în ele ideia care i-a muncit dela început până la sfârşit şi care a mers neîncetat în linie dreaptă, fără cotituri, fără schimbări. „Sînt ceiace am fost, zice Ibsen, de când am putut gândi". Fanatici ai adevărului şi ai moralei timpului lor strict aplicate, aşa sînt amândoi. Firi de luptători ai deşteptării popoarelor lor pe ei nu-i preocupă insuccesele momentane. Euripide nu se mâhneşte, când i se preferă Sofocle, pe Ibsen nu-l întristează când îi cad piesele. Ca adevăraţii profeţi, ei dispreţuiesc actualitatea, având în vedere numai viitorul: singurul lor judecător drept.

I. M. MARINESCU

* H. Steiger, Euripides, Seine Dichtung und seine Persönlichkeit. Ed. Hr. Wlicher Leipzig.

CAMARADELE

Romanul de mare succes a lui VICTOR MARGUERITTE a apărut şi se găseşte la toate librăriile

EDITURA ALCALAY PREŢUL Lei 50

Metagnomie

Analize

G. G., Loco. — O sensibilitate excesivă, precum şi o pronunţată debilitate a sistemului nervos sau împotriva sporturilor ce le faceţi pentru a vă clădi condiţiuni favorabile de viaţă. Incercaţi să vă disciplinaţi voinţa şi să puneţi mai multă ordine şi mai mult echilibru în manifestaţiile dvs. Evitaţi — pentru multă vreme — orice legături sentimentale.

S. O. S. — Voi încerca, pe o cale care îmi e personală, să vă ajut. Vă voi scrie direct. Aveţi încredere şi răbdare.

S. O. S. Iljon. — Starea de depresiune în care vă aflaţi se datoreşte unei epuizări nervoase de origină sexuală. Aveţi absolută nevoie de o schimbare de mediu, şi de un regim de linişte şi de auto-reeducare. Vă pot da câteva indicaţii mai ample, cari v'ar putea ajuta mult, dacă îmi comunicaţi adresa Dvs., exactă, spre a vă scrie personal.

G. Dem.-Radu. — Intelectul Dvs. e bine înzestrat, atât sub raportul aptitudinilor pentru gândirea logică (îndeosebi pentru operaţiunile de sinteză), cât şi sub raportul capacităţii de asimilare şi de memorizare. Imaginaţia fecundă însă, unită cu o deosebită sensibilitate şi un spirit înclinat către contemplaţie vă fac apt mai degrabă pentru o activitate spirituală, decât pentru una intelectuală. Voinţa e însă slabă şi, până la o serioasă disciplinare a ei nu veţi putea înfăptui nimic în acest domeniu, şi prea puţin în domeniul vieţii practice, pentru care sunteţi deocamdată nepregătit. Incercaţi să depăşiţi acest stadiu de evoluţie interioară în care preocuparea de propria dvs. persoană e excesivă. Vă va susţine nevoia de absolut, care vă înflăcărează de multă vreme.

Gavrilenco. — Viaţa Dvs. afectivă e cu totul dezechilibrată. Din această pricină nu aţi izbutit până acum să urmaţi o linie dreaptă de acţiune. Şi pentrucă, dintr'un exces de sensibilitate, sunteţi stăpânit de un orgoliu aproape răzvrătit, oscilaţiile dvs., interioare vă fac să suferiţi mult. Aveţi însă destulă vitalitate, şi sunteţi destul de tenace spre a birui cu optimismul. Incercaţi să trăiţi mai puţin formal, mai puţin exterior, mai puţin rigid.

Isis 39. — Dacă datele nativităţii — pe care le solicit pentru o mai mare preciziune în deducţii —m'ar duce la aceste deducţii prin compararea lor cu datele personalităţilor înregistrate de istorie, aşa cum presupuneţi Dvs., atunci într'adevăr aţi avea dreptate să vă îndoiţi de seriozitatea procedeului. In realitate, pe temeiul acestor date, şi folosind tabele astronomice apropiate, eu fac un studiu asupra forţelor astrale cari, prezidând la naşterea cuiva, îi imprimă anumite tendinţe, a căror cunoaştere e cu deosebire preţioasă pentru a conjectura asupra destinului probabil al individului. In cazul Dvs., văd o viaţă dela început expusă la mari frământări, la mari oscilaţii, la mari suferinţe. Acum vă aflaţi în urma unui acident de ordin familiar care v'a lăsat deprimată şi dezorientată. Dacă alături de inteligenţa pătrunzătoare aţi avea şi o mai mare putere de voinţă, aţi birui. Aşa, aşteptaţi un ajutor din afară.

M.

P. S. In cuprinsul acestei rubrici cititorii pot obţine în mod absolut gratuit o *analiză metagnomică sumară, numai dacă solicită* o asemenea analiză *dintr'o reală necesitate de viaţă.*

Pentru aceasta sunt suficiente câteva rânduri scrise firesc, indiferent copiate sau nu, cu creionul sau cerneală, etc. Pentru mai multă preciziune în răspunsuri să se indice data exactă a naşterii, pe stil nou (ziua, luna, anul — dacă e posibil şi ora).

Eventual să se asocieze şi o fotografie, pe care ne obligăm s'o restituim la cerere.

Scrisorile trebuie să fie însoţite de *trei cupoane*, succesive de tipul celui de mai jos.

Adeverul Literar
CUPON No. 6
Metagnomie

Adevĕrul Literar şi Artistic

Redacţia şi Ad-ţia Bucureşti, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30

Apare săptămânal

5 lei exemplarul

Preţul abonamentului:

1 an	Lei 200
6 luni	Lei 100
3 luni	Lei 50

expoziţia JIQUIDI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
23 IAN.—6 FEBRUARIE

Tabletă

Un caz: Dida Calimachi

Ieșirea rară pe scenă a „Didei”, care-i Doamna Dida Calimachi, e un dramatic eveniment. Indiferent de piesă, de rolul pe care îl joacă, de împrejurarea care o scoate din misteriosul ei scufundiș permanent, personalitatea ei artistică stăpânește numai decât. Indată ce-și pune piciorul pe scenă. scena o simte, se transformă, capătă culoare și viață; intră lumină. E o adaptare totală a naturii, primitive și dure, la acest mare artificiu, neprevăzut în socotelile ei, al comediei.

Doamna Dida Calimachi este în arta românească un caz și un caz foarte rușinos, un caz unic în teatru, fără să fie totalmente unic în viața națională. Un caz cu analogii îndelung repetate înainte de a se fi, în sfârșit, sfârșit, și în cazul dirijorului Perlea. Povestea deunăzi o vioară încercată și bine cunoscută dintr'o mare orchestră:

— Perlea? ce-mi vorbeșii D-ta?... e al patrulea metal prețios din mineralogie. Mic, cum îl știi și tăcut, și rezervat, și evaziv, strecurat prin publicul în circulație, neremarcat și anonim, a venit într'o bună zi să ne dirijeze... Știi că în orchestra noastră sunt executanți care egalează pe cei mai buni din Europa și care câteodată n'au păreche nicăeri; oameni care se pricep, ca niște cai de mare rasă, ce mână ia hățurile și le mișcă. Sensibilitatea lor la baghetă are preciziunea cântarului de laborator, descumpănit de o geană, și a higrometrului lui Saussure... Când s'a arătat, orchestra a surîs... Știa de Perlea că e un erudit, dar se îndoia de fundamentala lui destoinicie, aceea care face parte din ființa dirijorului înăscut, ca gustul dintr'o plantă. A fost de ajuns să se oprească la pupitru și să ia comanda: orchestra s'a înălțat și a zburat sus, peste teatru...

Nici literatura și nici politica nu sunt scutite de această intenție, constant stăruitoare, a puterii mediocrilor de înmormântare vie a unei individualități, jignitoare prin insistența ei firească, ivită desinteresat, pe urma jocului neștiut al legilor esențiale. Urmărită să fie scoasă pretutindeni dintr'o ambianță, care i-ar permite să respire, personalitatea profesională trebuie să bată drumurile străine, să-și obosească tensiunile spirituale, croindu-și la fiece pas o potecă, întârziind fără folos pentru chemarea ei adevărată, în buruienile dese, unde sare broasca și piuie bobocii de mâță și puii cățelei, dezolată, că i s'au aruncat odrăslirile peste gard. Pentru extazul secret al sufletelor, menținute, din decadă în decadă, în luciul întunericului, spoit de bidineaua soarelui de foc, cu sprijinul iluziei și al emoțiunii, e o pierdere netă, ca și pentru nădejdea naturilor chemate să lărgească iluzia până la religiozitate. Pentru numita cultură deficitul e indicativ de catastrofă, căci răscrucile inteligenții sunt ocupate și apărate sălbatec de samsari, chibiți și măsluitori.

Intr'alte disciplini, care nu cer alianța imediată a unui factor extern, personalitatea luptă numai prin scânteia și incendiul ei interior, cu neputință de acoperit cu pământ, oricât de ieftin și de abundent ar fi materialul țărânii și oricât de harnică rândășia lopeții. Chiar pictorul și însuș sculptorul, la rigoare, chircindu-și spațiul și orientul, se mai pot potrivi cu circumstanța penibilă a priponului țapului legat. Actorul fără teatru, fără scenă, fără public prezent, e un călăreț cruciat pedestru, un celist fără violoncel sau rămas ciung de război.

Dida Calimachi nu are teatru pentru că are prea mult talent: o cursivitate mijlocie i-ar fi fost de ajuns și, călduros împinsă de un protector, și-ar fi putut asigura un afiș. Dida nu are babalâc și nici relații care duc la biruință, cu ajutorul unui dovleac gulerat în samur și așezat subt chivăra festivă a unui joben. Are un soț sărac, deși purtător al unui nume domnesc, un poet, pe care îl iubește și-l respectă, și un copil, căruia îi închină devotamentul ei de mamă frumoasă și de artistă onestă. Asta e toată zestrea marelui temperament al Didei. Din când în când, cu o intermitență revoltătoare, suveranității ei teatrale îi este permis să se arate, ca ultima dată, de curând în decorațiunea suprem inteligentă și în arena concepțiilor regisorului d-l Acterian, din Spioana *teatrului Marioara Ventura. Piesă curioasă, care ține atenția publicului încordată fără șovăială, piesă cu formula fericită de viitor imediat, a combinării mijloacelor scenei vii, imposibil de reprodus în fotografie, cu mijloacele filmului, nerealizabile în teatrul viu, lucrarea de nou debut a Didei e îndrăsneala unui autor chemat să împlinească pauza de lâncezire a scenei și de stupiditate a cinematografiei actuale.*

Mă simt dator să-i dau măcar atât Didei Calimachi, darul unei note aproape literare, pentru lacrima îngerească, pe care mi-a stârnit-o geniul ei indiscutabil în niște ochi, uscați încă de mult...

T. ARGHEZI

Mandia Ullea Peisaj

PLASTICA

Vizitatorul expozițiilor de artă are toată justificarea să fie intrigat de ofensiva organizată în ultimul timp de mediocritățile cele mai autentice ale plasticei noastre.

Sălile sunt ocupate din tavan până'n podea cu producțiuni mai mult decât dubioase.

Câte un artist de talent abia se strecoară timid și teafăr prin acest primejdios potop de vopsea.

*

După câțiva ani de studii sârguitoare în capitala Franței, d-ra *Magda Iorga* se înfățișează pentru întâia dată publicului românesc cu un ansamblu de șaizeci de lucrări selecționate (sala Dalles). Nu găsim în acest discret și simpatic debut nici greșeli supărătoare de interpretare pripită, nici intenții inoperante de a deconcerta.

Inzestrată cu mult spirit de observație și cu o deosebită virtuozitate în redarea plastică a fizionomiilor, d-ra Magda Iorga realizează figuri pline de viață interioară, într'un colorit armonios și sobru.

Portretul d-lui Niculae Iorga și chipurile de femei sunt compuse cu înțelegere deosebită pentru accent, caracter și expresie.

Nudurile, florile și peisajele, unele tratate cu alese calități de echilibru cromatic, sunt încercări disparate, străbătute însă de firul de aur al aceleiași sensibilități.

Gravă sau vioaie, pictura aceasta se desfășoară pe planuri limpezi, simplificate, pătrunse de luminozitate lăuntrică, de vibrația timidă a emoției care desprinde esențialul și ignorează, când trebue, ceiace ține de amănunt.

Pe alocuri, oarecare melancolie în atitudinea pictorului față de temă că compoziției lipsite de complicații o notă caracteristică, strecurând și în motivele decorative o necesară însuflețire a nuanțelor.

In general, o excepțională manifestare de debut.

*

Un început tot atât de făgăduitor are și d. *Boris Caragea*. elev al sculptorului Paciurea, care expune la Muzeul Aman în atelierul fostului său profesor.

Boris Caragea Țărancă

Artistul izbutește mai ales în studiile de mișcare și în compozițiile biblice. Are forță și respirație. E însă prea convențional în portret.

Compoziția, tipizantă, pune pe sculptor în primejdia de a cădea în formulă.

Totuși, din lucrările prezentate reținem suflul autentic al artistului ce-și croește cu mijloace sigure drumul propriu.

In fostele saloane Mozart, sacrificate de-aci înalte expozițiilor zoologice și cabinetelor de chiromanție, s'a rătăcit, ultim vestigiu al vechiului prestigiu artistic, o interesantă colecție de desene și de aplicațiuni decorative ale d-rei *Violetta Cherulescu*.

Talentul promițător al artistei solicită o atmosferă mai favorabilă decât aceia impusă de vecinătatea orătăniilor.

*

Sala Mozart s'a mutat vis-à-vis.

Expune pictorul *Panteli-Stanciu* din Brăila.

*

In sala cea mare dela parter a Societății Telefoanelor, pictorul *Paul Aburel* a executat o serie de picturi murale, în care recunoaștem bunele calități ale genului.

Boris Caragea Madonă

H. BLAZIAN

Expoziția Ar. Loșakov

Dela Paris, rubrica respectivă a marilor cotidiane și hebdomadare semnată de cele mai autorizate și necontestate nume, ne aduce vestea viului și caldului interes stârnit de expoziția basarabeanului Ar. Loșakov care, alegând 70 de pânze, din cele mai caracteristice ale sale, oferă — în cadrul occidental al *Federației franceze a artiștilor*, din Bd. Haussmann — putința de a urmări evoluția desăvârșirii puternicului său talent.

Și încă, *„talent”* nu este termenul cel mai potrivit artei acestui temperament în continuă frământare, pentru care pictura nu este numai un mod de exprimare ci și unul de căutare de sine, de realizare, oarecum, în interior.

Loșakov face parte din clasa acelor *„neliniștiți”* care au bătut toate drumurile experienței hnterioare, cu incursiuni desnădăjduite în cea exterioară.

Dacă astăzi a ajuns la un echilibru sufletesc și spiritual — poate aparent numai — ce dă mai multă seninătate și calm pânzelor sale, în care nu mai găsim acea notă tragică pe care o exală paginile lui Malraux sau Céline—de pildă — pictura lui Loșakov rămâne străbătută de un suflu patetic de *„profund omenesc”*.

Pentru omul acesta, asupra căruia războiul a avut o influență adâncă și primejdios dizolvantă și care s'a sbătut ulterior în îndoeli și nehotărâri dramatice, lucrurile exterioare: linii, culori, volume (ritmuri chiar, căci a fost o vreme în care frământarea lui Loșakov nu-și găsea un răgaz decât în feeria baletelor rusești și a dansurilor Isadorei, apoi ale Lisei Duncan) nu au avut farmec și nu au prezentat interes decât în măsura în care erau transfigurate de proectările interioare.

Ar. Loșakov Maria Kasterska

Regret mult că nu am putut avea prilejul să revăd, expuse în văzul tuturor pânzele pe care le-am contemplat adeseori în atelierul din rue du Vieux-Pont-de Sèvres dela Boulogne-sur-Seine. Pânze dintre care trei sau patru mi s'au părut a avea caracter de borne frontiere între anumite epoci.

Dela tragismul acestui portret al poetului Knut din 1923 (care a fost reprodus acum câțiva ani de *Gândirea)* până la viziunea cald generoasă și de mare anvergură a acelei *Maternități* din 1927, apoi până la *Portretul d-lui Iorga* (marele succes al salonului Tuileriilor din 1930) și la Portretul d-nei Marya Kasterska, este o cale lungă, atât din punct de vedere al manierei strict tehnice cât și al felului de a privi lucrurile și a lua atitudine în fața lor.

Că această cale a fost încununată efectiv de tot succesul, meritat integral, constitue, desigur, cea mai caldă încurajare pentru un artist de temperamentul și valoarea lui Loșakov.

I. IGIȘORIANU

Nocturnă

Tăcere interioară. Incet noapte se lasă
Și nicio așteptare nu luminează gândul
Incremenit alene pe pernă de mătasă.
Privirea urmărește conturul florii mov
Și socotește puncte până ce pierde rândul.

— Cine-a sperat? Și cine striga cu pumnii strânși
Femeea — formă caldă, întinsă 'ntr'un alcov?
Chemarea fu pierdută 'n văzduhul nepătruns.
Ci ochii reci și sarbezi, ce-au fost odată plânși
Nu pun nicio 'ntrebare, nu 'nchid nici un răspuns.

DINU VOINESCU

W. Somerset Maugham

Giulia Lazzari

(Giulia Lazzari, „dansatoare spaniolă”, e arestată în Anglia pe când făcea spionaj pentru prietenul ei, agitatorul indian Chandra Lal refugiat la Berlin. I se făgăduește că va scăpa de cei zece ani de închisoare ce o așteaptă, dacă va izbuti să atragă pe teritoriu aliat pe Chandra, spre a fi prins; pentru aceasta e trimisă la Thonon, oraș francez pe malul lacului Leman, unde e pusă sub supravegherea agentului secret englez, Ashenden. Chandra vine la Geneva, dar cu toate scrisorile Giuliei (dictate de Ashenden), se teme să treacă la Thonon. Giulia, după ce a încercat în zadar să fugă sau să înștiințeze pe Indian că totul e o cursă, refuză să mai lucreze pentru Ashenden, care chiamă atunci detectivii ce o vor duce din nou la închisoare în Anglia).

Se auzi de odată o bătae în ușe și Ashenden îndată strigă:

„Entrez”.

Giulia Lazzari sări în sus, în pat.

„Cine e?” întrebă ea.

Tresări când văzu pe cei doi detectivi care o aduseseră dela Boulogne și o încredințaseră lui Ashenden la Thonon.

„Voi! Ce vreți?” strigă ea.

„Allons, levez-vous”, zise unul dintre ei; și glasul avea o asprime tăioasă, care arăta că nu era dispus să rabde nici o absurditate.

„Mă tem că trebue să te scoli, Madame Lazzari”, zise Ashenden. „Te las din nou în grija acestor domni”.

„Cum o să mă scol! Sunt bolnavă, ți-am spus. Nu pot să mă țin pe picioare. Vrei să mă omori?”

„Dacă nu vrei să te îmbraci singură, va trebui să te îmbrăcăm noi și mă tem că n'o să ne pricepem prea bine. Hai, hai, nu-ți folosește la nimic să faci o scenă”.

„Unde o să mă duceți?”

„Te vor duce îndărăt în Anglia”.

Unul dintre detectivi o apucă de braț.

„Nu mă atinge, nu te apropia de mine”, strigă ea furioasă.

„Las'o în pace”, zise Ashenden. Sunt sigur că o să înțeleagă nevoia de a face cât mai puțin sgomot”.

„Am să mă îmbrac singură”.

Ashenden se uită la ea, pe când își scotea capotul și-și îmbrăca o rochie peste cap. Iși vârî cu de-asila picioarele în pantofi cu mult prea mici pentru ea. Iși așeză părul. Din când în când arunca detectivilor pe furiș o privire posomorîtă. Ashenden se întreba de va avea tăria să meargă până la capăt. Aproape dorea să fie așa. Ea se duse la masa de toaletă și Ashenden se ridică spre a o lăsa pe ea să șadă. Ea își unse repede fața, apoi șterse grăsimea cu un prosop murdar, se pudră și-și făcu ochii. Dar mâna îi tremura. Cei trei bărbați o priveau în tăcere. Iși dădu cu rouge pe obraji și-și vopsi buzele. Pe urmă își îndesă o pălărie pe cap. Ashenden făcu un semn primului detectiv, iar acesta scoase o pereche de cătușe din buzunar și înaintă spre ea.

La vederea cătușelor ea se trase brusc înapoi și aruncă brațele în lături.

„Non, non, non. Je ne veux pas. Nu, nu cu ele. Nu. Nu”.

„Hai, *ma fille* nu fii proastă”, zise cu mojicie detectivul.

Ca pentru ocrotire (spre marea lui mirare) ea se agăță cu mânile de Ashenden.

„Nu-i lăsa să mă ia, fie-ți milă de mine, nu pot, nu pot”.

Ashenden se desfăcu cum putu.

„Nu mai pot face nimic pentru dumneata”.

Detectivul îi apucă mânile și era gata să-i pună cătușele, când cu un strigăt puternic ea se aruncă jos, pe podea.

„Am să fac ce vreți. Am să fac orice”.

La un semn al lui Ashenden detectivii părăsiră odaia. El așteptă puțin până își recăpătă ea oarecare liniște. Zăcea pe podea, suspinând cu putere. El o ridică și o făcu să șadă.

„Ce vrei să fac?” gâfâi ea.

„Vreau să scrii altă scrisoare lui Chandra”.

„Mi se învârtește capul. N'aș putea împerechea două fraze. Trebue să-mi dai răgaz”.

Dar Ashenden simțea că era mai bine să o facă să scrie o scrisoare cât era încă stăpânită de groază. Nu voia să-i dea răgaz să-și vie în fire.

„Iți voi dicta eu scrisoarea. N'ai altceva de făcut decât să scrii întocmai ce-ți spun eu”.

Ea oftă adânc, dar luă tocul și hârtia și se așeză în fața lor la masa de toaletă.

„Dacă fac asta și... și isbutiți, de unde știu eu că o să mi se dea drumul să plec? *Știu* că aș fi o proastă, dacă mi-aș trăda prietenul și pe urmă aș sta zece ani în închisoare”.

„O să-ți spun care e cea mai bună chezășie că ne vom ține de cuvânt. Afară de chestia cu Chandra, dumneata nu ne interesezi câtuș de puțin. De ce ne-am lua pe cap plictiseala și cheltuiala de a te ține în închisoare, când nu ne poți face nici un rău?”

Ea chibzui o clipă. Era liniștită acum. Ca și cum, după ce îi secase emoția, s'ar fi făcut dintr'odată o femeie practică și cu judecată.

„Spune-mi ce vrei să scriu”.

Ashenden șovăi. Credea că va putea compune scrisoarea mai mult sau mai puțin în felul în care ar fi făcut-o ea, dar trebuia să o cântărească. Nu trebuia să fie nici vulgătoare, nici literară. Știa că în clipele de emoție oamenii sunt predispuși la melodramă și declamație. Intr'o carte sau pe scenă asta sună veșnic fals, și autorul e nevoit să-și pună eroii să vorbească mai simplu și cu mai puțină emfază decât în adevăr. Era o clipă serioasă, dar Ashenden simțea că erau și elemente comice în ea.

„Nu știam că am iubit un fricos”, începu el. „Dacă m'ai iubi n'ai putea șovăi când te rog să vii. „Subliniază *n'ai putea* de două ori”. Urmă înainte. „Doar îți spun că nu e nici o primejdie. Dacă nu mă iubești, ai dreptate să nu vii. Nu veni. Du-te înapoi la Berlin, unde ești în siguranță. M'am săturat. Sunt singură aici. M'am îmbolnăvit tot așteptându-te, și în fiece zi mi-am zis astăzi vine. Dacă m-ai iubi n'ai șovăi așa mult. E limpede pentru mine că nu mă iubești. M'am plictisit și m'am săturat de tine. N'am bani. Hotelul ăsta e nesuferit. N'am dece să mai stau. Pot căpăta un angajament la Paris. Am un prieten acolo care mi-a făcut propuneri serioase. Mi-am pierdut destul vremea cu tine și uite ce-am câștigat. S'a isprăvit. Rămas bun. N'ai să găsești niciodată o femeie care să te iubească așa cum te-am iubit eu. Nu-mi dă mâna să refuz propunerea prietenului meu, așa că i-am telegrafiat și îndată ce-oi primi răspunsul lui, mă duc la Paris. Nu te învinuesc că nu mă iubești, asta nu-i vina ta dar trebue să înțelegi că aș fi o proastă să-mi mai prăpădesc viața degeaba. N'o să fiu tânără în veci. Rămas bun. Giulia”.

Când Ashenden reciti scrisoarea nu fu pe deplin mulțumit. Dar mai bine nu putea face. Ea avea un aer de autenticitate care lipsea cuvintelor, fiindcă știind prea puțin englezește Giulia scrisese cum pronunța, ortografia era îngrozitoare și scrisul ca de copil; ștersese unele cuvinte și le scrisese din nou deasupra. Unele fraze el le dictase în franțuzește. De câteva ori căzuseră lacrimi pe pagini și întinseseră cerneala.

„Acum te las”, zise Ashenden. „Poate că atunci când mă vei vedea iar, îți voi putea spune că ești liberă să mergi unde îți place. Unde dorești să mergi?”

„Spania”.

„Foarte bine, am să pregătesc tot”.

Ea dădu din umeri. Ashenden plecă.

Acum Ashenden nu mai avea nimic de făcut decât să aștepte. Trimise un mesager la Lausanne după masă și a doua zi dimineața se duse pe cheiu să aștepte vaporul. Lângă casa de bilete era o sală de așteptare; și aici le spuse detectivilor să stea gata de orice. Când sosea un vapor călătorii înaintau la rând dealungul debarcaderului, și li se cercetau pașapoartele înainte de a li se da voe să meargă la țărm. Dacă Chandra venea și își arăta pașaportul — și de bună seamă călătorea cu unul fals, liberat probabil de o țară neutră — trebuia rugat să aștepte și Ashenden urma să-l identifice. Pe urmă trebuia arestat. Ashenden privea deci cu oarecare ațâțare vaporul ce sosise și micul

(Continuare în pag. IV-a)

Pentru a păstra frăgezimea și frumusețea tenului Dvs. se impune să-i dați o îngrijire rațională și eficace. Intrebuințând produse necunoscute sau neexperimentate riscați să vă stricați tenul. Numai o cremă care alimentează epiderma și nu atacă țesuturile, poate să-o întreție netedă și fragedă.

O admirabilă cremă de înfrumusețare care dă cele mai bune rezultate pentru menținerea tenului, este „La Reine des Crèmes” creațiunea unui mare specialist în arta înfrumusețărei. Acest produs cu reputație mondială este adoptat de cele mai multe doamne elegante din înalta societate internațională.

La reine des crèmes
PARIS
Privirea admiratorilor urmărește femeia frumoasă!

grup de oameni adunat la ieşire. Ii cercetă cu luare aminte, dar văzu că nici unul nu semăna câtuş de puţin a Indian. Chandra nu venise. Ashenden nu ştia ce să facă. Işi jucase cea din urmă carte. Nu erau decât vre-o şase călători pentru Thonon şi după ce fură cercetaţi şi se duseră care încotro el porni agale de-alungul debarcaderului.

„Ei, n'am făcut nimic", zise el către agentul Felix, care cercetase paşapoartele. „Domnul pe care îl aşteptam n'a venit".

„Am o scrisoare pentru d-v."

El înmână lui Ashenden un plic adresat doamnei Lazzari, pe care acesta recunoscu îndată scrisul cu slovele ca păiajenii, al lui Chandra Lal. In minutul acela vaporul dela Geneva care mergea la Lausanne şi la capătul lacului, se ivi în zare. Sosea la Thonon în fiecare dimineaţă, după douăzeci de minute de la plecarea vaporului ce mergea în direcţia cealaltă. Ashenden avu o inspiraţie.

„Unde e omul care a adus-o?"

„E la casa de bilete".

„Dă-i scrisoarea şi spune-i să se întoarcă la persoana care i-a dat-o. Să spună că a dus-o doamnei şi că ea a trimis-o îndărăt. Dacă persoana îi cere să ducă altă scrisoare, trebue să spună că e de prisos, fiindcă doamna îşi face cufărul ca să plece din Thonon".

Supraveghie înmânarea scrisorii şi darea instrucţiilor, apoi se întoarse pe jos acasă.

Primul vapor cu care ar fi putut veni Chandra sosea pe la cinci; şi având la ora aceia o întâlnire însemnată cu un agent ce lucra în Germania, Ashenden preveni pe Felix că s'ar putea să întârzie câte-va minute. Dar dacă Chandra venea, putea fi lesne reţinut; nu era mare grabă, de vreme ce trenul cu care trebuia să fie dus la Paris nu ple... decât după opt. Când Ashenden îşi isprăvi treaba, porni agale în jos spre lac. Era încă lumină şi din vârful dealului văzu vaporul care ieşea din port. Era o clipă îngrijorătoare şi instinctiv el îşi grăbi pasul. Deodată văzu pe cine-va alergând în spre el şi recunoscu pe omul ce dusese scrisoarea.

„Repede, repede", strigă acesta. „E aici.

Inima lui Ashenden bătu cu putere în piept.

„In sfârşit".

Incepu să fugă şi el, şi pe când fugeau, omul, gâfâind, îi povesti cum dusese înapoi scrisoarea nedeschisă. Când o puse în mâna Indianului, acesta se făcu îngrozitor de palid. („N'aş fi crezut niciodată că un Indian poate căpăta culoarea asta", zise el), şi o învârti iar şi iar în mână, de parcă n'ar fi putut înţelege ce căuta propria lui scrisoare acolo. Lacrimi îi isvorîseră în ochi şi i se rostogoleau pe obraji. („Era lucru caraghios; ştiţi că el e gras"). Spuse ceva într'o limbă pe care omul nu o înţelegea şi pe urmă în franţuzeşte îl întrebă când pleacă vaporul la Thonon. Când se urcase pe bord omul privise în jur dar nu-l văzuse, pe urmă dădu cu ochii de el, înfăşurat într'o manta, cu pălăria trasă tare pe ochi, stând singur la proră. In timpul călătoriei ţinu ochii aţintiţi la Thonon.

„Unde e acum?" întrebă Ashenden.

„Eu am debarcat întâi şi Monsieur Felix mi-a spus să mă duc după d-v."

„Imi închipui că-l ţin în sala de aşteptare!"

Ashenden îşi pierduse răsuflarea când ajunseră la debarcader. Dădu busna în sala de aşteptare. Un grup de oameni vorbind în gura mare şi gesticulând cu violenţă erau grămădiţi în jurul unui om ce zăcea la pământ.

„Ce s'a întâmplat?' strigă el.

„Priviţi", zise Monsieur Felix.

Chandra Lal zăcea acolo, cu ochii larg deschişi şi cu o dungă subţire de spumă pe buze, mort. Trupul lui era îngrozitor de încolăcit.

„S'a sinucis. Am trimis după doctor. A fost mai repede el decât noi".

Un fior neaşteptat de groază îl trecu pe Ashenden.

Când Indianul debarcase, Felix recunoscuse după descriere că el era omul pe care-l căutau. Erau doar patru pasageri. El era cel din urmă. Felix cercetă exagerat de îndelung paşapoartele primilor trei, apoi îl luă pe al Indianului. Era un paşaport spaniol, cu totul în ordine. Felix puse întrebările obişnuite şi le însemnă pe foaia oficială. Pe urmă se uită la Indian prietenos şi zise:

„Poftiţi în sala de aşteptare, numai un minut. Sunt două-trei formalităţi de îndeplinit".

„Nu e în regulă paşaportul meu?" întrebă Indianul.

„Ba da".

Chandra şovăi, dar apoi urmă pe funcţionar până la uşa sălii de aşteptare. Felix o deschise şi se dădu la o parte.

„Entrez".

Chandra intră şi cei doi detectivi se sculară. El trebue să fi bănuit numaidecât că erau agenţi de poliţie şi să-şi fi dat seama că a căzut într'o cursă.

„Luaţi loc", zise Felix. „Vreau să vă pun câte-va întrebări".

„E cald aici", zise el, şi în adevăr era acolo o sobă care făcea să fie cald în odaie ca în cuptor. „Am să-mi scot paltonul, dacă îmi daţi voe".

„Desigur", zise Felix binevoitor.

El îşi scoase paltonul pe cât se părea cu oarecare greutate, şi se întoarse să-l pună pe un scaun; şi apoi, înainte de a înţelege ei ce se întâmplase, rămaseră încremeniţi văzându-l că se împleticeşte şi cade greoi la pământ. Pe când îşi scotea paltonul Chandra isbutise să înghită conţinutul unei sticluţe pe care o ţinea încă în mână. Ashenden o mirosi. Avea un miros foarte pronunţat de migdale.

Câtă-va vreme priviră la omul ce zăcea pe podea. Felix îşi cerea iertare.

„Or să fie tare supăraţi şefii?" întrebă el nervos.

„Nu mi se pare că e vina dumitale", zise Ashenden. „Oricum, nu mai poate face nici un rău. Dinspre partea mea, îmi pare mai bine că s'a omorît singur. Gândul că va fi executat nu prea mă încânta".

Peste câteva minute doctorul sosi şi constată moartea.

„Acid prusic", spuse el lui Ashenden.

Ashenden dădu din cap.

„Mă duc să văd pe Madame Lazzari", zise el. Dacă vrea să mai stea o zi-două, am s'o las. Dar dacă vrea să plece la noapte, fireşte că poate. Vrei dumneata să dai ordin agenţilor dela gară să o lase să treacă?"

„Am să fiu eu însumi la gară", zise Felix.

Ashenden sui încă odată dealul. Când intră în hotel fu cuprins de odată de silă faţă de banalitatea lui rece. Mirosea a varză şi a friptură de berbec. Se duse la etaj şi după o ciocănitură scurtă deschise uşa dela odaia Giuliei Lazzari. Faţa ei se schimbă îndată ce dădu cu ochii de ai lui şi ea sări în sus atât de violent, încât scaunul se răsturnă.

„Il est pris", gâfâi ea.

Il est mort", zise Ashenden.

„Mort! A luat otrava. A avut timp pentru asta. Tot v'a scăpat din mâni, până la urmă".

„Ce vrei să spui? De unde ştiai de otravă?"

„O avea întotdeauna la el. Zicea că Englezii n'or să-l prindă viu nici odată".

Ashenden cugetă o clipă. Ea păstrase bine taina asta.

„Ei, acum eşti liberă. Poţi merge unde vrei şi nici o piedică nu ţi se va pune în cale. Uite biletul şi paşaportul dumitale, şi uite şi banii pe care îi aveai când ai fost arestată. Doreşti să-l vezi pe Chandra?"

Ea tresări.

„Nu, nu".

„Nu e nevoe. Dar credeam că poate ţii să-l vezi".

Ea nu plângea. Ashenden îşi închipui că ea îşi secătuise toate emoţiile. Părea nepăsătoare.

„O telegramă va fi trimisă la noapte la graniţa spaniolă, cu instrucţii către autorităţi, să nu-ţi facă nici o neplăcere pe drum. Dacă vrei să mă asculţi pe mine, pleacă din Franţa cât poţi mai repede".

Ea nu răspunse nimic, şi cum Ashenden nu mai avea nimic de spus, se pregăti să plece.

„Imi pare rău că am fost nevoit să mă arăt atât de aspru cu dumneata. Sunt bucuros când mă gândesc că acum necazurile cele mai rele au trecut şi nădăjduesc că timpul va alina durerea pe care ştiu că o simţi pentru moartea prietenului dumitale".

Făcu o mică plecăciune şi se îndreptă spre uşe. Dar ea îl opri.

„Numai o clipă. Aş vrea să te rog un lucru. Mi se pare că ai puţin suflet".

„Orice pot face pentru dumneata, poţi fi sigură că am să fac".

„Ce or să facă ei cu lucrurile lui ?"

„Nu ştiu. De ce ?"

Atunci ea spuse ceva care îl încremeni pe Ashenden. Numai la asta nu se aştepta.

„Avea un ceas cu brăţară pe care i l-am dat anul trecut la Crăciun. A costat douăsprezece lire sterline. Pot să-l capăt îndărăt?"

Din englezeşte de M.

— Asta nu mai e dans, ci masaj...

JEAN ALAZARD

România 1933

D. Jean Alazard, profesor la Universitate şi directorul Muzeului din Alger, organizatorul expoziţiei dela Muzeul Toma Stelian a artiştilor francezi inspiraţi în Africa, a vizitat cu aceastâ ocazie ţara noastră.

Credem interesant pentru publicul românesc de a da în traducerea de faţă impresiile, măgulitoare pentru noi, pe care d-sa le-a cules asupra ţării şi poporului nostru, şi pe care le-a publicat în „Beaux-Arts" No. 52 din 29 Decembrie 1933.

O călătorie în România aduce multă plăcere: peisagele sunt de o frumuseţe surprinzătoare, operele de artă numeroase şi de o calitate rară, pe când viaţa rurală este dintre cele mai plăcute cu putinţă. In ziua în care Românii vor avea o bună reţea de drumuri, ţara lor va fi una din acelea pe care turiştii o vor vizita cu cea mai mare plăcere.

Capitala lor este plină de neprevăzut, şi întrucâtva aceasta contribue la farmecul său, de o curioasă complexitate. Cu toate că desvoltarea oraşului e de dată recentă, nu trebue de aşteptat a descoperi caracteristicile unor cetăţi moderne cărora urbaniştii le-au studiat planurile aproape ştiinţific. In centru încep să se înalţe buildinguri care americanizează puţin împrejurimile Căei Victoriei şi Bulevardului Brătianu; însă nu departe de aceste construcţii, se regăseşte calmul provincial al străzilor întortochiate şi al vilelor înconjurate de grădini; grădina Cişmigiu e ca o oază răcoroasă într'un cartier plin de animaţie; contrastul între zonele invadate de mulţime şi cele ce sunt făcute pentru calm dau oraşului o uimitoare varietate.

Părăsind Calea Victoriei, ocoleşti Palatul Regal şi în câteva minute eşti transportat parcă la ţară.

Bucureştiul este deasemeni un oraş elegant unde vitrinele magazinelor sunt aranjate cu un gust tot atât de perfect ca la Paris. Infăţişarea locuitorilor arată o distincţie naturală ce este cu totul latină; şi cât de pasionant este de a studia puternica înrâurire occidentală asupra unuia din popoarele cele mai inteligente din Europa, care este la porţile Orientului!

Influenţele orientale sunt de altminteri de netăgăduit în arta românească; bisericile din Bucureşti, care nu sunt destul de cunoscute în decoraţia lor fac să te gândeşti la Persia. Colţei, Stavropoleos, Antim sunt de o graţie cu totul exotică, pe când Văcăreşti se impune prin măreţia sa; adevărat giuvaer e mânăstirea Văcăreşti, din păcate transformată în închisoare.

O plimbare în aceste încântătoare biserici trebue să aibă ca urmare o vizită la muzeul de artă religioasă care a fost instalat de curând la Palatul Creţulescu.

Colecţiunile ce sunt adunate sunt fără îndoială printre cele mai caracteristice din România şi eşti bucuros de a regăsi frescile bisericii episcopale dela Curtea de Argeş pe care Lecomte de Nouy le-a sacrificat cu ocazia unei restaurări inspirată de principiile lui Viollet-le-Duc.

Bucureştiul este deasemeni bogat în muzee de pictură şi sculptură. Acela ce poartă numele lui Toma Stelian e consacrat artei din Extremul Orient şi picturii româneşti din secolul al XIX-lea şi XX-lea, care arată atâtea talente originale, colecţiuni dintre cele mai vii şi mai inteligent expuse. Muzeul Kalinderu este deasemeni interesant şi ar fi şi mai mult în ziua când îi vor fi redate operele pe care le deţine, ca atâtea alte comori româneşti, guvernul Sovietelor.

In ce priveşte Muzeul Simu este unul dintre acelea în care arta franceză este cea mai bine reprezentată: impresioniştii sunt la locul de onoare cu pânze de o bună calitate; nu departe un Andreescu, Grigorescu, Luchian, Petrescu, Steriade arată în ce măsură sensibilitatea pictorilor români se înrudeşte cu a artiştilor noştri.

Alte oraşe afară de Bucureşti se desvoltă cu repeziciune: Cernăuţi, Oradia şi mai ales Cluj, capitala Transilvaniei; dela 1920 acesta din urmă a văzut dublându-se numărul locuitorilor săi. Se mândreşte pe bună dreptate cu o Universitate a cărei bibliotecă poate fi considerată ca una din cele mai bine organizate din Europa.

România, cu toate acestea, nu cunoaşte încă înghesuiala centrelor urbane; rămâne o mare ţară rurală în care ţăranii au păstrat obiceiurile lor, costumele, cântecele, şi dansurile lor. Peste tot, folklorul a rămas foarte original.

Ţăranii au distincţie; vorbesc o limbă pură şi simţul lor artistic se arată în amenajarea locuinţelor de lemn, foarte simple ca construcţie, şi în eleganţa costumelor în culori admirabil armonizate .Astfel că trebue socotite printre muzeele cele mai interesante din România acelea ce ne dau o imagine exactă a acestei civilizaţii rurale.

Muzeul naţional de artă românească din Bucureşti şi muzeul etnografic din Cluj, ambele foarte bine organizate, ne fac cunoscută această lume vie şi colorată pe care eşti bucuros de a o regăsi în frumoasele colecţii din Cidin şi Cernăuţi.

Tocmai păstrarea acestor puternice tradiţii ţărăneşti a împiedicat numeroase sate româneşti din Transilvania de a fi maghiarizate şi de aceea acestea au păstrat o aşa de puternică originalitate faţă de burgurile saxone sau maghiare.

Arhitectura deasemeni, defineşte rasa, căci este o artă religioasă românească care are personalitatea sa şi care nu seamănă cu nimic. E de ajuns de a cutreera Transilvania ale cărei biserici de lemn sunt aşa de curioase, de a analiza monumente ca cele dela Iaşi, Curtea de Argeş şi mai ales de a contempla mânăstirile Bucovinei printre care Suceviţa este desigur cea mai uimitoare pentru ochii noştri de Occidentali.

Şi nu am vorbit de un alt farmec al României, care este admirabilul spirit de ospitalitate ce caracterizează pe locuitorii săi. Un străin, un Francez mai ales, nu e nici odată izolat. Poporul, atât de curtenitor şi atât de inteligent, apare ca unul din cele mai simpatice şi seducătoare din Europa; încât una din cele mai bune amintiri dintr'un voiaj în România este desigur primirea ce ţi-o fac Românii atât la ţară cât şi la oraş.

Trad. de FLORA PARVULESCU

PRIMII PAŞI

Noapte de iarnă

Prin vălurile ceţii se văd sclipind lumini...
Priviri nenumărate, stinghere, dureroase,
Ca un reflex din ochii amantelor geloase,
Ce-şi caută amanţii prin tainice grădini...

In parcul trist copacii par uriaşi moşnegi,
Smeriţi, în ascultarea bătăilor de toacă...
Cu şube mari şi albe, cu bărbi de promoroacă,
Inpovoraţi de vremuri, încovoiaţi şi blegi...

Iar luna 'ngălbenită, un lampion grotesc.
Ce-aruncă raze pale pe giulgiuri pământene,
Uitat, din seara unei serbări veneţiene
Şi atârnat de negrul tavanului ceresc....

Clădirile, pe uliţi înguste şi adânci,
Mai străjuiesc în noaptea târzie 'ngenunchiate,
Parodiind ruina trecutelor palate...
Fantome întrupate din var, zăpezi şi stânci...

Şi 'ncetul cu încetul, lumina zilei vine...
Se 'ntinde peste uliţi... fantomele dispar...
Iar ceaţa-şi trage vălul — din ce în ce mai rar —
Ca să se-ascundă 'n munţii din depărtări senine...

RENÉ ZARIEAN

Jocul pisicilor

Ieri după masă, a fost la mine Dinu.

Mi-a vorbit despre prietenia sufletelor, despre dragoste... Mă plictisea, şi i-am tăiat elanul tiradei:

— Nu ştiu ce înseamnă suflet şi nu cunosc dragostea.

— Dar atunci, prin ce se deosebeşte omul de animal?

— Omul se deosebeşte de animal prin râs, prostituţie şi sinucidere.

M'a privit cu ochi mustrători, şi-a luat pălăria şi a plecat.

Dinu este un băiat foarte bun, dar dece îmi cere ceiace nu pot să-i dau? Ceiace nu am să-i dau.

Doresc întotdeauna să fiu altundeva decât acolo unde mă aflu. Nu pot dori să fiu altcineva, pentrucă fiinţa mea nu îmi este bine lămurită şi îngrădită. Când merg pe stradă mă găsesc în ochii vagi ai trecătorului ostenit, în zâmbetul profesional al femeii cu pălăria roşie, în resemnata desnădejde a cerşetorului din colţ. Simt mândria snobului când este salutat de un personagiu la modă, şi opintirea în ham a calului sub lovitura biciului. Iar când ridic privirea mai sus de linia dreaptă a blocurilor de case, mi se pare că aşi putea să plutesc la fel cu vrabia urmărită de ochii mei; beată de puritatea albastră a cerului şi de siguranţa aripilor mele.

Sunt omul cel mai politicos din lume. Instinctiv adopt expresia zugrăvită în faţa interlocutorului şi ascult cu interes nesimulat necazurile celorlalţi, reuşind să mă identific cu ei şi să le spun, uneori mai bine decât ar fi făcut-o el, ceeace simt. Nu plictisesc pe nimeni cu povestirea emoţiilor mele, pentrucă n'am. Nu mai simt nimic al meu. Discuţii nu susţin, pentrucă n'am niciodată o părere tranşantă. Fiece lucru are atâtea feţe!

Imi plac romanele şi cinematograful, pentrucă trăesc viaţa eroilor de pe pânză sau din carte.

Eu nu trăesc decât din împrumut. Parazit! Cred că sunt mulţi oameni care trăesc astfel, dar poate nu-şi dau seama. Sau se amăgesc.

Uneori, e adevărat, se sbate undeva în mine, în adâncuri, ceva care ar vrea să vorbească, să strige, să devie. Dar mă tem să ascult. Unde m'ar duce?

Câteodată mă întreb: Ce-ar fi dacă deodată, aşi deveni eu. Un eu plin, opac, dur, puternic.

Dumnezeu?

Monstru?

Dar când te naşti femee, ipoteza e zadarnică.

Aseară, liniştea din odaia mea a ajuns de nesuferit. Stăteam în faţa sobei, şi flăcările şerpuitoare aruncau pete mari de umbră pe ziduri. Spărgea tăcerea doar câte un trosnet de lemn înroşit şi sgâriatul mărunt şi des al ceasului brăţară.

Mă durea singurătatea şi braţele mi-erau grele. Când ţi-e mintea pustie nu poţi îndura tăcerea goală a camerei. Căldura focului mă lovea în plin şi totuşi mi-era frig. N'am mai putut răbda. Mi-am pus pălăria şi paltonul şi am ieşit în noapte.

Burniţa. Asfaltul lucea negru. Am mers în neştire, grăbită.

Dela un timp paşii mei sunau cu ecou dublu. Mă urmărea cineva. La o cotitură mi-a ieşit în cale un bărbat. M'a întrebat dacă n'am nevoe de un tovarăş. Avea umeri largi şi dinţi albi, regulaţi. M'am gândit la tăcerea camerei mele şi am dat din cap, afirmativ.

L-am dus sus, la mine. La marile pete de umbră şerpuitoare aruncate de flăcări, pe ziduri, s'a adăugat acum umbra îmbrăţişării noastre.

Pe urmă am stat liniştiţi alături. L-am rugat să nu vorbească. Nu voiam să ştiu nici cine este, nici de unde vine. Căldura trupului său cu muşchi lungi, elastici, mă învăluia blând.

— Miaauuu! Tăcerea fu sfâşiată de un miorlăit lung, plin de chemare, nostalgic.

— Miau! i-a răspuns îndată de pe acoperişul din faţa ferestrei mele, cu un ton mai înalt, scurt, alintat ca şi cum ar fi zis: Nu vreau.

O clipă nu s'a mai auzit nimic. Apoi o bufnitură surdă şi întunerecul s'a umplut de un vaet jalnic, prelung şi atât de dureros de chinuitor încât mi-am simţit deodată fruntea îmbrobonită de sudoare şi un fior rece m'a făcut să tresar toată.

Necunoscutul de lângă mine s'a ridicat, sprijinit într'un cot şi în ultima licărire a unei flăcări din focul aproape stins, m'a privit adânc, cercetător în ochi.

Apoi, tăcut, mi-a sărutat mâna, s'a ridicat, şi-a pus hainele şi a plecat.

In urma lui singurătatea mea goală s'a strâns iar în jurul meu şi m'am gândit că nu numai râsul, prostituţia şi sinuciderea deosebeşte pe om de animal.

La ce serveşte conştiinţa mărginitei noastre putinţi de fericire?

LIANA DĂRĂSCU

Ai plecat?!

Pentru Jack

— E toamnă...

Intunericul greu şi rece s'a lăsat încet, iar mica gară depărtată, pare adormită. Câteva siluete numai, îşi fac plimbarea lor obişnuită, dealungul micului peron.

E noapte de toamnă rece şi umedă şi până la sosirea trenului mai sunt câteva minute.... ce trec uneori atât de încet!.... Dar iată o lumină mică ce abia se zăreşte, anunţă sosirea lui. Şi când te gândeşti că pentru unii acest tren aduce bucurii iar alteori — dezamăgiri crude.

Lumina devine mai clară, un huruit greu urmat de pufăitul grabnic ca de un drum lung, un zgomot de fiare ce se lovesc şi apoi ţiuitul strident ce par'că ar vrea să trezească mica gară adormită în întuneric.

Trenul s'a oprit!....

Puţin zgomot, murmure neînţelese şi apoi.... nimic.

Tăcerea apăsătoare cuprinde iarăşi mica gară, întunerecul şi-a lăsat mantia neagră mai grea — o linişte de mormânt prea impresionantă ce se repetă mereu, mereu....

— Ai sosit şi tu cu trenul, te văd cum cauţi să mă zăreşti prin geamul luminat al vagonului, întunericul pare a fi mai puternic — dar nu, ochii tăi m'au zărit, cauţi să te apropii de mine — tu eşti!!....

Vreau să-ţi vorbesc multe dar nu pot — asemenea şi tu.

Ai putut să-mi cuprinzi doar mânile în ale tale, căutai să-mi vorbeşti dar nu puteai; despărţirea e prea dureoasă, prea crudă, şi vei pleca departe, trebue să pleci!...

Mi s'a părut sau nu — mânile tale erau mai cuprinzătoare, m'au încălzit cu dragostea ta — şi aşteptam să-mi vorbeşti — dar nu mi-ai vorbit nimic, te-am întrebat numai dacă pleci şi mi-ai răspuns că — da!

Trenul porneşte să se mişte, tu încă mă priveşti, eu, care te-am iubit atât — te silesc să te urci — te ţin de mână — mâna ta caldă şi bună!

Te-ai dus, ai pus piciorul pe scară — şi-ai plecat departe.

Trenul te-a furat prea repede, nici nu te-am văzut bine, îţi păstrez silueta ca o umbră ştearsă. Sunt alta acum, nu mai înţeleg nimic — te văd pe tine — vreau să te ţiu de mână, să stai lângă mine — e mai bine aşa, vino, nu pleca căci n'am să te mai văd, te simt aproape — întind mâna dar tu nu mai eşti — te-am pierdut pentru totdeauna.....

Ai plecat şi nu vei mai veni, mă gâdilă ceva pe faţă, revin încet la realitate — plângeam. Lacrimi de nădejde?, te voi mai întâlni? E întuneric, sunt singură şi tu ai plecat!...

Nu pot crede că ai plecat. Te-am iubit atât!!....

Departe o lumină roşcată ce-mi râde ironic mi-a spus că tu ai plecat; atunci am înţeles că ai fost şi tu cu trenul. te-ai dat jos, ai fost lângă mine — mi-ai strâns mânile şi te-ai jucat cu laterna din mâna mea....

In gara mică, întunericul şi monotonia se vor aşterne mereu — uitarea va lăsa vălul tot mai gros şi tu cel plecat mă vei uita.

Un nume mic, un nume depărtat îţi va purta dorul, te va iubi mereu.

E noapte de toamnă şi în gara mică o fiinţă trăeşte amintirea unui vis frumos — recheamă un nume drag — şi ascultă glasul duios şi mângâietor al celui plecat....

AGATIA ŞTEFANESCU

NOU! NOU!

A apărut volumul

„Cuvinte potrivite şi... încrucişate"

DE TUDOR ARGHEZI
ED. ADEVERUL LEI 40

NOS EGALES de VICTOR MARGUERITTE

caăe s'a bucurat de un succes atât de răsunător în toate straturile sociale ale Franţei, prin problemele actuale ale moralei pe care le desbate, a apărut în româneşte sub titlul

CAMARADELE IN TRADUCEREA D-LUI **F. Aderca**

EDITURA ALCALAY

La moartea lui Hermann Bahr

Austria, la fel cu majoritatea provinciilor de limbă germană — spune H. Sittenberger — a fost și ea târîtă în curentul realist și naturalist. Dar ea avea un spirit particular, un fel de scepticism blazat, rod al rafinamentului moravurilor, un aer de nepăsare și superioritate aristocratică. Naturalismul austriac coboară rareori spre fundurile adânci ale societății; el descrie mai curând splendorile factice care decorează suprafața, și o face adesea cu o libertate de vorbire care ar jigni, dacă n'ar interveni o anumită sinceritate naivă, care atenuează efectul. Austria a introdus în comedia germană un ton al conversației elegant și monden, care a rămas mult timp necunoscut în Germania de Nord.

Fire extrem de receptivă și de o nebănuită elasticitate și vioiciune, Bahr a fost întruparea tuturor sensibilităților posibile, personificarea inconsecvenței, a metamorfozei fără sfârșit, dar totodată cel mai îndemânatic și mai variat talent literar pe care l-a cunoscut literatura austriacă în ultimile decenii. Vorbind despre anii de școală, el spunea: „Puteam să dovedesc toate și de fapt nu credeam nimic". Sau: „Să fim cinstiți: cine în vremurile noastre — numai dacă nu-i potlogar — mai nutrește încă *intențiuni*, cine are *caracter*, cine își mai rămâne — așa cum spuneau liberalii — cine își mai rămâne credincios? Acel „mori și renaști" al lui Goethe... a devenit atât de curent, încât oricare din noi ar privi cu zece ani în urmă, abia și-ar mai putea aduce aminte cum a fost atunci. Suntem cu toții niște actori, ne dezicem și ne transformăm în așa fel încât adesea ne înfricoșăm noi înșine de noi".

HERMANN BAHR

La Bahr eul e numai o iluzie. „Primul dispare, al doilea se pierde după el, ca să apară un al treilea sau un al patrulea; atunci revine primul și niciunul nu-și amintește de celălalt, niciunul nu știe despre celălalt nimic. De fapt par a fi trei sau patru oameni, care se servesc numai de acelaș corp, ca să apară pe rând, succesiv, și ca apoi să se spulbere din nou în gol".

„Niciodată acelaș și totdeauna acelaș", Hermann Bahr era necontenit stimulat de alții; fie de un actor, fie de o apariție pe piața literară. „Pe mine mă urmărește o neînțelegere. In timp ce eu intenționez să intuiesc, să exprim și să reprezint numai ceiace este și devine în jurul meu, se crede că vreau să dau verdicte. Dacă apare cineva sau ceva nou într'un domeniu artistic oarecare, vreau să știu cine este acela și despre ce este vorba; și nu pricep cum din pricina asta, din pricină că intenționez să descopăr ceva, sunt făcut răspunzător și complice".

Să nu se creadă însă că Bahr a fost un mistificator. El e un orgolios, de bună seamă, — spunea Kummer, — dar nu e mai puțin un entuziast. Atunci când intervine pentru o cauză e în acel moment convins de însemnătatea ei; atât timp cât scrie, crede în scrisul lui; el e extraordinar de fecund și de îndemânatic, dar totodată malițios și plin de grație.

Rudolf Lothar spunea odinioară despre Bahr următoarele: Bahr are ca poet alura ziaristului și ca ziarist alura poetului. In alură se află efectul. Această alură e adesea plină de amabilitate, uneori e plină de grație și de farmec, alteori însă e ciudată și lipsită de bun gust. El caută cu pasiune și fără preget frumosul. Dar această pasiune, această căutare pare a țâșni din curiozitate. El caută frumusețea în afară, nu în el însuși. Intreaga ființă a lui Bahr e alcătuită din impresiuni exterioare, nu interioare. Și numai poetul găsește desigur frumosul pe care-l caută în propriul lui suflet, și pentru a cărui limpezire și convingere se frământă în lupte interioare.

Bahr n'a fost un geniu creator. Piesele pe care le-a scris sunt într'adevăr amuzante, dar îți lasă impresia unui foileton vorbit. Ele exprimă mai totdeauna probleme valabile într'un anumit interval de timp, cu eroi nu mai puțin îngrădiți de preocuparea momentului, care au sarcina să răspândească din belșug o seamă de paradoxe. Romanele lui, infinit de lungi și lipsite de scheletul susținător, au fost de asemenea un pretext pentru revărsarea debitului său spiritual. Intr'adevăr viabile vor rămânea însă confesiunile sale.

Bahr s'a născut în anul 1863 la Linz. Studiile universitare le-a urmat la Viena, Graz, Cernăuți și Berlin. Sub influența lui Arno Holz, el s'a alăturat școalei naturaliste. După o ședere de trei ani la Berlin, Bahr s'a înapoiat în Austria pentru satisfacerea serviciului militar. In anul 1888 a pornit la Paris, iar de acolo și-a luat din nou sborul spre Spania și Marocco. Șederea l-a Paris l-a turmentat cu totul: „Paris, Paris. Aș vrea să scriu de miliarde de ori acest cuvânt, pentru a exprima ceiace simt. Aci s'a trezit în mine conștiința omenească. Aci s'a născut în mine artistul. Dacă sunt în stare să fac ceva și ce voiu mai izbuti să fac de aci înainte, toate astea le datorez Parisului". Format la școala lui Maurice Barrès, el s'a reîntors la Berlin. „Freie Bühne" i-a publicat primul lui roman „Die gute Schule".

In 1841 a întreprins o călătorie la Petresburg. Inapoiat la Viena, unde întrezărea un vast câmp de activitate, Bahr a vrut să trezească interesul literaților pentru o literatură specific austriacă și tradiționalistă. In acest scop el a reușit să strângă în jurul lui o seamă de talente tinere, care aveau să devină mai târziu fala literaturii austriace. Dintre aceștia pomenim numele unui Hugo von Hofmannsthal, Arthur Schnitzler, Dörmann și Peter Altenberg. decedați de altfel înaintea maestrului lor.

Cităm din operele lui dramatice: *Die neuen Menschen; Die Mutter; Der Athlet; Wienerinnen; Der Apostel; Die gelbe Nachtigall; Das Konzert.* Romanele: *Die gute Schule; Fin de Siècle; Theater; Drut; Himmelfahrt.* Opere critice: *Zur Kritik der Moderne; Die Ueberwindung des Naturalismus; Wiener Theater; Renaissance, neue Studien zur Kritik der Moderne; Expresionismus; Burgtheater.* Și înfârșit minunatele confesiuni din: *Das Buch der Jugend; Tagebuch; Dalmatinische Reise; Inventuren; Vernunft und Wissenschaft.*

La noi, Herman Bahr nu e cunoscut în cercurile mai largi ale publicului decât prin piesa „Concertul" — reprezentată pe vremuri la Teatrul Național — care e o fermecătoare și spirituală ironizare a marilor concertiști și a cultului pe care i-l consacră „cunoscătorii".

AD. BYCK

O călătorie în Africa

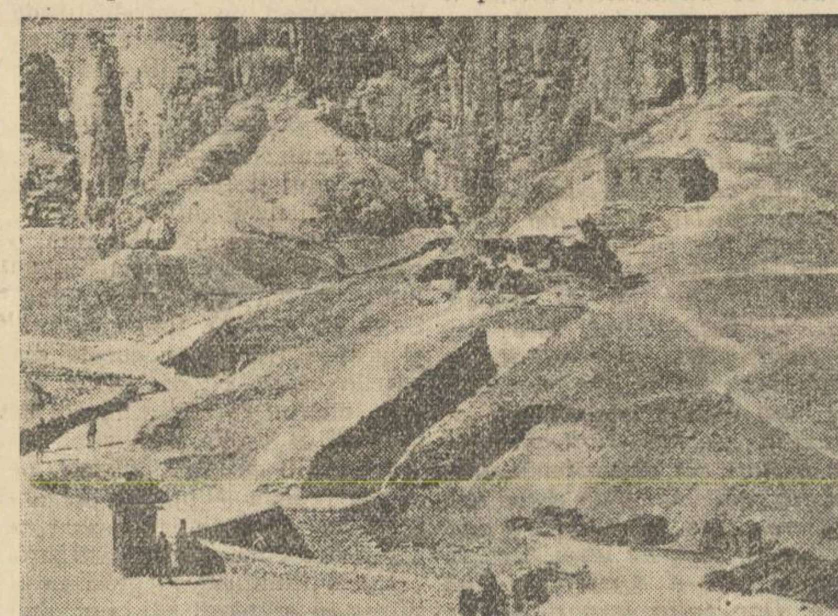
Valea Regilor

A doua zi am început cu valea regilor care, și înainte și după vizită, pare cel mai curios obiect de atracție, cred că, din toată lumea. Cum am eșit pe poarta otelului a început târgul dragomanilor. Era unul bun de gură care s'a ținut de noi sute de metri și ne-a amețit cu ofertele. Ne trecea Nilul cu barca lui, ne ducea cu trăsura cu doi cai, la valea regilor, a reginelor și la toate templele învecinate cu o sumă oarecare de piaștri. Când i-am oferit pe jumătate (și în Egipt e pe tocmeală) dragomanul s'a făcut că a rupt tratativele și n'a mai vorbit cu noi vre-o cinci minute. După această tăcere mormântală (ca pentru valea regilor) am reluat tratativele, ne depărtându-se prea mult de prețul oferit de noi. Am avut un moment de întârziere până ce dragomanul s'a dus să găsească caii și să-i treacă pe un pod plutitor peste Nil. Noi am luat-o pe jos până la barca sfințită a companiei dragomanului nostru, care ținea locul lui Charon. Aci numai barca, luntrașii și merindele noastre, de la otel, de mai aminteau de spectacolul de altă dată. Incolo nici buchete de lotus înflorit și nici ofrande de fructe.

Luntrașii nu numai că nu erau emoționați de trecerea Nilului, dar se înjurau între ei de la câțiva piaștri. La malul cellalt al Stixului așteptau fel de fel de vehicule și animale: măgari, cai și cămile. Am fost luați în primire de talentul oratoric al vânzătorilor de scarabei. Dar, fiindcă eram grăbiți, ne-am suit repede în trăsura cu doi cai. (Abia a doua zi am aflat că era un cal și un măgar). Negustorii de scarabei se luau la întrecere cu telegarii noștri ca să cumpărăm antichități, de pe vremea faraonilor. Am promis bieților vânzători de antichități moderne, prin glasul dragomanului nostru, că vom lua suveniruri cu vârf și îndesat la întoarcere. Deocamdată înaintăm prin nisipul, lăsat de revărsările milenare ale Nilului, până ce intrăm în „valea regilor". Să nu vă închipuiți că curge vre-o apă. (In Egipt în afară de Nil nu știu dacă mai este vre-o apă). In valea regilor nu există nici o vegetație. Este un spectacol unic în lume. Se zice că cei dintâi, care au fost atrași de aceste locuri fantastice, n'au fost regii, ci felahii dinaintea regilor (poezia populară anonimă este de multe ori superioară poeziei iscălite). In orice caz, oricare ar fi descoperitorul, nu se poate un decor mai potrivit pentru odihna morților.

E o liniște absolută. Deoparte și de alta a văii sunt stânci calcaroase. Vederea lor este splendidă. Ai crede că sunt castele sculptate în munte de înseși divinitățile funerare pentru a lua parte la trecerea convoiului mortuar. Soarele, întotdeauna fierbinte în valea regilor, dă fantomelor și castelelor aninate pe creasta munților, un colorit cald de la albul, care te orbește, până la roșul de purpură. Drumul merge într'una prin „cheile morții". Iată că în fine defileul se închide printr'un amfiteatru gigantic de calcar. Ei bine, aci și-au plasat faraonii mormintele lor eterne. In loc să-și facă piramide artificiale deasupra mormintelor, cum au făcut primii regi egipteni, regii Tebei și-au așezat mormintele la baza munților care servă de piramide naturale.

Nu există spectacol care să dea o emoție mai puternică. Fiecare mormânt săpat misterios în munte nu este numai un spațiu cât ai depune un sarcofag. ci este un adevărat templu subteran, cu cea mai frumoasă artă decorativă din antichitate. Un lung coridor conduce în pantă, pe unde se scobora sarcofagul. Pe marginile coridorului sunt scări, pe unde se scoborau cei vii. Coridorul, la unele morminte, era întrerupt de fântâni adânci sau de prăpăstii, ca să deruteze hoții. (Iată un articol care n'a lipsit nici în antichitate). Coridorul dădea în camere spațioase, unde erau îngrămădite ofrandele și hrana necesară mortului pe lumea cealaltă. Toți pereții coridorului și ai camerelor erau pictați cu scene și texte din cartea morților. In general era reprezentat tot ce n'a făcut faraonul rău în viață. Ce este mai de admirat în morminte este pictura pereților. Pictura în morminte, deși are câteva miișoare de ani, pare că e făcută de anul trecut. Sunt culori, așa de vii și de frumoase, încât aș recomanda ori cărui pictor ca, înainte de a se apuca de meserie, să se ducă să le vadă. Aveau Egiptenii un secret în compoziția și combinarea culorilor, secret care s'a dus cu dânșii în mormânt. Se poate spune că taina mumiilor și a culorilor a aparținut numai Egiptenilor. Technica picturii de astăzi este inferioară technicii vechi egiptene. După slabele mele cunoștințe de pictură uleiul introdus în pictură, pare-mi-se, de Van Eick și diversele albumine (albușul de ou etc.) la care pictorii încorporau culorile, înainte de descoperirea uleiului, toate acestea au defectul că sunt produse organice servind de hrană microbilor rozători de pe tablouri. Din această cauză toate picturile moderne, ca și cele mai vechi, în afară de ale Egiptenilor, nu pot avea o existență de prea lungă durată, fiind supuse deteriorării. Egiptenii cunoșteau secretul culorilor ca și eterne. Nu numai în mormintele regilor, dar în templele de sub cerul liber, cu toate vicisitudinile milenare ale atmosferii, culorile picturilor egiptene au rămas cu tot farmecul lor de pe vremuri. Egiptenii nu cunoșteau razele ultra violete cu care cearcă actualmente conservatorii muzeelor de pictură să prelungească viața tablourilor prin distrugerea microbilor ,dar cunoșteau combinația culorilor, așa cum nici un popor de pe lume n'a cunoscut-o.

Mormântul lui Tut-Ankh-Amon

In mormintele regilor erau picturi simple și sculpturi pictate. In aceste din urmă artiștii întâi sculptau și apoi pictau. In pictură era o diviziune a muncii. Unii executau desenul în general și alții trăgeau cu pensoul silueta personagiilor: regi sau zei. In unele morminte, din cauza morții premature a regilor, a rămas numai execuția desenului, așa că, dacă ai face abstracție de timp, ai putea crede că partea a doua are să continue în curând. Eram nerăbdători să vedem mai întâi mormântul lui Tut-Ankh-Amon. Dragomanul nostru nu vrea în ruptul capului să intervertim ordinea, spunându-ne că sunt alte morminte mai frumoase. A trebuit să ne supunem și am intrat în mormântul lui Amenofis al II-lea (sau Amenofis dé, cum îi zicea pe franțuzește simpaticul nostru dragoman). Este singurul mormânt care și-a păstrat mumia. Mai mult încă, fiindcă mormântul era bine dosit, preoții au mai ascuns aici, de frica hoților, și alte nouă mumii de faraoni. La dreptul vorbind nu mumiile formează partea cea mai interesantă a mormintelor regilor. Mumiile interesau mai mult pe Egiptenii vechi care își cheltuiau mai toată activitatea facerii de mumii. Orice cetățean, cât de sărac, muncea toată viața ca la sfârșit să strângă un capital pentru mumificare. Egiptenii credeau că sufletul va reveni în corp, numai dacă acesta va fi mumificat. Se pare că cea mai rentabilă meserie, pe vremea Egiptenilor vechi, era a mumificării. Jumătate din populația Egiptului se ocupa cu acest meșteșug migălos și costisitor, dacă ne gândim că lungimea unei bande de înfășurat mumia era circa de un kilometru.

De la mormântul lui Amenofis al II-lea dragomanul, după ce ne spune lecția Faraonului la ieșirea din mormânt. (o mai spusese odată și la intrare) ne duce la mormântul lui Seti I, mormânt pe cât de frumos pe atâta de neisprăvit. Nu-și scontase bine zilele faraonul și de aceia mormântul a rămas neterminat. Mumia lui Seti, pentru o mai bună păstrare, se află în muzeul din Cairo și a fost găsită cu totul în altă parte, (Deir-el Bahari) ascunsă de preoți, împreună cu alte mumii.

După ce vizităm mormântul lui Merenet, așezat exact deasupra mormântului lui Tut-Ankh-Amon, dragomanul ne face o lecție mai amplă asupra vieții acestuia din urmă. Intrucât dragomanul făcuse parte din suita lorzilor Karnavon și Carter în 1922, când s'a descoperit mormântul lui Tut-Ankh-Amon, își permite să ne dea o serie de scene din viața lorzilor și scene mai intime din viața Faraonului. Despre lorzi dragomanul ne spune, între altele, că au avut un adevărat noroc de a descoperi mormântul cu puține luni mai înainte de termenul ultim al expediției. Despre tânărul și simpaticul faraon, Tut-Ankh-Amon, dragomanul dă o serie de scene, auzite de el din gura lorzilor, sau din ce se vorbește pe la Luxor și Karnak (locul de naștere al Faraonului). Dragomanul, cum era simpatic în felul lui, deși nu semăna cu Tut-Ankh-Amon, avea aerul să spună că și el (dragomanul), dacă ar fi fost pe vremea Faraonilor, poate cine știe, s'ar fi făcut viță de faraon; fiindcă nici Tut-Ankh-Amon n'a avut origină faraonică, ci era un biet florar la Teba.

Cum florarul Tut-Ankh-Amon era din cale afară de frumos și îngrijea și grădinile regelui Amenofis al 4-lea, nu i-a fost greu fetei celei mici a regelui să se amorezeze de dânsul și chiar să i-l introducă în familie. (Amenofis era prea ocupat cu schimbarea religiei și mutarea capitalei dela Teba, ca să se mai intereseze de afacerile particulare ale familiei lui). Deocamdată nici nu era pericol ca Tut-Ankh-Amon să ajungă faraon, întrucât ținea pe fiica cea mai mică a regelui. Or, se obișnuia ca soțul fiicei celei mai mari să devină rege. Tut-Ankh-Amon a mers însă din noroc în noroc. S'a întâmplat că la moartea lui Amenofis, Tut-Ankh-Amon s'a trezit faraon.

Era un copilandru care numai mutră de rege nu avea. Era însă frumos și mult iubit de soția lui. (Se vede asta după cadourile lăsate în mormânt). La începutul domniei Tut-Ankh-Amon o luase razna, cași socrul lui, intrând în conflict cu preoții cărora voia să le schimbe religia. Or, cum era greu să se joace cu preoții egipteni, Tut-Ankh-Amon a revenit la religia veche. N'a domnit însă decât șase ani. A murit probabil de oftică. De aceea și mormântul a fost făcut în grabă și, în afară de lucrurile aduse de acasă, mormântul nu excelează prin decorații murale. Tut-Ankh-Amon a avut noroc și mort. Mormântul lui este singurul, cel puțin până acum, care a avut norocul să nu fie prădat, decât parțial, de hoți: Fie că preoții l-au ascuns așa de bine ca să nu se mai audă de un fost eretic, fie că deasupra mormântului lui Tut-Ankh-Amon era, fără știrea nimănui, mormântul lui Merenet pe care hoții odată ce l-au prădat, nu și-au mai închipuit că se mai poate găsi alt mormânt dedesupt (nu era permis la Egipteni ca mormintele să fie suprapuse).

Mormântul lui Tut-Ankh-Amon a fost salvat cu aproape toată comoara lui, aflată actualmente la Muzeul din Cairo. Se zice că au fost morminte și mai bogate decât al lui Tut-Ankh-Amon. După cele ce am văzut în Egipt, n-aș putea nega această ipoteză. In mormântul lui Tut-Ankh-Amon n-a rămas acum decât un sarcofog. De aceea văd acum că dragomanul nostru a avut dreptate când a insistat să începem vizitarea mormintelor altor faraoni care avuseseră vreme să-și facă din morminte cele mai frumoase temple de artă. Am avut timp să vizităm mormintele cele mai importante, (Restul îl recomand specialiștilor) înainte de a se fi stins lumina electrică din morminte, cum ne amenințase dragomanul nostru. Desigur că n'am fi vrut să recurgem la lumânări în morminte care merg sute de metri în adâncime și sute de metri sub nivelul gurii de intrare. Cel mult dacă am fi dorit să recurgem la sistemul multiplelor lentile, cu care luminau chiar Egiptenii vechi camerele cele mai ascunse ale mormintelor. Insă acest sistem, pe care l-am văzut întrebuințat în aceeași zi la un templu, de un cercetător modern, lipsea, pentru moment, în valea regilor.

Era o căldură năbușitoare. Eram la începutul lui Februarie. Nu aș putea spune că era căldura lunei lui Cuptor din România, însă, în orice caz, trebuia neapărat de scos vesta. Deși ceasul era trecut de unu n-am vrut să luăm masa adăpostindu-ne în vreun mormânt, cum se obișnuește uneori în asemenea ocazii, ci am preferat să ieșim din valea regilor spre o clădire specială, aproape de Rameseum. Aci erau niște muște așa de obraznice că nu puteam lua masa doi de odată. Unul trebuia să păzească de muște pe celălalt.

Cu merindele, pe care le trecusem dimineața în barca Charonilor moderni, ne-am pus numai bine la cale. La restaurantul din necropola Faraonilor ne-am făcut digestia asistând la scamatoriile unui boscar ambulant, în care se poate foarte bine să fi trecut spiritul vreunui preot egiptean, plin de secrete. Cu vorbele rituale: „*gali, gali*", scamatorul scotea un puișor de găină din buzunar, îi sucea gâtul și, când noi eram mai emoționați de dezastrul puișorului, scamatorul făcea din puiul mort, doi pui vii. Mai avea niște cărți de joc pe care le resfira în aer pe o distanță de o jumătate de metru ca pe un acordeon. (Când mai târziu am trecut Canalul de Suez, am mai văzut un scamator cu: „gali, gali", însă era departe de talentul acestuia din valea regilor).

După masă am vizitat câteva lucruri, demne de menționat. Nu departe de noi erau două temple făcute de cei mai năstrușnici oameni din Egipt (un domn și o doamnă: Templul Rameseum al lui Ramses al II-lea și templul Deir el Bahari, al faimoasei regine Hata Su, sau Hatshepsut. Se pronunță ca o imitație de strănut.

Ramses al II-lea a fost poate cel mai vanitos rege al Egiptului. Pentru a simplifica istoria Egiptului el a inventat un sistem sui generis de a boteza pe toți predecesorii lui mai de seamă sub numele de Ramses al II-lea.

Pentru aceasta a pus să se șteargă de pe toate monumentele de artă mai importante numele predecesorilor, înlocuindu-le cu propriul său nume.

Nu departe de Rameseum este templul reginei Hata Su, o femee și jumătate, și pentru defecte, dar și pentru calități. A avut defectul că a trăit aproape cu toți membrii familiei și că n'a dat voe soților, care erau în acelaș timp și regi, de a se amesteca în treburile statului. A avut însă și calități care iartă toate păcatele omenești. A fost femee de gust pentru artă.

Templul Deir el Bahari e unic în tot Egiptul. După dispariția ei ultimul soț a pus să i se sfarme toate operele de artă

Templul Deir el Bahari a reginei Hatasu.

(Continuare în pag. VI-a)

(acele care se puteau distruge) și astfel, eșit de sub tutelă, regele a făcut cele mai mari cuceriri ale Egiptului.

După templul Deir el Bahari ne îndreptăm spre valea reginelor, cu mormântul reginei Nefertari, soția lui Ramses al II-lea, cu mormântul reginei Nefertiti, cea mai frumoasă femee de pe vremuri și cu mormintele multor prinți care n'au avut parte să ajungă la maturitate. Numai Ramses al II-lea a avut 111 băeți și 67 fete. Și în aceste morminte pictura parcă ar fi proaspătă. Unele din ele însă au fost prea mult maltratate de descoperitorii secolului al nouăsprezecelea, iar toate lucrurile de artă au fost pur și simplu transportate în patria descoperitorilor.

Mai avem de văzut templul Medinet Habu construit de Ramses al III-lea și programul zilei era pe sfârșite. Ramses al III-lea ca să fie mai sigur că succesorii lui nu vor proceda la fel cu predecesorul său, Ramses al II-lea (adică să-i șteargă numele de pe monumentele de artă) a pus să sape niște litere în cartușul său (semnătura sau parafa regelui) de circa zece centimetri adâncime. Medinet Habu este printre templele cele mai bine conservate, în privința colorației coloanelor, deși are câteva mii de ani dela vernisaj.

La sfârșitul excursiei în drumul nostru ne abatem pe la Coloșii lui Memnon, nume dat pe nedrept de Greci intrării templului lui Amenofis al III-lea. (Grecii au confundat cuvântul egiptean de Menu, care înseamnă templu, cu Memnon, rivalul lui Achile din antichitate). Se zice că unul din coloși (de 19 metri înălțime) pe vremuri scotea o melodie frumoasă când răsărea soarele. Un cutremur de pământ făcuse o serie de crăpături în statue și când dădea soarele se produceau vibrațiuni melodioase grație încălzirii aerului ce ieșea prin pori pietrii și a evaporării apei adunată din rouă.

Mai târziu colosul a fost reparat și cu astuparea crăpăturilor s'a pierdut și muzica cu faimă în toată lumea de pe vremea aceia. Astăzi coloșii sunt într'un lan de nohot. Lumea de azi se gândește mai mult la nohot și la alte cereale decât la monumente de artă. Actualmente coloșii sunt exemplare cu mult prea îndepărtate de ce au fost în antichitate. Sunt niște resturi, aproape, de statui mutilate, nu atâta de vreme, cât de oamenii barbari ai trecutului. Ceiace nu face timpul în mii de ani, face omul în câteva clipe.

La întoarcerea înspre Nil suntem urmăriți din nou de armata negustorilor de amulete, scarabeuri și divinități egiptene, toate autentice. Toți fugăreau după trăsură ca la un concurs de alergări olimpice. Nu ne-am putut urca în barcă până ce n'am luat dela fiecare câte ceva. Dar chiar după ce le-am plătit, anticarii au început să ceară din nou. Mai toți fredonau melodia de „bacșiș" pe o arie egipteană. Cuvântul bacșiș s'a încetățenit la mai toate popoarele, cași cuvântul de tramvai sau cinema.

DOCTOR G. T.

(Continuarea în No. viitor)

Mărunte

■ S'au împlinit o sută de ani de la înființarea primului Conservator de muzică și artă dramatică din Capitală.

Cel care a pus temeliile acestei instituții de cultură a fost Ion Eliade Rădulescu, marele promotor al culturii românești.

■ *Zilele acestea a apărut în vitrinele librăriilor un roman de fină analiză psihologică datorit d-nei Olga Monta.*

Romanul, întitulat „Nadia" promite să înregistreze un meritat succes de librărie.

„Nadia" a apărut în editura „Adevĕrului".

— Balul anual mascat și nemascat organizat de Asociația Funcționarilor de Bancă (A. F. B), Asociația Funcționarilor din Industrii, Petrol și întreprinderile Anexe (A. F. I. P. I. A.), Asociația Funcționarilor din Asigurări (A. F. A). și Asociația Farmaciștilor Salariați (A. F. S) afiliate Federației Sindicatelor de Funcționari Particulari din România cu sediul în b-dul Domniței No. 12, care va avea loc Sâmbătă 3 Februarie 1934 va fi cel mai reușit bal al sezonului.

Renumitul Jazz Gross-Berindei, tombolă bogată, premii pentru cele mai frumoase costume și surprize.

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

■ *Editura Naționala-Ciornei a pus în vânzare romanul d-lui* Virgiliu Monda: „Testamentul domnișoarei Brebu". *E un roman în care acțiunea, misterul și dragostea se împletesc armonios, într'o serie de decoruri fermecătoare, în preajma Brașovului și în Bretania pe „Coasta de smaragd". E un imn al vieții și iubirii.*

■ *A apărut* „Marșul Femeilor" *roman de Alice Gabrielescu. Un roman de analiză psihologică a diferitelor tipuri de femei actuale, — și încadrat obiectiv în mișcarea de înaintare feministă.*

A apărut:

Aventurile din Strada Grădinilor

ROMAN
de M. SEVASTOS

ED. ADEVERUL LEI 60

A APARUT:

PLASTICA
DE H. BLAZIAN

130 CLIȘEE 150 LE

Premiile „DELAFRAS"

In dorința de a da la lumină cărți de lectură particulară pentru tineret, în general (13—18 ani), și în special pentru elevii din școalele secundare, d-l Georgescu-Delafras, directorul Editurei „Cugetarea", va publica în editura sa o serie de romane destinate acestui tineret și scrise de autori români. Subiectele sunt lăsate la alegerea autorilor, dar lucrările, lipsite de aluziuni indecente, trebue să cuprindă fapte importante din viață să fie scrise viol și atrăgător, să inspire cititorilor sentimente nobile și să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase. Se institue în acest scop trei premii în valoare de:

60.000 LEI

și anume: premiul I, 30.000 lei; premiul II, 20.000 lei și, premiul III, 10.000 lei

Cele trei romane premiate vor fi editate de „Cugetarea" iar autorii, în afară de premiile indicate, vor avea drept și la o cotă de 15% din prețul brut imprimat pe carte, la exemplarele vândute din prima ediție. La eventualele noi ediții, drepturile de autor vor fi de 20%. Vor fi primite la concurs numai lucrări nepublicate. Manuscrisele trebue să fie scrise citeț, pe o singură față, dacă se poate bătute la mașină. Sunt primite la sediul Editurei „Cugetarea", București Str. Mătăsari 23, până cel mai târziu la 1 Martie 1934.

Comisiunea examinatoare este compusă din d-nii: Cezar Petrescu, scriitor; Gala Galaction, scriitor; Ioan I. Roman, profesor, dir. Liceul Mihai-Viteazul; Tudor Teodorescu-Braniște, scriitor, ziarist; Raul Teodorescu, profesor; Georgescu-Delafras, dir Editurei „Cugetarea"

Cinematograful

Om - copie și om - original

Este bine cunoscut că Ronald Colman e unul din cei mai buni actori din Statele-Unite, nu numai actor de cinema, dar și actor de teatru. De aceea am deplorat adesea că i se încredințează roluri de cele mai multe ori mult inferioare mijloacelor lui artistice. De astă dată are un rol vrednic de talentul lui, un rol perfect absurd în el însuși (căci este o poveste de „sosii"), dar, din punctul de vedere al interpretului, un rol greu și fertil în invenții de joc actoricesc. Este, în două cuvinte, aventura unei substituții de personalități. Un om de vre-o patruzeci de ani, descendent al unei vechi familii din burghezia londoneză, membru în Camera Comunelor și mare speranță a partidului liberal, se găsește într'o stare de surmenaj absolut, care îl face să leșine în mijlocul propriului său discurs în parlament, și îl face impropriu pentru orice efort concentrat.

Desperat, își aduce aminte de o conversație bizară pe care o avusese cu un oarecare Loder, un necunoscut de curând repatriat în Englitera și care oferea o totală asemănare fizică cu eroul nostru. Și atunci, ni se reprezintă un lucru, pompier în sine, dar care întotdeauna a fost plin de mister, și anume intrarea unui om, intrarea integrală a cuiva în pielea altuia.

Sosi-ul e un om de treabă, patriot, dezinteresat, scrupulos și calm; cât despre cellalt, „originalul", nu se știe foarte bine cum e, căci adevăratele lui credinți morale sunt mascate de o stare de neurastenie, surmenaj, alternanțe de dispoziție, trecerea dela excitație la depresiune, care ne împiedecă să vedem care îi e adevărata lui fire. Dar puțin importă; (asta chiar dă un supliment de mister); ceeace interesează e contrastul între cele două conduite exterioare: purtarea calmă a unuia, furibundă a celuilalt; înlocuitorul ezită în fiece moment, originalul e tot timpul afirmativ și violent.

Afară de asta este o mare delicatețe intrarea, încetul cu încetul, în viața altuia. Atunci realizări noi, cât de importante sunt acele sute de mici lucruri în aparență neînsemnate ce compun viața curentă a unui om. Și Ronald Colman exercită această subtilă situație cu o fericire în alegerea mijloacelor care este deadreptul fermecătoare. (Filmul se numește „Masca celuilalt").

Cow-boys

Casa Fox a început, de câțiva ani, și cu concursul lui George O'Brien, editura unor filme cu aventuri de Far-West. Găsim aci exact tot acel agreabil dinamism din vechile bucăți ale lui Tom Mix și Fred Thomson, plus câte-va calități care, celor doi susamintiți actori, le lipsesc, lacună care azi devine supărătoare. Intr'adevăr Tom Mix, cât de eminent călăreț ar fi, este din cale afară de „cefaci-șefule"; are o alură de mitocan brevetat U. S. A. 1934, care face să se „rupă vraja", să se spulbere atmosfera de culoare locală și de parfum istoric; în locul idilei vieții primitive din Far-Westul eroic al primelor începuturi, avem conversații de suburbie new-yorkeză.

Pecând în filmele lui O'Brien această vulgaritate anacronică lipsește. Nu zic că George O'Brien are distincție de prinț, dar are deajuns pentru ca problema însăși a distincției să nu se mai pună.

Afară de asta, materialul fizic al filmului, claritatea fotografiilor și limpezimea „camerală" a peisagiilor, toate acestea fac din producțiile călări ale casei Fox filme pe care le așteaptă nu numai adolescenții de ambe sexe, dar și oamenii mai bătrâni cum este autorul acestor rânduri, — cu o adevărată nerăbdare, cu acea nerăbdare cu care, înfometați, devorăm un aliment simplu și sănătos.

„Vraja trupului"

Vă place acest titlu? Personal aș fi fost desperat dacă o asemenea estetică formulă ar fi rămas fără întrebuințare. Și nu văd de ce n'a fost întrebuințată încă, deoarece se potrivește egal de puțin cu orice film din lume.

Cât despre filmul însuși, trebue să spunem că este excelent. Cetitorii au putut poate lua cunoștință de el din analiza amănunțită pe care am făcut-o în revista „Realitatea Ilustrată". Este specialitatea lui Wallace Berry rolul de bestie bună, de colos cu suflet de copil, de uriaș cu mușchi mastodontoidali și cu fire de fată. In filmul nostru avem povestea îmblânzirii unui asemenea om, datorită vecinătății morale a unei femei frumoase, corupte și infinit de triste, pe care Karen Morley o realizează neînchipuit de bine.

Henric al VIII-lea

Ultimul film al marelui artist londonez Charles Laughton este prea bun ca să putem să vorbim de el fără a vorbi numai de el. Ne propunem deci să o facem cu altă ocaziune.

D. I. SUCHIANU

EDMOND JALOUX

Un fapt divers

Toți locuitorii din Grésargues îl cunoșteau pe marchizul de Hivertemps. De 30 ani, el locuia în castelu-i splendid dar ruinat, din marginea orașului. Nimeni nu-l vizita și nicăeri nu era văzut ciudatul marchiz. Tot timpul îl petrecea singur, între zidurile vechiului castel.

Dar într'o zi de toamnă, o trăsură se opri la poarta castelului. Din ea se coborî o femee în vârstă, a cărei îmbrăcăminte și gesturi trădau pe cocota din marile orașe. Și, din ziua aceia, tăcutul castel se umplu de sgomot, de țipete și insulte. Deseori, copii cățărați, curioși, pe ziduri vedeau — printre elegantele alei — pe femeia aceea cu înfățișare indecentă și vulgară.

Intr'o dimineață, grădinarul mirat că stăpânii săi nu dau nici un semn de viață, după ce a încercat să pătrundă în camera lor încuiată pe dinăuntru, a chemat, speriat, poliția. Când sergentul deschise ușa — un spectacol îngrozitor se oferi ochilor curioși: femeia — pe care o văzuseră sosind câteva zile mai înainte — zăcea acum pe covor, îmbrăcată într'un capot de casă, cu capul complect sdrobit și plină de sânge. In pat era întins marchizul, deasemenea mort. Alături, pe mesuța de noapte, revolverul descărcat și următoarea scrisoare:

„Să nu fie nimeni acuzat! Mi-am luat singur viața, după ce am omorât-o pe marchiza de Hivertemps — soția mea. Nu sunt nebun. Perfect conștient, am săvârșit această crimă, a cărei explicație iat-o:

„Sunt 30 ani de când am cunoscut-o pe d-ra Francine Escaille, la Versailles. Chiar acum, când scriu aceste rânduri, mă înfioară încă, amintirea ei... Era o fetiță palidă și delicată, cu ochi mari în culoarea violetelor. Făptura ei fină părea întruparea celui mai suav ideal. Preocupările-i dovedeau o fire sensibilă, poetică, duioasă. Am iubit-o, dela început, ca un nebun... M'am certat cu familia— pe care o adoram — numai ca să pot face soția mea, pe aceastâ fată obscură, fiica unui biet acordor de piane. Rudele, prietenii, toată societatea îmi blama gestul nebunesc. Am trecut peste toate, convins că am găsit ființa care-mi asigura fericirea vieții...

„Dar.... după un an dela căsătorie, nu mai găseam nimic din farmecul fizic și sufletesc al d-rei Escaille, — în marchiza de Hivertemps. Ființa imaterială, sveltă și fină se transformase într'o matroană groasă și vulgară. Fecioara visătoare, cu gusturi artistice devenise o femee vanitoasă, guralivă, fără simțire, fără finețe. In fața ei aveam impresia că am fost înșelat, furat. Imi închipuisem că am cumpărat un scump obiect de artă și nu posedam decât un banal articol de menaj....

„Ce a transformat-o oare? Beția banilor, a luxului — sau, poate, nu-i nici un raport între o fecioară și o femee măritată? Nu știu.... Ceeace am înțeles însă, după doi ani de căsnicie, e că nu mai puteam suporta lângă mine, această ființă. Nu era, în sufletul meu, numai repulsiunea pentru o ființă mediocră, vulgară; era ceva mai mult; uram pe această femee, care-mi falsificase cel mai frumos ideal al tinereții....

I-am dat bani și am lăsat-o să alerge după plăcerile-i josnice, iar eu am venit să mă închid în acest castel singuratic.

„Dar, minune! In tăcerea acestor ziduri, iubirea mea pentru Francine Escaille renăscu. Mi se părea că ea a murit și că eu trăiam acum cu amintirea ei. Fantoma ei mă însoțea în fiecare clipă. O simțeam alături, privind ca și mine în jocul flăcărilor din cămin, în nopțile târzii de iarnă, pe când vântul lovea în ferestre. Mă însoțea în nesfârșitele mele plimbări, prin parcul solitar, în amurgurile parfumate de vară. Subțire, înaltă și palidă, cu glasu-i profund, ea îmi vorbea despre toate acele lucruri frumoase, care mă fermecaseră în prima clipă.

„Și.... 30 ani am trăit în tovărășia acestei fantome, amintirea singurei mele iubiri — căreia, zi de zi, îi descopeream noui calități....

„In acest timp, marchiza de Hivertemps aluneca din treaptă în treaptă, pe scara prostituției. Nu mă interesa. Dar, pentrucă nu mă despărțisem legal de ea, marchiza — terminând tinerețea și banii — a venit să-mi turbure cuibul acesta. Odată cu venirea ei însă, fantoma iubită 30 ani, se destrămă, dispăru pentru vecie —ucisă de țipetele și insultele acestei femei ordinare. Am cercat să gonesc uzurpatoarea. I-am oferit bani. S'a încăpățânat să rămână. Mi-am pierdut răbdarea.... Rezultatul îl vedeți....

„Dar, după cele întâmplate, după scandalul acestor zile, am înțeles că fantoma iubirii mele — singurei mele iubiri — m'a părăsit pentru vecie, că n'am s'o mai găsesc alături de mine.

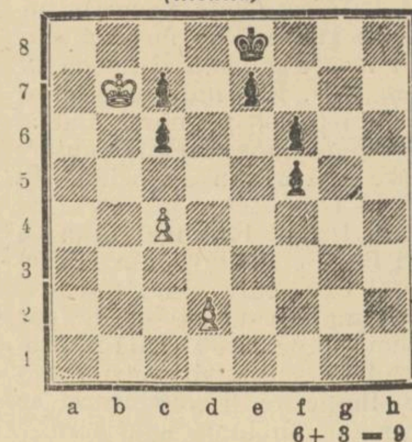
„Și deci.... nimic nu mă mai leagă de viață"....

Din franțuzeste de VALERIA

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 680

de A. Gross, Hațeg.
(inedită)

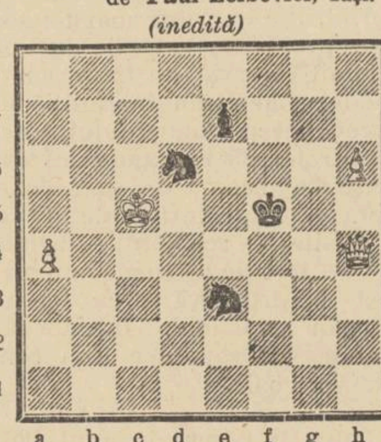

6+3=9

Mat ajutor inverr în 4 mutări

PROBLEMA No. 681 *)

de Paul Leibovici, Iași.
(inedită)

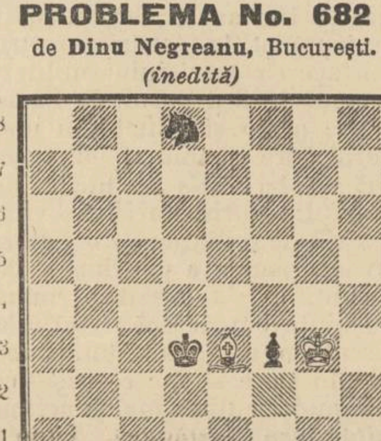
4+4=8

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Gemeni: Cu calul negru din é3 la g6.

PROBLEMA No. 682

de Dinu Negreanu, București.
(inedită)

2+3=5

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PARTIDA No. 173

Jucată la București în concursul național de șah în ziua de 7 Ianuarie 1934.

ALB: Ing. St. Marton.
NEGRU: M. Wechsler.

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. é4×d5, c6×d5; 4. Nf1—d3, Cg8—f6; 5. c2—c3, é7—é6; mai bine ar fi fost Cc6; negru n'are nici uu motiv de a-și închide voluntar N din c8. In deschiderea Caro-Kann Nc8 trebuie să aibă deschisă diagonala c8—h3. 6. Cg1—f3, Cb8—d7; 7. Dd1—é2, Nf8—d6; 8. Cb1—d2, Dd8—c7; 9. Cd2—f1, 0—0; 10. g2—d4? greșală care costă partida. Alb începe în mod cu totul prematur atacul împotriva flancului regelui. 10..., b7—b6; cu această mutare negru pregătește un contra-atac hotărâtor. 11. g4—g5, Cf6—é4!; 12. Nd3×é4, d5×é4; 13. Dé2×é4, Nc8—b7!; negru a sacrificat un pion dar poziția albului a devenit foarte slabă. 14. Dé4—é2, Dc7—c6!!; mutare foarte tare, căci obligă pe alb de a juca Cd2, ceeace imobilizează Nc1, Cd2, Cf3 și Dé2 tocmai în momentul când negru își desfășură atacul împotriva regelui. 15. Cf1—d2, é6—é5; 16. Th1—g1, Tf8—é8; 17. Ré1—f1, alb nu are ceva mai bun. 17..., é5×d4; 18. Cf3×d4, Té8×é2; 19. Cd4×c6, T×d2, în loc de această mutare negru ar fi putut decide imediat partida în favoarea sa prin Ta—é8, alb trebuind să cedeze imediat 20. Cc6—é7+, Nd6×é7; 21. Nc1×d2, Né7—d6; 22. f2—f4, Cd7—c5; 23. Nd2—é3, Cc5—d3; 24. Ta1—d1, Nb7—a6; 25. Rf1—g2, Ta8—é8; 26. Rg2—f3, alb nu mai apără pionul din f4. 26..., Na6—b7+; 27. Rf3—é2, Cd3×f4+; 28. Ré2—d2, Cf4—d5; 29. Né3—f2, Nd6×h2; 30. Tg1—é1, Nh5—f4+; 31. Rd2—c2, Té8×é1; 32. Td1×é1; Cd5—c7; am chibzuit mult înainte de a face această mutare; căci

Situația partidei după a 32-a mutare a negrului.
Negru: Wechsler.

Alb: Ing. Marton.

dacă jucăm de ex. Rf8, alb ar fi amenințat c4 urmat de c5, obținând înainte de timp un pion liber, deoarece la b×c ar fi urmat N×c6+ și Té8‡! 33. a2—a4, Nf4×g5; 34. a4—a5. b6×a5; 35. Té1—a1, a7—a6; 36. Ta1×a5, Ng5—f4; 37. Rc2—d3, g7—g5; 38. Né2—g3, suprema încercare. Cântecul lebedei! 38..., Cc7—é6; 39. Ng3×f4, Cé6×f4; 40. Rd2—é3, Cf4—é6; 41. b2—b4, h7—h5; 42. b4—b5, a6×b5; 43. Ta5×b5, Nb7—c6; 44. Tb5—b6, Nc6—d5; 45; Tb6—b5, Nd5—g2; 46. Ré3—f2, Ng2—é4; 47. Tb5—é5, Né4—c6; 48. Té5—a5, h5—h4; 49. Ta5—a6, Nc6—é4; 50. Rf2—é3, Né4—g2; 51. c3—c4, g5—g4; 52. Ré3—f2, Ng2—b7 și alb abandonenză.

(Note de M. Wechsler pentru „Adeverul Literar și Artistic).

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

DOAMNELOR....
ECONOMISIȚI FRIZERUL INTREBUINȚAND PIEPTENUL
ONDULA
ONDULEAZĂ SINGUR PARUL LUNG ȘI SCURT NUMAI PRIN SIMPLA PIEPTANARE.
PARUL VA FI ASTFEL TOTDEAUNA BINE ONDULAT. INDISPENSABIL PENTRU DOAMNE ȘI DOMNI.
COMANDAȚI INCA ASTAZI PIEPTENUL D-V LA
„COSMA"
Ad. L.
BUCUREȘTI — STR. GRANIT, 10
PENTRU A INTRODUCE ARTICOLUL NOSTRU SACRIFICAM 10.000 PIEPTENI ONDULA CU PREȚUL DE RECLAMĂ DE LEI 55 BUCATA
PIEPTEN ONDULATOR BREVETAT NOUTATE

„CAMARADELE"

Roman de Victor Margueritte

D. Victor Margueritte care e un scriitor fecund, generos, cald și a cărui reputație era de multă vreme recunoscută, a intrat de câțiva ani într'o celebritate exorbitantă, cu un roman care a scandalizat pe mulți: *Băetana.* Dar oricât ar fi părut de monstruoasă în vremea ei Monica Durher eroina principală, cartea era o mărturie veridică, exactă. Cartea spunea cam mult, mai mult decât își puteau mărturisi cei mai mulți din contemporani. Victor Margueritte a creat un tip totuși, ceiace nu e dat orișicărui scriitor. Cuvântul *băetana* (La garçonne) a trecut în vorbirea de toate zilele.

De fapt, volumul era începutul unei serii de romane asupra situației care s'a creat femeii în societatea contemporană, după războiu. Cartea întâi prezenta forme revoluționară — și orice revoluție își are excesele ei — a luptei pe care o da femeia spre a-și câștiga egalitatea socială cu bărbatul. După *La Garçonne,* Victor Margueritte a publicat *Le Compagnon,* apoi *Le Couple.* Și acum apare *Nos égales, Camaradele* adică fetele și femeile care se ocupă singure de viitorul lor sau care găsesc în ele înșile destulă forță spre a-și reface existența. Dar dacă izbutesc în lupta vieții o Gilliana sau o Miki, câte alte „camarade" nu cad în luptă, pentru că au avut o încredere exagerată în puterile lor...

CAMARADELE, carte de optimism și de curaj, roman sincer, plin de mișcare și de viață, plin de speranță, nu se sfiește să spue adevărul, adevărul întreg.

Editura „UNIVERSALA" Alcalay

Cartea, editura, cititorul

Sub titlul de mai sus d. Em. Pauker, directorul general al editurii „Adevĕrul" publică în numărul recent apărut al „Vieţii Româneşti" interviewul acordat de d-sa, în cadrul jurnalului vorbit, Societăţii de Radio.

D-l Pauker face o serie de observaţiuni şi dă unele sugestii vrednice să atragă atenţiunea celor ce se preocupă de carte şi de problemele ei.

Strigătului „Scrieţi băeţi, numai scrieţi", scos de Eliad acum un secol, niciodată nu i s'a răspuns cu atâta înfrigurare ca în zilele noastre, — spune d. Pauker.

Astăzi „băeţii" scriu, — nu se încurcă. Unii dintre dânşii scriu bine; alţii, — bine de tot.

Intre ei şi miile de cititori legătura cine s'o facă, dacă nu editorii?

Iată dece către editori s'au îndreptat de curând toţi aceia pe care soarta cărţii româneşti îi interesează.

Abia înapoiaţi dela Bruxelles, de la marele Congres ce-a întrunit pe reprezentanţii atâtor însemnate institute de editură din capitalele Europei,— editorii români au fost puşi în faţa unor chestiuni pe care au trebuit să le dezbată la microfon, în prezenţa invizibilă a zeci de mii de ascultători.

La întrebările ce li s'au făcut, ei au dat răspunsuri în care se găsesc observaţiuni ce merită întreaga luare-aminte. Se află, în toate răspunsurile acestea şi reţete pentru tămăduirea crizei de care — pe alocurea — pătimeşte şi cartea. Dar din remediile acestea, unele nu pot fi desprinse din marea operă de lecuire de care are nevoe întreaga societate, cu atât mai mult la noi, unde analfabetismul stăpâneşte o imensă parte din populaţia rurală cu deosebire.

Totuş, din răspunsurile pe care noi, înfăţişând institutul de editură al „Adevĕrului", le-am dat la Radio se va vedea — sperăm — care sunt sfaturile ce — confruntate şi complectate cu cele ale confraţilor întru editură — pot fi de pe acum aduse la îndeplinire, şi care sunt, pentru moment, numai material documentar şi experienţe pentru remedii definitive viitoare.

La întrebarea: „Ca editor de carte românească, cum vedeţi rezolvarea problemei cărţii din punctul de vedere al răspândirii ei în massele populare?, — d. Pauker a răspuns:

— Este o problemă care priveşte atât instituţiile de cultură, care sunt editurile, cât şi statul însuşi. Editorii cunosc bine condiţiile literare şi technice, pe care trebue să le îndeplinească o carte spre a *trezi* interesul pentru lectură şi a *satisface* gustul, odată deşteptat, faţă de cuvântul tipărit. Prin îndeletnicirea lor, ei sunt în contact permanent cu publicul care citeşte şi cu cel care ar *voi* şi *nu poate* să citească. Numai o colaborare între stat şi editor poate duce la o mai mare răspândire a cărţii în massele populare. Cunoaştem toate greutăţile financiare ale statului. Totuşi, din puţinul de care dispune, s'ar putea găsi sumele necesare pentru a se cumpăra volume, care zac astăzi — sumedenie — în depozitele editorilor. Aceste volume ar trebui trimise în special şcolilor rurale, care asaltează toate editurile cu cereri de cărţi gratuite, cereri care din nenorocire nu pot fi satisfăcute. S'ar obţine şi un preţ mai redus al cărţii şi s'ar ajuta, într'acest chip, la răspândirea ei, învăţătorii căpătând instrucţiuni de a răspândi cărţile primite printre săteni. Un exemplu l'am citit de curând: d. Iacovlov, fostul primar al Botoşanilor, a cumpărat un număr de peste 1500 de cărţi pentru biblioteca comunală populară din localitate. Cărţile cumpărate, spune d-sa, „reprezintă aproape tot ce s'a scris original în româneşte, căci o bibliotecă nu trebue să cuprindă cărţi selecţionate numai prin conţinutul lor literar intrinsec, ci şi dintre cele ce au valoare sub raportul documentării istorico-literare". D. Iacovlov îşi arată mulţumirea de-a fi pus „jaloanele unui început, care va trebui să continue pentru cinstea oraşului Botoşani".

Intrebat dacă a avut vreodată incidente cu scriitorii, — d. Pauker răspunde :

— Cu vreunul editat de noi, nu. In afară de micile incidente absolut inerente legăturilor dintre editor şi scriitor. Siguranţa scriitorului că volumul lui va avea un succes desăvârşit; teama că se tipăresc prea puţine exemplare; protestările că volumul nu este lansat cu destul brio şi... rezerva explicabilă a editorului. Intr'o polemică avută de curând cu un scriitor dintr'ale cărui lucrări încă nu am avut prilejul să publicăm, spuneam: „Războiul între editori şi scriitori va fi existat în trecut, când se citea foarte puţin... Azi însă, problema nu mai există. Scriitorii trăesc în bună armonie cu editorii. Unii scriitori pot avea iluzia că sunt în război cu editorii, în realitate însă, sunt în războiu cu... publicul cititor".

— Aţi editat vreun scriitor absolut necunoscut ?

— Până acuma, nu. Dar avem sub tipar. Aş putea totuşi cita pe d-nii Const. Stere şi G. Ibrăileanu. Lumea îi cunoştea: pe cel dintâi, ca pe un fruntaş al scrisului nostru politic ; pe celălalt, ca pe maestrul criticei şi istoriografiei literare româneşti. Şi iată că editura „Adevĕrul" dă la iveală o laturе absolut necunoscută a talentului lor: meşteşugul de romancier. Lucrul acesta echivalează — cred — cu relevarea a doi scriitori cu desăvârşire inediţi.

Minorităţile în Ungaria

In revista „Monde Slave", M. J. Smelar arată situaţia tragică a celor 100.000 slovaci de sub dominaţie ungară. Ungaria rămânând la concepţia politică dinainte de război, nu este în stare să rezolve problemele ce i se prezintă. Ceia ce nu se poate explica este complecta neînţelegere, din partea autorităţilor şi a persoanelor responsabile, a problemelor minoritare, la care găsesc foarte uşor dreptatea ideologiei, când e vorba de minorităţile din ţările vecine. Astfel, când e vorba de minorităţile maghiare din alte ţări, ei afirmă sus şi tare că aceste minorităţi trăind într'un cadru străin, nu încetează de a fi efectiv şi a se simţi ca elemente ale naţiei maghiare. Când însă este vorba de minorităţile dela ei, atunci încearcă să înlăture ori ce încercare de a li se aplica şi acestora protecţia internaţională a minorităţilor şi să înăbuşe ori ce conştiinţă naţională şi culturală, aşa cum fac cu slovacii de sub dominaţiunea guvernului maghiar.

Cărţi şi reviste

Prof. Marin Demetrescu şi Dr. C. S. Nicolăescu-Plopşor: Muzeul regional al Olteniei -- Călăuză; Scrisul Românesc Craiova 1933

D. prof. Marin Demetrescu şi dr. C. S. Nicolăescu-Plopşor, directorul şi conservatorul muzeului regional al Olteniei, au dat la iveală o broşură ,tipărită elegant, în care, pe aproape 80 de pagini şi cu ajutorul a 28 reproduceri ireproşabile, ne introduc şi ne plimbă prin sălile muzeului.

Pornind dela primele începuturi, care sub numele de „Muzeul de Antichităţi şi Etnografie al judeţului Dolj" şi „Cercul ştiinţific craiovean" au colaborat la constituirea „Muzeului regional al Olteniei", autorii trec la descrierea pieselor din muzeu şi încep cu meteoriţii căzuţi în Oltenia şi aflaţi la muzeu, cum este cel dela Şopot-Dolj, căzut în 1927 Aprilie 27, fac apoi o mică descriere asupra Olteniei geologice şi mineralogice, pomenind piatra cu aur dela Brezoi-Vâlcea, Baia de Aramă, Baia de fier, antracitul dela Schela-Gorj, grafitul dela Novaci-Gorj şi mica din Munţii Lotrului şi Valea lui Stan. Vorbind şi despre sarea dela Ocnele Mari, trec asupra pieselor paleontologice, dintre care sunt vrednice de relevat: Mastodonul dela Stoina, care va fi avut 4 m. înălţime şi 8 m. lungime şi colţii lui lungi de 3½ m. Ajungând la Zoologie, piesa cea mai interesantă şi mai rară pentru această regiune o constitue Şacalul, împuşcat în 1929 la Seaca de Câmp, Dolj.

Dintre păsări se impun: Barza neagră, Vulturul pleşuv, alb şi negru, Călifarul şi Auşelul, minunatul constructor de cuiburi. Dintre cele de baltă cităm: Cormoranul, Pelicanul, Stârcul alb şi Buhaiul de baltă.

Se atrage atenţiunea şi asupra unui minunat cuib de viespi.

Descriindu-se apoi şi materialul botanic, se insistă cu precădere asupra arheologiei oltene, făcându-se un mic studiu de preistorie asupra Olteniei.

Broşura, deşi cuprinde lucruri de specialitate, este scrisă într'un stil uşor, pe înţelesul tuturor — explicându-se termenii tehnici ce nu pot fi evitaţi — şi împestriţată cu vorbe de duh, alese cu prudenţă, care se pretează la subiect şi fac citirea mai atrăgătoare.

Astfel, la descrierea Mastodonului dela Stoina, citim:

„Numai colţii lui au trei metri şi jumătate lungime: sunt cei mai lungi colţi de mastodon din lume. Şi nu e de mirare pentru un mastodon oltean: dacă Oltenii au 24 de măsele [1]. cum putea mastodonul să rămâe mai prejos [2]".

Dintre reproduceri, remarcăm:

Capra neagră, Ursoaica cu doi ursişori, Comoara dela Coveiu şi Vatra ţărănească.

CONST. I. MANEA

Cel mai mare roman din lume

Este intitulat *„Toţi oamenii sunt fraţi"* şi apariţia lui datează din secolul al XIII-lea.

Locul acţiunii este China de acum şapte sute de ani. Tendinţa comunistă a romanului, într'o vreme când acest cuvânt „comunismul", nici nu exista, — a fost cauza interzicerii lui de a circula. Ultimul decret, din 1799, anunţă pedeapsa cu moartea pentru editorii care-l vor tipări, ca şi pentru cititorii romanului.

De curând, această lege a fost suprimată. Romanul s'a tipărit acum şi se vinde în milioane de exemplare. Va apărea şi în Europa, în traducere engleză, dar munca celor trei traducători la care s'a asociat şi cunoscuta scriitoare Miss Beck, se va încheia abia peste patru ani.

Romanul „Toţi oamenii sunt fraţi" cuprinde 15.000 de pagini.

[1] In popor se ironizează Oltenii că au 24 de măsele în gură şi una de rezervă în buzunar.

[2] Pag. 11 şi 12. — Spirit... de gust îndoelnic. N. R.

Sigrid Undset

Fiica unui inginer archeolog cunoscut, Sigrid Undset, deşi s'a născut în Danemarca, este Norvegiană. A trăit greu căci mama rămânând văduvă de timpuriu a trebuit să se lupte cu dificultăţile vieţii.

Subiectul întregii opere a lui Sigrid Undset, care a luat premiul Nobel pentru literatură,

SIGRID UNDSET

în 1298, este *femeia* şi marile probleme ale dragostei şi căsătoriei. In *Charlotte* din „L'Age heureux" se frământă aspiraţiile adolescenţii, visurile unei tinere funcţionare de birou, care poate să fi fost Undset ca însăşi, aspiraţii la glorie şi viaţă plină, care se sfărâmă de barierele neînduplecate ale realităţii şi ne dau sufletul desamăgit, neliniştit şi desnădăjduit al primei izbiri a tinereţii cu imperiosul „nu se poate" al destinului. Charlota se sinucide şi Sigrid închee acest trist poem al vieţii cu următoarele vorbe: „De ce să ne'njosim, să cerşim şi să gemem în zadar".

Deşi a trecut la catolicism, lucru destul de greu într'o ţară ca Norvegia, şi aceasta denotă o mare dramă sufletească şi un mare curaj în căutarea înţelesului vieţii, ea scrie: „Nici un Dumnezeu nu va putea schimba soarta mea. Voi purta singură povara ce mi s'a dat".

Uni este drama căsătoriei, a dragostei şi a maternităţii. Mică artistă de teatru, Uni se căsătoreşte cu inginerul Christian Hjelde, bun, cinstit, dar atât de prozaic şi de burghez....

In faţa soartei sale şi a ispitelor dragostei *Uni* are aceiaşi atitudine profund dezolată, dar curagioasă. Ea nu îşi zice „am dreptul la viaţă" ca altă eroină din romanele sale, nici nu caută corectivul destinului în dragostea adulterină. Amantul va deveni desigur un soţ poate mai burghez şi mai puţin înţelegător al sufletului ei decât Christian. Fericirea este o iluzie care devine câteodată realitate, dar în condiţii atât de nereale, încât dispare când crezi că ai fixat-o. Fericirea este „o stea căzătoare" şi eroina d-nei Sigrid înţelege cât este de nebunesc lucru a-ţi lega soarta de ea. In locul ei *Uni* caută ceva mai grav şi mai statornic, un ideal după care să-ţi orientezi viaţa, devotamentul pentru alţii, pentru bunul Christian, soţul său şi pentru copiii săi.

Dar la această fermă hotărâre a lui *Uni*, vine ca o replică tăioasă paragraful *„Fecioarelor înţelepte"*. La ce i-a servit lui *Helen*, altă eroină, puritatea dumnezeiască a sufletului, bunătatea, dreptatea? Copilul său, micul Tjodolf, şi-a dat sufletul în braţele ei, iar Jules, soţul adorat, căruia i s'a devotat până la lepădarea de sine o părăseşte pentru o femee stricată.

In aceste drame ale dragostei bărbatul este arătat ca o fiinţă slabă, gata să se robească patimilor, dar adese ori bun, capabil de generozitate, dacă ştie femeia cum să-l mişte şi să-l ajute pe căile grele şi încurcate ale căsniciei. Hellen trebuia să fie tot atât de maternă cu soţul ei cum a fost cu Tjodolf, căci Jules era tot atât de slăbănog moraliceşte, cum a fost fiul lor fiziceşte.

Iar *Kristin Lawransdalter*, o altă eroină a sa, şia i-ubit soţul în mod romantic şi senzual, a avut pasiune pentru el, nu duioşie, iubire caldă care trece dincolo de marginile iubirii trupeşti.

Iubirea-pasiune, după Sigrid Undset, este irealizabilă, căci e foarte rar, dacă nu cu neputinţă, ca două fiinţe să se iubească în aceiaşi clipă, cu aceiaşi putere, sau chiar dacă minunea aceasta se întâmplă, ea nu poate dura, prin însăşi natura pasiunii şi legile ei.

Singura realitate în dragoste e dorinţa atât cât durează şi apoi afecţiune, prietenie.

Femeia are menirea să provoace şi să întreţină legătura de prietenie în dragoste, pentru că ea are puterea prin faptul că este mamă.

Este una din rarele scriitoare care se preocupă de valorile morale deşi nu este o scriitoare cu teză, o moralistă cu principii. Morala ei naşte şi radiază dintr'o inimă caldă şi o năzuinţă veşnică spre mai bine pe care o cere bunătatea ei, mila pentru durităţile vieţii, nevoia de a crede şi a nădăjdui, nevoia de a se devota izvorâtă dintr'un suflet cu adevărat feminin pentru că este, în esenţa sa, material.

A apărut:

VIAŢA ROMANEASCĂ

1934. Anul XXVI, 15 Ianuarie, No. 1

Revistă de literatură, **artă şi ideologie, cu următorul sumar:** *Iorgu Iordan:* Alexandru Philipide; *I. M. Marinescu:* Crepuscul; *Igena Floru:* Scenetă ; *Al. Ceuşianu:* Copila mea; *Em. Pauker:* Cartea, editura şi cititorul.

MISCELLANEA: Aurel Esca, *Dr. Ilie Dăianu.*

CRONICA LITERARĂ: Ionel Teodoreanu (Golia), *G. Călinescu.*

CULTURA: *(Istorie literară)* Liviu Rebreanu: Răscoala, *Emil Puşcariu; (Ştiinţe Sociale)* 1907-1933, *N. Tatu: Stăpânirea intermediară:* biurocraţia, I. *Felea.*

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ: Don Quichotte, A nous la liberté, Robinson Crusoe, *D. I. Suchianu.*

REVISTA REVISTELOR *(Române)* Boabe de grâu, Publicaţiile „Astrei", Societatea de mâine, Viaţa Basarabiei, Orientări, Glas tânăr, Abecedar ; *(Străine)* Dezarmarea şi Societatea Naţiunilor, Literatura şi publicul, Pirandello către publicul american, Emil Meyerson, Dictatorii trebue neapărat să-şi ţină cuvântul?, Apel la orgoliul naţional.

CARICATURA.

Redacţia Str. Const. Mille 5—9

Despre gust

Sună vechi astăzi vorba despre gust. Unii cititori mă vor arunca îndărăt departe, prin veacurile clasicismului. Totuşi se găseşte o lume actuală, şi dintre cele mai energice, robust convinsă, tocmai, că reînvierea trecutului este o întreprindere cu posibilităţi aproape nelimitate. In general nu e prudent să declarăm moarte idei şi obiceiuri, decât după lungă chibzuinţă psihologică şi istorică.

Literatul naţionalist Benz voia să isgonească din cultura germană ideia de gust, socotind-o străină, deci pernicioasă. Această ideie, zicea acel German, este o infecţie latină. Pentru noi Latinii acea ideie, fireşte, nu poate fi o infecţie; nouă, ea ne este o zestre sănătoasă. Dar să nu uităm că şi în lumea latină s'a produs o criză a ideii de gust. Se poate ca acea criză să fi fost provocată de o infiltrare ideologică germană.

Aşa numitul spirit istoric, cu doctrina lui relativistă, a perturbat, pe la mijlocul veacului trecut dogmatismul solid în care domnise şi operase, printre Latini, ideia de gust. Şi nu singur spiritul istoric a pregătit criza gustului, ci filosofia critică a ajutat, de partea ei, la clătinarea credinţei clasice într'un bun gust exact şi etern. Mintea prin excelenţă conciliantă şi mijlocitoare a lui Kant a căutat, la capitolul frumosului, să împace nevoile raţionalităţii dogmatice cu diversitatea de fapt a judecăţilor estetice. El a rezolvat aci contrazicerea prin această formulă frumoasă: geniul este puterea care prescrie legile estetice. Formula satisface prestigiul ideii de lege, un maximum dar al rigorii intelectuale; iar spontaneitatea şi diversitatea specifică a vieţii estetice ea le justifică prin conceptul misterios autoritativ al geniului. In orice parte a gândirii sale Kant impune şi admiraţie şi simpatie, prin acel original amestec de naivitate cu iscusinţă. Oricum, în cazul care ne ocupă, vreo împăcare mai bună a trebuinţei de a judeca frumosul cu evidenta diversitate a realizărilor sale în timp şi în loc, până astăzi nu a fost propusă.

Vom încheia dar, că artiştii dictează gustul, pentrucă artiştii produc arta. Obstacolele ridicate prin rezistenţa publicului pot fi neglijate în domeniul formării gusturilor. Acea rezistenţă e fundamental pasivă; ea cedează, după ce şi-a satisfăcut un timp îndărătniciile rutinare. Şi nu poate fi altfel, fiindcă publicul nu poartă doar artei decât un interes slab, în raport cu acel pe care i-l poartă artiştii. Intervine aci şi un corectiv de natură practică : este arta pe care o produc furnisori anume ai publicului. Arta de acest fel abate şi calmează acea energie opoziţionistă a publicului, care ar putea opera cu exces contra artiştilor curaţi.

Faptele ne impun să facem această adnotare la formula lui Kant: există o artă a publicului şi o artă a artiştilor. Arta publicului se alimentează dămol prin imitări deformate ale artei artiştilor. După *A la recherche du temps perdu* s'a fabricat *Climats* al lui André Maurois.

Existenţa unei arte a publicului favorizează onestitatea gustului. Este în adevăr totdeauna loc pentru ipocrizie în judecăţile estetice. Omul care nu este decât public, are ambiţia de a cunoaşte inovaţiile artistice de curs tare. Şi acest om, care nu e decât public, află de departe, şi prin felurite intermedii popularizante, despre inovaţiile artistice, care lui, îi apar impunătoare deşi, în adevăr, îi sunt hermetic străine şi-i displac. Se traduc astfel admiraţii neoneste, căror le pune capăt prompta producţie de artă pentru public. Insă admiraţia neonestă nu e niciodată anulată complet. Arta artiştilor face autoritate, permanent şi de departe, iar cei mai ambiţioşi dintre acei ce formează publicul, continuă a debita admiraţie falsă. Işi ascund gustul adevărat.

Cinstit adoră *Tosca*, dar manifestă pentru *Tristan*.

Din acestea înţelegem că gustul se diversifică şi se clasează după sferele de cultură; până la un punct: după clasele sociale. In privinţa artei, caşi în privinţa altor valori, omul mijlociu caută a se informa cu băgare de seamă din păturile sociale de care depind, cum se crede, normele eleganţei. Neapărat, copiarea unei eleganţe născute în altă sferă socială decât acea de baştină, are de efect dezorientarea estetică a individului. Este prilej mare pentru o producţie literară, pe care unii dintre noi o taxăm de prost gust, când, de exemplu, un mic burghez întreprinde a scrie romane cu stofă din viaţa boerească. Un asemenea romancier oferă chipuri de plebei pomădaţi drept figuri de gentilomi, — şi lucrează astfel în deplină inocenţă. O strâmbare de stil mai complicată şi curioasă se produce, mi se pare, atunci când scriitorul, fără a fi un naiv snob literar (ca în cazul imaginat mai sus) se conformează numai gustului unui public snob, de teamă (şi cu suficientă justificare) că altminteri acel public, de care e nevoit a ţinea socoteală, deloc nu l-ar înţelege.

Teoretizează, de exemplu, un excelent scriitor astfel, prin gura unui personaj al său: „Crezi tu că ai nevoie de Universitate şi biblioteci pentru a simţi şi pricepe o dragoste, oricât ar fi de rafinată?"

Imi este desigur imposibil a răspunde altfel decât cu o energică negare la interogaţia retorică a autorului. Mă simt aci în adâncă înrudire de spirit cu dânsul. Insă acţiunea şi personajele sale sunt, hotărît, de lume bună, — oameni de „os nobil", cu gingăşii de suflet şi delicateţe de spirit pe care romancierul le enunţă şi le subliniază abundent. Totuşi ţesutul verbal al cărţii ne aduce în o perplexitate ce se rezolvă aproape în tristeţe. Acea lume de „os nobil" stă de vorbă cu fraze de acestea: „In genere, vorbele care scapă oamenilor în clipe de relaxare, sunt ca ferestre care dau pe străzi cu case, oameni, trăsuri. Vorbele tale involuntare au linii ample şi pure din apropierea cerului" (interlocutorul deşteptându-se din aţipeală spusese cuvintele: „caut munţii" —!). Sau: „Şi am aflat de atunci că oamenii sunt singuri". Sau îşi scriu, infinit poetic, aşa: „Iţi vorbesc în şoaptă, fiindcă soţia mea doarme, trăind numai prin ritmul respiraţiei şi culoarea părului risipit pe obraz. Nimic nu poate fi mai proaspăt, mai tineresc şi mai pur, decât somnul Miei în început de dimineaţă. Mă deştept de cu noapte, numai ca să-l privesc şi să-l am, ca cei care vor să prindă răsăritul soarelui pe vârf de munţi". Iar autorul, când intervine în vorbă directă, încarcă şi mai greu decât în dialog această specie de ornamentică verbală continuă şi metodică. Despre o femeie care orbeşte ni se zice că „destinul apăruse în ochii ei ca un vânt mare într'o biserică stingându-i luminile". In Cişmigiu „soarele e tot deslipit până în călcâe, ca o fată care-şi usucă părul lung, mai cald, mai afînat, mai blond, pe măsură ce-i mai puţin ud"; iar mai pe urmă, tot în Cişmigiu, „soarele se înclină lungind umbrele, ca un zîmbet de copil care deschide saltarele părinţilor când rămâne singur acasă". — O doamnă excesiv de nobilă şi de frumoasă ne e prezentată prin analogie cu „melancoliile de marmură ale lui Michel Angelo rămase pe mormântul Medicilor"; apoi „suveran frumoasă în marmura unicităţii ei — sub semnul marmurei a cărei pietroasă feciorie o însoţise şi în anii maturităţii — părea sculptată — îşi păstra acea armonie în acea lunară somnolenţă între vis şi viaţă a statuilor care trăiesc nu prin mişcările sângelui, ci prin lumina care le dă umbră şi surâs dinafară venite". Părul acelei doamne este „adânc şi negru ca răcoarea fântânilor de munte — păr întunecat ca noaptea murelor, avea suprema feminitate a parfumului viu". Se desvoltă apoi imaginea acestei persoane supraîncărcate de avantaje poetice, prin asemănări cu „nopţile de mare", cu „splendoarea de negru despicat a mării şi a nopţii", cu „ger negru" şi „întuneric brut", cu „bruma nebuloasă a Căii-Laptelui... albă în valurile marelui întuneric despicat". — In sfârşit un tânăr emoţionat ar fi putut, după convingerea autorului „să scuture un piersic cu bătăile inimii" şi: „Il scutură. Era în el. Timpul oprit cădea cu piersici roşii în bătăile inimii".

Să ne aducem aminte de replica pomenită la început: „pentru a simţi şi pricepe o dragoste, oricât ar fi de rafinată, nu e nevoe de Universitate şi biblioteci". De sigur; şi nici pentru a povesti despre oameni de neam şi a-i face să vorbească cum se cuvine. In stupefianta sa stăruinţă de a produce, în perpetuu, poezie, autorul reuşeşte, ca dinadins şi ca de prinsoare, a-şi face un scris exact potrivit universitarilor suburbani.

Este un caz impresionant de frumuseţe bibliotecară în gustul academicilor dela periferie. Iar când scriitorul, în o astfel de încordare retorică, vrea să atribue unui personaj o proză simplu normală, i se întâmplă, simptomatic, să deraieze ciudat, ca în scrisoarea unei ofiţerese către fiu-său: „Ascultă sfatul meu: femeii îi place să simtă puterea bărbatului". Fără îndoială; însă expresiunea este de un echivoc grotesc. — Am adus exemple din acest singur caz, socotindu-l o ilustraţie de excepţională putere a felului în care se organizează gusturile, aşa ori aşa.

Tărîmul gustului este loc de luptă. Tipul şi nivelul de cultură să războiesc acolo.

Relativismul istoric să rămâie la locul său explicator. In luptă nu explicăm decât doar în sensul că descoperim isvoarele sociale sau psihice ale unor forme de artă pe care, din imediată pornire, le ţinem de bune sau de proaste.

Aci este unul din câmpurile învrăjbirilor fireşti din care e făcută viaţa.

PAUL ZARIFOPOL

Carnet burlesc

Sporturi de iarnă

NOREI

Dar în afară de Cișmigiu și patinoarul de la Oteteleșeanu, pentru adevărații sportivi, mai există și Sinaia. Să ne ducem deci!

Nimic nu-i mai trist decât o plecare; nu atât pentru cei care pleacă, cât pentru cei care rămân.

Din cauza aceasta, aproape nimeni nu mai însoțește pe „cel care pleacă", nici chiar prietenii cei mai scumpi. Domnul care-și conduce iubita la gară, a devenit ceva foarte demodat, și sărutările schimbate prin ușa trenului seamănă cu niște cărți poștale răsuflate.

„Cei care pleacă" au, într'adevăr, un scop; cel puțin speră, fie chiar numai ținta călătoriei, de a fugi, de a pleca, de a schimba decorul, de a evada, de a merge aiurea; fie din obligație, fie din iubire pentru diversitate.

Și apoi, odată trenul pornit, au ocupații, spectacolul continuă pentru ei; prologul de la gară, sfârșindu-se cu flueratul locomotivei, înseamnă primul act al unei piese noui.

Dar pentru „cei care rămân", actori principali ai acestui prolog, totul se învârtește în mod brusc, prin trecerea ultimului vagon de marfă, care se micșorează și dispare, la capătul acestor linii care merg atât de departe...

Și ei rămân pe peron, triști și inutili, dându-ți impresia că nu vor avea niciodată, nimic de făcut.

Cineva a spus: „Poate că fericirea nu-i decât în gări".

Depinde în care, și încă...

Altcineva a spus deasemeni: „Partir, c'est mourir un peu".

Dar a rămâne?...

*

Dacă intri cu 90 pe oră în Sinaia, sau dacă intri cu carul cu boi, dacă porți căciulă sau dacă ții în cap o bască, acelaș decor ți se prezintă înaintea ochilor, vopsit în alb.

Munte în dreapta, asemeni ghebului unei cămile, acoperit cu un covor alb; munte în stânga, și toate gheburile acestea se înmulțesc și muntele întreg vine ca o caravană.

Decorul se completează cu numeroase vile cochete, care acum, la ora când pășim în reședința regească de vară, își țin închise ferestrele, pleoapele adormite... Palace-ul, Hotelul Băilor, dorm și ele.

Sinaia, ca și o femeie cochetă, se scoală târziu, ca să fie mai bine admirată. Pare, la ora aceasta matinală, un oraș încremenit în moarte.

Odată cu noi au sosit foarte mulți vizitatori ocazionali și excursioniști de la un tren la altul, îmbrăcați cu pantaloni scurți olandezi, cu ciorapi de lână, cu bocanci țintuiți, cu rück-sack-uri, cu cămașă cu buzunare multe, și cu o beretă-basc, dacă nu cu o pălărie verde, cu o bombastică pană.

S'ar spune că au pornit spre cucerirea muntelui Everest.

Dar dacă muntele Everest nu va fi ascensionat, în schimb mesele cazinoului vor fi luate cu asalt de acești iubitori de natură, unde vor sta toată ziua.

Și vor spune apoi că au făcut sport!

*

Ce de zăpadă! Ce de zăpadă!

Muntele are aerul unei tinere mirese, ale cărei voaluri se târăsc până în vale. Tăcerea e atât de mare, că pătrunde în urechi și pare că o auzi.

Sub tălpile groase, zăpada înghețată scoate gemete de șoarece sdrobit. Un tren uruie, undeva, departe...

E așa de frig că însuși sgomotul a înghețat.

Văzduhul nemișcat miroase a chiciură. Pe câmpiile de zăpadă nu se simte nici un miros și poți să consideri nasul ca un obiect de lux.

Să mergem să privim sporturile. Dar ce sunt sporturile de iarnă? E glorificarea alunecușului.

Dar numai alunecarea pe zăpadă sau pe ghiață se poate socoti ca sport de iarnă. Ați putea foarte bine să puneți pe scara d-vs. coji de portocale sau banane, dar cu accesoriile acestea, nu puteți pretinde că faceți cu adevărat sport de iarnă.

Să încercăm să trecem în revistă diversele mijloace de a aluneca pe zăpadă, care sunt în uz în ținutul zăpezilor, și deci și la Sinaia.

Pentruce n'am începe cu skyul?

Zăpada e semănată cu pete mici negricioase, care o fac să semene cu o oală gigantică de lapte, unde s'au înecat mai multe muște. Trebue să fie desigur familia Little Teich.

Mai de-aproape constați că sunt amatori de sky.

Ca să faci sky, îți legi de picioare două patine lungi de lemn, ale căror extremități anterioare sunt răsucite ca niște papuci orientali. Te înarmezi apoi cu două bastoane și te ridici din înălțimea unei pante de zăpadă. N'ai altceva de făcut acum, decât să scobori. Vedeți deci cât e de simplu. In josul pantei, skieurii experimentați execută un viraj savant, care ridică o pudră de zăpadă; ceilalți întrebuințează un procedeu empiric, dar eficace: frânează cu turul pantalonilor.

*

Ca și skyul, patinajul e un sport vertical, — pe cât posibil. E de asemenea un sport matematic; începi să trasezi pe ghiață zeruri, indiciu de nulitate, apoi încerci opturi, apoi cinciuri, apoi treiuri. Când ești capabil să scrii o dată istorică, știi să patinezi.

Ludge-ul, toboganul, skeletonul, sunt părinții unei familii, în care bobsleighul este „l'enfant terrible".

Fie că stai pe ludge, sau stai pe bob, deschizi picioarele în așa fel, ca să ia forma unui V *majuscul, inițiala cuvântului „viteză".*

E vorba apoi să cobori pe o pistă înghețată, între două povârnișuri de zăpadă, în felul bagajelor care se descarcă din tren în gara de Nord și care sunt aruncate pe peron. Dar bagajele au asupra boburilor avantajul că sunt duse, până la punctul de plecare, de un hamal. Bobeurul, Sisif modern, trebue să-și ridice vehiculul cu propriile lui mijloace, apoi

„Parvenu jusqu'au faîte.

Il aspire a descendre".

Dacă ajunge întreg până jos, nu-i mai rămâne decât să se suie din nou. Aceasta-i o admirabilă școală de perseverență.

*

Dar am uitat să vă vorbesc de un fapt: ca oricare alt lucru, și sporturile de iarnă au pecinginea lor. Este snobul.

Snobul este un tânăr care, întorcându-se dela Sinaia, și întâlnindu-te într'un automat din București, începe să-ți spuie că ești probabil ultimul cretin ca să stai să îngheți într'un automat, când la Sinaia este o minune...

Și, din spatele pantalonilor olandezi, — căci snobul este îmbrăcat, de preferință, în costum complet de sport și umblă cu capul gol, deși unicul sport care l-a pracitcat în viața lui a fost cu săniuța pe dealul Mitropoliei, — scoate un portmoneu și-ți exhibă vreo douăzeci de fotografii care, ca toate fotografiile sporturilor de iarnă, îți arată niște siluete negre, pe fundalul unui cer cenușiu închis și un pământ de un alb spălăcit, în care, deobiceiu, îți este cu totul imposibil să recunoști oamenii sau locurile.

Din fericire, dacă nu din nenorocire, snobul îți explică totul; asta, unde-i cu pullowerul alb, este în cutare loc, astălaltă, este făcută în cutare zi, etc...., etc...

Nefiind mai mult informat cu aceste date precise, dai să pleci...

— Ar fi trebuit să vii și d-ta, dar se cunoaște că nu-ți plac sporturile de iarnă.

Ba da! Dar numai să le privesc.

PAUL B. MARIAN

Cronica mizantropului

Pedepse

De la o vreme, anume țări din Europa speriate de anomaliile vieții etice a societății, au instituit pedeapsa cu moartea. Bun. Dacă nu privim chestiunea cu prea mult sentimentalism, dacă observăm și considerăm că un ucigaș decapitat poate servi ca pildă salutară pentru un scelerat în perspectivă, pedeapsa cu moartea devine un mijloc de represiune cel puțin îndreptățit. Dar e vorba cum o aplicăm? Adică cui? E în deobște admis că cel mai de seamă bun al vieții este însăși viața. Prin urmare merită cea mai înaltă rigoare cel care, cu conștiința limpede, a stins vieți omenești. Dacă însă individul îți răpește bunuri pe care le poți reface, dacă într'un cuvânt te fură sau îți dă foc la casă, asta necesită pedeapsă, dar o pedeapsă care să nu răpească ceeace nu se mai poate restitui.

Nu astfel au văzut lucrurile autoritățile austriace, ale acelui popor, pe cât se pare, blând. Puse în situația de a aplica și pedeapsa cu moartea, dintr'o frenezie de noutate, asemănătoare curiozității de sânge a spaniolilor, au spânzurat un nătărău care, într'un moment de mânie și ebrietate, dăduse foc șurii unui țăran. E drept că a luat foc și casa, dar însfârșit n'a curs sânge omenesc și intenția n'a țintit decât șura! De ar fi ars caii, vaca, barza sau chiar un om și totuș mintea senină putea să vadă aci un accident regretabil și împovărător de conștiință mai mult decât o crimă. Ei bine, judecătorii l-au spânzurat.

Dar dacă o șură arsă necesită pedeapsa cu moartea, de ce n'am solicita aceeaș pedeapsă pentru delicte mai supărătoare? De ce n'am arde pe rug pe Moscopol sau pe Titi Botez, care ne sfâșie urechile aproape zilnic la Radio? Pentru ce n'am executa prin împușcare pe d. Papadopol, criticul autorizat al ziarului Universul *pentru cronicile sale infernale și neoneste? Pentru ce n'am electrocuta pe poetul Mircea Rădulescu pentru inscripțiile în versuri pe care le face sub fotografiile în culori ale aceleiaș gazete? Nu sunt acestea acțiuni dureroase pentru buna ținută a unei societăți înaintate, nu sunt ele mai păgubitoare pentru noi decât incendierea unei șuri de paie? Și cu toate acestea nimeni nu se gândește la execuție, pentrucă nimeni n'ar cere capul unui om care a dat foc unei case.*

Atitudinea justiției austriace constitue un exces de asprime. La noi însă întâlnim foarte adesea excese de clemență. Când un „Intelectual" ca Nicolaescu a fost osândit la 20 ani muncă silnică, foarte multă lume a rămas consternată de asprimea judecătorilor. Și cu toate acestea în țările cu pedeapsă capitală și-ar fi pierdut capul. Un caz însă care zugrăvește într'un chip îngrijorător mentalitatea noastră este acela din Bucovina, unde un ucigaș odios a fost achitat. Dacă judecătorii austriaci au fost prea aspri, nu vi se pare că jurații romîni, achitând, au dat a înțelege că asemenea fapte sunt îndreptățite și le-ar face și ei? Blândețea juraților mi se pare în această împrejurare mai sinistră decât inflexibilitatea austriacă.

ARISTARC

Craiova

Dela Teatrul Național

Mult urgisitul teatru craiovean, scăpat cu greutate de sub bisturiul destructiv al desființării, cu bugetul amputat până la deformare, luptă energic cu diferitele situații vitrege, continuându-și activitatea.

Astfel, anul acesta, trebuind să-și mute reședința — pentru cât timp, oare? — în teatrul colegiului „Carol I", care încă nu este terminat, și-a început activitatea continuând să înlocuiască, cu prisosință și succes, mult trâmbițatul Teatru de vest.

Deci, dacă deschiderea oficială a stagiunii 1933—1934 a fost fixată pentru 25 Noembrie, reprezentațiile au început încă dela 16 Octombrie, când, la Timișoara, s'a inaugurat o nouă stagiune de propagandă cu repertoriul compus din piese jucate anul trecut la Craiova alternate cu bucăți noui.

Despre piesele vechi, au vorbit cronicele stagiunii trecute; despre cele noui, vor vorbi cronicele viitoare; noi vom discuta, deocamdată, numai compunerea companiei artistice.

Din cauza bugetului comprimat până la refuz, n'au fost posibile noui angajamente. Deci, în stagiunea aceasta, nu vom avea ocazia de-a cunoaște și de-a experimenta noui talente; fie din cele cu renume consacrat, fie din cele tinere, încă șovăitoare.

O mică modificare a suferit totuși personalul actoricesc.

Astfel, din formația anului trecut, lipsesc la apel d-na Mittia Jianu-Lobodă, *un talent simpatizat de publicul local și d-nii* M. Țancovici-Cozmin, *vechiul intrigant al scenei craiovene, precum și* Dem. Psatta *talentul puternic, a cărui lipsă se va simți cu siguranță.*

Dintre cei rămași, se pare că în viitoarea campanie se va acorda o meritată atențiune d-nei Nelly Dordea, *interpreta ideală a femeii de societate și totdeodată a amantei integrale.*

Păcat numai că nu are un partener de talia sa.

D. N. Dimitriu, *titularul, prin talent, al rolelor de salon, are un fizic destul de elegant, dar este prea scund pentru a putea realiza o pereche ireproșabilă cu d-na* Nelly Dordea.

D. Leonard Divarius *suferă de acelaș defect; înlocuit însă cu prisosință de multiplele mijloace de realizare în rolele clasice și de costum.*

Recentul examen, în fața regelui, când a fost aplaudat copios la scenă deschisă, i-a sporit simpatia publicului, — deja abundentă — și l-a desemnat pentru o întrebuințare activă în stagiunea începută la Timișoara.

Din restul ansamblului se detașează, masiv și stăpânitor, numele lui Remus Comăneanu, *decanul scenei craiovene, al lui* Ioachim Dordea, *pe care de-asemenea l-am dori mai des, pe scenă, al lui* George Iliescu *și al lui* N. Velculescu.

Din personalul feminin, se reliefează talentul delicat și realizator al d-rei Tantzy Blazu *și puternica personalitate a d-nei* Florica Sterescu.

Trecând la elementele mai tinere, sperăm lucruri bune dela Tantzy René-Iordănescu *și* Nina Clăpan.

Dar, să așteptăm reprezentațiile.

C. I. M.

Insemnări

Teatrul și filmul

Un bun cunoscător al teatrului, Bragaglia, critic excelent, autorul a două cărți foarte apreciate în Italia, — „Filmul sonor" și „Evoluția mimicei", — scria de curând interesante observații asupra cinematografului.

Fără să atace filmul sonor, se arăta totuși împotriva dialogului, care este un element de analiză, pe când cinematograful tinde spre sinteză. Teatrul trebue să rămână teatru, și tot astfel cinematograful nu trebue să treacă peste anumite legi care-i aparțin. Cel dintâi se slujește de mișcarea dramatică, care se desfășoară în planul vieții reale, pe când celălalt caută a cuceri toate dimensiunile, rămânând un teatru numai de imagini.

„Teatrul nu voește să devină cinematograf, dar cinematograful încearcă a se apropia de teatru". Astfel, problema unei crize a reprezentației scenice adusă de progresele filmului nu se mai poate pune.

Este drept că pe scenele mari au început să se introducă, de către regia modernă, elemente ce aparțin cinematografului. Dar toate acele scene turnante, ascensoare, decoruri rulante și mecanisme complicate, sunt puse tot în slujba cuvântului sau a muzicii. Nu se poate vorbi de o subjugare a gândirii prin apariția acestor decoruri, care rămân simple elemente exterioare. Ele vor fi evocând, în unele cazuri, emoții și gânduri, sentimente sau atitudini spirituale, dar nu întrec niciodată valoarea cuvintelor ce sunt expresia adevărată a sufletului omenesc.

Independența teatrului este netăgăduită și împrumuturi nu se vor face dela o artă care-i rămâne inferioară.

Cât adevăr este în constatarea aceasta se vede și din aspectul teatral pe care dela început l-a luat filmul sonor. Influența cea mare a fost tot din partea teatrului. Filmul sonor, trebue să fie tot simultan, ca și cel mut, chiar din punct de vedere auditiv. Astfel, prin îndepărtarea dialogului, va evita influența teatrului și va continua să desvolte, cu mijloace moderne, începuturile bune realizate în trecut de filmul mut.

Asemenea discuții au dat prilej lui Bragaglia să facă această declarație: „Eu apăr filmul pur și detest filmul vorbit; în filmul pur vorbirea trebue să fie cât de puțin folosită; tot astfel, sunt împotriva teatrului literar și susțin teatrul cu preocupări numai teatrale *și nu cinematografice".*

Prin urmare, întreaga discuție a pornit dela limitarea elementelor și scopului fiecăreia din aceste arte, în cadrul ce le aparține, fără a se admite întrepătrunderi, și dintr'o parte și din cealaltă.

Critica nu-și poate îndeplini menirea decât în cadrul unei desăvârșite imparțialități. Greșelile pe care le întâlnim în producția de azi a cinematografului vor fi uitate mai târziu, când filmul sonor va trece de epoca frământată a experiențelor. De aceea nu sunt îndreptățite acuzațiile ultime care au fost aduse cinematografului, că se mulțumește într'o deplină mediocritate a subiectelor. Desigur, s'a abuzat cu alegerea acestora, luându-se povestiri banale și romane foiletoane pentru alcătuirea celor mai recente filme. După cum în literatură există romane populare, care au o circulație mare, tot astfel în cinematograful de astăzi se preferă ceiace mentalitatea publicului cere cu insistență. Cinematograful nu trebue osândit și judecat pentru acea majoritate de producții naive, care au însă aceeaș funcțiune ca și literatura populară. Preocupări spirituale se întrevăd deseori în realizările bune, care nu sunt înăbușite de filmele destinate numai unui fel de spectatori.

Cinematograful trebue să observe însă cu strictețe legile sale pentru a se defini ca o artă proprie, independentă și cu mari posibilități în viitor. — C. N. N.

„Pentru cine scriți?"

E întrebarea pusă de o revistă literară scriitorilor actuali. Ce ar fi răspuns Flaubert sau Baudelaire, Goncourt sau Mallarmé?

Stendhal parc'ar fi presimțit o asemenea întrebare căci a răspuns în locul tuturor artiștilor și scriitorilor „Pentru puținii fericiți", *căci scriind pentru aceștia se găsește calea ideală pentru a câștiga popularitatea și marele tiraj. La cine s'au gândit oare Proust și alții dacă nu la cei puțini fericiți? Pentru cine scrie Aldous Huxley decât pentru o mică elită mondială și totuși ține recordul desfacerii cărții cu cele 100.000 de exemplare vândute în câteva săptămâni.*

Totuși socot că cei interesați a plasa cartea, adică scriitorii și editorii lor, ar trebui să studieze cine este publicul care citește, sau, cum zice André Billy în Magazinul 1934, să se facă un recensământ al diverselor categorii de cititori care se grupează în jurul diferiților scriitori, să se facă, adică, un recensământ metodic ca pentru lansarea oricărui produs sau articol nou pe piața comercială. In realitate nici un articol de comerț nu e lăsat mai la voia întâmplării decât cartea.

Ar trebui, zice André Billy, dresate liste de tot felul de romane în care fiecare gen să fie numerotat în catalog și pe copertă cu acelaș număr, așa ca librarul să poată informa, fie cât de superficial, cam ce gen este romanul și să noteze și categoria căreia aparține cititorul tot cu aceleași numere. In felul acesta cititorii vor putea, măcar întrucâtva, fi puși la curent cu genul romanului și, după numărul de care se interesează, va putea fi pus ca cititor în categoria 1, 2, 3, etc. Ar fi un început de ordine și de analiză a raporturilor dintre public și operele scrise, un început de economie dirijată.

Emile Wauters

Emile Wauters, pictor belgian de mare reputație, a murit de curând la Paris, unde locuia de aproape treizeci de ani.

Wauters s'a născut la Bruxelles în 1846 și chiar dela începutul carierei sale artistice a expus în saloanele pariziene, unde reușise să obțină numeroase recompense. Membru al mai multor academii, decorat cu mai multe ordine, Emile Wauters era un artist oficial cu un talent puțin îndrăzneț, dar robust și sincer.

Portretist abil, a avut cele mai cunoscute modele ale epocii: principesa Clementine, principesa de Chimay, M-me Melba, etc.

De asemenea Wauters a abordat peisajul, dar adevărata reușită a cunoscut-o cu picturile istorice.

Wauters era un tehnician remarcabil. Lui se datorește găsirea și restaurarea unui prețios carton de Rafael: „La coupe de Joseph retrouvé".

Cea mai mare parte a lucrărilor sale sunt în Belgia, unde cu toate că ultimele generații nu i-au apreciat îndeajuns opera, era considerat ca o glorie națională.

Un poet mallarmean bulgar

S'a inaugurat de curând în Bulgaria bustul comemorativ al unui poet bulgar, discipol al lui Mallarmé. Acest bust a fost ridicat în orașul natal al poetului, Tchirpan, din Bulgaria de sud.

Micul sat a primit la această serbare sute de vizitatori aleși, căci K. P. Ivarov este foarte apreciat de intelectualii bulgari ca mare poet liric, revoluționar îndrăzneț și om plin de generozitate. Poezia sa „Calliope" este în memoria și pe buzele tuturor.

Opera sa coprinde trei cicluri: „Insomnii", „După umbra norilor" *și* „Intraviziuni". *Ivarov este un virtuoz al formei poetice bulgare, versul său e plin de vigoare și de farmec. Fondul e de-o suferință, o suferință sfâșietoare și necurmată. Dragostea de asemeni nu e decât durere în versul său plin de imagini sugestive și originale. In ultimul său volum, Ivarov este spiritualist și coprinde o serie de poeme în care domină visarea filosofică:* „La ora asfințitului albastru", „Tempesta dela miezul nopții", „Masca", „Cântecul Omului", Nirvana", „Blestemare", *etc.*

El cel dintâi, sub influența lui Mallarmé, a căutat să dea versului și poeziei bulgare puterea să exprime ceiace nu a putut exprima până acum decât muzica, acel care a căutat să redea poeziei „bunul ei răpit de muzică".

Teatru prost

Unii actori din Paris merg foarte des la parlament și asistă la desbateri din tribuna publică. Unele actrițe, ca M-me Berthez, se așează de-adreptul în tribuna chestorilor.

Intr'o ședință de noapte un deputat întâlnește în culoarele Camerei pe Jacques Richepin.

—„Dumneata aci?", îl întreabă el.

— „Eu, da, răspunse actorul am venit să văd de ce devin nepopulare spectacolele de aci... Am înțeles... Sunt prea multe roluri de mâna a zecea, vă lipsesc vedetele!...

O antologie engleză din literatura sovietică

Doi scriitori englezi George Reavey *și* Marc Slonim, *au scos în editura Wishart et Comp. din Londra, o antologie a literaturii sovietice în limba engleză.*

Această antologie tinde să restabilească în sufletul cititorilor de pe continent, o legătură între Cehov și Pilniak, Fedeyev, Babel.

Lucrul era cu atât mai necesar cu cât până în prezent toți cei ce au vorbit de literatura sovietică au căutat să pună cât se poate accentul pe contrastul și diferența dintre aceste două epoci literare. Autorii antologiei au căutat să facă să reiasă literatura sovietică din epoca precedentă printr'o evoluție naturală a sufletului rusesc și să stabilească o continuitate, cu toată revoluția sovietică. Aceasta explică de ce se găsesc în antologia sovietică și numele lui Remisof *sau* Biely *care nu sunt tocmai scriitori sovietici.*

Antologia începe cu un studiu foarte amănunțit și inteligent, care face mai clară semnificația și importanța operei lui Kataev, Zamiatin, Fedin, Babel, etc., din care antologia dă o culegere cât se poate de completă.

Foarte interesante sunt de asemenea și paginile de critică, precum și citarea diverselor resoluții oficiale relative la literatură sau manifestele numeroaselor și diverselor școli literare, ca Formaliștii, Futuriștii lui „Lev" și a celor din grupul „In gardă".

Excelentă carte informativă și plină de comprehensiune.

Iarăși Marie Bashkirtseff

Cincizeci de ani au trecut de la moartea acestei originale și ciudate fete plină de talent, care a avut și norocul pentru gloria sa să moară în plină tinerețe.

Acum se va comemora aceasta și ziarele, revistele, presa din toată lumea, vor pomeni-o din abundență așa cum desigur ar fi dorit-o ea. Se va da poate numele ei vreunei străzi, i se va pune o placă comemorativă pe casa unde a murit... Dar aceasta ar părea un lucru de nimic capricioasei și înamoratei de persoana sa care a fost Marie Bashkirtseff. Iată, în adevăr, ce scrie în 1875 în jurnalul său:

„In caz totuși dacă mor, doresc — și asta e voința mea formală — să se ridice pe locul unde a fost villa mea, la Nisa, o statuie de marmură, de treizeci de ori statura mea naturală".

Cât se iubea și se admira pe sine această ființă extraordinară se poate vedea tot în jurnalul de la acea dată. Iată ce spune în altă parte:

„Intorcându-mă dela primblare, m'am dus în fața oglinzii să-mi scot pălăria... In loc de aceasta am stat trei sferturi de oră fără să mă pot zmulge din contemplarea mea, atât sunt de drăguță. Imi pare în clipa aceasta că nimeni nu are atâta grație și farmec ca mine..."

Avea atunci cincisprezece ani.

Acum însă ar avea șaptezeci, dacă ar fi trăit!...

Colecția analelor române

I. G. Duca: *Amintiri, (Conferință ținută la cercul analelor române), No. 16. Prețul 20 lei.*

Biblioteca pentru toți

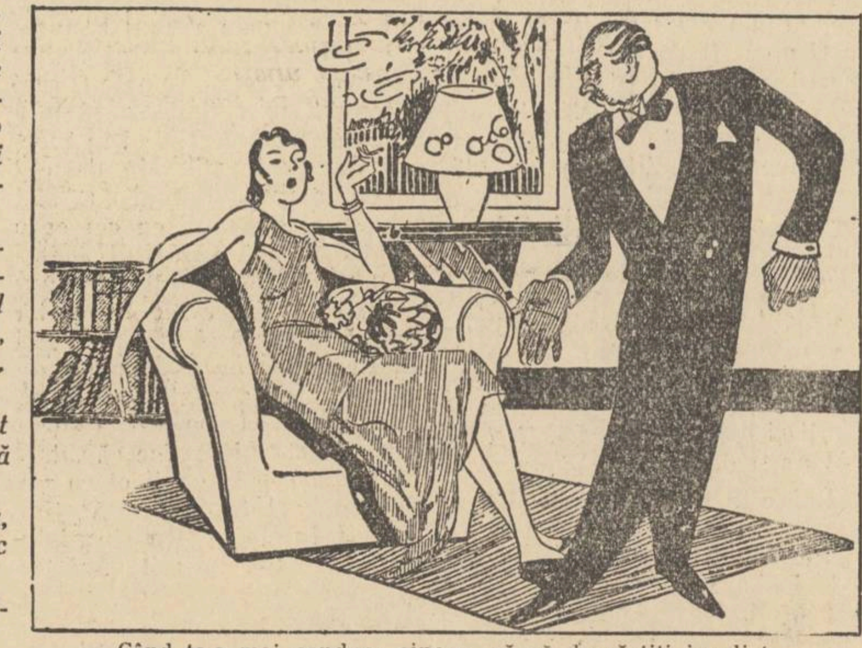
I. Petrovici. *Din cronica filosofiei românești. No. 1299—1300. Prețul 14 lei. Din amintirile unui dregător. No. 1331. Prețul 7 lei.*

Reviste

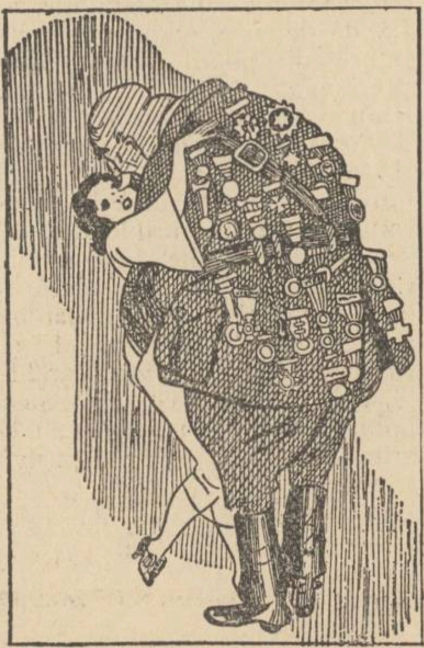
Gândul vremii *No. 1 (Ianuarie).*

Reviste străine

Mercure de France *No. 854 (Ianuarie).*

— Când te-o mai conduce cineva, să vă despărțiți imediat.
— Dar, papa, n'am făcut sgomot. Nu te-am putut împiedica să dormi.
— Dar vezi că-mi alungă somnul, nu sgomotul, ci tăcerila voastre.

— Vai, ghenerale, cum te gândești la toate...

— Doriți un salon Ludovic XIII, Ludovic XIV sau Ludovic XV?
— Hm,! Câte puțin din fiecare...și mai de loc din Ludovic XIII... Nevastă-mea e cam superstițioasă.